

Riksdagens protokoll

2013/14:127

Tisdagen den 17 juni

Kl. 09.00 – 16.03
18.00 – 20.47

Protokoll
2013/14:127

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 11 juni justerades.

2 § Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Kent Ekeroth som ledamot i Nordiska rådets svenska delegation.

Förste vice talmannen förklarade vald till

ledamot i Nordiska rådets svenska delegation
Kent Ekeroth (SD)

3 § Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2013/14:FPM89 Meddelande om den privata sektorns roll för att uppnå hållbar tillväxt i utvecklingsländerna *KOM(2014) 263* till utrikesutskottet

4 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2013/14: MJU25–MJU28

5 § Olovlig hantering av avkodningsutrustning

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU42
Olovlig hantering av avkodningsutrustning (prop. 2013/14:123)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

6 § Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU43
Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder (redog.
2013/14:VPN1, redog. 2013/14:ÖN1, redog. 2013/14:RAR1, redog.
2013/14:SN1, redog. 2013/14:NL1, redog. 2013/14:PN1 och redog.
2013/14:RAN1)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

*Översyn av riksdags-
ordningen och
En utvecklad budget-
process*

7 § Översyn av riksdagsordningen och En utvecklad budgetprocess

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU46
Översyn av riksdagsordningen och En utvecklad budgetprocess (prop.
2013/14:173 och framst. 2013/14:RS3)
föredrogs.

Anf. 1 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Jag tänker i detta inlägg avgränsa mig till Vänsterpartiets reservation i ärendet. Det handlar om benämningen av överskottsmålet i budgetlagen. Titeln på betänkandet är: *Översyn av riksdagsordningen och En utvecklad budgetprocess*. Där är budgetlagen naturligtvis central.

I budgetlagens 2 kap. 1 § står följande: ”Regeringen ska till riksdagen lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmål).”

Vi anser i enlighet med vår reservation att benämningen överskottsmål borde ändras till ett mer neutralt begrepp, som saldomål. Vi tycker att det är olämpligt att man i lagtext använder sig av ett uttryck som kan uppfattas som att man bundit sig för nivån på målet för den offentliga sektorns finansiella sparande. Det är någonting som kan variera över tid. En och samma majoritet kan anse att målet ska variera över tid. Och naturligtvis kan det vara så att olika politiska majoriteter vill ha olika nivåer på målet.

Det står inte i budgetlagen, men i dag uttolkas överskottsmålet som att vi ska ha ett överskott i den offentliga sektorns finansiella sparande på 1 procent över en konjunkturcykel.

Debatten om benämningen rör egentligen inte nivån på överskottsmålet. Det är en annan diskussion, även om den diskussionen är väldigt stor ute i samhället. Till exempel skrev Lars Calmfors bara för några dagar sedan i Dagens Nyheter: Våga diskutera överskottsmålet.

Och det kanske handlar om just nivån på detta.

Ett steg för att man ska våga diskutera överskottsmålet tycker jag faktiskt är att man har en mer neutral benämning i budgetlagen, nämligen ett saldomål. När det gäller nivån på detta saldomål, som vi anser är det uttryck man bör använda, är det Vänsterpartiets åsikt att vi ska ha en budget i balans över en konjunkturcykel. Övriga partier vidhåller att det ska heta överskottsmål och att det ska vara 1 procents överskott över en konjunkturcykel, trots att regeringen den senaste tiden inte har klarat att leva upp till detta överskottsmål, vilket olika utvärderingar har visat.

Det är dags att vara mer realistisk vad gäller nivån på överskottsmålet men också att vara klarare i budgetlagen. Därför har vi från Vänsterpartiets sida föreslagit att överskottsmål ska bytas mot saldomål.

I betänkandet hänvisar utskottsmajoriteten till att regeringen har anfört att uttrycket överskottsmål är en benämning och att det saknar normativ innebörd rent lagmässigt. Man skulle kanske då lika gärna kunna ha benämningen underskottsmål. Det skulle också sakna normativ innebörd. Men samtidigt säger regeringen att om man skulle ändra benämningen till någonting som icke har normativ innebörd skulle det ge en felaktig signal. Det är ett tänkande som jag, fru talman, inte anser går ihop.

Jag tycker faktiskt att vi bör vara så raka att vi använder begrepp som är konsistenta i en lagstiftning som ska hålla över tid. Sedan kan vi ha den politiska debatten om nivån på saldomålet. Det behöver inte stå i budgetlagen. Däremot ska regeringen vid varje budgetpresentation presentera vilket saldomål man anser att det ska vara och hur det har uppfyllts.

Med det yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation.

Anf. 2 HANS HOFF (S):

Fru talman! Den nuvarande riksdagsordningen har varit i kraft i snart 40 år. Ett stort antal tillägg och ändringar har gjorts sedan dess. Dessa reformer, det svenska EU-medlemskapet och teknikutvecklingen skapade behov av en samlad översyn, främst i syfte att öka överskådligheten, skapa språklig konsekvens samt få en modern och teknikneutral lagstiftning.

Mot den bakgrunden tillsatte riksdagsstyrelsen en parlamentariskt sammansatt kommitté under ledning av talmannen. Kommitténs arbete resulterade i riksdagsstyrelsens framställan om ny riksdagsordning.

En ny regering kommer med dagens ändringar att få tre veckor på sig att utforma och lämna sin första budgetproposition till riksdagen i stället för, som i dag, tio dagar. En regering som sitter kvar efter ett val kan lämna budgetpropositionen senast två veckor efter riksmötets öppnande, vilket är en vecka senare än i dag.

De övriga förändringar som nu görs i riksdagsordningen utifrån riksdagsstyrelsens framställan är främst en redaktionell och språklig modernisering samt även en del ändringar i regler som rör kammaren, följdmotioner och svarstider för skriftliga frågor.

I betänkandet behandlar KU även regeringens proposition *En utvecklad budgetprocess*, vars förslag bygger på den parlamentariskt sammansatta Budgetprocesskommitténs förslag. Förslagen innebär att den budgetprocess som infördes 1997 och som i dag bygger på praxis och överenskommelser nu blir lagreglerad och fastställd i riksdagsordning och budgetlag.

Det är ett enigt KU som står bakom betänkandet och de ändringar som görs i riksdagsordningen och i budgetlagen. I betänkandet finns en reservation från Vänsterpartiet där det yrkas på att man ska ändra benämningen överskottsmål i budgetlagen – överskottsmål ska ersättas av saldomål.

KU anser att begreppet överskottsmål är ett i Sverige och i omvärlden etablerat begrepp och att det bör bibehållas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 3 PER BILL (M):

Fru talman! Det kommer att bli lite upprepningar av det som Hans Hoff just sade, men det gör ingenting. Det här är nämligen ett av KU:s viktigaste betänkanden under den här mandatperioden. Det är inte var dag man gör en sådan här översyn. Det brukar ske ungefär vart 40:e år.

Riksdagsordningen är, kan man säga, ett mellanting mellan en grundlag och en vanlig lag. Lagen sätter upp regler för riksdagens arbetsformer. Och den nuvarande riksdagsordningen har varit i kraft i snart 40 år. Nästa översyn blir ungefär 2055. Då har nog de flesta i kammaren lämnat riksdagen och njuter av sin pension.

Precis som Hans Hoff sade har det skett massor av småändringar under åren. Sedan har det skett en stor förändring, nämligen att Sverige har blivit medlem i EU. Det har gjort att vi behöver en samlad översyn, och det är den vi här presenterar.

Dispositionen och de språkliga utformningarna av riksdagsordningen ändras så att den blir ändamålsenlig, konsekvent och överskådlig. Omflyttningar och uppdelningar av bestämmelser görs. En ny kapitelindelning föreslås, och lagtexten anpassas efter det lagspråk som används i dag.

Exempel på förändringar är, precis som Hans Hoff sade, att en ny regering nu får längre tid på sig att lägga fram en budget. Sedan sker en hel del förändringar som rör kammarens arbete. Det gäller ledamöternas rätt att väcka följdmotioner, statsrådets svarstider för skriftliga frågor samt budgetprocessen.

Dessutom föreslår KU ändringar som gäller offentlighet och sekretess vid tillsättande av en ny justitieombudsman, en ny riksrevisor eller en ny riksdagsdirektör.

Förslagen i budgetlagen innebär ändringar såväl i riksdagsordningen som i budgetlagen. Rambeslutsprocessen blir huvudregel. Rambeslutsprocessen ges en tydligare reglering där det presumeras att den ordningen ska följas när det gäller statens budget. Finansutskottets beredningsan-

svar för propositioner som påverkar statsbudgetens inkomstsida eller på annat sätt påverkar statens lånebehov ökas. Sist, men inte minst, förbättras reglerna om uppföljning och utvärdering av de budgetpolitiska målen.

En väl fungerande riksdag och en väl fungerande budgetprocess är A och O för att hålla ordning och reda i statsfinanserna. Med detta eniga betänkande ökar förutsättningarna för såväl en fungerande riksdag som fortsatt ordning och reda i statsfinanserna.

Fru talman! Ändringarna föreslås träda i kraft redan den 1 september i år. Det innebär att vi måste tillämpa RF 8 kap. 17 §, som innebär att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för beslutet.

Anf. 4 JACOB JOHNSON (V) replik:

Fru talman! Även om de frågor som handlar om en utvecklad budgetprocess framför allt ligger under finansutskottet, och Per Bill sitter i konstitutionsutskottet, vill jag i alla fall be honom svara på frågan om motsatsen. Regeringen anför att benämningen överskottsmål saknar normativ innebörd, samtidigt som det i betänkandet står att en ändring av begreppet skulle vara olycklig och ge fel signaler. Hur kan Per Bill få ihop det?

Jag tycker att namnet för den offentliga sektorns finansiella sparande ska sakna normativ innebörd. Men begreppet överskottsmål har en normativ innebörd. Hur ska det redas ut, Per Bill?

Anf. 5 PER BILL (M) replik:

Fru talman! Precis som Jacob Johnson sade var det länge sedan jag satt i finansutskottet och ännu längre sedan jag höll på med de minsta detaljerna i finansutskottets inre liv.

Min enkla reflexion är att överskottsmålet är något som alla i dag vet vad det innebär. Varför ska vi byta ett ord som alla vet vad det innebär?

Anf. 6 JACOB JOHNSON (V) replik:

Fru talman! Det gäller att ha en lagstiftning som samtidigt medger en frihet att ändra nivån på detta saldomål. Utskottet skriver i betänkandet att benämningen inte utesluter att målet på sikt kan sättas på en nivå som innebär att de offentliga finanserna ska vara i balans eller rent av visa ett mindre underskott. Begreppet överskottsmål i budgetlagen kan vara kvar, men nivån kan sättas som ett underskott.

Det är ologiskt. Det är framför allt där som vi vill hyfsa begreppen. Sedan blir det en annan politisk debatt om nivån. Lars Calmfors och även Vänsterpartiet brukar upprepa att det är fel nivå på saldomålet – det som felaktigt kallas överskottsmål.

Frågan är central i den ekonomisk-politiska debatten. Då blir det större klarhet och underlättar kommunikationen med medborgarna. Det är en demokratifråga hur ett sådant begrepp används.

Per Bill kan väl ta tillbaka frågan till partikamraterna och allianskamraterna så att man i framtiden kan använda ett begrepp som är mer konsistent med ett logiskt tänkande.

Anf. 7 PER BILL (M) replik:

Fru talman! År 2055 är det dags för nästa större översyn. Naturligtvis ska vi se till att framtidens riksdagsledamöter tar med sig även denna diskussion.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

8 § Uppskov till 2014/15 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU47

Uppskov till 2014/15 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

9 § Försvarmaktens förmåga till uthålliga insatser

Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU12

Försvarmaktens förmåga till uthålliga insatser (skr. 2013/14:185) föredrogs.

Anf. 8 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Riksrevisionen har gjort en omfattande granskning när det gäller Försvarmaktens förmåga till uthålliga insatser. Granskningen överlämnades till regeringen den 17 december 2013.

Ett antal viktiga punkter är värda att notera när det gäller granskningens resultat.

1. Riksrevisionens övergripande slutsats är att Försvarmakten varken i dag eller de närmaste åren kommer att nå upp till de krav på insatsverksamhet som regeringen och riksdagen beslutat.
2. Riksrevisionens granskning visar att det inte finns tillräckligt med personal och materiel för att samtidigt klara de uppgifter som Försvarmakten har vad avser insatser, beredskap och utveckling.
3. Riksrevisionen har funnit att antalet tillgängliga och planerade markoperativa bataljoner samt antalet stöd- och funktionsförband är gränsättande på ett sätt som gör att målen inte heller på sikt kan uppnås.
4. Riksrevisionen bedömer dessutom att antalet kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän inte räcker till för att kunna fullgöra nationella uppgifter och genomföra insatser utomlands.
5. Vidare saknas ett betydande antal nyckelkompetenser i insatsorganisationen, som därmed måste rekryteras i särskild ordning.

6. Riksrevisionens beräkningar visar även att Försvarsmaktens materiel inte räcker till för att fullt ut genomföra både nationella och internationella uppgifter i den omfattning som regering och riksdag beslutat.
7. Ytterligare en försvårande omständighet är enligt Försvarsmakten att en långsiktig obalans råder inom både förbands- och materielanslaget. Det gäller alltså ekonomin.
8. Det saknas även operativ planering som avser samtliga de krav som regeringen och riksdagen ställer på insatsverksamheten.

*Försvarsmaktens
förmåga till
uthålliga insatser*

Det är en minst sagt hyfsad lista på tillkortakommanden och något som måste tas på djupaste allvar då det har direkta konsekvenser för vår militära förmåga. Jag kan inte se att det är ett acceptabelt förhållande. Därför är det heller inte acceptabelt att regeringen och utskottsmajoriteten lite svepande avfärdar det hela genom att hänvisa till Försvarsberedningen samtidigt som man menar att det ska hanteras i samband med inriktningspropositionen. På vissa punkter försöker man till och med bortförklara situationen.

Det handlar alltså om en grundläggande kritik mot att det inte finns tillräckligt med personal för att klara insatser, beredskap och utveckling. Riksrevisionen pekar på den långsiktiga obalansen i såväl materiel- som förbandsanslaget. Regeringens styrning bedöms som otillräcklig och redovisningen till riksdagen som till vissa delar ofullständig.

Av den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2008/09:140) framgår att det ställs krav på att Försvarsmakten ska ha förmåga att över tid hålla 2 000 personer ur insatsorganisationen insatta nationellt och internationellt. Att den kapaciteten saknas förklarar regeringen med att det är den samlade effekten av våra bidrag som bör vara utgångspunkten för Försvarsmaktens utformning av sin förmåga, inte ett kvantitativt mål för förmågans omfattning.

På den punkten har regeringen föreslagit och riksdagen beslutat om ett kvantitativt mål som inte visar sig vara genomförbart. Regeringen väljer att försöka ge beslutet en annan innebörd än den ursprungliga. Man försöker tona ned sitt eget misslyckande genom en simpel bortförklaring. Det förändrar dock inte sakförhållandet, att det avgörande kvantitativa målet som regeringen satt för den nya insatsorganisationen inte har kunnat förverkligas. Sedan är det en annan diskussion om målet över huvud taget var realistiskt, om det alls var en klok bedömning och om det i någon mening var rimligt. Men man har ändå satt det – och misslyckats.

Regeringens kommentar öppnar för frågan varför man föreslår kvantitativa mål när betydelsen av dessa i ett senare skede kraftigt tonas ned. Agerandet är inte konsekvent. Det är inkonsekvent. Dessutom måste tydliga och kvantitativa mål anses vara viktiga och relevanta instrument i en tydlig myndighetsstyrning. Regeringen behöver tillskriva sina egna mål relevans i genomförandet av insatsverksamheten. Regeringen har ett ansvar för detta.

Riksrevisionen föreslår ett förtydligande av begrepp som ”insatser”, ”uthålligt” och ”över tiden”. Det är begrepp som regeringen använder i texterna på ett lite luddigt sätt. Det framgår inte tydligt vad man egentligen menar och kan till och med uppfattas som ett sätt att beskriva saker

genom glidande formuleringar, vilket gör att man inte riktigt behöver ta ansvar för vad man egentligen säger.

Riksrevisionen vill att regeringen klargör de tids- och avtalskrav som ska gälla för Försvarsmaktens verksamhet. Regeringen svarar med att rekommendationerna ska övervägas inom ramen för arbetet med nästa försvarspolitiska inriktningsproposition.

Vad gäller kravet på återrapportering till riksdagen anser regeringen att det finns anledning att se över återrapporteringskraven efter att den försvarspolitiska inriktningspropositionen överlämnats till riksdagen. Regeringens intention är alltså att bära med sig de brister som påtalats av Riksrevisionen till dess att nästa försvarsbeslutsperiod har formulerats. Det tycker jag inte är rimligt.

Regeringens sätt att kommentera Riksrevisionens förslag bär passivitetens prägel. För att nå efterfrågad effekt i tydlighet måste arbetet med att skapa en organisation för återrapportering startas nu. Risken är annars att det inte kommer att finnas ett kvalificerat underlag på de här punkterna och att man inte kommer att kunna svara upp mot Riksrevisionens krav. Särskilt stor är risken att återrapporteringskraven till riksdagen inte kommer att utvecklas till en acceptabel nivå. Här finns alltså all anledning att rikta kritik mot regeringen.

Riksdagen har legitima krav på att det ska ske ett förbättringsarbete från regeringens sida avseende styrningen av insatsverksamheten och återrapporteringen till riksdagen och att det ska ske utifrån en högre ambitionsnivå än den som redovisas i regeringens skrivelse.

Det är bakgrunden till att jag vill yrka bifall till den reservation som presenterats och som S och V står bakom.

Vi har från Socialdemokraterna också ett särskilt yttrande i betänkandet. Det gäller framför allt den långsiktiga obalansen i ekonomin beträffande materiel- och förbandsanslagen. Vi har i en motion redovisat att vi redan till hösten vill göra en omfördelning från internationella insatser med 400 miljoner till att dels förbättra övningsverksamheten med 200 miljoner, dels anslå 200 miljoner till materieförnyelse. Det pågår en nedtrappning av de internationella insatserna. Under 2014 finns ett anslag på 1 875 miljoner. 886 miljoner av dessa är hittills uppbokade. Det finns alltså ekonomiskt utrymme att klara det.

Vi har erbjudit regeringen en ekonomisk uppgörelse om en förbättring av Försvarsmaktens ekonomi under de kommande fyra åren. Vi har föreslagit ett ökat anslag år 2018 med 2 miljarder kronor, det vill säga 900 miljoner mer än regeringen. Vi har fått ett motbud på 75 miljoner, vilket vi tackat nej till. Det är alldeles för lågt och löser inte problemen.

Det här är ett problem inom Försvarsmakten som är olöst. De höjda ambitionerna i Försvarsberedningen, de problem som den uteblivna JAS-affären inneburit och den grundläggande obalansen i materiel- och förbandsanslagen är realiteter som vi inte kommer ifrån. Den finansiering som regeringen har föreslagit för 2015–2018 kommer inte att hålla. Det begriper alla som har någon form av insikt eller seriositet när det gäller bedömningen av försvarets ekonomi. Med den finansieringen kommer problemen att finnas kvar. Regeringen har alltså inte presenterat en lösning.

Om regeringen har intresse och om regeringen vill ta ansvar för den aktuella situationen är det möjligt att göra upp med oss inom en mycket

snar framtid. Men då måste man visa lite positiv vilja. Då måste man vara lite flexibel. Då kan man inte vara så låst som man hittills har varit. Man måste begripa att det är skarpt läge och att läget är allvarligt. Regeringen har att välja mellan att ta ansvar eller att ägna sig åt någon sorts populistisk verksamhet vad gäller synen på försvarets ekonomi. Populism löser inte problem. Oansvar löser inte problem. Bristande insikt om realiteter löser definitivt inte problem.

Nu tror jag att insikten att det här inte håller finns på regeringssidan, men frågan är om förmågan, kraften och viljan finns. Insikt kan vara en sak, men det gäller att också orka handla, göra någonting. Då är frågan om det är viktigare att föra en valdebatt utifrån partitaktiska utgångspunkter eller att försöka göra upp. Vårt erbjudande står kvar.

Jag yrkar bifall till reservationen.

(Applåder)

Anf. 9 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till den gemensamma reservation som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har i betänkandet.

Betänkandet utgår från den senaste riksrevisionsrapporten om försvaret och dess verksamhet. Det har under senare tid, åtminstone under innevarande år och även förra året, lagts fram rätt många sådana rapporter. Alla har kommit fram till i princip samma sak. Den reform som ska genomföras av nuvarande regering kommer inte att lyckas. Det finns allvarliga brister på många områden. Det finns allvarliga brister i regeringens styrning. Det finns allvarliga brister i de planer som funnits. Och de finns kvar.

Det som den aktuella revisionsrapporten går in på är förmågan till uthålliga insatser. Det är bara en del av det hela, men det grundar sig i allt det andra som Försvarsmakten ställts inför, i de problem den har. Riksrevisionen skriver att deras bedömning är – och jag tror att alla håller med om att det stämmer – att vi inte kommer att ha någon försvarsmakt som fungerar som den är tänkt att fungera, kanske inte ens inom tio år. Det är mycket allvarligt.

Peter Hultqvist var inne på många av detaljerna i revisionsrapporten och också vad som har kommit fram i regeringens svar. De delarna är allvarliga i sig, och tillsammans blir det en ganska allvarlig helhetsbild.

Jag vill också lyfta fram utvecklingen. Jag vill påstå att regeringen har haft en konstig inställning till hur problemen ska lösas och vad de består av. De har nämligen satt en karta, vilket jag har sagt många gånger förut i debatterna. Jag har i nästan två år nu såväl i försvarsberedning och försvarsutskott som i andra forum lyft fram de problem som finns i dagens försvarsmakt och vad de beror på. Just sättet att lägga en karta över verkligheten har regeringen använt inte bara när det gäller försvarsfrågan utan på många andra ställen också. De lyfter på kartan, ser verkligheten och lägger tillbaka kartan igen eftersom det är kartan som gäller. Det är anmärkningsvärt att de inte vill se hur verkligheten ser ut utan lägger över kartan.

Det skapar bara alltmer problem, vilket Riksrevisionens rapporter och den här rapporten också visar. Vi kommer ingenstans om man inte på allvar tar hänsyn till de faktorer som finns. Det handlar om allt det som vi har lyft upp förut: Det finns inte tillräckligt med personal, rekryterings-

processen fungerar inte och materiel finns inte. Det kommer att bli oerhörda kostnader för försvaret i framtiden, med tanke på de problem de har.

I betänkandet kan man läsa om den bedömning som regeringen och som också utskottsmajoriteten gör – det står egentligen samma sak i utskottets utlåtande och ställningstagande som i regeringens bedömning: ”Regeringen bedömer att de antaganden och utgångspunkter som ligger till grund för Riksrevisionens granskning är alltför begränsade.” Vi har haft ett antal rapporter från Riksrevisionen om de brister som finns i Försvarsmakten. Det står också: ”Regeringen menar därför att det är svårt att bedöma och ta ställning till de långtgående slutsatser som dras i rapporten.” Detta är ett exempel på att regeringen lägger på en karta i stället för att titta på verkligheten. Riksrevisionen, om några, granskar det här, och de rapporter som de har lagt fram har varit eniga i varje del. Det är egentligen bara i den här sista av dem som de har lagt fram den här kritiken.

Vad gör regeringen? De sopar undan det här och säger att det inte går att dra sådana slutsatser. Jag tycker att de verkar gömma huvudet i sanden.

För svensk försvarspolitik är detta tyvärr ett stort aber, ett stort men. Vi kommer nämligen inte att komma överens. Vi har haft en slutkläm i Försvarsberedningens arbete som har varit lite turbulent. Men inställningen har ändå varit att alla partier i Sveriges riksdag ska komma överens i försvarspolitiken. Den inställningen har funnits ända fram till ungefär den sista veckan.

Vi har olika utgångspunkter. Jag håller inte med om allt som Peter Hultqvist säger, men han har ändå varit tydlig med att de har sträckt ut en hand. Vi har också sträckt ut en hand och gjort så mycket vi kan för att komma överens om försvarspolitiken. I svaret läser jag att regeringen inte är intresserad av detta. Det är ett stort problem som kommer att lyftas fram och vara ett stort problem även nästa mandatperiod – oavsett vilken regering vi får – särskilt eftersom man gärna skjuter upp frågan om hur man ska hantera det här till efter valet och när nästa försvarsbeslut ska komma.

Jag håller med om det som står i reservationen. Det här är viktigt att göra nu. Det går inte att vänta. Då blir det bara allt värre. Alltså måste regeringen agera nu och börja förbereda de förbättringar som behöver göras i Försvarsmaktens utveckling. Man ska ta hänsyn till de synpunkter som har kommit in om vissa förslag till förändringar som kommer från andra partier, från höger till vänster.

Vi i Vänsterpartiet har varit tydliga med att vi tycker att man ska göra en reformering av personalförsörjningen som fungerar. Vi har varit tydliga med att värnplikt är en sak som skulle kunna rädda situationen. Det tar ett tag att få i gång det, men det skulle kunna ge en snabbare återhämtning av personalförsörjningen. När det gäller materiel finns det också saker att göra, framför allt omfördelning av pengar. Man ska se till att få fram det material som är viktigast. Då får man också bättre och snabbare resultat när det gäller förbandsverksamhet, övningar och sådana saker.

Alla dessa saker är egentligen lätta att ta till och lätta att ta beslut om. Och det går att göra snabbt. Men regeringen är inte intresserad av det. De vill vänta. Och det är en bild som tyvärr är besvärande eftersom det

skapar en viss känsla av arrogans och kanske dålig insikt i vad som krävs.

Att man kör populistiska utspel i stället för att titta på den reella försvarspolitiken är ett problem för alla partier i Sveriges riksdag. Och det kommer att bli ett problem även under nästa mandatperiod om inte något görs nu. Men jag tror tyvärr inte att något kommer att göras.

Jag yrkar bifall till reservationen igen.

Anf. 10 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag vill tacka Torbjörn Björlund för hans utsträckta hand, som jag tror att han benämnde den. Det är lite oklart för mig vad den innehöll exakt. När man läser Vänsterpartiets politik handlar det om färre JAS Gripen, mindre anslag till försvaret, återinförd värnplikt och minskat internationellt samarbete. Torbjörn Björlund får ursäkta, men det är en hand som jag tycker att vi på goda grunder inte ska ta.

Det var dock inte det jag hade tänkt säga. Jag vill börja med att konstatera att vi befinner oss i sommartider, men ännu återstår lite grann av riksdagsarbetet här i kammaren. Det här är ett betänkande som bygger på den rapport som Riksrevisionen presenterade före jul. Det tar tyvärr en viss tid från det att rapporten presenteras tills vi har debatten här i kammaren. Å andra sidan tar det också tid att hinna analysera och granska det material som Riksrevisionen har presenterat.

Riksrevisionen har valt att med start 2010 granska den förändring av försvaret som på allvar inleddes 2011 och som vi ännu befinner oss mitt uppe i. Av lätt insedda skäl är det arbetet inte helt enkelt eftersom reformen ännu inte är klar. Den är inte heller tänkt att vara klar i alla sina delar. Men revisionen har gjort ett ambitiöst arbete. Det är viktigt att vi har en god genomlysning av våra offentliga verksamheter. Det handlar inte bara om att se till att skattebetalarnas pengar används på effektivast möjliga sätt utan också om att vi har en kultur där vi hela tiden prövar hur vi kan göra saker bättre och mer effektivt än tidigare. Vi ska även se till att vi följer upp hur fattade beslut har implementerats, precis som vi före ett val ska vara tydliga med vilken politik vi söker väljarnas mandat för.

Men det sagt bör man kanske också komma ihåg att det inte ligger i Riksrevisionens natur – vilket också riksrevisorn själv påpekade – att i det här materialet fokusera på det som fungerar bra. Om idén är att bli bättre är det naturligt att lyfta fram just det som kan förbättras. Det är kanske inte heller konstigt, men då gäller det också att betraktare förstår att allt det andra som fungerar som det ska och som möter kraven inte lyfts fram.

Vi befinner oss fortfarande i inledningen av reformen. Som alla känner till är den organisatoriskt antagen men ännu inte frivilligt bemannad i alla sina delar. Det kommer att dröja ytterligare några år, men det kommer att påskyndas som en följd av omvärldsutvecklingen, vilket är klokt.

Samtidigt finns det ett antal frågor som det tar tid att utveckla svar på, av den enkla anledningen att vi rör oss i osnitlad terräng. Det går inte att slå upp svaren på Wikipedia. Det gäller att gå varsamt fram, utvärdera och sedan utveckla. Det gäller inte minst i fråga om att hitta nya former för samspel mellan olika aktörer, som naturligtvis påverkas av den största försvarspolitiska reformen på 100 år. Att tro att man kan göra en sådan

reform utan att det också får följder för alla aktörer som den inbegriper är naturligtvis naivt. Mycket av revisionens granskning rör sådana faktorer.

Det förtjänar att sägas att det finns ett antal saker som är mycket kloka. Det handlar till exempel om att utveckla Försvarets metoder för att värdera förmågan att genomföra insatser och att utveckla en samlad strategi för personalförsörjningen av den nya insatsorganisationen. Det finns fler exempel, och de har också gemensamt att de redan är omhändertagna av Försvaretsmakten. Men det skadar kanske inte att lyfta fram motiven till det igen.

För regeringens vidkommande finns det också anledning att fundera på hur olika begrepp och krav kan utvecklas. Om det verkligen finns oklarheter ska det naturligtvis ses över. Alla är väl medvetna om att det militära språket redan är tillräckligt invecklat som det är. Jag tror till och med att det finns förkortningar för förkortningar. Om det går att bringa lite mer klarhet på det området skulle det säkert inte skada. Regeringen skriver också i sitt svar att de har för avsikt att se över det i arbetet med nästa försvarspolitiska inriktningsproposition. Det gäller för övrigt också åiterrapporteringskraven till kammaren. Här ska också nämnas att det har skett en utveckling under mandatperioden.

Fru talman! I den andra vågskålen finns det faktum att Riksrevisionens ganska långtgående slutsatser till viss del bygger på ganska långtgående antaganden. Det gäller till exempel siffran på 2 000 personer som ska kunna vara insatta. Riksrevisionen skriver att det kan ske först 2019, vilket också är det årtal som regeringen beskriver i inriktningspropositionen. I den delen är alltså Riksrevisionens bedömning egentligen en bekräftelse på vad regeringen har skrivit.

Dessutom utgår Riksrevisionen från att siffran 2 000 gäller insatta internationellt. Här tycker jag att det är viktigt att påpeka att Försvaretsmakten genomför insatser såväl nationellt som internationellt. Vi ska också komma ihåg att markinsatser kan genomföras även av andra förband än av de åtta manöverbataljonerna. Det är en erfarenhet som vi har lärt oss i Kosovo, Afghanistan, Libyen och Adenviken men som inte Riksrevisionen tar fasta på.

Fru talman! Jag ska väl också säga någonting om reservationen till det här betänkandet.

För alla som följer debatterna är det väl ganska uppenbart att oppositionens främsta fokus är att ta varje möjlighet att plocka poäng på Riksrevisionens arbete. Det följer ett ganska invariant mönster.

Jag tycker egentligen att det svar som utskottet har skrivit adresserar de frågor som reservationen tar upp. Men efter att vid det här laget under flera år ha fått lyssna till Socialdemokraternas återkommande referenser till just Förvarsberedningen – ibland får man nästan intrycket att det är Förvarsberedningen som ska ställa upp i höstens val och inte de politiska partierna – kan jag inte undgå att notera att det största oppositionspartiet nu verkar föra fram uppfattningen att vi ska göra förändringar innan beredningens slutsatser har kunnat omformas till en försvarspolitisk inriktningsproposition. Det tycker jag är intressant. S och V skriver ju i sin reservation om vad de kallar ett inkonsekvent intryck. Jag tycker att de orden passar bra in på samma partiers idé att nu göra om kraven för någonting som ändå ska förändras året efter.

Fru talman! Vi befinner oss i en brytningstid, brukar man säga. Jag tror verkligen att vi gör det, inte bara för att vi går in i sommaren nu utan för att det finns förutsättningar för en brytningstid även i försvarspolitiken. Sverige har i praktiken under en 20-årsperiod haft reallt sjunkande eller oförändrade anslag. De senaste åren har vi sett tillskott, men de kan naturligtvis inte kompensera för den långa utförsbacke som har funnits under lång tid.

Nu finns det i alla fall förutsättningar för förändringar. Det kommer naturligtvis att påverka de parametrar som Riksrevisionen tar fasta på. Den här rapporten skrevs som sagt i julas. Den är skriven innan Ukraina och det nya säkerhetspolitiska läge som vi har fått i Europa.

De ekonomiska tillskott som Alliansen presenterade och som beredningen – i alla fall stora delar av den – accepterade kommer att förbättra möjligheterna att få den nya insatsorganisationen på plats fortare och med ny materiel.

Men sedan återstår den lilla detaljen att allting ska finansieras. När vi nu har tre månader kvar tills väljarna ska säga sitt hoppas jag att vi alla här inne, inte bara partier utan kanske framför allt regeringsalternativ, kan ge tydliga besked till väljarna om var vi står i den frågan. För låt oss konstatera en sak: Nu är faktiskt försvarsberedningen över. Nu är det dags för försvarsbeskeden.

(Applåder)

Anf. 11 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! När det gäller reformen man hänvisar till hade Alliansen i sitt valmanifest att den skulle vara genomförd 2014. Nu är det 2014, och nu talas det om att den ska vara klar 2019. Sedan säger Försvarsmakten att den i realiteten är klar 2023. Har ni någon ordning över huvudet på hur det går med reformen och vad utfallet av er så kallade försvarspolitik är? När kan den tänkas vara klar? Har du någon uppfattning om det, Johan Forssell?

De 2 000 soldaterna som ska på utlandstjänst var ett orealistiskt mål redan från början, och det är en orealistisk uppfattning i dag. Därför har också Försvarsberedningen tagit bort det i sina resonemang. Det gäller alltså inte längre. Men poängen är att om man som regering föreslår den här typen av kvantitativa mål, då är det sedan inte bara att krypa undan och säga att det ska ses över tid och i ett större perspektiv. Anger man kvantitativa mål får man faktiskt stå för dem. Här har ni alltså misslyckats och inte klarat av det hela.

Du talar om osnitslad terräng, och du talar om att betrakta det här utifrån. Men vi har en realitet: Schweizaffären blev inte av. Vi har en underliggande ofinansiering när det gäller personal och materiel.

Vi har ökade ambitioner i Försvarsberedningen, och vi har fem partier som står bakom rapporten. Det fördes en så kallad förhandling, som jag mer anser vara en redovisning av förhandlingsbud, där ni lyckades pressa ur er 75 miljoner i slutskedet. Det innebär kanske en lite större militärövning som vi skulle kunna göra. Det är inte mycket.

Ni har ett ansvar för att rapporten ska kunna fullföljas. Vi är beredda att ta det ansvaret. Därför föreslår vi mer pengar. Ni har tid på er att ändra er och vilja förhandla om det här. Vi är öppna för det. Varför är inte ni öppna för att göra det och ta det ansvaret här och nu? Vi är be-

redda att inleda det här i morgon om viljan finns på er kant. Blockpolitiska överenskommelser är bra.

Anf. 12 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag blir lite förvånad när Peter Hultqvist refererar till valmanifesten från 2010, men låt oss gärna prata om det.

Jag hoppas att Peter Hultqvist är medveten om att han själv och hans eget parti, hans eget dåvarande regeringsalternativ, mötte väljarna med en besparing på 2 miljarder kronor varje år. Det hade sammantaget inneburit en besparing på 8 miljarder. Peter Hultqvist får gärna, mitt i all sin oro för tidtabeller och genomförande, förklara för kammaren hur det hade underlättat reformen och hur det hade gjort att vi i dag hade varit i ett bättre läge. Jag lyssnar väldigt gärna på det.

Peter Hultqvist vill göra upp. Jag förstår att han hellre vill prata anslag med mig än med sina samarbetspartier V och MP – och kanske FI. Det är klart; om det skulle bli ett regeringsskifte efter höstens val får ni väl börja med att diskutera huruvida vi ska ha ett försvar eller inte och huruvida det försvaret ens ska ha vapen.

Jag tycker att det vore klädsamt om Socialdemokraterna, innan de säger att de vill göra upp med oss, började med att göra upp med sitt eget regeringsalternativ. Det är inte Försvarsberedningen som ska styra det här landet efter höstens val. Jag tror inte att det är Socialdemokraterna heller även om olyckan skulle vara framme och det blir ett maktskifte, utan det kommer att vara ett regeringsalternativ med flera partier.

Vad är ni ense om egentligen? Anslagen? JAS Gripen? Värnplikten? Samverkan med Nato? Internationella insatser? Finns det någonting som ni är ense om? Finns det någonting som ni kommer att lämna besked till väljarna om – inte efter valet utan innan svenska folket får säga sitt?

Anf. 13 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Johan Forssell är alltid förvånad i sina inlägg. Jag tror att ordet förvånad ingår i nästan vartenda inlägg som han gör. Jag vet inte hur jag ska betrakta det ordet, om det är en vana eller en ovana att alltid inleda med det.

Jag kan bara säga en sak: Positionerna som de nu ser ut är fullständigt redogjorda för i Försvarsberedningen, med reservationer från olika håll och med synpunkter när det gäller ekonomin. Hela det politiska fältet, hur det här ser ut, ligger alltså klart.

Vi har fem partier som är överens om en rapport. De har gjort många och stora kompromisser för att nå detta. Det hoppas jag ska ligga till grund för en bred majoritet i Sveriges riksdag. Det är så vi har sagt att vi ska bedriva försvars- och säkerhetspolitik i det här landet.

Johan Forssell vill ha något slags partipolitiskt käbbel om olika ingredienser i det här, och det kan man naturligtvis ägna sig åt. Men om man bara är intresserad av en sak – vilket jag i grund och botten är – nämligen om de fem partier som står bakom är beredda att ta ansvar för den här rapporten eller inte, då kommer frågan: Är vi beredda att göra upp ekonomiskt för att klara det? Hittills har vi inte löst den knuten, och jag anser alltså att Moderaterna och de övriga borgerliga partierna inte har skött sina kort på den kanten. Ni har lagt orealistiska bud. Ni har inte

en genomtänkt syn på ekonomin. Vi har lagt oss en bit högre eftersom vi anser att det är nödvändigt.

Om ni vill ta ansvar kan ni göra upp det här med oss i morgon. Jag anser att ni har en hemläxa när det gäller det. Sedan kan jag tycka att det finns andra partier som också har en hemläxa på en hel del områden när det gäller försvars- och säkerhetspolitik. Så ser det politiska fältet ut. Men om ni är beredda att ta ansvaret inleder ni en ny förhandling med oss, och då kommer ni med något annat än 75 miljoner kronor när vi föreslår 900 miljoner.

Anf. 14 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! När Peter Hultqvist talar försvarspolitik inleder han nästan alltid med ”jag” och väldigt sällan med ”vi”. Det säger något om höstens val.

När Socialdemokraterna vill göra upp är det inte med de partier som Peter Hultqvists partiledare säger att man vill bilda regering med, utan det är med oss andra. Jag gör gärna upp. Vi kan gärna träffa breda överenskommelser. Men då får ni börja göra upp själva, på er kant. Vad är det för mandat ni söker väljarnas förtroende för egentligen?

Försvarsberedningen är över. Den har presenterat sin slutrapport. Nu ska den finansieras. Vi lärde oss i valet 2010 att det som står i rapporten inte spelar så stor roll om man inte är beredd att öppna plånboken också. Vi var eniga redan då, men ändå gick oppositionspartierna till val på en ram som var 2 miljarder lägre.

Ni snirkclar runt kärnfrågan. Vad är egentligen ert besked till väljarna inför valet? Den frågan undviker Peter Hultqvist med klinisk precision.

Peter Hultqvists svar om vad ett eventuellt maktskifte skulle innebära för försvarets ekonomi och vad de rödgrönas ekonomiska ram skulle vara är lite som att skjuta med en revolver: Det låter jättemycket, det smäller en massa och det är mycket krut, men det är väldigt få kulor.

Anf. 15 PETER RÅDBERG (MP):

Fru talman! Det var spännande att höra Johan Forssell. Jag vet inte riktigt vad essensen var i det anförande som han höll. Men nog om detta.

Riksrevisionen har de senaste åren ett flertal gånger gett Försvarsmakten och regeringen svidande kritik för att de inte har följt upp riksdagens beslut på ett tillfredsställande sätt. Det gäller ett antal områden.

I den här granskningen har Riksrevisionen granskat om Försvarsmakten har haft förmåga att uthålligt genomföra insatser i den mängd och inriktning som regering och riksdag har beslutat. Den stora frågan som vi politiker och allmänhet har ställt under lång tid är: Vad får Försvarsmakten för de ca 42 miljarder som de årligen får i budgeten?

Har Försvarsmakten förmåga att uthålligt över tiden och effektivt genomföra insatser i den omfattning och med den inriktning som riksdag och regering har beslutat? Har regeringen gett Försvarsmakten tillräckliga förutsättningar att planera och genomföra en insatsverksamhet av hög kvalitet över tiden samt redovisat resultat för riksdagen?

Riksrevisionen har också granskat om det har funnits tillräckligt mycket personal för de insatser som behövs. Svaret på alla dessa frågor är nej. Riksrevisionens bedömning är att man varken i dag eller de närm-

aste åren kommer att kunna nå upp till de krav på insatsverksamheten som regeringen och riksdagen har beslutat.

Fru talman! De ca 100 miljarder som regering och riksdag har beslutat att satsa på det nya JAS-planen skulle kunna användas bättre, bland annat till att försöka få tillräckligt med personal till Försvaretsmakten. Det fattas ca 8 000 soldater och annan personal i Försvaretsmakten fram till 2019. Hur alla dessa poster ska kunna tillsättas inom cirka fem år är mycket svårt att se i dag.

Personalfrågan är definitivt den enskilt viktigaste frågan som Försvaretsmakten har att lösa under den närmaste tiden. Det sade till och med vår försvarsminister vid den senaste debatten vid Folk och Försvar. Utan kompetent personal spelar det ingen roll vilken typ av materiel vi har. Fattas det personal och soldater kan vi ändå inte utnyttja materielen på ett tillfredsställande sätt.

Svensk försvars- och säkerhetspolitik har de senaste åren åkt berg och dalbana. För några år sedan skulle skyddet av Sverige helt utgå från internationella insatser: Försvaret av Sverige skulle börja i Afghanistan. Nu har skutan vänt 180 grader. Nu ska skyddet av Sverige helt och hållet utgå från Sverige.

Det är en politik som inte inger någon trovärdighet. Det handlar naturligtvis om både och. Vi måste vara ute på internationella uppdrag samtidigt som vi ska försvara Sverige på ett tillfredsställande sätt.

Sverige måste naturligtvis stå upp för våra vackra ord i utrikesdeklarationen och vara aktivt i fredskampen runt om i världen. Då måste vi i Sverige på ett mer adekvat sätt vara delaktiga just i internationella insatser och bidra med fredsbevarande trupper. Även här har Riksrevisionen sett att vi inte lever upp till de mål som vi har satt upp. Allt detta ska, tycker vi i Miljöpartiet, naturligtvis vara i FN-regi.

När det gäller just våra bidrag till FN-ledda operationer är det en dysker läsning vi kan ta del av. Sverige har nästan helt valt bort att delta i just FN-ledda fredsbevarande insatser. I stället har EU- eller Nato-ledda insatser prioriterats.

Åren 1960–1964 deltog Sverige med 6 300 soldater i FN:s fredsbevarande styrkor i Kongo. Missionen var en milstolpe i de fredsbevarande operationernas historia eftersom det förutom närmare 20 000 soldater ingick en viktig civil komponent.

I början av 1960-talet bidrog Sverige med 1 500 personer i internationell militär tjänst, vilket faktiskt vid den tidpunkten motsvarade ca 10 procent av världens totala fredsbevarande personal.

Trots 15 års diskussion och uttalade ambitioner om ökad internationalisering av försvaret har utlandsstyrkan inte växt utan konstant varit omkring 850 personer per månad. Antalet har sjunkit ytterligare de senaste åren, och förra året var vi nere på ca 500 soldater. När vi nu tar hem våra soldater från Afghanistan sjunker siffran ytterligare. Vi är nu nere på den lägsta nivån sedan tidigt 1980-tal.

Sedan mitten av 1990-talet har Sverige dessutom, med undantag för Liberiainsatsen 2004–2006, nästan helt upphört med att lämna truppbidrag till fredsfrämjande insatser ledda av FN. De senaste åren har i snitt färre än 30 personer per månad deltagit i sådana insatser. Det rimmar illa med tanken på att FN-medlemskapet ska vara en hörnsten i svensk utrikespolitik.

Den nuvarande trenden måste brytas och Sverige åter bli ett land som engagerar sig också militärt för en säkrare värld. Det stärker också svensk säkerhet. Försvarsberedningen har nyligen uttryckt att Sverige ska öka sitt deltagande i FN:s fredsfrämjande insatser. Den insikten måste också omsättas i praktiken.

Fru talman! Detta var några exempel på den kritik som Riksrevisionen ger när det gäller de målsättningar som vi har haft. Vi har haft målsättningen att få ut 2 000 personer, vilket vi inte har uppnått. Det tycker jag är djupt beklagansvärt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 16 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Tack, Peter Rådberg! Det fanns en hel del i Peter Rådbergs anförande som jag tycker är klokt, inte minst det som gäller Sveriges internationella bidrag. Att vi varit en sådan bidragsgivare är något som har utmärkt Sverige under lång tid. Vi har på många olika ställen runt om i världen medverkat till fred och demokrati.

Jag vill därför varna för att bara för att världen är ganska lugn just för tillfället göra kraftiga reduktioner av de internationella inslagen. Jag tror att det är ganska bra att det faktiskt finns en sådan beredskap. Vi lever i en orolig värld, och man vet aldrig vad som händer framöver. Men det var inte detta jag tänkte ställa en fråga om.

I stället anknyter jag till den diskussion vi hade i det förra replikskiftet, om Försvarsberedningen och om möjligheten att göra upp. Jag undrar hur Peter Rådberg för egen del ser på det som står i beredningens rapport, till exempel när det gäller ytterligare JAS Gripen-plan.

Vi har precis fått höra att det som står i slutrapporten gäller. Vi kan gå vidare; vi behöver inte tala mer om det. Den regering som kommer efter valet har oavsett politisk färg bara att förhålla sig till det som står i beredningens rapport.

Delar Miljöpartiet och Peter Rådberg denna uppfattning?

Anf. 17 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Johan Forssell sade att vi för tillfället har en lugn värld. Jag vet inte om jag delar den uppfattningen. Vi har Ukraina–Ryssland och andra oroshärdar i världen, så speciellt lugnt är det väl inte i vår omvärld.

Miljöpartiet tyckte att de 2 000 personerna var en bra ambition, även om vi står bakom Försvarsberedningens råd att ta bort dem och i stället se till insatsen i sig. Det är historia, men det jag vill säga är att det är otroligt viktigt att vi är ute på internationella uppdrag. Det var detta mitt anförande till stora delar handlade om.

Johan Forssell tog upp JAS Gripen. För några veckor sedan sade Schweiz nej, och vi är nästan tillbaka på ruta ett. Det måste bli en lösning på JAS Gripen-affären med Brasilien innan december månads utgång, annars faller det.

Förslaget skickas till regeringen. Johan Forssell sade att det är detta som gäller, men så är det väl inte riktigt. Detta skickas till regeringen som får komma med en proposition, och sedan får vi se vad det blir.

Stora delar av Försvarsberedningens rapport är bra, och vi hoppas att den blir kommande regerings proposition. Det betyder dock inte att alla

dessa JAS kommer att förverkligas. Det får vi se när vi kommer så långt och det blir förhandling. Schweiz sade nej, och vi vet inte vad Brasilien kommer att göra. Vi är som sagt tillbaka på ruta ett i denna fråga.

Anf. 18 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Peter Rådberg har givetvis rätt i att vi inte lever i en lugn värld. Jag syftade snarare på truppbidragen och utvecklingen där. Det är dessutom skönt att höra Peter Rådberg bekräfta att vi har ett nytt säkerhetspolitiskt läge i vårt närområde.

Åter till sakfrågan. Jag tycker att min fråga är befogad. I ett tidigare replikskifte hörde vi att det är beredningens rapport som gäller och att det inte finns så mycket att tycka och tänka om den. Varje parti och regeringsalternativ har så att säga bara genomföra det. Men efter fem minuter säger Peter Rådberg något helt annorlunda, faktiskt raka motsatsen. Det är en bild som också har bekräftats av Miljöpartiets språkrör Åsa Romson. Ni verkar inte alls hålla med om att det bara är att skicka beredningens rapport till nästa regering utan att det ska ske en helhetsförhandling.

Jag tackar Peter Rådberg för svaret, men jag tror att det väcker betydligt fler frågor om vad som kan ske i försvarspolitik efter höstens val, inte bara när det gäller JAS Gripen utan på en rad områden. Det vore klädsamt om det regeringsalternativ som jag har förstått att Miljöpartiet vill ingå i efter höstens val kan börja ge besked. Det återstår bara tre månader till valet.

Anf. 19 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag blir lite förvånad, Johan Forssell. Alla rapporter som skickas till regeringen är väl underlag, och sedan får vi se var underlaget tar vägen.

Jag är helt övertygad om att om Miljöpartiet och Socialdemokraterna bildar regering kommer vi överens i denna fråga precis som i många andra frågor. Vi har löst denna fråga tidigare när Miljöpartiet var stödparti. Vi hade åtta budgetar med Socialdemokraterna och delvis Vänsterpartiet. Därför är jag inte ett dugg orolig.

Det förvånar mig att Johan Forsell säger att det är Försvarsberedningens rapport som gäller – punkt. Ja, då kan man väl bara kopiera den.

Det schweiziska folket sade nej till JAS för några veckor sedan. De ville inte ha ett plan, utan de vill satsa på skolan och annat. De valde bort JAS. Vi får se vad som händer med Brasilien. Den frågan kommer tillbaka, och då får vi se var vi hamnar då.

Riksrevisionens rapport visar att regeringen inte klarar av att återtapporera och hålla de löften man gett.

Jag pekade på de internationella insatserna där Sverige ska bidra i större utsträckning, vilket en i stort sett enig riksdag har ställt sig bakom. Det stöter på patrull gång på gång. När det gäller FN-ledda insatser har det mer eller mindre varit en katastrof sedan mitten av 1980-talet då vi i stort sett haft noll soldater i FN-regi. Nu har dock regeringen och Försvarsberedningen lyft på detta lock, och jag ser med tillförsikt på att vi får en förändring.

Världen blöder utanför vår dörr, och Sverige måste vara en del av det fredsfrämjande kittet. Då ska vi vara där ute, och det tror jag blir vår viktigaste uppgift framöver.

Anf. 20 ALLAN WIDMAN (FP):

Fru talman! Det svenska försvaret av i dag är, för att använda det språk som en gång förekom i äktenskapsbalken, resultatet av en långvarig söndring. Under 90-talet och 00-talet avskaffade vi krigsplaceringarna. Vi avskaffade våra krigsförbandsövningar, det vill säga det som kallades repmanad. Vi lade ned vår försvarsplanläggning. Vi lade ned våra mobiliseringsförråd och samlade alla våra tillgångar och vår materiel i ett enda centralt förråd i Arboga. Vi avvecklade brigaderna och lade ned i stort sett vartannat militärt förband i vårt land. Denna resa, fru talman, har tagit oss dit där vi står i dag.

Riksrevisionen har tagit de enda kvantitativa mål som formulerats för det svenska militära försvaret under det senaste decenniet. De har låtit dessa kvantitativa mål vara utgångspunkten för hela sin revidering.

Det finns skäl att påminna om att dessa mål inte enkom är förestavade av de regeringar som har funnits de senaste åtta åren, utan dessa mål stod också i stora delar hela riksdagen bakom när de formulerades.

Inte heller i den gamla försvarsberedningen fanns det någon ur den politiska oppositionen som invände mot denna höga insatsambition som kom att bli en del av 2009 års inriktningsbeslut.

Jag tror att man skulle kunna landa i två vitt skilda slutsatser beträffande frågan om Sverige uthålligt eller över tid kan ha 2 000 soldater insatta eller inte.

Det första svaret är nej, det går inte. Militär prestation, inte minst när vi talar om internationell insatsmiljö, är ett processarbete som aldrig går i mål. Under den tid vi har befunnit oss i Afghanistan har vi sett det nödvändigt att hela tiden addera nya förmågor till den svenska förmågebredden. När vi har gjort det upptäcker vi att det finns andra saker som andra länder har som vi också måste ha och som vi definierar som kvalitativa eller kvantitativa brister.

Jag har följt försvarspolitikerna i Sverige under drygt ett decennium, och jag tror mig kunna konstatera att vi aldrig riktigt går i mål. Vi politiker gör bäst i att förstå och ta till oss att detta är ett arbete utan definitiva mål.

Å andra sidan kan man säga, fru talman, att Sverige självklart kan sätta in 2 000 soldater i nationella eller internationella insatser. Om bara ett halvårs tid påbörjar Sverige en beredskap inom ramen för Nordic Battlegroup 2015 där i stort sett 2 000 svenska soldater ingår, färdiga för insats inom en vecka 6 000 kilometer från Bryssel.

Vore den svenska staten utsatt för ett existentiellt militärt hot kan vi vara övertygade om att inte bara 2 000 soldater kan ställas på krigsfot. Vi kommer att kunna ställa minst 20 000 i hög beredskap till försvar av vårt land.

Med detta sagt är det min uppfattning att den politiska styrningen, den politiska uppföljningen och ansvarsutkrävandet på försvarsområdet är mycket dåligt i Sverige.

Risken, fru talman, är att den revisionsrapport som Riksrevisionen nu lämnar ifrån sig i slutändan kommer att leda till att ingen regering vågar ställa upp något mätbart mål av rädsla för att misslyckas. Då är frågan: Var detta av godo eller av ondo?

Jag minns tiden när socialdemokratiska regeringar styrde försvarspolitikerna. Den utvärderingsmening som alltid återkom i budgetproposition-

en varje år lydde: Vår militära förmåga måste anses tillfredsställande med hänsyn till omvärldsläget. Jag är inte säker på att det var ett tydligare uttryck för vår militära förmåga än det som har kommit senare.

Torbjörn Björlund säger att det inte duger att hänvisa till det kommande försvarsbeslutet, som förmodligen anländer i propositionsform till denna kammare om sex månader. Han menar att vi måste agera nu, före valet. Det är klart att man kanske kan hinna med lite grann under semesterveckorna i juli, men om slutsatsen från Riksrevisionen ska omhändertas på allvar och sätts i ett sammanhang är det givet att lejonparten av arbetet måste ske i samband med beredningen av nästa försvarsbeslut.

Fru talman! I det särskilda yttrande som Socialdemokraterna lägger fram säger man att man vill föra över 400 miljoner kronor av årets anslag för internationella insatser och fördela det lika mellan förbandsanslag och materielanslag.

Såvitt jag vet har den åsikten inte materialiserats i ett yrkande som har ställts under avgörande här i kammaren. Man kan, tycker jag, med rätta fråga varför yrkandet – om det är så viktigt som Socialdemokraterna tror – inte har blivit föremål för kammarens ställningstagande.

Likväl, även om det hade blivit föremål för sådant ställningstagande och 400 miljoner kronor till hade tillförts försvarsanslaget under 2014 hade det naturligtvis inte gjort någon avgörande skillnad i målet. Peter Hultqvist talar själv om den problematik som uppstod när det schweiziska folket sade nej till den tilltänkta exporten av JAS Gripen version E. I sådana sammanhang är 400 miljoner kronor ingenting.

Peter Rådberg efterlyser fler svenska bidrag till FN-ledda insatser. Han kommer att bli tillfredsställd av det faktum att inom några månader befinner sig 100 procent av den ”svenska utlandsstyrkan” just i en FN-ledd operation.

Jag ska inte ge mig in i den debatt som nu förekommer om vad olika regeringsalternativ kan komma att presentera efter den 14 september i år, men när jag hör Peter Rådberg säga att de nog kommer att bli överens med Socialdemokraterna ifall att de bildar regering tror jag att han har helt rätt. Frågan är bara vad man blir överens om.

Fru talman! Detta tror jag är den sista debatt försvarsutskottet har under denna mandatperiod, och jag vill passa på att tacka alla mina kolleger för ett gott samarbete. Jag gör detta i förvisningen att alla kanske inte återkommer till utskottet efter nästa val.

Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens förslag.
(Applåder)

Anf. 21 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Vårt förslag om att föra över 400 miljoner från internationella anslag där pengarna inte används både till förbandsverksamhet och till materielanslag ligger med i vår vårmotion.

Svaret på vårmotionen har redan kommit från försvarsministern. Hon säger att regeringen i höst kommer att föreslå en omfördelning med 110 miljoner. Det är betydligt lägre än vad vi har föreslagit. I så fall har ni presterat ännu sämre än vår åtgärd, som du menar är så dålig. Det blir en väldigt märklig diskussion.

Om vi fick en överföring med 400 miljoner redan i höst skulle det resultera i avsevärda förbättringar framför allt när det gäller övningsverksamheten. Med den knappa ekonomi vi har behöver vi alltså försöka göra allt som går.

Sex sju övningsdygn är vad vi har på årsbasis i många förband i Försvarsmakten i dag. Vi borde upp i 25–30 övningsdygn. En gång i tiden – i slutet av 90-talet och början av 2000-talet – hade vi en ordning där vi som slutövning i förbanden hade tio plus tio övningsdygn. Då var det även övningar dessförinnan. Man hade tidigare alltid bataljonsövningar med 600–700 man med olika vapensystem.

Är det tillfredsställande att ha en nivå med sex sju övningsdygn? Leder det till en militär förmåga som är rimlig? Detta måste anses vara ett rejält misslyckande för den försvarspolitik ni har bedrivit.

Vi vill nu göra något med 900 miljoner extra fram till 2018. Ni föreslår 75 miljoner. Skulle inte du som har lite insikter i detta, Allan Widman, kunna försöka bidra och övertyga dina så kallade kamrater på allianssidan om att förnuftet nu måste gå före partitaktiken och om att ni ska inleda förhandlingar med oss?

Anf. 22 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Peter Hultqvist att jag efter min skrala förmåga gör vad jag kan för att medverka till en ökad operativ förmåga i det svenska militära försvaret. Det kommer inte enbart an på antalet övningsdygn. Mycket annat krävs också.

Jag har inte sagt att det är dåligt med 400 miljoner kronor till förbandsanslaget och materielanslaget. Det jag sade, fru talman, var att det är otillräckligt när man ser till de storheter som involveras i svensk försvarsekonomi. Jag återvände då till frågan om varför Socialdemokraterna inte har yrkat på detta på ett sätt som gör att kammaren har fått ta ställning till det.

Socialdemokraterna är ett statsbärande och erfaret parti. Om detta är den bärande tråden i den nuvarande socialdemokratiska oppositionspolitikerna inom försvarsområdet, varför har det inte ställts under yrkande?

Peter Hultqvist uppehöll sig kring övningstiden för de svenska stridskrafterna. Jag delar synen att det inte finns något som egentligen berättar mer om vår militära operativa förmåga här och nu än just övningstid, gångtimmar och flygtimmar.

I mitt anförande, fru talman, försökte jag beskriva hur det svenska försvaret under flera decennier har varit utsatt för en nedmontering i operativa termer. En del av den nedmonteringen handlade om att vi i mitten av 1990-talet slutade kalla in våra krigs- och insatsförband och genomföra regelrätta krigsförbandsövningar. Då hade vi tempo med både KFÖ:er och SÖF:er som alla visste hur de fungerade. Officerarna upprätthöll sin kompetens, och de värnpliktiga såg att systemet fungerade. Om man en gång tagit bort detta är det svårt att återskapa.

Anf. 23 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Som jag sade ligger de 400 miljonerna i vår motionen, som riksdagen tar ställning till som en helhet. Men det finns en annan viktigare aspekt här. För vår del ingick detta i en helhetsförhandling med regeringen om försvarsekonomi.

Här finns möjligheter. Vi är beredda att diskutera en bättre summa än den ökning med 1,1 miljarder fram till 2018 som ni har erbjudit i höst. Vi tycker inte att det här är tillfredsställande, så det är bara att komma igen och sätta sig ned och förhandla med oss om detta.

Jag tycker faktiskt att de fem partier i Försvarsberedningen som hade identiska skrivningar borde kunna diskutera ekonomin gemensamt. Strunta i att det är val nu! Se det långsiktigt så att vi kan lösa situationen så långt vi kan!

Jag är säker på att om vi gör en uppgörelse nu sitter vi kanske där igen om några år och är tvungna att göra kompletterande uppgörelser. Om man bara har ansvarsperspektivet framför sig borde man kunna göra upp. Jag hoppas att du, Allan Widman, och Folkpartiet då skulle kunna vara en positiv part som får de lite mer övertaktiska personerna att tona ned sig och se mer till Försvarsmaktens och landets bästa. Vi är nu i en sådan situation att något måste göras.

Det är bra att du håller med mig om antalet övningsdygn och analysen av det. Precis som du säger står det i direkt relation till militär förmåga. Bara det visar att vi är tvungna att göra något om vi är seriösa, och det lämpar sig inte för alltför mycket av övertaktiserande på politisk nivå. Jag hoppas att du kan göra en insats där.

Är Folkpartiet berett att vara en konstruktiv kraft för att lösa upp blockpolitiken i den här frågan?

Anf. 24 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag tillhör dem som tycker att försvar och säkerhet är alltför viktiga för att inte hanteras utifrån tämligen strikta, sakliga utgångspunkter. Emellanåt har Socialdemokraterna, jag och även andra i Alliansen haft en omfattande samsyn när det gäller vilka mått och steg som behöver vidtas inom Försvarsmakten och inom våra krigsförband på olika punkter. Men när det gäller säkerhetspolitiken och Sveriges förhållande till Nato ser jag att det inte finns någon som helst förståelse för de synpunkter som mitt parti har.

Jag vill gärna understryka att försvarspolitik inte kan bedrivas skild från säkerhetspolitiken. Det är dessa politikområden tillsammans som förhoppningsvis bildar en fungerande helhet.

Med detta sagt: Jag tror, fru talman, att många har funderat över klokskapen i att lägga en försvarsberedningsrapport tre månader före en allmän valdag i det här landet. Det har säkert inte befordrat saklighet och seriositet i alla delar. Jag tror att ingen kan svära sig fri från skuld för att låta valtaktiska aspekter komma in i vår debatt.

Jag bedömer att det efter valet den 14 september i år förmodligen kommer att ske omtag inom försvars- och säkerhetspolitiken. Jag lovar att Folkpartiet ska göra vad det kan för att se till att vi får överenskommelser som är långsiktiga och hållbara, som fungerar över tid, för att använda Riksrevisionens språkbruk, och som också tjänar vårt land och vår säkerhet på bästa sätt.

Anf. 25 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Fru talman! I sitt anförande lyfter Allan Widman bland annat fram hur Riksrevisionen lägger fram bara kvantitativa mål. Det uppfattade jag var kärnan.

Problemet är att vi har haft ett antal rapporter om Försvarsmaktens utveckling där man framför allt har lyft fram kvalitativa mål och för- mågor. Det är en lång rad rapporter från Riksrevisionen som har pekat på de problem som vi har i dag, de problem som har skapats av den försvarsreform som den här alliansregeringen tog initiativ till och genomförde med tre rösters övervikt. Det har också skapat de problem som vi har i dag, menar jag.

Hur ställer man sig till det? Ser inte Allan Widman de kvalitativa bristerna, på grund av de kvantitativa bristerna, som naturligtvis också finns? Men är det något som vi ska lyfta fram är det just att man förändrar kvaliteten. Det är också där man kommer in när det gäller regeringens enighet om försvarspolitiken. Det finns ju ett antal saker som har lyfts fram av till exempel Allan Widman: hur man förändrar personalförsörjningen, öppenheten att göra andra saker än precis det man har beslutat om förut, till exempel värnplik. Partiell värnplik är en sådan sak som kan öppna upp för en personalförsörjning som ger kvantitet och också kvalitet. Jag vet att Allan Widman har sagt det förut. Står ni fast vid det?

Att man i försvarspolitiken aldrig riktigt kommer i mål håller jag med om. Frågan är bara: Hur långt från upploppet är vi i dag? Det sägs att vi någonstans ser målsnöret, även om det flyttas framåt. Men är vi väldigt långt ifrån, eller är vi nära? Jag tror att det är något man måste lyfta fram: Vi står väldigt långt från målen och har lång väg fram. Det måste man lyfta fram även i den här debatten.

Hur gör vi för att verkligen nå fram till de mål som har satts upp, oavsett Försvarsberedningens olika avvikande uppfattningar. Hur gör man för att nå målen tillsammans?

Anf. 26 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! I den sista frågan undrar Torbjörn Björlund: Hur kommer vi in på upploppet? Hur går vi i mål? Det var väl det jag försökte uttrycka från talarstolen: I kvalitativ bemärkelse kommer vi nog aldrig att gå riktigt i mål. Man kommer alltid att känna att det finns materiella brister eller att det finns ytterligare utbildning som vår personal kan genomgå för att bli optimalt förberedd inför en svår insats utomlands.

Trots de svårigheter som vi har haft med vår försvarsekonomi och vår försvarsmyndighet de gångna 20 åren kan jag konstatera att vi tid efter annan lägger till helt nya förmågor. Det kan handla om sidosäkerhet, men det handlar också om taktiska, obemannade flygande farkoster och liknande saker. Det kan också handla om mycket enkla saker, som att det i november 2006 i Mazar-e Sharif smäller en IED vid väggkanten som skadar ögonen på en soldat, och vips har vi identifierat ett behov av splitterskyddande glasögon till all vår personal där.

Detta är en aldrig slutande process – det var det jag försökte säga. Om Torbjörn Björlund väntar på målgång får han nog vänta länge, är jag rädd för.

Jag tycker att Riksrevisionen gör det ganska enkelt för sig när de tar det enda kvantitativa målet och lägger det till grund för en utvärdering. Jag förstår varför man gör det: Metodologiskt måste detta vara enkelt. Men frågan är: Berättar detta så otroligt mycket om den samlade förmågan i vårt försvar? Andra frågan blir: Vad blir konsekvensen – kommer regeringar i fortsättningen att undvika varje form av kvantifiering

Prot. 2013/14:127
17 juni

bara för att inte kunna bli påkomna med ett misslyckande? Om det sistnämnda blir konsekvensen kan man fråga sig: Var detta av godo eller av ondo?

Jag tror att det är bra att Försvarsberedningen är överens om en militär grundutbildning för värnpliktsförmåner och en förstärkt incitamentsstruktur för tidigt tjänstgörande personal att komma in på sina repetitionsövningar.

*Försvarsmaktens
förmåga till
uthålliga insatser*

Anf. 27 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Fru talman! Det blir mycket ord – man går runt det hela, tycker jag.

Kritik mot reformen har egentligen funnits under lång tid. Vi i Väns-terpartiet har efterfrågat hur man ska lösa de problem som har funnits på vägen fram. Detta är inte den enda rapport från Riksrevisionen som kritiserar utvecklingen. Det innebär att detta har varit något som har pågått.

Det är därför jag menar att vi finns på något slags upplopp, där rege-ringen tar beslutet: Vi har sett det här, vi vill göra något åt det. Vi påbör-jar faktiskt en aktivitet nu, före valet – vi vågar göra det därför att vi har mer att titta på framåt, ett kommande försvarsbeslut, än bara kommande val.

Det jag tyckte var dilemmat och var helt uppenbart skedde under den sista veckan i Försvarsberedningens arbete, när det strax innan kom ett utspel från regeringen om pengar. Då hamnar man i en situation där man får någon sorts populistisk debatt om vem som ska lägga mest pengar på försvaret. Det tar fokus från ett antal andra saker som är mycket viktiga i rapporterna från Riksrevisionen, där man har granskat. Det ska man ta ställning till, tycker jag.

Det är dilemmat när man går in på något slags slutspurt: Vad gör vi om målnöret är väldigt långt bort? Då har vi väldigt mycket att jobba med. Vad börjar vi att jobba med? Vi börjar nu. Det är den biten man måste ha.

Man öppnar upp för alternativa lösningar. Vi har fått frågan om vi inom oppositionen kan samarbeta i försvarspolitiken. Jag säger samma sak som Peter Rådberg: Vi har haft öppna spjäll, och vi kommer att komma överens. Det gäller oavsett vilken nivå vi hamnar på när det gäller budget, och det kommer vi att komma överens om också.

Men frågan är: Har regeringen kommit överens internt om vad man ska göra? Regeringen verkar vara handlingsförlamad. Frågan är: Kom-mer ni att komma fram till något slags start, att vi måste börja med för-ändringen nu, eller ska ni bara vänta in allt? Det kommer en ny regering i höst, de kanske tar tag i det här, och då slipper vi – är det er inställning?

Anf. 28 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Jag är lite osäker på vad Torbjörn Björlund menar att re-geringen ska uträtta under semesterveckorna i juli, som är det som är kvar innan vi bedriver valrörelse i detta land. Om man ska göra något med det militära försvaret som får långsiktig betydelse måste man inte-grera det i ett samlat försvarsbeslut, och det dröjer, Torbjörn Björlund, inte mer än sex månader innan en sådan proposition kommer till riksdagen.

Fru talman! I slutet av mitt förra replikskifte sade jag att den militära grundutbildning som nu föreslås av Försvarsberedningen till sitt innehåll och till sina villkor kommer att vara identisk med den militära grundut-bildning och befattningsutbildning som gavs i det gamla värnpliktsför-svaret. Den enda skillnad som kommer att finnas är att den som inte

frivilligt låter sig rekryteras inte riskerar att bli kastad i fängelse. Det är något som åtminstone mitt parti tycker är väldigt viktigt. Men i alla andra avseenden går vi nu ett steg tillbaka till äldre tiders militära utbildning. Det är säkert så att de som bestämmer sig för att bilda regering kommer att bli överens om försvars- och säkerhetspolitiken.

När Torbjörn Björlund nu bjuder in mig på detta område måste jag ändå säga att jag iakttar stora skillnader mellan de olika oppositionspartierna i riksdagen när det gäller vårt förhållande till det internationella arbetet, när det gäller de ekonomiska nivåerna, när det gäller de stora materielbesluten och när det gäller frågan om frivillighet eller plikt inom personalförsörjningen.

Jag ska inte säga att Alliansen är utan meningsskiljaktigheter, men de motsvarar på inget sätt de meningsskiljaktigheter som jag kan iaktta när jag tittar på den politiska oppositionen.

Anf. 29 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Jag vill rikta in mitt inlägg på internationella insatser och FN-ledda operationer. Allan Widman var inne på detta lite grann. Men jag är ändå mycket osäker på var Folkpartiet står. Eftersom du och hela ditt parti är mycket starka Natovänner vet jag inte vad du tycker om just de FN-ledda operationerna.

Jag försökte från talarstolen förklara att vi är på en bottennivå jämfört med var vi var tidigare på 60-talet. Sverige var det land i världen som representerade FN-ledda operationer allra mest. Nu vet vi hur det är, och det finns ett litet återtag tillbaka till detta. Men jag är otroligt orolig över att det fortfarande är mycket retorik och lite verkstad och hur det kommer att bli. Jag är framför allt mycket intresserad av var Folkpartiet står just när det gäller FN-ledda operationer och internationella insatser. Allan Widman får rätta mig om jag har fel, men jag vet inte om du har framfört speciellt mycket att det ska vara just internationella insatser och om Sverige ska vara ett flaggskepp eller inte.

Min andra fråga handlar lite grann om den operativa förmågan – som vi är helt överens om – där övningstid, flygtid, gångtid och så vidare har minskat. Det tycker Miljöpartiet är illa. Det är egentligen Försvarsmaktens kärna som vi talar om och som måste fungera. Men regeringen lägger inte några mer pengar i budgeten. Om jag inte är helt ute och cyklar drar ni undan 500 miljoner i nästa års budget om man slår ihop allting. Det är alltså inte så att regeringen skjuter till pengar. Sedan har vi hela JAS-budgeten som plockar rätt mycket pengar. Jag förstår därför inte vad Folkpartiet vill få ut. Allan Widman klagar över den operativa förmågan, men regeringen gör ändå inte så mycket för att lösa just detta problem.

Anf. 30 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Nu säger Peter Rådberg att Sverige återigen borde bli ett flaggskepp i fråga om internationella insatser. Det finns skäl att påminna om att Sverige är ett litet land globalt sett. Även om vi gör utomordentliga ansträngningar på den internationella arenan kommer vi bara att kunna bistå med mycket begränsade bidrag. Det är det som är verkligheten. Även på 60-, 70- och 90-talen, när vi har varit mer engagerade internationellt, har vi varit små.

Fru talman! Med detta sagt är det min uppfattning att Sverige måste fortsätta att med kraft delta i det internationella krishanteringsarbetet, också det militära. Det är min bestämda uppfattning att om Sverige under 90-talet och 00-talet inte hade deltagit aktivt på Balkan och i Afghanistan hade Försvarsmaktens förmåga även i en nationell dimension varit väsentligt sämre än vad den faktiskt är nu. Det är inte något primärt skäl för att delta internationellt, men det är en viktig konsekvens som vi får.

När det gäller förstärkningen av budgeten har vi nu inlett ett paradigmskifte i fråga om försvarsekonomin. I budgeten för 2014 föreslog regeringen förstärkningar på 300 miljoner kronor. 100 miljoner kronor av dem återtogs under våren. Men det är likväl ett historiskt faktum att Sverige nu har gått från decennier av sänkta försvarsanslag till ett försiktigtvis ökande försvarsanslag. Jag tycker att det är stort.

Det som nu presenteras av Försvarsberedningens majoritet tror jag inte kommer att bli det slutliga taket för den kommande försvarsekonomin, utan vi kommer tyvärr till följd av omvärldsläget att se nödvändigheten av ytterligare förstärkningar.

Anf. 31 PETER RÅDBERG (MP) replik:

Fru talman! Om man tittar på de FN-ledda operationerna ser man att de inte leds av européer utan till största delen av afrikaner. Sverige ligger även efter Finland, Schweiz och en rad andra länder i dag. Vi har alltså halkat efter. Just när det gäller operationen i Afghanistan, som var FN-ledd, började vi med 30–40 personer på flygplatsen nere i Kabul 2001. Den operationen övergick sedan till att bli en Natoledd operation. Vi har alltså förflyttat oss från FN-ledda operationer till Natoledda, vilket jag tycker är olyckligt.

Allan Widman sade med anledning av Peter Hultqvists anförande att 400 miljoner inte var någonting värt. Nu säger Allan Widman att de 300 miljoner som ni tillskjuter är en historisk återgång, och jag kan hålla med om det. Det tillskjuts pengar, och det har inte hänt tidigare. Det är ett faktum.

Det skulle vara kul att höra Allan Widman säga att Folkpartiet och regeringen nu vill göra en stor satsning på just FN-ledda operationer och att öka just det internationella åtagandet. Enligt Miljöpartiet är det ändå på det sättet som vi kan skapa en större säkerhet ute i världen, alltså genom att vi faktiskt är där och hjälper till med fredsbevarande insatser. Om vi inte är det blir det en mycket oroligare värld. Jag tycker att Sverige mycket väl skulle kunna vara en del av det som händer i Ukraina nu. Vi skulle på ett eller annat sätt kunna bidra. Men det finns många platser i världen där vi skulle kunna vara. Därför skulle jag lite tydligare vilja höra vad Allan Widman anser med anledning av de frågor som jag har ställt.

Anf. 32 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Fru talman! Sverige är nu på väg att bidra till en FN-ledd insats i Mali. Under detta år kommer ca 250 svenska soldater att bli aktiva i detta operationsområde. Det innebär, bortsett från en del officersbefattningar som övervakar för FN eller i Afghanistan, att det samlade svenska utländska truppbidraget kommer att vara under FN:s ledning. Vi går alltså

Prot. 2013/14:127 från blygsamma andelar till 100 procent av våra internationellt insatta
17 juni soldater.

Samtidigt kommer Peter Rådberg aldrig att få mig att säga att det är viktigt att det är just FN-ledda operationer. Det viktigaste för mig, fru talman, är om de operationer som vi deltar i har ett mandat från FN:s säkerhetsråd eller inte. Det är av sekundär betydelse för mig vem som leder operationerna. Av primär betydelse är varifrån den svenska insatsen ytterst har fått sitt mandat. Så länge jag har suttit i den här kammaren har FN alltid gett mandat för våra insatser.

Det finns skäl att påminna om den utveckling som vi har haft i världen, där många länder har gått från att ha varit direkt involverade i FN-ledda insatser till EU-ledda och Nato-ledda motsvarigheter. Det har sin bakgrund i att FN hade en förhållandevis svag förmåga att leda militära operationer. Många länder har mörka erfarenheter, både från Rwanda och från Srebrenica på Balkan. Det tar tid att återfå ett förtroende på detta plan. Men jag gör bedömningen att FN är på god väg.

Anf. 33 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Riksdagskolleger och alla som ser på och lyssnar till denna debatt! Riksrevisionen är en viktig granskare av regering och myndigheter. Dess rapporter tillför värdefulla analyser och förslag som det är viktigt för de granskade att beakta och för riksdagen att utvärdera och diskutera. Det görs i föreliggande utskottsbetänkande, och det diskuteras just nu här i riksdagen.

Det här är nog min sista försvarsdebatt i riksdagen, och jag hade tänkt summera Riksrevisionens kritik och förslag samt hur Försvarsmakten och regeringen kommenterat detta och vilka åtgärder man har vidtagit och avser att vidta.

Efter att ha lyssnat till de tidigare inläggen från mina värderade kolleger i försvarsutskottet gör jag nu bedömningen att det jag hade tänkt säga redan är sagt, och därför tänker jag avstå från att säga det jag hade tänkt säga. Gjorde fler politiker detta skulle inte lika mycket behöva sägas som kanske redan är sagt. Å andra sidan är det demokratiskt viktigt att det som sägs *blir* sagt, även om det kanske redan *har* sagts, och i den bemärkelsen står jag bakom att allt som i dag har sagts verkligen också borde ha sagts – ni kan vara förvissade om det!

För egen del hänvisar jag dock i dag framför allt till vad alliansföreträdare som Johan Forssell från Moderaterna och Allan Widman från Folkpartiet mycket pregnantly och välformulerat har sagt. Jag instämmer i allt väsentligt i vad som har framförts.

Jag tycker att Riksrevisionen i vanlig ordning har gjort en genomgripande och tänkvärd analys. Jag tycker att oppositionspartierna har formulerat sig väl – fast de har fel – i sin motion och reservation. Utskottets kansli har i vanlig ordning gjort ett gediget jobb med att koncentrerat summera essensen i vad alla partier vill ha sagt, och även Försvarsmakten och regeringen har väl formulerat sina ståndpunkter kring vad Riksrevisionen framför. Utöver detta har naturligtvis talmannen i vanlig ordning svingat sin klubba med bravur.

Jag och Centerpartiet står bakom utskottets förslag till riksdagsbeslut, och jag vill citera några viktiga rader ur det:

”Utskottet vill understryka vikten av att regeringen även fortsättningsvis eftersträvar en kontinuerlig åiterrapportering samt konstaterar att det vidtagits åtgärder som motsvarar Riksrevisionens rekommendationer

och att regeringen kommer att överväga ytterligare åtgärder inom ramen för arbetet med nästa försvarspolitiska inriktningsproposition. Utskottet bedömer att det fortsatta arbetet på så sätt kan ske med en nödvändig helhetssyn och med utgångspunkt i de krav och mål Försvarsberedningen presenterade den 15 maj 2014. Därutöver kan utskottet konstatera att regeringen löpande ser över myndighetsstyrningen.”

Med detta, fru talman, yrkar jag för sista gången bifall till utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 34 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag skulle bara vilja tacka Staffan Danielsson för samva-
ron och samarbetet i utskottet. Jag tycker att du har gjort en utmärkt in-
sats på många sätt och även varit en modererande kraft i vissa samman-
hang.

Jag hoppas också att Centern oavsett valutgång kan vara ett parti som försöker vara med och bidra till att vi i framtiden får breda, blocköver-
skridande uppgörelser också om försvarsekonomi på ett hållbart och robust sätt.

Tack för dina insatser, Staffan!

Anf. 35 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Peter! Jag har uppskattat kontakterna med alla medlemmar i försvarsutskottet. Det har varit laddat ibland, men vi har en gemensam vilja för Sverige och vårt försvar. Det är bra när vi kan hitta varandra. Jag kan alltså instämma i mycket av det du sade i din replik.

Anf. 36 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Fru talman! Staffan Danielsson präglas ofta, både i debatter och i ar-
betet i utskottet, av en stor välvilja mot nästan alla. Jag tycker att du har en stor, positiv fördel av att du har den inställningen, för jag tror att det har varit väldigt bra både i utskottet och i Försvarsberedningen att du som Peter sade har varit en positiv kraft i alla lägen.

Jag kommer att lite grann sakna att du nästan alltid har för vana att hoppa på Vänsterpartiet i debatterna. Nu gjorde du inte det, och då måste jag nästan lyfta fram det och i alla fall fråga någonting om hur det ser ut. Debatten handlar ju om Riksrevisionens rapporter, och Staffan Daniels-
son instämmer helt och fullt i egentligen allt allianspartierna och rege-
ringen säger. Då måste jag fråga en sak.

Det här är som sagt inte den enda av Riksrevisionens rapporter som har kritiserat försvarsreformen och det som händer i Försvarmakten. Hur ser Staffan Danielsson på det? Ett konstaterande är att vi i Försvars-
beredningen hade i alla fall sex partier som anmälde avvikande uppfatt-
ning om någonting. De enda två som inte gjorde det var Moderaterna och Centern. Det säger också något om hur försvarspolitiken har drivits av Centerpartiet och Staffan Danielsson.

Finns det ingenting i den regeringspolitik som har förts för försvaret som Staffan Danielsson skulle vilja ändra på? Det är lite av en samvets-
fråga så här på slutet innan vi lägger ned de olika debatterna. Jag skulle dock vilja ha svar på det. Finns det någonting i Riksrevisionens rapporter

Anf. 37 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Det lät väldigt bra när Torbjörn Björlund började tala, men sedan kom det ett ”men”. Så ska det dock vara i politiken.

Saker och ting kan ju formuleras olika. Torbjörn var inne på att Centern och Moderaterna inte hade någon uppfattning alls i Försvarsberedningen. Jag skulle vilja formulera det tvärtom: Centerpartiet, Moderaterna och Socialdemokraterna stod egentligen bakom varenda rad i en lång, fin försvarsberedningsrapport, som även Miljöpartiet i stora delar stod bakom. Några andra partier – jag ska inte nämna dem vid namn i dag – hade dock starka invändningar.

Jag tyckte alltså att det var en bra rapport och en bra grund inför den försvarspolitik ni sannolikt kommer att utforma i riksdagen efter nästa period. Vi får se vart den tar vägen, men det är en bra grund. Det tycker jag är bra.

Riksrevisionen är en viktig instans. Det behövs alltid revisorer, och det behövs alltid kritiker. Det är därför jag lojalt har ställt upp och någon gång kommenterat Vänsterpartiets historia, och så vidare. Ju längre det går från det – och ju mer Vänsterpartiet verkligen tar tag i detta – kommer jag att minska det. Men jag ger inga löften i övrigt! Riksrevisionen dock har en viktig uppgift, och det är bara att konstatera att Riksrevisionen både när det fanns regeringar av annan kulör och under den här regeringen ofta lyckas hitta att allting inte är perfekt skött. Så är det ofta i politiken – saker kan göras bättre, och verkligheten förändras.

Det Riksrevisionen gör är alltså väldigt viktigt. Det är viktigt att man analyserar detta och tar till sig det som sägs. Det gäller såväl Försvarsmakten och regeringen som oss. Sedan kan vi värdera hur vi bör åtgärda det, och det är där vi skiljer oss åt i betänkandet.

Anf. 38 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag ändå kommer att sakna påhoppet på Vänsterpartiet. Det har varit en källa till debatt och ett meningsutbyte jag verkligen tycker har varit fruktbart. Staffan Danielsson är nämligen ibland väldigt konkret och ibland väldigt ...

(STAFFAN DANIELSSON (C): Polemisk?)

Ja, det är kanske också ett ord. Du har ibland verkligen en förmåga att lyfta fram och provocera, skulle jag säga. Det är rätt bra, för det skapar ett debattklimat jag tycker är bra.

Därför är det dock också lite förvånande att Centerpartiet faktiskt inte anmäler någon avvikande uppfattning – oavsett vad det gäller. Det är nämligen sex partier som gör det. Enigheten är stor i Försvarsberedningen, men det finns frågor vi faktiskt inte är överens om. Det är det som är lite problematiskt, för i debatten lyfter Staffan Danielsson faktiskt ibland fram den kritik som finns – men i Försvarsberedningen kom det ingenting. Det kan ju vara antingen inställningen eller något annat.

Analysen av Försvarsmakten och Riksrevisionens betydelse är naturligtvis viktig, men jag tror att man faktiskt också behöver lyfta fram och

ta till sig det. Jag tycker att det har varit den här regeringens dilemma att man ibland har försökt skylla över det här – sopa det under mattan och inte ta det på allvar. Det tror jag också är ett av Centerpartiets dilemman.

Jag vill avsluta med att tacka. Vi vet nämligen inte vilka som blir kvar i utskottet. Det kan ju vara så att ingen av oss blir kvar nästa år. Man hamnar på andra ställen, det kan bli regeringsskifte och så vidare. Det kanske alltså blir sista debatten för utskottet i den här konstellationen över huvud taget. Det kan vara så att ingen av oss är kvar. Staffan Danielsson kommer jag dock att sakna oavsett hur det blir, och jag önskar dig lycka till i framtiden.

Anf. 39 STAFFAN DANIELSSON (C) replik:

Fru talman! Jag kommer att sakna Torbjörn Björklund och utskottets ledamöter i övrigt, men så är livet. Jag vill säga att Torbjörn, givet de ibland svåra positioner han har haft att försvara, har gjort sitt jobb på ett utmärkt sätt.

Anf. 40 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Ämnet för betänkandet är Försvarsmaktens förmåga till uthållighet. Man kan fråga sig vad försvarets förmåga till uthållighet egentligen är. Handlar det om att vårt försvar ska kunna genomföra ständigt nya operationer, även om vi är angripna under lång tid av en stark motståndare eller handlar det om att vi ska kunna ha tillräckligt materiel och kunna personalförsörja samt träna försvaret så att det bibehåller sin förmåga under överskådlig tid? Naturligtvis är båda dessa aspekter giltiga.

Jag tar den senare aspekten först. Riksrevisionen har konstaterat att Insatsorganisation 14 fullt utbyggd inte kan nå de av regering och riksdag uppsatta målen. Det får mig att dra min första slutsats: Vi måste beställa en försvarsorganisation som är betydligt större än IO 14 om vi ska nå upp till målen om en rimlig försvarsförmåga.

Det är ingen hemlighet att Sverigedemokraterna föreslår att försvarsanslaget successivt höjs till 2 procent av bnp. Det ligger nu på drygt hälften.

Följden av regeringens försvarspolitik är att anslaget inte ens räcker till att vidmakthålla försvarsförmågan. Förmågan sjunker för varje år. Enheter läggs ned och uttjänt försvarsmateriel förnyas inte.

IO 14 är en alldeles för liten organisation. Trots detta räcker inte anslagen till att materielsätta organisationen. Det saknas 50 miljarder kronor i den tioåriga investeringsplanen, vilket också Riksrevisionen konstaterat.

Detta är min andra slutsats: Om vi till att börja med ska kunna sätta IO 14 på fötter måste vi omedelbart höja försvarsanslaget. I själva verket vore det kloka att påbörja en lånefinansierad upprustning omedelbart.

Säkerhetsläget i vårt närområde har förändrats, och vi borde förhålla oss till detta. Eftersom vi behöver en större organisation återstår det bara att åter aktivera värnplikten. Värnpliktiga kan fylla ut förbanden så att volymen blir vad vi behöver. De värnpliktiga är också en bra tillgång när vi söker kontrakterade soldater för heltidstjänster. I Norge och Danmark används värnplikten på detta sätt. Även Finland har värnplikt.

Riksrevisionen slår fast att det saknas tydliga mål för försvaret. Det är naturligtvis inte bra. Vi borde diskutera mer vilka försvarets konkreta mål är. Jag har tidigare föreslagit konkreta mål, och jag ska upprepa några av dem.

Arméns strategiska uppgifter ska vara att med särskilda stridsgrupper eller brigader kunna leda markstrider, att genom värnplikten kostnadseffektivt kunna fylla på förbanden så att de blir fulltaliga, att genom värnplikt utbilda hushåll och medborgare i hur man kan skydda sig själv i krig och kriser, att markera territoriell kontroll över hela riket medelst ett starkt, välutbildat och välutrustat hemvärn, att ha en god förmåga att utbilda personal för inrikes och utrikes tjänst.

Arméns taktiska uppgifter ska vara att kunna skydda den så kallade fyrkanten – Boden, Luleå, Piteå och Älvsbyn – flygbasen Kallax samt kunna fördröja framträngande över gränsen från Finland. Armén ska kunna försvara Arlanda, riksledningen och högsta försvarsledningen, Göteborg och Landvetter, Malmö och Sturup samt Gotland och ha en strategisk reserv för särskilda uppgifter. Armén ska med långräckviddigt luftvärn kunna försvara flygbaserna Stockholm och Gotland. Armén ska tillsammans med hemvärdet, specialstyrkorna och svenska folket om nödvändigt kunna övergå i det fria kriget. Hemvärdet ska ha regementen i varje län och kunna lösa alltmer avancerade uppgifter.

Flygvapnets strategiska uppgifter ska vara att kunna upprätthålla luft-herravälde för att skydda svenska operationer med mark- och marin-stridskrafter och verka offensivt mot motståndarens kritiska sårbarheter i syfte att bryta dennes förmåga till offensiva operationer mot Sverige. Flygvapnet ska kunna föra fram och avfyra kryssningsrobotar i två riktningar, kunna luftförsvara Sverige i två riktningar, kunna föra fram och avfyra sjömålsrobot i en riktning samt ha beredskap för detta i nordlig riktning, Norska havet, kunna understödja egen stridskraft och övriga stridskrafter samt vid behov det civila samhället med flygtransporter. Flygvapnet ska kunna skapa en luftlägesbild över Sverige och aktuellt operationsområde, ha incidentberedskap dygnet runt med markbundna och flygande sensorer och jaktflyg.

Flygvapnets taktiska mål ska vara att kunna uppträda kontinuerligt med minst två rotar i spärrbana över Östersjön, uppträda kontinuerligt med minst en rote i spärrbana över Västerhavet, uppträda kontinuerligt med två rotar i spärrbana i riktning norr, Finland och Norra ishavet.

Luftförsvaret ska samverka och vara integrerande med långräckviddigt luftvärn, sensorer och jaktflyg för att uppnå maximal effekt. Luftförsvaret ska ha en strategisk rörlighet med huvuddelen av basbataljon, föra egen strid med i huvudsak en basbataljon med tillförsel av nationella skyddsstyrkor och luftvärn. Varje flygbasområde ska kontinuerligt betjäna grupp och momentant division.

Marinens strategiska uppgifter ska vara att kunna skydda sjötransporter till och från landet, till och från Gotland och längs våra kuster. Viktiga hamnar ska kunna hållas öppna. Omgivande havsområden ska kunna övervakas öppet och dolt. Kränkningar och olagligt utnyttjande av vårt sjöterritorium ska kunna förhindras. Anfall mot vårt land över havet ska kunna hejdas.

Flottiljernas taktiska mål ska vara att ständigt hålla två patrullerande fartyg till sjöss i Östersjön och ett i Västerhavet, ha beredskap att sätta in

minst tre operativa ubåtar i Östersjön och en i Västerhavet under lång tid, beredskap att sätta in en komplett ytstridsflottilj i Östersjön 24 timmar efter order och en division i Västerhavet, beredskap att hålla två handelshamnar öppna på västkusten, två i Östersjön och en i Bottenhavet.

Vidare ska flottiljernas taktiska mål vara att upprätta två marina operationsbaser i Östersjön och en i Västerhavet, ha beredskap att lägga ut ett bestämt antal sjömineringar och minera ett bestämt antal hamnar, beredskap att hålla utpekade handelshamnar och marina operationsbaser minröjda, beredskap att sätta in en tillfälligt sammansatt ubåtsjaktstyrka i Östersjön 24 timmar efter order och upprätthålla förmåga att skydda våra sjötransporter i Östersjön, inklusive till och från Gotland samt i Västerhavet.

Jag har nu läst upp vårt förslag till konkretiseringar av målen för ett försvar med en stark tröskeffekt. Frågan är vad Moderaternas respektive Socialdemokraternas föreslagna försvar ska kunna klara av konkret. Det skulle vara intressant att höra.

Min tredje slutsats är att vi kan planera försvaret optimalt bara om vi först konkretiserar målen.

Anf. 41 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Nu har vi kommit fram till den siste talaren i debatten om detta utskottsbetänkande och också den siste talaren under den här mandatperioden vad gäller försvarsdebatt.

Jag vill inledningsvis säga något om utvecklingen under den här mandatperioden. Det har varit en period där försvarsfrågan blivit mer aktuell, och det av flera skäl. Vi minns alla ÖB som talade om att vi har ett försvar som klarar sig en vecka.

Vi fick förra påsken en mindre trevlig påskhälsning från Putin när det nära Gotland kom bombplan som övade på mål i Sverige. De svenska planen kom inte upp, däremot Natos plan. Vid Zapadövningen i höstas var det anmält att 22 000 man skulle vara ute i Östersjön. Det kom att bli över 60 000 man. Man övade invasion av Baltikum och hade en förmåga som vida överskred den som Nato hade förväntat.

Det har blivit en annan säkerhetspolitisk miljö i vårt närområde, och nu har vi också det som händer as we speak i Ukraina. Fortfarande pågår en aggression, och vi kan vara vissa över att Putin inte på något sätt är färdig. Den doktrin han har skapat och som han visade i Georgien bekräftas nu i Ukraina. Varhelst det finns en rysk minoritet tar han sig rätten att göra i princip vad som helst.

Det här kräver naturligtvis att vi vidtar mått och steg för att förstärka vår egen förmåga, att vi ser till att vi har förmågan att klara konflikter i vårt eget närområde. Försvarsberedningen är nu färdig, och det är glädjande att se att det skett ett trendbrott. Det står nu väldigt tydligt – vilket kan tyckas självklart – att Försvarsmakten ska kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige.

Det har kommit att bli väldigt tydligt att Gotland ska förstärkas, vilket är något som Kristdemokraterna har drivit. Det blir inte fullt ut vad vi hade tänkt oss, men ändå en rejäl förstärkning. Det vidtas även åtgärder för att få ordning på personalförsörjningen. Det är som påpekats den största förändringen på 100 år. Enligt Försvarsberedningens rapport är

det nu hög tid att det kommer på plats bonusar och gratifikationer som gör att vi kan räkna med att personalen stannar längre.

Det blir mer övningar, vilket är helt nödvändigt, för utan övningar finns det ingen effekt i ett försvar. Det gäller även luftvärnet, som är det som ska kunna skydda oss mot robotar. Vi vet att Putin har placerat ut Iskanderrobotar som har räckvidd in över Sverige, så det är verkligen viktigt och helt nödvändigt att vi får detta på plats.

Vi har nått en överenskommelse om ett trendbrott. Det ska satsas mer pengar på Försvarsmakten.

Om vi nu går in på dagens betänkande kan jag säga att det är ett viktigt underlag som Riksrevisionen har gett oss. De rapporter som Riksrevisionen ger är väldigt viktiga; de ger underlag och skapar transparens i Försvarsmakten. I det underlag som vi har fått satsar Riksrevisionen framför allt på att kritisera målet om 2 000 soldater i internationella insatser. I vårt betänkande framkommer att regeringen även fortsättningsvis eftersträvar en kontinuerlig återrapportering, och utskottet konstaterar att det vidtagits åtgärder som motsvarar Riksrevisionens rekommendationer.

Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet. Jag tackar också för denna period i utskottet.

Anf. 42 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Jag är ledsen att jag tar det sista anförandet, Mikael. Jag vill bara ta tillfället i akt och tacka utskottets alla ledamöter och tjänstemän. Ett särskilt stort tack vill jag ge till Staffan Danielsson för hans tid här. Det har varit jättespännande och framför allt väldigt trevligt. Om människor trivs ihop i politiken får man också ett bra resultat. Du har bidragit otroligt mycket, Staffan, med din personlighet, glädje och kunskap på alla sätt och vis. Du har lyft arbetet i försvarsutskottet. Ett varmt tack för det, Staffan! Jag kommer verkligen att sakna dig nästa mandatperiod.

I detta anförande instämde Johan Forssell (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

10 § Fokus på unga

Fokus på unga

Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU9
Fokus på unga (prop. 2013/14:191)
föredrogs.

Anf. 43 ISAK FROM (S):

Herr talman! Det är examenstider. Unga personer lämnar grundskolan. De flesta är på väg till gymnasiet. Studenterna firar på lastbilsflak. En del går vidare till jobb, en del till högskola. Några ramlar av och tar sig inte vidare.

I betänkandet vi debatterar behandlas proposition 2013/14:191, *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande*. Vi socialdemokrater har 23 reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 1, 4, 8, 12, 15, 19 och 25.

Tittar man på propositionen lite hastigt kan man åtminstone se en lovande omslagsbild. Den visar en telefon med kamera. Detta signalerar att regeringen är medveten om att det hänt saker i alla fall på tekniksidan.

Herr talman! Jag ska främst prata om ungas inflytande och delaktighet, kultur och fritid. Mina kamrater kommer senare att beskriva hur det hade blivit om det varit en socialdemokratisk regering som utformat handlingsprogrammet, som ju är en tung del i propositionen – och hur det kommer att bli med en socialdemokratisk regering.

Den nuvarande ungdomspolitiken lades fast genom proposition 2004/05:2, *Makt att bestämma – rätt till välfärd*, och betänkande 2004/05:KrU2. I propositionen presenterades två mål för den nationella ungdomspolitiken: ”ungdomar skall ha verklig tillgång till välfärd” och ”ungdomar skall ha verklig tillgång till makt”. Det var två starka och högt ställda mål.

Målen reviderades något i budgetpropositionen för 2008 och fastställdes sedan av riksdagen. De nuvarande målen är att ”alla ungdomar ska ha verklig tillgång till välfärd” och att ”alla ungdomar ska ha verklig tillgång till inflytande”.

Jag har vid ett flertal tillfällen debatterat frågor som rör unga med ansvarig minister, först med Nyamko Sabuni, sedan med Maria Arnholm, som jag tycker borde ha varit här nu. Det har gällt delaktighet och inflytande för unga, bostadsbrist, utbildningsbrist, betygshets, psykisk ohälsa, arbetslöshet, arbetsvillkor och jämställdhet. Mina frågor har varit varför en del unga halkar efter och varför Sverige inte ger alla unga förutsättningar att klara samhället. Svaren från ministrarna har väl varit lite svävande, men de sammanfaller förbluffande väl med regeringens handlingsplan, som man presenterar här i dag.

Det känns som att regeringens företrädare är blinda för de hinder som finns på vägen. Det är självklart för mig som socialdemokrat att vi måste rusta våra unga för de livsvillkor som jag och många med mig vet finns.

Det kommer tillfällen i människors liv när de måste göra omtag, skaffa bredare kompetens, byta jobb, flytta och skaffa ny bostad. Här kan samhället se till att det finns verktyg till hands. Det är extra viktigt att det finns verktyg när det gäller en ung människa.

Regeringens förslag till handlingsplan är mycket att likna med ett manifest över regeringens förda politik under de åtta åren.

Man manifesterar att trots sänkta socialavgifter och sänkt restaurangoms har det bara gett ett fåtal jobb till skyhögt kostnad för samhället.

Man manifesterar bostadsbristen och ungas möjlighet till ett första egna hem genom att presentera en bostadspolitik, Attefallshusen i friggobodsformat, som ger unga möjlighet att bo kvar hemma på tomten.

Man manifesterar att upp till 25 procent lämnar gymnasiet utan godkända betyg. Var fjärde elev lämnar gymnasieskolan utan fullständiga betyg. Betyget på den under åtta år förda politiken på utbildningssidan kan inte bli annat än F, Icke godkänd. Antalet elever som lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet har ökat med 18 procent sedan

2006. Med hänsyn tagen till elevkullarnas storlek lämnar i dag var åttonde elev grundskolan utan gymnasiebehörighet.

Herr talman! Den moderatledda regering må vara nöjd med sin politik, men Sveriges unga är det inte. Regeringen själv konstaterar att man inte når upp till målsättningen inom ungdomspolitik. Skattesänkningar får följder. I stället för att sätta in kraftfulla åtgärder och resurser väljer man nu att föreslå ett nytt mål för ungdomspolitik.

Regeringen föreslår att de nuvarande målen för den nationella ungdomspolitik inte längre ska gälla och har ett nytt mål för statliga insatser som berör ungdomar. Det nya målet för statliga beslut och insatser som berör unga i åldern 13–25 år ska vara att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Vi ser nu att regeringen för att om möjligt klara målsättningen inom ungdomspolitik skriver ned målsättningen. Det är tydligt för oss att det är en ambitionssänkning. Vi menar att det framgår av de styrande målen att ungdomar har rätt till inflytande som är verkligt, inte bara en formell rätt att höras.

Vi socialdemokrater har i stället föreslagit att målet för ungdomspolitik bör formuleras: ”Alla ungdomar ska ha rätt till verklig välfärd och goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och ges faktiskt inflytande över samhällsutvecklingen.” Vi har också reservation 1, som jag tidigare yrkat bifall till.

Vi är inte ensamma om att tycka att borttagandet av välfärds målet och nedtoningen av inflytandemålet är en ambitionssänkning. Vi delar vår oro med många remissinstanser som menar att för mycket fokus läggs på enskilda individer och att det är illa när välfärds målet överges.

Jämlik tillgång till välfärd är en förutsättning för riktig tillgång till makt. Unga måste få bättre stöd av samhället när det kommer till grundläggande rättigheter som egen försörjning, egen bostad och möjlighet till sjukvård. Vi menar också att en av de allra mest grundläggande faktorerna för att kunna ta makt och forma sitt eget liv är tillgång till utbildning.

Vi delar regeringens uppfattning att ungdomspolitik ska vara sektorsöverskridande och behandla frågor om ungdomars villkor inom områden som utbildning, arbete, försörjning, bostad, hälsa, inflytande, kultur och fritid.

Herr talman! Grunden för delaktighet läggs i ungdomsåren, vilket gör ungas fritid så viktig. Allt färre barn deltar i dag i organiserade fritids sällsättningar, och förutsättningarna för att organisera sig är svaga i många delar av landet.

De som inte deltar i lika hög grad är barn i ekonomiskt utsatta förhållanden och barn med annan etnisk bakgrund. Ungdomsarbetslösheten och föräldrars arbetslöshet är faktorer som har påverkat detta. Det hänger ihop med barnens förutsättningar att vara delaktiga i samhället.

Vi vet att barn och unga som deltar i och har en aktiv fritid har möjlighet att skapa gemenskap och kan bygga demokratiska organisationer. Är de medlemmar i en demokratisk förening lär de sig också de demokratiska spelreglerna.

Därför är den nya ungdomspolitik viktig för vilket samhälle vi kommer att ha om tio år. Trots att regeringen ser att vissa grupper i

mindre utsträckning deltar i organiserad fritid finns det få förslag om att öka ungas organisering.

Möjligheten för unga att få inflytande bygger på att unga kan organisera sig. Vi tycker att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF – tidigare Ungdomsstyrelsen, det tar ett tag att lära sig, vi kanske lär oss till slut – bör få i uppdrag att se över hur stödet till ungdomsorganisationerna och ungdomsverksamhet är utformat och fördelat såväl nationellt som regionalt och lokalt. Bakgrunden är att vi ser en skev fördelning. Därför har vi tillsammans med V och MP reservation 4.

Ungdomsstyrelsen, numera MUCF, kan se att antalet tjejer och killar ökar bland det totala antalet medlemmar som finns i ungdomsorganisationer som får ta del av statsbidraget. Men fördelningen börjar bli alltmer skev. År 2010 var 47 procent av organisationernas medlemmar tjejer och 53 procent killar. Två år senare var 41 procent tjejer och 59 procent killar.

Tillsammans med att Sverige är ett land där klassklyftorna i dag växer allra mest inom OECD ser vi i dag att tjejer missgynnas av statsbidragsfördelningen till ungdomsorganisationer. Det är naturligtvis inte acceptabelt. Det måste politiken styra upp. Det är därför som vi först och främst vill ha en översyn av statsbidragen.

Ungdomsstyrelsens och MUCF:s mest aktuella uppgifter visar att bara en tredjedel av de i åldern 16–29 år förstår syftet med och är ganska intresserade av politik. Endast 13 procent av de unga tror att de kan påverka politiska beslut, och 15 procent anser att de har goda eller ganska goda möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i deras kommun. Det finns saker att göra med inflytandet. Det är därför som det är så viktigt att vi trycker på det och säger att ungdomar bör ha ett inflytande.

Det finns vissa positiva tendenser. Viljan att vara med och påverka är större. Det är 39 procent av de unga som svarar att de vill vara med och påverka i den egna kommunen. Var de bor i landet har också stor betydelse för ungas politiska intresse. En större andel unga bosatta utanför storstadsregionerna känner sig mindre delaktiga i samhället. Samtidigt visar det sig att många institutioner och organisationer inte har en aktiv agenda för att ta det på allvar.

Vi menar att mycket görs på området, men vi vill höja ambitionsnivån. Vi menar att man måste uppmuntra mångfald och pluralism och öppna dörrarna mellan Sverige och världen, mellan majoritetssamhället och de olika minoritetssamhällena.

När det gäller ungdomsorganisationerna vill vi särskilt uppmuntra projekt. Ungdomsstyrelsens och MUCF:s analys visar att unga med utländsk bakgrund och unga i socialt utsatta förorter är minst lika intresserade av politik och samhällsfrågor som genomsnittet bland unga i landet, och det är viktigt att de får stöd. De har svårare att komma till tals.

För oss socialdemokrater är det därför viktigt att demokratin utövas genom många vägar in i samhället. Vi ser att ett framväxande problem är en allt större främlingsfientlighet, som tar sig uttryck i islamofobi, afro-fobi, antisemitism, antiziganism och homofobi samt att icke-demokratiska rörelser och värderingar får fotfäste.

Herr talman! Att unga får faktiskt inflytande över samhällsutvecklingen är centralt, och därför har vi också reservation 19 om ungas inflytande.

Den bästa möjligheten att motverka intolerans och främlingsfientlighet är stor tillgång till fritidsaktiviteter. Det är därför vi socialdemokrater vill att alla barn i alla familjer bör ges möjlighet att delta i kulturskolans verksamhet. För att detta ska bli möjligt krävs låga eller inga avgifter. Den kommunala musik- och kulturskolan bör vara tillgänglig för alla barn. Kommunerna ska kunna erbjuda kultur- och musikskola med hög kvalitet och låga eller inga avgifter oavsett var i landet man bor.

Vi har också ett förslag om att stärka idrotts- och friluftslivet med faktiska medel för att kunna göra det möjligt för unga att delta i idrotts- och friluftaktiviteter oavsett var i landet de bor. Det ska vara billigt och lättillgängligt, och alla ska känna sig välkomna.

Vi socialdemokrater vill därför stödja föreningslivet och stärka barns och ungas delaktighet i och tillgång till idrotts- och friluftsverksamhet. Vi vill ha ett handslag med föreningslivet, Riksidrottsförbundet, Svenskt Friluftsliv samt kommunerna för att se till att barn och unga får bättre möjlighet och lägre avgifter när det gäller att delta i idrotts- och friluftsverksamhet. Därför har vi skrivit reservation 25.

Det är detta det handlar om – vår framtid. Ska vi ge våra unga verktyg att klara hindren eller ska vi bara sänka skatten och hoppas? Moderaterna tränar som bekant på att hoppa. Det är bra, för de ska hoppa ut från Rosenbad i höst.

(Applåder)

Anf. 44 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Herr talman! Denna ungdomsproposition berör en och en halv miljon ungdomar mellan 13 och 25 år. Det betyder att den berör väldigt många ungdomar och deras framtid. Därför är den naturligtvis viktig.

Herr talman! Det går bra för de allra flesta ungdomar i Sverige. Det beror på att vi har byggt upp en generell välfärd som de flesta har tillgång till. Det är viktigt att komma ihåg. I Sverige har vi haft en medveten politik som har stärkt unga människors ställning, men tyvärr ser vi att så inte är fallet längre. Vi kan inte blunda för den ojämlikhet som vi ser mellan ungdomar i dag – mellan dem som har framtidsdrömmar och dem som inte har några drömmar alls. Vi måste sluta att bara konstatera och prata om det här och i stället börja göra någonting åt det.

Alliansen har under åtta år gjort en hel del insatser för ungdomar, åtminstone på de områden som jag har fokuserat på, nämligen skola och arbetsmarknad. Men som jag har sagt vid flera tillfällen här i kammaren har insatserna inte gjort någon märkbar skillnad för våra ungdomar. De positiva effekterna har alltmer uteblivit.

Vi kan läsa i Ungdomsstyrelsens rapport *Ung i dag 2013* att levnadsvillkoren i många avseenden fortfarande är problematiska och i vissa fall har försämrats sedan den förra propositionen 2004. Allt fler unga mår dåligt. Det är dubbelt så vanligt bland unga tjejer som bland killar. Resultaten i skolan har blivit sämre, arbetslösheten är hög och allt fler tvingas bo hemma fast de har blivit vuxna. Det här är inget bra bokslut för alliansregeringen.

Som bekant är ungdomspolitiken sektorsövergripande och omfattar beslut inom en rad olika områden. Miljöpartiet har valt att ta upp tre av frågorna i propositionen, och jag tänker ta upp två av dem. För övrigt hänvisar vi till de motioner vi har skrivit under riksdagsåret.

Herr talman! Det första jag vill lyfta fram är Alliansens nya förslag till ett nytt mål: ”Alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.” Detta mål ställer sig Miljöpartiet absolut inte bakom. Vi vill inte ha ett mål som vi menar försvagar ungas ställning. Frågan är: Varför ska inte ungdomar få välfärd? Det känns onekligen konstigt att vi här i eftermiddag ska fatta ett beslut om ett mål där det inte står att ungdomar ska ha tillgång till välfärd. Vårt förslag är: ”Alla ungdomar ska ha rätt till verklig välfärd och goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och ges faktiskt inflytande över samhällsutvecklingen.”

Herr talman! Det andra jag vill lyfta är att kommunerna ska få ett tydligare ansvar för unga som är under 20 år och inte har fullgjort sin gymnasieutbildning. Inom ramen för detta ansvar ska alltså hemkommunernas uppgift vara att erbjuda lämpliga individuella åtgärder. Dessa ska i första hand handla om att motivera den enskilde att påbörja en utbildning eller handla om att erbjuda en utbildning i stället för att kommunerna bara ska hålla sig informerade om hur ungdomarna är sysselsatta, som fallet är nu. Detta tycker Miljöpartiet är bra. Det innebär i praktiken att man formaliserar det som många kommuner – som har en hög ungdomsarbetslöshet eller många ungdomar som hoppar av gymnasiet – gör redan i dag.

Många kommuner tar alltså redan detta ansvar. Och varför gör de det? Det beror på att regeringens egen modell, som innebär att Arbetsförmedlingen ska ha ansvar för att sätta ungdomarna i sysselsättning, totalt har havererat. Den politik som vi har i dag, där kommunerna inte har haft ansvaret utan bara ansvar för att hålla sig informerade, har totalt havererat.

Vad har hänt? De ungdomar som har hoppat av har i bästa fall sprungit till Arbetsförmedlingen. Där har de inte fått någon hjälp eftersom det inte är någon som anställer ungdomar som inte har en gymnasieutbildning. De har därför gått tillbaka till kommunerna och bett att få försörjningsstöd. Detta har gjort att kommunerna har satt ungdomarna i sysselsättning för att slippa betala ut försörjningsstöd. Resultatet har blivit att vi i dag har över 100 000 ungdomar som varken jobbar eller studerar. Det är en politik som har varit oansvarig i åtta år som har sett till att denna grupp ungdomar har vuxit och blivit allt större.

För det första tycker Miljöpartiet att regeringens förslag till viss del är bra. Men regeringen tillskjuter absolut inga nya medel. Den ger kommunerna ansvaret, men några pengar får de inte. Om man vill ha en verklig förändring och om man verkligen tycker att vi ska komma åt problemet med dessa 100 000 ungdomar måste man försöka förstå att det kostar pengar.

För det andra vill Miljöpartiet att kommunerna, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan tillsammans skapar en dörr in – det vi kallar för startcentraler – för att kunna möta dessa ungdomar med komplexa behov. Det finns i dag projekt runt om i landet som fungerar på detta sätt, men det vill alliansregeringen ta bort.

För det tredje vill vi att ansvaret ska gälla upp till 25 år för de unga som inte har gymnasiekompetens. Vi ser att många inte klarar av sin gymnasieutbildning innan de blir 20 år, och de faller rätt ut.

Herr talman! Det finns ingen quick fix. Om vi ska ge våra unga en framtidstro, en möjlighet att försörja sig och makt över sitt liv och samhället måste insatser ges på individnivå. Regeringen tycks bara klara det på papper.

Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Anf. 45 MARGARETA LARSSON (SD):

Herr talman! Jag ska vara lite hårdhänt i början. Tidigare har min kollega Sven-Olof Sällström vid ett tillfälle kallat den sittande regeringen den sämsta i modern tid. Och när jag läser den här propositionen, som handlar om ungdomars levnadsvillkor, kan jag inte annat än hålla med.

Vi vet alla egentligen att orsakerna till barns och ungdomars problem i mångt och mycket handlar om trasiga och icke fungerande familjerelationer, oroande många separationer och skilsmässor, en icke fungerande skolgång, som nyligen har tagits upp här, en felaktig vårdnadslagstiftning, långa köer till BUP, ett otal antal samhällsplaceringar och identitetsproblem.

Till det ska läggas en ökad och romantiserad syn på droger, våld och sex där samhället i princip uppmuntrar till att experimentera med allt. Därmed upplever många ett tryck att testa allt så tidigt som möjligt, och det kan vara till mycket skada senare i livet. Vidare tycks normer vara något som man med fördel ska bryta mot.

Herr talman! När man tappar fotfästet i tillvaron, som många gör, är det lockande att fly in i en annan värld, som droger, sex, konsumtion eller dataspel. Vi vuxna är likadana. Det som är så tråkigt är att vi vuxna har svikit den unga generationen. Vi törs inte längre vägleda och fostra. Ledarskap och disciplin tycks vara lika med att kränka ungdomars integritet. Det är ett svek.

Det synes därför vara en orimlighet att, som i regeringens förslag, föreslå en rad olika, detaljerade åtgärder när man så krampaktigt blundar för orsakerna till ungdomars ökade ohälsa. Rimligtvis borde i stället orsakerna till ohälsan öppet redovisas i syfte att sätta in genomtänkta insatser.

Herr talman! Jag tycker att man i större utsträckning bör ta avstamp för sin ungdomspolitik i att familjen är en naturlig referenspunkt och att vettiga utbildningar leder till arbete. Normer bör också betonas för ett väl fungerande socialt liv, där ansvar och medverkan tidigt formas. Det gagnar det framtida arbetslivet och gagnar nära relationer. Jag vill mena att människan som väsen innefattar en rad olika behov för ett fullgott liv som inte enbart inryms under sex, politisk organisation, värdegrund och en yttlig materialisering av tillvaron.

Jag tycker därför att man har fel utgångsläge i propositionen.

I stället anser jag att en ansvarsfull politik ska utgå från familjen som samhällets grundkärna. Familjen, som politiker nu ständigt petar och kladdar på, bör i så hög grad som möjligt fredas från politisk inblandning och ges en helt annan status. Socialtjänsten behöver sannerligen föränd-

ras – det har behövts i många år – och vårdnadsärenden måste synliggöras.

Förutom familj och hela relationer är utbildning och arbete förutsättningar för att barn och unga ska kunna bli ansvarstagande vuxna. Men i stället väljer regeringen i propositionen att diskutera välfärd rent generellt. Rimligen borde en regering som redan 2006 gick till val på kopplingen mellan arbete och välfärd åtta år senare inse att såväl utbildning som arbete är en förutsättning för ett välfärdsamhälle, både i det enskilda fallet och för samhället i stort.

I stället återkommer i regeringens proposition ledorden ”ungdomar och mänskliga rättigheter”. Och visst – jag kan till fullo skriva under på att det är viktigt. Jag ställer verkligen upp på det, framför allt när det gäller socialpolitiken, där det finns gigantiska brister som bör rättas till men som inte lyfts fram någonstans.

Sedan vill jag tillägga något som man inte heller har berört i propositionen, och det är att faktiskt även ungdomar har skyldigheter, precis som vi vuxna, och måste lära sig att ta konsekvenser av sitt handlande. Ges inte den fostran riskerar man att stanna i utvecklingen.

Sammanfattningsvis behövs det mer kunskap och färre blödande vaginor som anses vara konstverk på väggarna i våra skolor. Med tanke på den översexualisering som råder och att sexvanor är något som det görs politik av, anser jag personligen att konstnärer som målar vaginor på väggarna i skolan rätteligen bör sitta i fängelse för sexuellt ofredande av minderåriga.

Jag avslutar, herr talman, med att säga att regeringen bör beställa en ny utredning som tar ungdomars problem på verkligt allvar – en utredning som utgår från familj, utbildning, arbete, normer och ansvar. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 2, 14 och 24.

Anf. 46 LARS OHLY (V):

Herr talman! Jag hade tänkt börja med att prata om propositionen, betänkandet och de reservationer som jag föredrar, men jag måste kommentera det som sades sist här.

Vi har alltså en ledamot i Sveriges riksdag som går upp och säger att konstnärer ska fängslas. Så mycket för konstnärlig frihet! Så mycket för en kultursyn som bejakar också provokationen, som bejakar att kultur inte bara ska vara att stryka medhårs utan ska provocera och reta, en kultur som ska våga ta plats. Men här har vi en företrädare för Sveriges riksdag som anser att konstnärer ska fängslas om de uttrycker sig på ett visst sätt.

Den yttrandefriheten är inte mycket värd, och det visar på ett parti som på alla sätt skiljer sig från övriga. Jag vill verkligen betona att det bland övriga partier inte finns något som har den kultursynen och som anser att konstnärer i sin konstutövning ska bestraffas och sättas i fängelse.

Nu går jag över till betänkandet, herr talman.

Ibland blir det väldigt mycket siffror och diskussion om vad som är rätt och fel, vad som har hänt, vad som går bra och vad som går dåligt mellan regeringen och oppositionen. Det är naturligt, men det är ganska tråkigt.

Men ibland blir det lite mer ideologi, och då blir det genast mycket roligare. Just när det gäller målet för ungdomspolitiken undrar jag om inte det är en av de mest ideologiska frågor som kulturutskottet har haft att hantera den här mandatperioden. Det kanske är överord, men jag menar det på allvar.

Det är kanske svårt att se, för många skulle nog säga: Det är väl ingen större skillnad mot förut på regeringens mål. Men om vi granskar vad regeringen gör ser vi att det faktiskt är ett helt annat perspektiv, inte bara på ungdomspolitiken utan på politik över huvud taget. Det som detta ger uttryck för är en individualisering av samhällsproblemen.

Vi ska i större utsträckning lita till att lösa våra problem själva. Vi ska i mindre utsträckning gemensamt ta ansvar för samhällets utveckling. Den här individualiseringen i målsättningen för ungdomspolitiken innebär att man också talar om att om du misslyckas är det ditt eget fel – skyll dig själv!

Det är inte nytt, för det har den här regeringen hållit på med sedan den tillträdde, nämligen att beskylla dem som misslyckas för sitt eget misslyckande. Det började man med redan genom det som kallas arbetslinjen men som egentligen är en bidragslinje för stora företag. Den arbetslinjen utgår ifrån att människor är lata om de blir arbetslösa. Har de för bra villkor när de är arbetslösa väljer dessa lata människor att kvarstå i arbetslöshet i stället för att göra nytta i jobb.

Det är en fullständigt förvriden människosyn. Jag har själv varit arbetslös, och jag har kompisar som har varit arbetslösa länge. Jag har aldrig träffat på en enda arbetslös person som har jublat över sin arbetslöshet. Jag har aldrig träffat på någon som säger: Gud vad skönt det är att vara arbetslös. Alla har saknat inte bara den ekonomi och den trygghet som följer av ett jobb, utan framför allt den mening som arbetet skänker.

Så individualiserar man ett samhällsproblem och säger: Det är ditt eget fel – skyll dig själv! Jaså, du har ingen bostad? Men du får väl se till att skaffa kontakter, rika föräldrar eller själv ha bankkontakter som gör att du kan ta lån. Jaså, du har inte det? Ja, men skyll dig själv! Vi säljer ut hyresrätter – vi omvandlar från det som är allmänt tillgängligt till det som är tillgängligt för dem som har mycket pengar.

Den här individualiseringen av samhällsutvecklingen syns också i målsättningen för ungdomspolitiken. Det är därför vi är emot, inte bara för att det handlar om fina ord som välfärd – ett ord som jag tycker att det är vansinnigt att ta bort. Men det är inte bara därför.

Det är också för att borttagandet av välfärds perspektivet och av makt perspektivet över samhällsutvecklingen individualiserar samhällsproblemen i stället för att göra dem till gemensamma uppgifter, sådant som vi tillsammans kan angripa och förändra. Där skiljer sig regeringspartierna väldigt mycket från oss i oppositionen, framför allt från oss i Vänsterpartiet. Det här är en ideologiskt grundläggande fråga, och därför, herr talman, är det så viktigt att kammaren bifaller reservation 1, vilken jag yrkar bifall till.

Men det är också på andra områden som vi ser skillnader mellan regeringspartierna och Vänsterpartiet. När det gäller ungdomars inflytande tycker jag inte att man tillräckligt uppmärksammar det som är ett av de största problemen i samhället i dag, inte minst bland ungdomar. Det är den växande, gryende rasismen, islamofobin, antisemitismen och de anti-

demokratiska värderingar som vinner intrång bland många ungdomar. Det kan i värsta fall leda till att man väljer politiker som vill sätta konstnärer i fängelse. Det kan dessutom leda till att man skärper motsättningarna i samhället på ett sätt som är oerhört olyckligt, om vi vill ta gemensamma tag för att minska ojämlikheter och skillnader.

Därför är det också viktigt att ge ett uppdrag som innebär att före detta Ungdomsstyrelsen, numera myndigheten, får möjligheter att särskilt uppmärksamma de rasistiska tendenser som finns och särskilt motverka dem genom att stödja organisationer som arbetar mot rasismen, mot islamofobin, mot antisemitismen, eftersom 30-talets värderingar finns kvar. De ser inte exakt likadana ut. De förkläds i nya termer. Det som då var tydlig antisemitism och nazism är i dag islamofobi. Men det är samma behov av en yttre fiende. Det är samma behov av att ställa vi mot de. Det är samma behov av att bekämpa dem som redan har det dåligt i stället för att vända vreden mot dem som bestämmer och dem som har det bra. Därför bör också reservation 19 bifallas.

Herr talman! För ett par månader sedan var jag tillsammans med flera av kulturutskottets ledamöter på Sveriges musik- och kulturskolors konferens i Skövde. Vi hade väldigt trevligt, och vi diskuterade kulturskolan. Vi var dessutom väldigt överens, vilket gjorde mig arg. Under konferensen sade jag flera gånger att jag blev riktigt arg över att alla sade att de var för det som de faktiskt röstade emot i riksdagen.

Vi hade en trevlig stund ända tills jag svor i kyrkan och sade: Ni säger en sak här, men ni gör en annan i riksdagen. Bland annat ställdes frågan: Behövs det en nationell strategi för kulturskolan? Låt oss höra vad partierna svarade. Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet sade: Ja, vi stöder Smoks förslag om en nationell strategi. Centerpartiet sade också ja, men man var noga med betona att det var en nationell strategi, inte en statlig strategi. Folkpartiet sade: Ja, det behövs en strategi. Moderaterna sade att det var viktigt att skilja på en nationell och en statlig strategi, men de var inte emot en strategi. Kristdemokraterna sade att grundinställningen är att staten inte ska diktera något, men det kan vara bra med en strategi.

Det här gav ju vid handen att alla var för. Alla sade ja till en nationell strategi. Så länge som man inte har bestämt i förväg vad den nationella strategin ska innehålla är det rimligt att man faktiskt frågar sig: Varför har vi inte en strategi för den som är en av de viktigaste kulturinstitutionerna för barn och ungdomar? Nu ger jag er chansen att rösta som ni sade att ni skulle göra. Nu ger jag er chansen att rösta för en nationell strategi för kulturskolan genom att bifalla reservation 22 i betänkandet.

Om ni mot förmodan skulle rösta emot reservation 22, ja, då ska ni banne mig aldrig mer sitta på en konferens med Sveriges musik- och kulturskolor och säga att ni är för en nationell strategi. Nu har ni chansen att visa att ni menar vad ni sade.

(Applåder)

Herr talman! Slutligen vill jag ta upp ett problem inom både kultursektorn och idrottssektorn och för många ungdomar över huvud taget. Det är avgifter för verksamheter som många vill ägna sig åt. Höga avgifter stänger ute. Höga avgifter minskar tillgängligheten. Höga avgifter leder till att färre får möjlighet att pröva på det som de tycker är roligt. Det här är ett problem, inte minst inom idrottssektorn där barn och ung-

domar – förutom höga avgifter – ibland också ska betala utrustning som kan kosta nog så mycket i många sporter. Det kräver i princip att man har föräldrar som är relativt välbesuttna för att klara av att idrotta.

När avgifterna höjs – vilket följer av ett samhälle som redan har börjat dra sig tillbaka – drar sig samhället tillbaka ännu mer och säger: Ni fixar det här ändå, för med sponsorer och avgifter kan ni klara er verksamhet, så då behöver skattebetalarna inte stå för den. Men med det synsättet kommer vi så småningom att få en väsentligt minskad ungdomsverksamhet inom idrottsrörelsen, och det vore väldigt illa.

Därför är jag glad över att det redan finns ett yrkande om bifall till reservation 25 som innebär ett handslag med idrotten som syftar till att minska avgifterna och göra idrottsverksamheten tillgänglig för alla.
(Applåder)

Anf. 47 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag hör att Lars Ohly reagerar på att jag raljerade och hade åsikter, att jag personligen anser att man bör sitta i fängelse för sexuellt ofredande. Lars Ohly menade på att det var Sverigedemokraterna som ansåg det, men så var det inte. Det var min personliga åsikt. Att ha åsikter tycker jag ändå att politiker ska kunna få ha. Det är ganska få förunnat i det här landet att ha åsikter över huvud taget om de inte är politiskt korrekta.

Jag vill ställa en fråga till Lars Ohly, nu när vi i kulturutskottet har pratat så mycket om tillgänglighet till kulturen, att allt ska vara tillgängligt för alla.

Hur ser Lars Ohly på alla människor som har varit utsatta för våldtäkter, grova sexuella övergrepp och som har fått sina liv förstörda i en översexualiserad tidsålder där man ska testa allt och prova allt innan man är mogen för det?

När det gäller konsthallar, konstmuseer, eller det som finns på teatrar och inom scenkonsten, tror Lars Ohly att det är ett kulturnöje för den gruppen?

Anf. 48 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Margareta Larsson är ju företrädare för Sverigedemokraterna i den här debatten. Jag vill inte fängsla Margareta Larsson för de åsikter som hon har, utan det var Margareta Larsson som sade att konstnärer som uttrycker sig på ett visst sätt borde sättas i fängelse. Det var inte sexuellt ofredande i lagens mening som hon vände sig emot, utan det var att det finns konstnärer som är så förhatliga att de faktiskt avbildar vaginor.

Den konstsynen och den kultursynen är 30-talets Tysklands. Det är en kultursyn som på alla sätt skiljer sig från den som är rimlig att diskutera. Vi kan ha åsiktsskillnader. Jag har massor med åsiktsskillnader i förhållande till alla mina vänner på den borgerliga sidan. Men det finns någon sorts grundläggande hederlighet om att konst och kultur inte ska leda till att konstnärer riskerar att fängslas eller åtalas för att de uttrycker sig.

Det var det uttalandet som jag reagerade skarpt mot, det har Margareta Larsson helt rätt i. Och jag kommer alltid att bekämpa dem som vill inskränka kulturens och konstens möjligheter och som dessutom hotar konstnärer med fängelse. Jag tycker att det är avskryvärt, och jag tycker

att det är mycket anmärkningsvärt att det framförs av en ledamot i Sveriges riksdag.

Anf. 49 MARGARETA LARSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag håller på med Vanvårdsutredningen. I den kallar man saker för hands on och hands off när det gäller sexuella övergrepp. Hands off innebär att man inte tar på personen i fråga, men man utsätter personen för sexuellt prat, man blottar sig eller ofredar på ett synligt sätt som människor kan ta väldigt illa vid sig av.

Jag tycker att konsten ska ha ett syfte, inte att den ska provocera och få människor att må dåligt. Jag citerar gärna vad jag sade: Jag anser personligen att man rätteligen bör sitta i fängelse för sexuellt ofredande av minderåriga.

En annan märklig sak är att man på bilverkstäder tog ned porrplanschertidigare – nu anses allting vara konst, oavsett vad det är för någonting – därför att det inte fick väcka anstöt. I stället får vi se bilder på en meter stora vaginor på väggarna i skolsalarna. Det tycker jag är opassande. Jag tycker att vuxenvärlden ska våga sätta ned foten och säga vad som är lämpligt.

Anf. 50 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Det blev inte bättre av försöken till förklaringar. Snarare är det tydligt att den konst- och kultursyn som Sverigedemokraterna genom Margareta Larsson företräder är en kultursyn som är oerhört mörk och som skulle leda till att konstnärlig frihet skulle sitta väldigt trångt. Det skulle leda till att konstnärer hela tiden måste ta hänsyn och fråga sig: Är det här opassande för Margareta Larsson? Kommer politiskt ansvariga att ta illa upp? Så kommer man att få konst och kultur som lägger band på sig.

Syftet med kulturen ska vi strunta i. Konstnärer kan ha syftet att enbart underhålla och roa, och det får de gärna ha. Men konstnärer kan också ha ett syfte att reta, provocera och förändra, och det ska de också gärna få ha.

Konst och kultur ska stå fria från sådana småpåvar som Margareta Larsson, eller för den delen som jag själv. Vi ska inte tala om vilken konst och kultur som konstnärer ska utöva och hur de ska lägga fram sin konst och kultur. Det är en grundläggande regel för en kulturpolitik värd namnet. Frångår man den är man väldigt snart på väg mot ett samhälle som inte längre är demokratiskt.

(Applåder)

Anf. 51 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Nu debatterar vi alliansregeringens proposition med fokus på unga, en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande. Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Den nuvarande ungdomspolitikerna är från 2004, så det är hög tid för en uppdatering. Alliansregeringen har arbetat brett med den här propositionen. Som underlag har man haft ett stort antal rapporter, bland annat från Ungdomsstyrelsen, som bytt namn till det svåra, som Isak From sade, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Regeringskansliet har bjudit in ett stort antal olika aktörer för diskussioner. Man har arrangerat dialogturnéer till Stockholm, Göteborg, Malmö, Jönköping och Luleå där man har diskuterat med ungdomar. Man har arbetat med Ungdomspolitiska rådet.

Propositionen innehåller ett förslag till ett nytt mål som innebär att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Det här gäller alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år, vilket innebär 1,5 miljoner människor. Detta ska gälla inom områdena utbildning, arbete, försörjning, bostad, hälsa, inflytande, kultur och fritid.

Alla beslut och insatser bör ha ett ungdomsperspektiv. Helt enkelt ska man, när man står inför ett beslut, ställa frågan: Är det här bra för ungdomar, eller är det inte bra?

I propositionen presenteras även ett ungdomspolitiskt handlingsprogram för 2014–2017. I den prioriteras tre områden: ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. I handlingsprogrammet presenteras pågående och kommande insatser.

Syftet är enkelt – att ytterligare förstärka och förbättra för ungdomar.

I handlingsprogrammet tas inte alla insatser upp som alliansregeringen gjort, men jag nämner några. Skapande skola är ett exempel. Där satsar vi 173 miljoner i år som når 770 000 elever under 2014. Skapande skola har utökats till att nu gälla från förskoleklass och hela grundskolan. Reformen har fått väldigt positiva resultat.

Ett annat är propositionen *Läsa för livet* med satsningar på att främja läsandet. Till exempel har man börjat samverka med idrottsföreningar och bibliotek, som jag tycker är ett mycket bra sätt att försöka få ungdomar att börja läsa.

Herr talman! I det här sammanhanget måste jag nämna att alliansregeringen, trots att det varit en allvarlig finanskris de senaste åren, har kunnat öka kulturbudgeten för 2014 med 124 miljoner kronor. Sedan 2006, när Alliansen kom i regeringsställning, har kulturbudgeten ökat med totalt 916 miljoner kronor, eller 15,4 procent. Detta har man kunnat göra för att vi har haft ordning och reda i ekonomin. Många EU-länder har kraftigt minskat sina kulturbudgetar, till skillnad från oss. Det här ska man komma ihåg. Det är lätt att ta allting för givet och tro att det har kommit av sig självt. Det har det inte, utan vi har fört en ansvarsfull politik, och därför har vi kunnat öka kulturbudgeten.

När det gäller jobb för ungdomar har alliansregeringen genomfört många reformer. Jag ska nämna ett par. Vi har halverat arbetsgivaravgiften för unga och halverat restaurangmomsen, vilka genererat många nya jobb för unga.

I handlingsprogrammet prioriteras ungdomars psykiska hälsa. De flesta ungdomar i Sverige mår bra och klarar sig bra. Men ungdomstiden kan vara svår då man kämpar med att finna sig själv och sin plats i livet. Övergången från ungdom till vuxen medför krav på att passa in, ha rätt kläder och lyckas i skolan.

Jag minns själv när jag var tonåring, i och för sig väldigt länge sedan, hur jobbigt det var. Jag tyckte att alla andra var mycket smartare än jag. Jag tyckte att alla andra var mycket snyggare och roligare än jag, och jag tyckte att alla andra hade så mycket fräckare kläder än jag och hade fler kompisar än jag. Det är lätt att bli vilsen när man är tonåring.

Det är viktigt att ungdomarna känner framtidstro och att de känner att de kommer att klara sig i livet. Men många unga har värre problem än detta, som också nämns i handlingsplanen. Då tänker jag på alla dessa barn och unga som växer upp i hem där det utövas våld.

Innan jag blev riksdagsledamot 2010 arbetade jag som kriminalinspektör i Göteborg. Jag utredde brott mot barn och grova kvinnofridskränkningar. Jag har hållit väldigt många förhör med barn som berättat om att de blivit misshandlade i sina hem. Jag har hållit många förhör med kvinnor som berättat om åratals misshandel och andra kränkningar i hemmet. Ofta har det funnits barn i hemmet.

Det här tycker jag är oerhört viktigt att beakta, för det påverkar barnen mycket senare i livet. Barn som lever i våld drabbas ofta av ångest och psykisk ohälsa.

Barn som sitter uppe hela natten och hör hur pappa slår mamma är alldeles för trötta och ångestfyllda för att klara av skolarbetet nästa dag. När de inte klarar av skolan får de ingen examen – och ingen examen, inget jobb, inget jobb, ingen bostad. Då blir det väldigt lätt att tänka: Varför ska jag sköta mig, för det är ändå kört? Sedan följer kriminalitet och missbruk.

Jag vet att detta låter väldigt hårt, men det är verkligheten för väldigt många.

Herr talman! Samhället får inte blunda för dessa barn och ungdomar, och det känns bra att ungdomars hälsa prioriteras i alliansregeringens ungdomspolitik. Ohälsan har ökat, och det är oroväckande.

Under perioden 2012–2016 avsätts sammanlagt 4,3 miljarder kronor på handlingsplanen PRIO psykisk ohälsa. Jag uppskattar att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har fått i uppdrag att göra en kartläggning av ungdomars psykiska ohälsa. Det tycker jag är väldigt bra.

Utöver detta har alliansregeringen skärpt lagstiftningen gällande våld mot barn och kvinnor. Många utredningsuppdrag är pågående inom detta område.

I slutet av denna månad kommer den nationella samordnaren, Carin Götblad, att presentera sina förslag för att bekämpa våld i nära relationer. De förslagen ser jag fram emot väldigt mycket, och jag har höga förväntningar.

I propositionen föreslås även att ett aktivitetsansvar införs i stället för det tidigare informationsansvaret. Det gäller ungdomar under 20 år som varken studerar eller arbetar. Kommunerna får ansvar att erbjuda lämpliga individuella åtgärder för dessa ungdomar. Syftet är att få ungdomarna att studera och skaffa sig en utbildning.

Kommunerna ska föra ett register över vilka ungdomar som omfattas och dokumentera vilka insatser som gjorts. Det kommer att innebära bland annat att om en gymnasieelev utan giltigt skäl är borta från skolan i betydande utsträckning ska hemkommunen meddelas snarast.

Alla dessa förslag tycker jag är väldigt bra. På detta sätt tar alliansregeringen ett helhetsgrepp.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har ansvaret för helheten gällande ungdomspolitik. Det handlar om att skaffa kunskap: Hur är det i dagsläget? Vilka förbättringar bör ske? De ska sprida information, stödja verksamheter och försöka få olika aktörer att samarbeta. De ska också göra uppföljningar.

Herr talman! Jag vill nämna reservation 1, som är gemensam för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. I den skriver de: ”Vi accepterar inte den försvagning av målet för ungdomspolitiken som regeringen för fram i propositionen.”

Dessa partier påstår alltså att den här propositionen innebär en ambitionssänkning. Det är faktiskt helt fel. Det är precis tvärtom. Jag tycker att det är de tre partierna som har sänkt sina ambitioner när det gäller ungdomar, inte minst med tanke på det beslut som togs här i kammaren alldeles nyligen. Alliansregeringen hade föreslagit att det skulle bli ännu billigare att anställa unga under 23 år. Det stoppades av de här tre partierna – Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – och av Sverigedemokraterna.

Socialdemokraterna vill tillsammans med sina kompisar fortsätta med dessa försämringar för unga. De vill göra det dubbelt så dyrt att anställa unga. De vill dubblera restaurangmomsen, vilket kommer att innebära färre jobb för unga, då det är många unga som får sitt första jobb i restaurangbranschen.

Har man jobb är det lättare att få bostad. Man kan försörja sig själv och därmed få makt och inflytande över sitt liv.

Även när det gäller bostäder har Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna försvårat för ungdomar. Dessa partier röstade nämligen nej till att införa förenklingar i plan- och byggprocessen i förra veckan.

Men jag är övertygad om att den här propositionen från alliansregeringen kommer att leda till många förbättringar för våra ungdomar.
(Applåder)

Anf. 52 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Det blir mer och mer tydligt för mig. Trots att man från början hade en väldigt offensiv borgerlig politik med många förslag för att få människor i arbete har man inte lyckats, speciellt inte på ungdomsidan. Trots väldigt många förslag för att få bättre skolresultat visar det sig att det är sämre än någonsin. Trots väldigt många förslag för att få nya bostäder presterar man ingenting annat än en XL-friggebod.

Då förstår jag lite bättre varför man är tvungen att sänka målsättningen. Man når inte upp till den tidigare målsättningen, som var väldigt högt ställd. Man hade en målsättning om verklig välfärd och verklig tillgång till makt. Successivt har man lagt fram förslag om att skriva ned det här.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Ellen Juntti. Den ambitionssänkning som regeringen nu föreslår ska bli aktiva åtgärder när den kommer ut till alla myndigheter. Eftersom ungdomspolitiken är sektorsöverskridande och berör samtliga verksamheter kommer det beslut som tas, om man nu följer propositionen, att vara en signal från Sveriges riksdag ut till samtliga Sveriges myndigheter om en ambitionssänkning. Vad får det för konsekvenser för Sveriges unga när Sveriges riksdag uttalar en målsättningsänkning för Sverige ungdomar?

Anf. 53 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Isak From pratar om ambitionssänkning. Som jag sade i mitt anförande är det helt fel. Det är absolut inte en ambitionssänkning. Du kan läsa igenom det här. Det är förslaget om det nya målet, och det är

handlingsprogrammet. Det sista är att kommunerna får större ansvar genom aktivitetsansvaret. Det är verkligen ingen ambitionssänkning, tvärtom. Det är en hög ambition.

Det nya målet är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Det ska gälla alla statliga beslut och insatser för ungdomar mellan 13 och 25 år. Hur skulle det kunna vara en ambitionssänkning?

Sedan vill Isak From lägga till några ord: verklig välfärd och faktiskt inflytande. De skulle då göra underverk och innebära en stor skillnad gentemot det vi föreslår. Så är det inte. Målet är goda levnadsvillkor. I det ingår naturligtvis att det ska vara bra välfärd. Annars kan man inte ha goda levnadsvillkor.

De ord som ni vill lägga till gör varken till eller från. Men Isak From kan gärna förklara för mig hur de här orden skulle göra en fantastiskt stor skillnad. Jag tror nämligen inte det.

Anf. 54 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Det vi gör är att vi trycker på detta, precis som många av remissinstanserna också har gjort. Ett inflytande kan vara att en ung människa får delta i en enkätundersökning som kommunen skickar ut. Vi säger att vi tycker att man ska ha ett faktiskt inflytande. Vi vet inte hur det här exakt ska gå till, men vi trycker på att det ska ges möjligheter för ungdomar att delta i samhällsutvecklingen, eftersom det är samhällsutvecklingen som de kommer att leva i.

Vi tycker att det är illa att man har tagit bort välfärds målet. Vi har haft två högt ställda mål tidigare, som man har skrivit om successivt. Men välfärdsbegreppet har ändå varit kvar. Nu har man tagit bort välfärdsbegreppet. Vad ger det för signaler till övriga samhället när Sveriges riksdag gör en ambitionssänkning?

Det är inga andra än Moderaterna, tror jag, som på fullt allvar menar att det här inte är en ambitionssänkning. Eftersom resultat efter resultat går ned kommer man längre och längre ifrån att uppnå målsättningen.

Hur ska man då uppnå målsättningen? Jo, man sänker målsättningen. Då har man kanske en möjlighet att nå fram till en ny målsättning. Hurra, då kanske det går igenom. Men jag tror inte ens att man med den målsättning som regeringen har här kommer att lyckas. Åtgärderna i handlingsprogrammet är alldeles för svaga.

Anf. 55 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare är detta verkligen ingen ambitionssänkning. Jag fick inte någon jättebra förklaring till vad de extra orden skulle göra för skillnad. Jag tror att Isak From har väldigt svårt att förklara det. Annars hade han gjort det. Jag tror inte att de gör någon större skillnad. Jag tror egentligen inte att de gör någon skillnad över huvud taget.

Om en ungdom ska ha goda levnadsvillkor säger det sig självt att det ingår att man ska ha en bra välfärd. Det ingår liksom i alltihop. Och, än en gång, man säger att alla ungdomar ska ha det här. Alla statliga beslut och insatser ska ingå i det här målet, och det ska gälla alla ungdomar mellan 13 och 25 år. Det är bara en ambitionshöjning. Det tycker jag är väldigt lätt att förstå.

Anf. 56 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad jag ska ta upp, för det känns som att vi lever i lite olika världar.

På vilket sätt tror Ellen Juntti att en halverad arbetsgivaravgift hjälper ungdomar som varken jobbar eller studerar och som inte har en gymnasieutbildning? På vilket sätt hjälper det de 100 000 ungdomarna att få ett jobb?

Jag fick i morse en tidning om dropouts – det är ett välbekant begrepp. Där står: Varje år börjar 100 000 elever i gymnasiet. Ungefär 25 procent av dem går ut med ofullständiga betyg. 13 000 av dem klarar sig själva. 13 000 klarar sig alltså inte.

Om man nu ska ha makt att forma sitt liv, ha inflytande och kunna försörja sig undrar jag: Hur hjälper det att vi halverar arbetsgivaravgiften? De här ungdomarna är så långt från arbetslivet att de inte har en chans att ta del av det här. Ni vet lika väl som jag att den halverade arbetsgivaravgiften inte kommer de ungdomar till del som verkligen behöver stöd för att komma in på banan.

Anf. 57 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Jag blir ganska förvånad över att Esabelle inte förstår hur en halverad arbetsgivaravgift för unga skulle hjälpa de unga att komma in i samhället och få ett jobb. Det är faktiskt en väldigt enkel koppling. Ju billigare det är att anställa ungdomar, desto fler är det som anställer.

I går hade Aftonbladet en artikel om restaurangmomsen. Esabelle Dingizian talade om ungdomar som inte har fullgjort sin utbildning. Hur ska sänkt restaurangmoms hjälpa dem? Jo, det hjälper till exempel att de får jobb i restaurangbranschen. Man behöver inte vara högskoleutbildad för att få jobb i restaurangbranschen. I och med att restaurangmomsen har halverats har betydligt fler unga fått jobb där. Det är en bra reform. Den kopplingen är lätt att se.

I artikeln står det att Konjunkturinstitutet har varnat för att Socialdemokraternas förslag om höjd restaurangmoms kan slå mot jobben. Åtta av tio skulle tvingas att säga upp anställda, säger Sifo, som har gjort undersökningen. Konjunkturinstitutet har sedan tidigare påpekat att S-förslaget slår hårt mot jobben. Sänkningen av restaurangmomsen har skapat 4 000 nya jobb och underlättat främst för unga att få jobb. Det finns en klar och tydlig koppling.

Anf. 58 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Det är självklart att det skapas fler jobb när arbetsgivaravgiften sänks.

Tror Ellen Juntti verkligen att en arbetsgivare anställer en ungdom som har missbruksproblem, som inte har fullgjort sin gymnasieutbildning, i stället för en som har klarat av sin gymnasieutbildning? Tror ni verkligen på vad ni säger?

Vi talar om 100 000 ungdomar som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden. Tror du seriöst att en arbetsgivare anställer en sådan ungdom? Det är därför jag talar om att de 100 000 ungdomarna måste komma tillbaka till skolan.

För att kommunerna ska kunna ta ansvaret behöver de tillföras mer pengar. Detta är något som ni har misslyckats med i åtta år. Den gruppen ungdomar har de senaste tre åren vuxit med 15 000. Här står Ellen Juntti och talar om att en sänkt arbetsgivaravgift ger jobb till ungdomar. Självklart ger det jobb till ungdomar, men inte till de ungdomar som inte har en chans att få ett jobb. Det ger jobb till ungdomar som har klarat av gymnasiet. Men vi talar om 10 000 jobb, och det kostar 14 miljarder.

Jag har bett RUT att ta fram siffrorna, och jag har sett siffrorna. Mellan 8 000 och 10 000 jobb har skattesänkningen inneburit. Här står vi och diskuterar ungdomars framtid. Jobb till 10 000 ungdomar för 14 miljarder kallar jag för ansvarslös politik. Jag vet inte vad ni kallar det.

Anf. 59 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Ungdomar som inte har gått ut skolan måste vi jobba med. Det är aldrig bra när ungdomar inte slutför sina studier. Det gäller både grundskolan och gymnasiet. Utbildningsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över propositionen, och utskottet har lämnat ett yttrande. Utskottet säger att det har gjorts många satsningar för att minska risken att ungdomar hoppar av gymnasiet och grundskolan.

Låt mig komma tillbaka till frågan om sänkt arbetsgivaravgift och sänkt restaurangmoms.

Jag är medveten om att dessa sänkningar inte ger jobb till *alla* Sveriges ungdomar. Det finns inte en reform i hela världen som löser precis alla problem, men den här reformen har gett jobb till många ungdomar. Det är väl bra? Sedan finns andra ungdomar som kanske inte får jobb tack vare den reformen. Då får vi sätta in andra åtgärder. Vi får försöka hjälpa dem att slutföra sina studier. Det är viktigt att ha slutbetyg för att få jobb. Där kommer folkhögskolornas insatser in. Det pågår ett samarbete med Arbetsförmedlingen.

Det skulle vara intressant att höra om Esabelle kan lägga fram ett reformförslag som löser alla svårigheter med ungdomar och jobb. Men dessa reformer är bra. Att fördubbla restaurangmomsen och fördubbla arbetsgivaravgiften för unga, som de flesta av de rödgröna partierna vill, kommer att göra det svårare för unga att få jobb.

(Applåder)

Anf. 60 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Även jag vill ta upp målet för ungdomspolitik. Min huvudsakliga invändning är att det inte bara är fråga om en ambitions-sänkning utan att det faktiskt är fråga om ett skifte i synsätt på ungdomar och ungdomars rättigheter. Det är inte bara två ord som skiljer sig.

Vi i Vänsterpartiet säger att alla ungdomar ska ha rätt till verklig välfärd. Vad har Moderaterna och regeringspartierna emot det? Moderaternas idealsamhälle bygger inte på rättigheter. Om rättigheterna finns är de individuella. Om man misslyckas med att vinna tilltro till en sådan politik är det den enskildes ansvar.

Ungdomsarbetslösheten i Sverige är oerhört hög. Om ungdomarna blir arbetslösa ska de ungdomarna i första hand vända sig inåt mot sig själva och ifrågasätta varför de inte är tillräckligt bra och varför de inte har gjort tillräckligt mycket. De ska inte ställa krav på en förändrad poli-

tik. De ska inte ställa krav på gemensamma åtaganden för att bekämpa arbetslösheten och skapa ett samhälle där det finns plats för alla.

Vi vet att de församringar som Ellen Junttis regering har genomfört, till exempel när det gäller arbetslöshetsförsäkringen och bristen på åtgärder för att komma till rätta med bostadsbristen, sjukförsäkringen, slår extra hårt mot ungdomar, inte minst med otrygga anställningar på arbetsmarknaden. Det är något som ungdomar drabbas extra hårt av. Då ska ungdomar i Ellen Junttis värld fråga sig vad det är för fel på dem i stället för att kräva förändringar, trygga anställningar, rätt till arbete och rätt till bostad. Det är fråga om ett socialt ansvarstagande samhälle. Det är den stora förändringen och skillnaden i vårt förslag till ungdomspolitiska mål jämfört med Ellen Junttis förslag.

Anf. 61 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Att ungdomar inte har arbete är bekymmersamt. Om de inte har jobb och inte tjänar egna pengar har de inte heller makt och inflytande över sitt eget liv. Det är inte bra. Det vill alla ha. Tjänar de inte pengar kan de inte skaffa bostad. Vi är överens om att det är viktigt att ha jobb.

Alliansregeringen har genomfört flera reformer. Jag har nämnt två. Många organisationer anser att det kommer att vara förödande och att unga inte kommer att få jobb om det blir förändringar. Organisationen Visita inom besöksnäringen har gjort en undersökning, och man menar att 10 000 personer kommer att mista sina jobb om ni inför den så kallade dubbelstöten.

Ungdomsarbetslösheten minskar. Arbetsmarknadsutskottet har yttrat sig över propositionen. Det har vidtagits många åtgärder för att få unga i arbete. Lars Ohly nämnde att vi ska ha försämrat sjukförsäkringarna. Men vad gjorde ni? Jo, ni sjukpensionerade 140 personer om dagen. Då ser det inte ut som att de är arbetslösa. Vi vill inte att människor ska hamna i utanförskap och bli fattiga. Det är ju mycket dålig ersättning till en sjukpensionär.

Jag håller inte med om att det skulle vara fråga om individuella lösningar, utan vi tar ansvar för människorna i Sverige.

Anf. 62 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Nu återföll Ellen Juntti i det som jag tyckte skulle vara bra om vi kunde komma ifrån.

Vi kan naturligtvis tjafsa om siffror. Jag kan vederlägga de flesta av Ellen Junttis siffror. Arbetslösheten minskar inte bara för att arbetslösheten flyttas till vissa grupper genom att göra det billigare att anställa unga. Sedan försvinner andra. 24-åringarna blir för gamla för att få jobb.

Men detta är egentligen inte det intressanta. Det riktigt intressanta är skiftet i ideologisk hållning gentemot samhällsproblemen. Det går även in i den andra meningen som vi föreslår, det vill säga att ges faktiskt inflytande över samhällsutvecklingen. Ordet faktiskt innebär mer än att ha rätt att rösta när man fyller 18.

Hur får man faktiskt inflytande över samhällsutvecklingen? Hur uppmuntrar vi ungdomar att ta ansvar för samhällsutvecklingen? Ja, inte genom att säga att de får skylla sig själva när de inte lyckas, inte genom att individualisera systemen och göra det till vars och ens eget ansvar,

utan genom att visa att samhällsproblem kräver gemensamma lösningar och att vi tillsammans har ett ansvar. Därför är det inte särskilt spännande att diskutera att Visita tycker att det är bra att de genom sänkt arbetsgivaravgift inom restaurangbranschen får högre vinstnivåer. Jag skulle bli mycket förvånad ifall de gick emot det.

Det intressanta är vilket samhälle vi skapar när vi hela tiden minskar möjligheterna att ta ett gemensamt ansvar och att se demokratin och politiken som förändringsverktyg och i stället säger åt var och en: Ja, om du är arbetslös är det förstås synd om dig, men du får räkna med lägre ersättning eftersom du inte ansträngt dig tillräckligt. Och om du är sjuk får du räkna med att bli utförsäkrad, för tillsammans kan vi faktiskt inte ta ansvar för dig.

Välfärd måste omfatta alla, och för ungdomar är välfärden särskilt viktig eftersom det är ungdomar som drabbas allra värst när välfärden inte längre levererar.

Anf. 63 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Lars Ohly får det att låta som att det är kolsvart i Sverige. Så är det inte. När det gäller sjukförsäkringarna och att bli utförsäkrad vill jag nämna att jag har flera i min närhet som varit sjuka väldigt länge. De tycker att det är bra att man kollar av ifall de kan börja jobba lite i taget i stället för att förpassas till evigt utanförskap genom att bli förtidspensionerade, vilket Lars Ohly medverkade till under den tidigare regeringens tid vid makten.

En som står väldigt nära mig har fått prova på flera olika arbetsplatser, lite i taget, för att se vad hon orkar och kan. När hon inte kunde vara kvar sade Försäkringskassan att okej, då provar vi ett annat ställe. När inte heller det fungerade fick hon prova på ett tredje ställe, och det fungerade. Hon säger att hon fått fantastiskt bra hjälp som hon är jätteglad för. Hon var orolig över att behöva bli förtidspensionerad och hamna utanför samhället. Det ville hon inte; hon var då runt 50. Det fungerar faktiskt ganska så bra.

Alliansregeringens politik har gett 250 000 fler jobb. Vi är därför inne på linjen att man hellre ska jobba än leva på bidrag. Förra veckan var jag på ett seminarium som hölls av en kommun. Deras slogan var lite grann att jobb är en friskhetsfaktor. Vi jobbar efter linjen hellre jobb än bidrag.

Nu har jag 20 sekunder kvar av talartiden och jag vill tacka hela kulturutskottet. Det här är min första mandatperiod i riksdagen. Det har varit väldigt trevligt, och även om vi tycker olika, som Lars Ohly och jag, har det varit trevligt att jobba ihop med er alla. Vi har haft god stämning i utskottet, och jag vill därför tacka alla, också tjänstemännen.

(Applåder)

Anf. 64 ANNA STEELE (FP):

Herr talman! Vi talar i dag om fokus på unga och ett nytt mål gällande alla statliga beslut och insatser som berör unga mellan 13 och 25 år. I stället för "Alla unga ska ha verklig tillgång till välfärd och verklig tillgång till inflytande" blir det "Alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv, och inflytande över samhällsutvecklingen". Det är bra.

Alla ungdomar är olika. Mina tre nu vuxna döttrar hängde inte på fritidsgården eller idrottade. De var förvisso vanliga tonårstjejer med allt vad det innebär av både positivt och negativt. Men hela bostaden var som en stor verkstad för konsthantverk i alla år, tills alla flyttat hemifrån. Det var målande och ritande, skrivande, musikskapande och sömnad, färger, pennor och målarpenslar, tyger och tygrester, symaskiner, instrument, målardukar och papper, papper, papper. Jag är glad över de institutioner som fångade upp de talanger som just dessa individer hade och har – i grundskolan och kulturskolan, på gymnasiet, på Beckmans, på specialutbildningar, på konsthögskolan och på Konstfack. Det är så det ska vara.

Vi ska ha ett samhälle med olika valmöjligheter i utbildningssystemet, ett rättssystem som kan fånga in och stödja om det råkar gå fel, ungdomsmottagningar som kan hjälpa i den gryende sexualiteten eller om något ungt par blir med barn. Vi ska ha ett vårdssystem som kan hantera åstörningar, influensor, psykiska sjukdomar, nedärvda eller förvärvade sjukdomar, önsknings om könsbyte och så vidare.

Det finns överallt ett levande och aktivt föreningsliv som inbjuder alla till möjligheten att bland mycket annat prova om man gillar att spela bollsporter eller simma, samla på frimärken eller spela schack, sjunga eller spela, fågelskåda eller varför inte att hålla på med politik. Och det finns mycket mer.

Sådant är Sverige. Jag älskar Sverige. Jag är så tacksam över att det är här och inte i England jag fått bo och leva sedan jag var fem år. Det är en parentes men syftar på hur mycket som är väldigt bra i Sweden.

Det föreslås att ungdomspolitikerna ska vara sektorsövergripande och inbegripa ungdomars villkor inom områden som utbildning, arbete, försörjning, bostad, hälsa, inflytande, kultur och fritid. Nu kommer en del upprepningar av det som andra talare redan sagt, men jag tar upp dem i alla fall.

Alla insatser som berör ungdomar bör ha ett ungdomsperspektiv. Man ska utveckla genomförandet, samordningen och uppföljningen av ungdomspolitikerna. En ändring i skollagen föreslås; det som nu benämns informationsansvar för kommunerna gällande icke skolpliktiga unga kommer att heta aktivitetsansvar. Det syftar till att kommunerna helt enkelt måste vara aktiva i sitt arbete med ungdomar som inte är i utbildning eller arbete när de är i åldrarna 16–20 och erbjuda dem lämpliga åtgärder för att främst motivera till utbildning.

Om elever är frånvarande i större omfattning föreslås att gymnasieskolan ska få anmälningsskyldighet till hemkommunen. Genom det får hemkommunen bättre kännedom om ifall elever riskerar att avbryta sina utbildningar. Det är ett förebyggande steg som syftar till att alla unga ska kunna studera och därmed få arbete.

Propositionen har föregåtts av en gedigen process. Det har varit dialoger med intressenter sedan 2012 och en så kallad dialogturné i fem städer. En utvärdering har gjorts av Statskontoret beträffande ungdomspolitikerna. Det har gjorts en utredning om unga som varken studerar eller arbetar samt inspel från bland andra SKL och Ungdomspolitiska rådet. Den långsiktiga inriktningsdelen har varit på remiss under hösten 2013.

Det som kommit fram är att det ungdomspolitiska rådet bör få en mer strategisk roll. Vi ska ha stärkt samverkan med kommuner och landsting, med det civila samhället, särskilt med ungdomsorganisationerna, och

med näringslivet. Rollen och uppdraget för Ungdomsstyrelsen, numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, ska utvecklas och förtydligas.

Ett ungdomspolitiskt handlingsprogram presenteras med tre prioriterade områden, nämligen ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. Programmet gäller för perioden 2014–2017. Det är tre viktiga områden. Exempelvis ökar unga kvinnors psykiska ohälsa i hela västvärlden varje år. Att i närtid lägga emfas på dessa tre områden kommer de unga till godo.

Det första, inflytande, innebär en satsning på skolval 2014, stödmaterial till lärare för att hantera politisk information, avisering om utredning om demokratisk delaktighet, stöd till innovativt arbete med ungas inflytande i den lokala demokratin, stöd till unga politiker och förbättrad kännedom om medborgarförslag.

Det andra, försörjning, innebär att det ska finnas ett kommunalt aktivitetskrav och bättre uppföljning av unga som varken arbetar eller studerar. Ungdomar blir en ny målgrupp i folkbildningspolitiken.

Det tredje, psykisk hälsa, innebär en kartläggning av ungdomars upplevda psykiska ohälsa, främjande av ungas psykiska hälsa, insatser mot tvångsäktenskap, barnäktenskap, hedersrelaterat våld och förtryck samt ökad hbtq-kompetens i skolan.

Till detta kan läggas ytterligare insatser som inbegriper en mängd saker som förstärkning av ungdomsorganisationernas perspektiv i uppföljningen, en strategi för stärkt ungdomsperspektiv i statliga myndigheter och, inte minst viktigt, en strategi för utveckling av lokal ungdomspolitik.

Bostäder för unga är en viktig sak. De flesta av oss har inte råd att köpa bostadsrätt till våra ungdomar. Förutom att göra det enklare att bygga över huvud taget är det viktigt att kommunerna genom sina kommunala bostadsbolag säkrar uppförandet av hyresrätter vid byggandet av nya bostadsområden. Små lägenheter som är hyresrätter efterfrågas av både unga och äldre.

Studie- och yrkesvägledning i gymnasiet och på högskolan har en mycket viktig funktion som stöd och guide för ungdomarna i deras linje- och yrkesval. Regeringen överväger att förtydliga uppdraget till studie- och yrkesvägledningen. 36 miljoner avsätts till fortbildningsinsatser till denna yrkesgrupp 2013–2016.

Alla ungdomar har mobiltelefoner nu för tiden, och i skolan arbetar man med datorer och med nätet. Det är alltför enkelt att utsätta människor för trakasserier och mobbning via mobil eller dator. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har till uppdrag att arbeta förebyggande mot kränkningar och hot på nätet och sprida information, bland annat om vart ungdomar och föräldrar kan vända sig. Det finns så kallade nätvandrare som hela tiden är ute och kollar av nätet på sajter som ungdomar frekventerar. Nätvandrarna stävjar nätmobbning och kränkande beteende. Kommuner bör utverka nätpolicier för sina skolor och förvaltningar. Skolorna har ett stort ansvar för att stoppa mobbning och för att vara vaksamma och stoppa nättrakasserier. Sammantaget kan man säga att det görs massor av insatser. Och det finns massor med strategier för att förbättra för unga på alla plan i Sverige.

Att kunna språket i det land där man ska leva, verka och forma sitt liv är A och O. Det handlar om att finnas med i ett sammanhang, att vara behövd, att slippa vara rädd av olika orsaker, att känna att man kan få hjälp av olika anledningar och att veta vart man ska vända sig. Att kunna känna framtidstro och hopp om att få ett bra och värdigt liv – oavsett bakgrund och förutsättningar – måste vara möjligt för att Sverige ska vara drägligt och civiliserat – med fokus på unga.

Jag yrkar avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 65 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Folkpartiet ansvarar för utbildningspolitiken. Här i dag kan vi konstatera att utan utbildning och jobb har man knappast goda förutsättningar för att ha makt över sitt liv och över samhället. Vi ser fortfarande att 25 procent av ungdomarna inte klarar av gymnasiet, och de går raka vägen ut till ingenting. Därför föreslår ni nu att kommunerna ska ta ett större ansvar.

Hur tror du, Anna Steele, att kommunerna ska kunna ta det ansvaret utan att mer pengar tillförs? Ska skatten i kommunerna höjas? Eller ska vi ta pengarna från vård och omsorg eller från utbildning? Vad ska kommunerna minska på för att kunna ta hand om de ungdomar som hoppar av skolan?

Vi vet att vissa kommuner är mer utsatta än andra. Det betyder att det blir hög belastning på de kommuner som redan har det svårt. Hur ska de kommunerna lösa problemet?

Anf. 66 ANNA STEELE (FP) replik:

Herr talman! Min åsikt är att det alltid har varit kommunernas ansvar. Därför ska det redan finnas system i kommunerna. Det gör det egentligen. Det finns massor av verktyg. Överallt i Sverige finns det redan massor med olika sätt att arbeta med ungdomar. Det här är bara en enda del, som egentligen ska fungera. Min åsikt är att detta bara är en försäkran om att det verkligen fungerar hädanefter.

Att tillföra pengar behövs inte. Det här ska nämligen finnas.

Anf. 67 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Säger Alliansen här och nu att det inte kommer att vara någon förändring? Är det bara tomt prat? Ska kommunerna inte göra på något annat sätt än tidigare?

Eftersom jag som ungdomspolitisk talesperson är insatt i det som görs vet jag att det finns många projekt runt om i landet som gör ett väldigt bra arbete. Men det tillförs pengar för det, EU-pengar. På det sättet överlever kommunerna i dag. De får pengar utifrån för ett projekt efter ett annat.

Vi skulle kunna ha ett system som innebar att Arbetsförmedlingen och kommunerna tillsammans tittade på helheten för de här ungdomarna. För en ungdom som har hoppat av skolan efter två år är det kanske inte särskilt roligt att hoppa på en annan utbildning dag två – eller hur, Anna Steele? Det kanske finns en anledning till att man hoppar av gymnasieskolan. Man kanske behöver rehabilitering, hjälp från Försäkringskassan eller andra insatser. Är det då inte smartare att alla instanser sitter ihop

och ser till att individen får det bästa och kommer på banan igen i stället för att vi blundar och säger: Ja, ja, men kommunerna har redan ansvar i dag, och nu får de ytterligare ansvar. Det kommer att lösa sig.

Är det ansvarsfull politik?

Anf. 68 ANNA STEELE (FP) replik:

Herr talman! Min erfarenhet från min tid som kommunpolitiker är att alla de här insatserna finns.

Det här är en försäkran om att det verkligen ska fungera, eftersom det har fallerat. Hela systemet med att göra insatser för speciella individuella behov ska göras hela tiden. Och jag håller med om att samarbetena ska fungera.

Du frågade dock mig om det skulle fungera utan att man tillför pengar. Jag svarar att det kommer det att göra.

Anf. 69 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att jag beklagar att Maria Arnholm inte är här i kammaren. Det är på sin plats att ansvarigt statsråd är här när vi nu debatterar och ska ta beslut om en ungdomspolitik som ska gälla under flera år framöver.

Anna Steele höll ett anförande som jag till stora delar kan hålla med om. Men jag har en annan uppfattning i vissa delar. Anna Steele nämnde inte jämställdheten bland ungdomar, vilket jag har haft debatt om med till exempel Maria Arnholm. Hur kan det komma sig att skillnaderna ökar efter åtta år med den borgerliga regeringen? Killar får ta del av mer stöd från det offentliga, och de får mer statsbidrag i fördelningen. Hur kan det komma sig att killar generellt får större andel av de pengar som kommer idrottsrörelsen till del? Vi har en reservation gällande det tillsammans med V och MP. Vi vill se över det.

Hur har det blivit på det sättet? Är det en medveten strategi, eller blev det bara så? Eller är det en politisk inriktning som har lett till att tjejerna halkar efter i större utsträckning? De kommer att halka efter i större utsträckning även senare. Det är tjejer som i större utsträckning får timvikariat. Och tjejer får i större utsträckning problem att skaffa egen bostad, ta lån och flytta hemifrån.

Anf. 70 ANNA STEELE (FP) replik:

Herr talman! Jag vurmar verkligen för jämställdhet. Det vet Isak From eftersom jag är ordförande i Liberala kvinnor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har nu fått i uppdrag att kartlägga bland annat jämställdhet.

En sak som jag talar om när jag är ute i alla distrikt i Sverige är att det ofta handlar om kommunala pengar, föreningsstöd och sådant. Jag tycker verkligen att man ska adressera frågan. Det är en väldigt viktig fråga som du tar upp. Man ska absolut arbeta med att kartlägga vart och hur pengarna går.

Vart pengarna går och till vilka sporter är som sagt en kommunal fråga. Vilka får ta del av det? Är det flickor eller pojkar? Jag håller med dig helt och tycker att man måste arbeta med det hela tiden. Som vanligt måste jag säga: Det är på kommunal nivå som man ska arbeta med det här.

Jag hoppas att ditt parti jobbar hårt med det i era kommuner också.

Anf. 71 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Det är Sveriges riksdag och Sveriges regering som fattar de övergripande besluten. Än en gång skjuter Anna Steele över ansvaret på kommunerna. Är det inte Sveriges riksdag och Sveriges regering som är ansvariga?

Men jag vet att Anna Steele brinner för de här frågorna, så om det blir en socialdemokratisk regering och vi faktiskt satsar pengar på föreningslivet, på idrottsrörelsen, på friluftslivet och på musik- och kulturskolan för att uppnå ökad jämställdhet kan Folkpartiet tänka sig att stödja den politiken. Är det så?

Anf. 72 ANNA STEELE (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det låter som en väldigt bra idé, men i dagsläget styr man inte pengarna från statlig nivå på det sättet. Det känns som att jag måste svara på vad som gäller i dag.

Om ni jobbar med era kommuner jobbar vi med våra. Alla ska jobba för att tjejer verkligen ska få ta del av de här pengarna. Som du säger, Isak From, är de ojämnt fördelade.

Anf. 73 PER LODENIUS (C):

Herr talman! Det betänkande vi i dag debatterar består av flera motioner och en proposition, alla med fokus på unga. Betänkandets innehåll är brett och spänner egentligen över flera olika utskotts ämnesområden. Det är precis som det ska vara, för barns och ungas levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällets utveckling spänner över hela samhällets bredd – det samhälle som de som vuxna ska leva i och förvalta för kommande generationer, så som vi förvaltar det för de generationer som kommer efter oss.

Ungdomspolitikerna måste alltså vara sektorsövergripande när man behandlar frågor som rör ungdomars villkor. Vi kan konstatera att ungdomars förutsättningar och möjligheter till ett bra liv är ett gemensamt ansvar. För att ge förutsättningarna för det är det viktigt att ha en gemensam målbild.

I propositionen föreslås att det nya målet för alla beslut som berör ungdomar mellan 13 och 25 år ska vara att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor – tidigare Ungdomsstyrelsen – har här ett viktigt uppdrag att utföra genom sitt sektorsövergripande ansvar, inte minst för att bevaka och bidra till att den offentliga verksamheten som berör ungdomar också har ett tydligt ungdomsperspektiv. Man har uppdraget att ta fram sektorsövergripande kunskap om ungdomars levnadsvillkor, attityder och värderingar och att sprida den kunskap man får in.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor – svårt namn – har också uppdraget att följa upp ungdomars levnadsvillkor och utveckla kunskap om metoder och om vilka insatser som kan förbättra ungdomars levnadsvillkor, makt och inflytande. Uppdraget innebär att detta arbete ska nå hela landet och innefatta kommuner, landsting och myndigheter.

Myndigheten fördelar också bidrag till barn- och ungdomsorganisationer. Ja, vi kan konstatera att Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor har ett mycket viktigt strategiskt uppdrag när det gäller ungdomspolitik.

Herr talman! Vi har pratat mycket om propositionen under dagens debatt. Jag vill även lyfta fram några av motionerna. I betänkandet behandlas nämligen flera motioner som handlar om musik- och kulturskolan.

Den svenska musik- och kulturskolan är kommunal, styrs av kommunala beslut och bedrivs med kommunala resurser och avgiftsintäkter. De musik- och kulturskolor som finns runt om i vårt land är viktiga aktörer för barns och ungdomars kulturskapande. Musikskolorna har också, tillsammans med studieförbunden och den svenska folkbildningstraditionen, bidragit till det som i dag kallas det svenska musikundret.

Metoderna att förmedla och inspirera till musik eller andra konstarter skiljer sig från kulturskola till kulturskola.

Jag tänker exempelvis på orkesterskolan i Nykvarn där barn spelar i orkester redan från början, innan de ens lärt sig instrumentet ”på riktigt”. Vilken glädje det är när alla barnen gemensamt skapar musik! Eller ta kulturskolan i Sundsvall, där man kan få undervisning i muntligt berättande och kreativt skrivande. Och i Norrtälje kommun kan man välja mellan att gå i den kommunala kulturskolan, Roslagens Kulturskola, eller den i fristående verksamheten Rimbo Kulturskola.

Musik- och kulturskolorna ser alltså olika ut i olika kommuner, såväl till struktur som till verksamhet.

Men så finns det också några kommuner som enligt Smok, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, inte har en kommunalt finansierad musik- och kulturskola. År 2011 var det enligt den statistiken elva kommuner som helt saknade kommunalt finansierad musik- och kulturskola. Glädjande nog har det antalet enligt Smok i dag minskat till bara sju kommuner som saknar musik- och kulturskola. Jag hoppas att den trenden fortsätter.

Ansvar för musik- och kulturskolorna ligger alltså hos kommunerna, och verksamheten ser olika ut i olika kommuner. Man har valt olika modeller och olika innehåll. Friheten att skapa sin egen kulturskola har också gett resultat.

Om man skulle rikta kommunernas musik- och kulturskolor, vilket skulle bli följden om man lagstiftade i frågan, skulle det vara förödande för denna utveckling. Kommunernas historiska möjlighet och frihet att utveckla verksamheten genom det kommunala självstyret är en viktig del i kulturskolornas framgång.

Det är självklart viktigt att lära sig av hur andra kommuner gör och även att samarbeta för en ännu bättre utveckling och en ännu bättre musik- och kulturskola. Här gör Smok, alltså Sveriges Musik- och Kulturskoleråd, en mycket viktig insats.

Herr talman! En annan viktig insats för barns och ungdomars möjlighet till kontakt med kultur och att utöva kultur är Skapande skola. Att få ta del av men kanske ännu mer att få utöva kultur ger otroligt mycket.

Men det är inte bara det kulturella skapandet i sig som utvecklas när ett barn eller en ungdom får möjlighet att ta del av skapande. Oberoende av om det är genom att skriva, måla, dansa, spela musik eller något annat kulturellt uttryck utvecklas individen på många sätt.

Att få utveckla sin talang i en kulturell verksamhet stärker barnets tro på sig själv och förståelse för andra. Utvärderingar av Skapande skola visar bland annat hur barns och ungas delaktighet och inflytande utvecklas när kulturen får ta plats i skolan.

I Kulturrådets uppföljning visar man på att insatserna också har bidragit till ett förbättrat samarbetsklimat på skolorna och till att elevernas självkänsla och självförtroende har stärkts. Det är något som jag själv kunde se i de klasser och på de skolor där jag för flera år sedan hade förmånen att få jobba med dans och sånglekar.

Jag tänker till exempel på hur dansen förde samman en träningsskoleklass med en mellanstadieklass. Det fanns mobbningstendenser mellan klasserna som efter bara några tillfällen försvann och byttes mot kamratskap – genom dans och kultur. Jag tänker också på den mobbade killen som de andra till och med spottade på när de gick förbi honom på väg in i salen där de skulle dansa. De kallade honom fula ord och skrek högt åt honom. Men efter tre danstillfällen hade den här killen blivit tjejernas favorit och vunnit killarnas respekt – efter tre tillfällen med dans. Det var enligt tjejerna för att det var han som kunde dansa bäst.

Jag är övertygad om att många av de professionella kulturarbetare som genom Skapande skola har fått möjligheten att utveckla sig själva och sitt arbete och inte minst utveckla eleverna i skolan där de arbetar har liknande berättelser att dela med sig av. För kultur är viktigt. Så är det bara.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 74 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Visserligen var Per Lodenius inte med i Skövde och den mycket trevliga samvaro vi hade där när Sveriges musik- och kulturskolor bjöd in. Det var Ulrika Carlsson från Centerpartiet som var med i den debatten. Men jag räknar med att de som företräder ett parti i en debatt verkligen företräder partiet, så jag räknar med att Ulrika Carlsson talade även för Per Lodenius räkning.

Hon var väldigt tydlig med att det behövs en nationell strategi för kulturskolan. Hon hade kanske invändningar i fråga om vem som ska göra den, hur den ska se ut, vad den ska innehålla och sådant, men det fanns inget tvivel om att Centerpartiet i det forumet var tydligt med att det behövs en nationell strategi för kulturskolan.

Nu har jag ett erbjudande till Per Lodenius: Han kan få stödja reservation 22. Det kostar ingenting, mer än möjligtvis förlorat anseende om han väljer att inte göra det. Den reservationen säger nämligen att det nu behövs en nationell strategi för kulturskolan – precis det som Centerpartiet i ett annat forum har sagt sig stå för. Så varsågod, Per Lodenius!

Anf. 75 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Jag hade som sagt inte möjlighet att vara med i Örebro. Ulrika Carlsson företrädde Centerpartiet där. Jag kan alltså inte veta exakt vad som sades där.

Visst är kulturskolan viktig ur ett nationellt perspektiv, och Smok gör också mycket arbete. Man har också gjort ett arbete tillsammans med

SKL, där man har tittat på hur man kan utveckla kulturskolan. Jag kan tänka mig att det är detta som Ulrika Carlsson menade med en nationell strategi, alltså att man tillsammans med olika organisationer tar fram en strategi för hur det ska se ut.

Det jag nämnde var att jag inte kan se att lagstiftning skulle göra något gott för kulturskolan i det här fallet. Däremot behövs fortsatt samarbete, och det sade jag också i mitt anförande. Smok gör mycket bra arbete, och jag förutsätter att man fortsätter det arbetet tillsammans med exempelvis SKL. Många kommuner är medlemmar i Smok.

Anf. 76 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Det var nog tur att det var Ulrika Carlsson och inte Per Lodenius som åkte på konferensen, för den var i Skövde och inte i Örebro.

När Ulrika Carlsson var där räknar jag med att hon ändå företrädde Centerpartiet. Hon var väldigt tydlig med att det behövs en nationell strategi. Det är inte samma sak som en lagstiftning om att det exempelvis ska finnas kulturskola i alla kommuner. Det har vi en annan reservation om. Den behöver Per Lodenius inte stödja, för jag har aldrig hört att Centerpartiet har uttalat stöd för det. Däremot har ni uttalat stöd för en nationell strategi. Ni tycker att det behövs en sådan, åtminstone enligt vad Ulrika Carlsson sade på konferensen. Eller var det något som hon sade bara för att bli populär i det forumet? Det vore ju för hemskt!

Jag räknar som sagt med att hon talar för Centerpartiet. Därför kvarstår mitt erbjudande: Rösta på reservation 22!

Anf. 77 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Förlåt, Skövde ska det vara. Det är jag och kungen som brukar ta fel på orter på det sättet.

Jag kan inte säga mer än jag sade nyss. Jag var själv inte med i Skövde och vet inte exakt vad Ulrika sade där. Men jag tror att det behövs ett samarbete mellan Smok, SKL med flera just för att se hur man kan jobba vidare och dela med sig av kunskap om kulturskolan.

Jag var också tydlig med att den ser olika ut i olika delar av landet och i olika kommuner. Jag vill också att det ska fortsätta vara så. Varje kommun har sina egna speciella förutsättningar och möjligheter att skapa en unik kulturskola som utvecklar barnen och ungdomarna.

Anf. 78 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag tar chansen att fråga Per Lodenius lite om Centerpartiets politik. Nu har vi haft Centerpartiet i regeringen i snart åtta år. MUCF:s, tidigare Ungdomsstyrelsens, Fokus 14 visar att det är unga i glesbygdskommuner och i förortskommuner som tycker sig ha sämst möjlighet till inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen. De som tycker sig ha mest och bäst möjligheter är barn och unga som bor i och omkring storstäderna. Hur kan detta komma sig?

Per Lodenius höll ett långt anförande om Skapande skolas förträfflighet. Det har också visat sig på vissa håll, där man har utarbetat fungerande kanaler för att ta del av statsbidraget. Men även där visar det sig att skolor i glesbygdskommunerna och förortskommunerna inte har haft möjlighet att ta del av detta i samma utsträckning som de i och omkring

Anf. 79 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! Vi måste fortsätta jobba med hur ungdomar ska få mer inflytande. Det är ett prioriterat område för Centerpartiet. Vi tittar också på vad som står i propositionen *Fokus på unga*. Den nya myndigheten, som förut hette Ungdomsstyrelsen, ska se hur ungdomar över hela landet ska kunna få inflytande och möjligheter att påverka. Det står i propositionen, och det är detta vi ska anta här. Självklart är detta en viktig del som vi ska jobba vidare med.

Skapande skola är fortfarande något relativt nytt för skolorna att ta del av. Vi ser dock varje år ett stadigt ökande antal skolor som tar del av Skapande skola. Också Skapande skola fungerar på frivillig bas, och där måste man jobba vidare för att det ska få effekt. Fler och fler skolor i fler och fler kommuner tar del av Skapande skola, även på landsbygden. Vi är alltså på helt rätt väg.

Vi ska jobba vidare med att utveckla Skapande skola, få fler skolor att delta och jobba utifrån förutsättningarna på den enskilda orten, på den enskilda skolan och hos de kulturarbetare man samarbetar med. Detta arbete fortgår. Jag ser verkligen fram emot hur fler och fler skolor, även på landsbygden, tar del av Skapande skola.

Anf. 80 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Detta med inflytandet hänger intimt ihop med övrig politik. Sverige har den största urbaniseringen i hela EU. Vi har alltså starkt centraliseringspolitik samtidigt som vi har haft Centerpartiet i regeringen i åtta år. För mig går detta inte ihop.

Hur ska man kunna få hela landet att leva? Hur har man möjlighet att få utbildning i hela landet? Hur har man möjlighet att få bostad i hela landet? Hur har man möjlighet att få sin försörjning i hela landet? De frågorna hänger intimt ihop med frågan hur man kan få inflytande. Det är därför unga i glesbygdskommunerna känner sig utan inflytande, för det finns bara en väg för dem, och det är flyttlassets väg. Så är det efter åtta år med Centerpartiet i regeringen. Det är dåligt.

När det gäller Skapande skola kan man inte säga att det är ett nytt projekt längre. Det har pågått under längre tid, och då måste det finnas en aktiv plan för hur alla elever ska kunna ta del av det. I dag är det 56–60 procent av eleverna som tar av detta som är den stora kulturpolitiska reformen. Man utestänger alltså 40 procent, eller de kunde inte vara med för att de gick i fel skola, bodde i fel landsända eller hade fel lärare, men det är inte regeringens fel!

Anf. 81 PER LODENIUS (C) replik:

Herr talman! När vi gör reformer där vi skapar möjligheter säger man att vi utestänger. Jag håller inte med om den beskrivningen.

Hela landet ska leva. Inflytande är viktigt. Arbete är viktigt.

Med en socialdemokratisk regering skulle färre ungdomar få möjlighet till arbete. I de branscher där ungdomar i dag jobbar – restaurangbranschen och turistnäringen är ofta första steget in på arbetsmarknaden – vill Socialdemokraterna sätta in en dubbelstöt. Man vill höja arbetsgi-

varavgifterna, höja momsens på lagad mat och ta bort möjligheten för företag att anställa ungdomar. Det drabbar småföretag på landsbygden. Det är där vi skapar arbete för ungdomar.

Det är detta det handlar om: Ska man ha möjlighet att bo kvar och kunna få arbete på landsbygden, eller ska man behöva flytta till andra områden? Centerpartiet har alltid jobbat för landsbygden och kommer att fortsätta med det. Den här regeringen skapar otroligt mycket när det gäller möjligheten för ungdomar och alla andra att bo, verka och leva på landsbygden.

Anf. 82 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med att lyfta blicken och se att vi är en del av ett större sammanhang. Demokratin måste vinnas i varje ny generation, och freden måste också vinnas i varje ny generation.

Varken demokratin eller freden är självklarheter. Vi måste ställa upp för det och kämpa för det. FN:s vice generalsekreterare Jan Eliasson sade i sitt nationaldagstal: ”Sverige är en del av världen – men världen är också en del av Sverige. Ett öppet och utåtvänt Sverige är ett rikare Sverige. Hemma och ute flyter samman.”

Det är en fråga om framtiden i Sverige för alla barn och ungdomar, också för dem som har kommit hit från sargade byar i krigshärtjade områden. Många av dem har förlorat familjemedlemmar och funnit en fristad här i Sverige.

Jag vill framföra en liten visa med stort innehåll som jag tycker illustrerar detta på ett väldigt bra sätt. Den är skriven av Cornelis Vreeswijk och heter *Telegram för en bombad by*.

Jag skulle bra gärna vilja veta varför vårt hus inte fick stå kvar
Jag skulle bra gärna vilja veta vad dom har gjort med mor och far
Kan någon människa ge ett svar?

Dom sa att huset låg mitt i vägen låg mitt i vägen för en soldat
Det var en omväg på några steg men istället slängde han en granat
Hur kan en människa bli så lat?

(Applåder)

Fru talman! Betänkandet *Fokus på unga* som vi debatterar i dag innehåller flera viktiga delar. Tidigare mål ersätts av ett nytt mål för alla statliga beslut och insatser som rör ungdomar mellan 13 och 25 år. Målet handlar om att ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Regeringen föreslår att ungdomspolitikerna ska vara sektorsövergripande, vilket betyder att den sträcker sig över områden som utbildning, arbete, försörjning, bostad, hälsa, inflytande, kultur och fritid. Nytt är också att alla insatser som rör ungdomar bör ha ett ungdomsperspektiv.

Dessutom presenteras ett ungdomspolitiskt handlingsprogram för perioden 2014–2017 med insatser inom tre prioriterade områden: ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa.

Till sist föreslås ändringar i skollagen. Det så kallade informationsansvaret för icke skolpliktiga ungdomar förtydligas och kallas i stället aktivitetsansvar för ungdomar. Ansvar innebär att kommunerna har i upp-

gift att erbjuda de ungdomar som berörs lämpliga individuella åtgärder som i första hand ska motivera till utbildning. Tyngden läggs alltså på handling, inte bara på information.

Låt mig kommentera en del av förslagen. Vi inom Kristdemokraterna har ett fokusområde som är barns och ungdomars uppväxtvillkor. Vi har en hel politik för detta område, och intentionerna i detta betänkande överensstämmer med vårt program. Vi tror att det är grundläggande att ungdomar får en bra start i livet. Det är vi naturligtvis inte ensamma om att tycka, men vi har lite olika vägar dit, vilket vi hört i dagens debatt.

Vi vill till exempel att föräldrar själva ska bestämma över sin familjesituation när det gäller föräldraledigheten. Vi vill också underlätta för familjer med svag ekonomi på olika sätt, bland annat genom fritidspengen som startar den 1 juli liksom höjt bostadsbidrag för familjer med hemmavarande barn.

Ungdomar är olika. De är olika typer. Jag såg en ung man med en t-shirt en dag där det stod: Jag är inte min typ. Ibland kan det vara svårt att hitta sin identitet när man är ung, det har vi hört flera här berätta i dag.

Det är oerhört viktigt att man har ett inflytande och att man känner att man är en del av ett sammanhang. Den kände psykologen Aaron Antonovsky menar till och med att känslan av sammanhang, kasam som det ibland kallas, är livets mening, att inte känna sig utanför utan uppleva att man är en del av något som är större än en själv. Detta sammanhang ska, enligt Antonovsky, vara hanterbart, begripligt och meningsfullt.

Regeringen gör mycket på olika områden med fokus på unga. På bostadspolitikens område har regeringen under bostadsminister Stefan Attefall, tillika kristdemokrat, bland annat underlättat byggandet av bostäder för unga och studenter. Regeringen har också på olika sätt underlättat för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden genom sänkt arbetsgivaravgift för unga upp till 25 år och sänkt restaurangmoms.

Men det finns mer att göra. Många unga har svårt att komma in på arbetsmarknaden, och arbetslösheten bland ungdomar är fortsatt hög och har i hög grad påverkats av den ekonomiska krisen som började runt 2008.

Fru talman! Tre av fyra unga ser positivt på sin framtid, enligt en studie från 2013 utförd av Ungdomsstyrelsen. Men rapporten *Ung idag 2013* visar att levnadsvillkoren i många avseenden är fortsatt problematiska och i vissa fall har försämrats.

Det finns ungdomar som av olika anledningar hamnar i en utsatt situation. Kommunen har ett stort ansvar för dessa ungdomar. När det gäller dem under 20 år som inte går i gymnasieskolan ska hemkommunen löpande under året hålla sig informerad om hur de är sysselsatta. I Uddevalla kommun, där jag bor, finns det redan ett samarbete mellan kommunen och Arbetsförmedlingen där man kontaktar eleven så att denne kommer in i en åtgärd.

Också huvudmännen i gymnasieskolor och gymnasiesärskolor får ökat ansvar att åtgärda om en elev är frånvarande i betydande utsträckning. Man kan vara frånvarande på olika sätt, men jag förutsätter att här menas fysisk frånvaro. Denna typ av interventioner är viktiga och till gagn för elevernas framtid.

I elevhälsan tar man snabbt tag i elevers situation när en mentor eller en klassföreståndare ser att det håller på att gå snett. Hemmet ska kontak-

tas direkt, och om det inte blir bättre ska någon ur elevhälsan ta över ansvaret. Vi kristdemokrater vill se en ökad satsning på elevhälsan.

Fru talman! När jag möter gymnasieklasser som besöker riksdagen brukar jag säga att det finns ett pris att betala om man vill nå ett mål. Man måste alltid göra en uppoffring om man vill nå sina drömmar och uppsatta mål.

Jag är inte så säker på att detta går in i ungdomarnas tankevärld. Ungdomar har i alla tider, även jag på min tid, varit upptagna av den situation som de befinner sig i just nu.

Flera i debatten har menat att regeringen är både passiv och har sänkt ambitionerna. Jag har en bakgrund i socialutskottet och skulle vilja påminna om barnkonventionen. Den ratificerades och togs in i hantering av rättsbegrepp och så vidare för ungefär 20 år sedan. Den gjordes inte till svensk lag, men den ratificerades och har transfererats under dessa decennier.

Regeringen har haft barnkonventionen som ett viktigt medel för påverkan på svensk rätt, även om svensk lag i dag gäller över barnkonventionen. Kristdemokraterna har som ambition att barnkonventionen så småningom ska göras till svensk lag, och då kommer den att sättas över nuvarande svensk lag.

Barn- och äldreminister Maria Larsson har gjort stora insatser här. Vad står det då när man transfererar barnkonventionen in i svensk lag? Det står att barn och unga ska ha en god levnadsstandard, bästa möjliga hälsa, en god utbildning, trygg uppväxt, delaktighet i samhället och samhällets stöd och skydd.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 83 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Den debatt vi har här i dag är kanske den viktigaste vi har i riksdagen. Ungas situation – ingenting kunde vara viktigare och ingen fråga mer angelägen. Det finns ingen politik där det är mer viktigt att lyckas.

Ungas situation handlar om utbildning, jobb och bostad. Därför är det extra tragiskt att regeringen har misslyckats kapitalt med just ungas situation. Man har misslyckats med skolan – resultaten sjunker. Man har misslyckats med jobben – arbetslösheten stiger. Man har misslyckats med bostäder till unga.

Arbetsmarknadsutskottet har givits möjlighet att yttra sig över det här betänkandet. Anledningen till det är att arbete är avgörande för att skapa en dräglig situation för unga. Skolan medverkar till att göra arbete möjligt. Arbete och den inkomst det medför ger unga möjlighet att starta självständiga liv och skaffa sig en bostad och fritid med innehåll. Därför, fru talman, är regeringens misslyckande med jobben centralt. Därför kommer jobben högst på agendan. Därför, fru talman, måste vi byta politik och regering, och vi måste låta arbetslösa och bostadslösa unga få byta sina liv.

Alldeles för många ungdomar sitter fast i arbetslöshet. De senaste åren har ungdomsarbetslösheten fått orimliga proportioner. Den politik regeringen har fört har slagit fel, statistiken pekar åt fel håll, ungdomsar-

betslösheten har bitit sig fast kring 20 procent – högre än i jämförbara länder i Europa – och antalet långtidsarbetslösa ungdomar har nästan tredubblats sedan regeringen Reinfeldt tillträdde.

Situationen är sådan i Sverige att tre regioner beviljas särskilt stöd från EU för att hjälpa regeringen att ta sig ur sitt misslyckande. Rege- ringen har satt Sverige i en situation där man får bidrag från EU för att lyckas med det man absolut inte får misslyckas med: ungdomarna, job- ben och ungdomsarbetslösheten.

Man har skurit ned på vuxenutbildning, arbetsmarknadsutbildning och utbildningsplatser på universitet och högskolor trots att rekordmånga ungdomar inget hellre vill än att läsa vidare.

Vad är då alternativet till regeringens politik? Det är naturligtvis en politik som hanterar de verkliga problem vi står inför.

Om man kan konstatera, fru talman, att den minsta gemensamma nämnaren bland långtidsarbetslösa ungdomar är att de saknar gymnasie- utbildning måste man naturligtvis föra en politik som ger dessa ungdom- ar gymnasieutbildning. Allt annat är ansvarslost.

Om man kan konstatera att gymnasieutbildning i dag är att betrakta som grundutbildning och att arbetsgivarna anser att den som inte har gymnasieutbildning inte är färdigutbildad eller anställbar måste man naturligtvis göra gymnasiet obligatoriskt.

Om vi har en dålig matchning på arbetsmarknaden måste självklart studie- och yrkesvägledning vara något man lyfter fram och driver.

Om vi har ungdomar som går arbetslösa får vi inte slösa bort en timme – än mindre en dag eller tre månader. De måste naturligtvis ha insatser omedelbart, inte den låtgåpolitik som präglar riksdagens syn på ungdomar i dag.

Vi socialdemokrater skulle garantera ungdomar stöd från första da- gen. Vi garanterar en politik där 90 dagar är den absolut bortre gränsen innan man har ett riktigt jobb och utbildning, gärna ihop med praktik. Det är skillnaden.

Vi har en situation där inte bara arbetslösheten stiger utan även anta- let lediga jobb och vakansgraden – det finns inget tydligare bevis på en politik som har misslyckats, fru talman. I detta fall måste vi självklart erbjuda ungdomar att ta del av bristyrkesutbildning och utbilda sig till de jobb som finns.

Enligt Svenskt Näringsliv är det närmare hundra tusen arbeten i be- fintliga företag som inte blir gjorda eftersom regeringen har misslyckats med sin skola, sin arbetsmarknadspolitik och sin arbetslöshetsbekämp- ning – nästan hundra tusen arbeten. Alla som har befunnit sig på en ar- betsplats vet att om man tillsätter de jobben och utför den produktionen innebär det naturligtvis att nya jobb skapas. Arbete skapar arbete. Insat- ser i produktionen skapar insatsvaror i ena änden och transporttjänster i den andra. Det skulle i sin tur skapa en helt annan situation för dagens ungdomar.

Att man över huvud taget från denna talarstol kan komma med så många vackra ord i dag när så många unga lever i en väldigt tuff verklig- het tycker jag är lite anmärkningsvärt.

Vi socialdemokrater, fru talman, har förslag på hur man ska hantera den situation vi har framför oss. Vi ser problem och lägger fram förslag

om hur vi ska lösa dem. Vi vill bygga ut högskoleplatserna och utbildningen för att hantera arbetslösheten, och vi vill satsa på de unga.

Vi socialdemokrater har förslagen och idéerna. Vi kan ge de unga det hopp som kommer av utbildning, jobb och bostad. I dag har vi en regering som här i kammaren företräds av ledamöter som står handfallna, uppgivna och trötta. Det enda man har att erbjuda är samma politik som man har prövat i åtta år, som inte har lyckats och som har lett till en tredubbling av ungdomsarbetslösheten, sjunkande skolresultat och en katastrofal bostadssituation för unga.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 12.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lars Eriksson (S).

Anf. 84 BENGT BERG (V):

Fru talman! Det är skönt att bli gammal. Att vara ung var för djävligt. Det är ett litterärt citat av Hjalmar Söderberg, den fine Stockholmskildraren, som skrev dessa två meningar någon gång för 114 år sedan.

Det kanske kan förefalla märkligt att börja ett anförande med en svordom, men tyvärr har Söderbergs ord giltighet även i dag, den 17 juni 2014.

Vi debatterar betänkandet *Fokus på unga*, och mycket har redan sagts. De rödgröna reservationerna ger uttryck för en annorlunda och alternativ politik.

Ett grundläggande problem när vi diskuterar samhällsfrågor är att man alltid utgår från budget, inte från medborgarnas behov. Regeringen sätter den privata konsumtionen framför det samhälleliga ansvaret.

Det är sänkt skatt för dem som tjänar mest – och tjänar bäst – på sänkta skatter, vilket betyder att stora resurser försvinner ur statskassan. Det är resurser som skulle kunna användas för att öka jämställdheten och rättvisan i samhället och som skulle betyda till exempel fri entré på museer runt om i landet, mer pengar till kulturskolan och rejäla satsningar på olika ungdomsprojekt i förorten och ute på landsbygden, rättvist fördelade över hela landet.

Fru talman! Att vara ung i dag är allt annat än enkelt – för de flesta. Att få en egen bostad när man är mogen att lämna hemmet, att hitta en plats i utbildningen, att känna sig välkommen i samhället.

Nej, alldeles för många barn och ungdomar tvingas uppleva sig själva som problem, som minussiffror i budgeten. De känner med all tänkbar smärta: Jag behövs inte. Detta är ovärdigt ett samhälle som kallar sig civiliserat.

Eftersom vi i kulturutskottet nu debatterar ungdomsfrågorna är det rimligt att peka på kulturens roll, både för den unga människans utveckling och för hennes förverkligande av egna talanger, och peka på kulturen som ett viktigt näringstillskott för hela samhället.

När besparingar görs drabbas de som är svagast i samhället, och många av dem är unga människor. Hur livet kommer att gestalta sig för en ung människa beror mycket på vilken barndom och vilken uppväxtmiljö hon kommer från.

Vänsterpartiet vill skapa förutsättningar också för de sämre lottade. Vi vill bidra till ett stort luftrum för alla att spanna ut sina vingar i. Den

så kallade friheten ska inte vara reserverad bara för dem som från början och från första blöjan växer upp i en välförsedd familj.

Fru talman! Vi bär alla våra drömmar. Vi har alla en vilja att bli sedda och hörda och att förverkliga våra drömmar. Den så kallade kreativiteten kan ta olika riktning. Genom kulturen och konsten kan alla, var och en utifrån sina förutsättningar, hitta konstruktivt utlopp för det jag vill kalla den inre skaparkraften, det som leder mot ljuset, mot ett växande, mot en blomning. Men jag menar också att den medfödda drift som kallas kreativitet kan leda åt motsatt håll, nedåt, så att den som saknar stöd och omsorg hamnar utanför och inte bara det utan landar i det stora mörker som heter destruktivitet.

Fru talman! Jag har tidigare i debatten använt det gamla talesättet att den som sår vind får skörda storm. En plussiffra i budgeten som innebär en nedlagd ungdomsgård mångfaldigas i samhällsutgifter om och när en enda ungdom tappar riktningen och hamnar i missbruk och kriminalitet. Det är inte ett val som den enskilda människan gör mitt uppe i sin ungdom, utan det är ett val som vi politiker bidrar till när vi sätter någras ökade rikedom före den mänskliga solidariteten.

Fru talman! Skolan har inte bara ett stort ansvar utan också stora möjligheter att välkomna unga människor in i samhället. Kulturens roll i skolan, humanioras plats i undervisningen och konstens möjlighet att tillåta olikhetens alla färger är viktiga.

Ibland brukar det heta: Det är bara din fantasi som sätter gränser. Men i de sociala sammanhangen är det tyvärr budgetprioriteringar som bygger murar: murar mellan dem och oss, murar mellan rik och fattig, murar mellan olika etniska och andra bakgrunder. Men fantasin kan också användas som ett verktyg för att riva dessa murar, och det är nödvändigt.

På en cementvägg står det med sprejade bokstäver: Du har inte en chans – ta den!

Vi som ansvarstagande politiker har många chanser. Låt oss ta dem! Låt fokus på unga inte falna med den här debatten! Låt detta fokus blomma upp i kommande budgetprioritering!

Till sist, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 19 och 22.

Anf. 85 GUNILLA SVANTORP (S):

Fru talman! Utbildningsutskottet har getts möjlighet att yttra sig över det viktiga område som handlar om unga, och vill jag förstärka Socialdemokraternas synpunkter i betänkandet.

Det har visat sig i undersökningar att svenska ungdomar i jämförelse med unga i andra EU-länder är dåligt informerade om utbildningsvägar och jobb möjligheter. De upplever att de saknar information och att de har dålig tillgång till vägledning. Så kan vi bara inte ha det.

Vi socialdemokrater vill därför bygga ut studie- och yrkesvägledningen både på gymnasieskolan och på högskolor och universitet. Om vi lyckas ha tillräckligt många duktiga vägledare slipper näringsliv och offentlig verksamhet att i framtiden misslyckas med vart femte rekryteringsförsök. Det är väl investerade pengar, anser vi.

Samhället förändrar sig hela tiden. Det kan vi inte möta genom att sänka kunskapskraven hos vissa av ungdomarna. Ett av våra stora misslyckanden genom många år, bakåt i tiden – här får regeringar av alla

färger ta på sig ansvaret – är att vi har tillåtit ungdomar att misslyckas i grundskolan och sedan också i gymnasiet, om de ens tar sig dit. I dag håller det inte att 25–30 procent av en gymnasieklass inte fullföljer sina studier och att 10 procent misslyckas helt och hållet.

Som Patrik sade alldeles nyss vet vi att både arbetsmarknaden och samhället i dag kräver att man lämnar skolan med en fullgjord gymnasieutbildning. Inget annat duger. Varför inte då? Därför att vi vet att det är de ungdomar som lämnar skolan i förtid som har det svårast i vuxenlivet. Arbetslösheten bland dem är mer än dubbelt så hög som bland dem som har en fullgjord gymnasieexamen, och många av dem återfinns dessutom på socialkontorens försörjningslistor och har aldrig fått en chans att starta sitt vuxenliv.

Vi menar att det måste ställas mycket hårdare krav på skolorna att alla ungdomar fullgör sin utbildning. Därför vill vi se en obligatorisk gymnasieskola för unga upp till 18 år och också ett utbildningskontrakt för unga under 25 år.

Det måste vara ungdomarnas rättighet att veta att de kommer att klara av en gymnasieutbildning. Det ställer krav på flexibilitet i de verktyg som används för att nå det målet, och det ställer krav på uppföljning och omedelbara insatser för att ge ungdomar möjlighet att lyckas.

Därför måste det finnas fler vägar för ungdomar att klara av sin examen. Där kan folkbildningen och folkhögskolorna vara en möjlig nyckel. Vi vet att pedagogiken i folkhögskolan många gånger klarar av att väcka intresset för delaktighet och engagemang i samhällslivet såväl som för intresse för vidare studier. Den möjligheten måste man få som ung, utan att först behöva misslyckas i gymnasieskolan. Därför vill vi utreda om det ska bli möjligt att gå direkt från grundskolan till folkhögskolan när det finns behov.

I går läste jag i Expressen en krönika av Gunnar Wetterberg på just det temat, att vi låter ungdomar misslyckas i gymnasieskolan. I sin krönika tar han upp det faktum att Försäkringskassan varje år i sina rapporter uttrycker en oro över att antalet unga förtidspensionärer ökar varje år. Numera är de så många som 7 000 unga under 30 år varje år. Det stora flertalet av dem är unga som har misslyckats i gymnasieskolan.

Han menar i sin krönika att antalet unga förtidspensionerade är ett kvitto på en utbildningspolitik som inte fungerar. Sedan har han ett resonemang om etablering av gymnasieskolor som inte hör till den här debatten. Men jag tycker verkligen att vi ska ta Gunnar Wetterbergs ord på allvar. Han är en klok person med mycket kompetens, och det han beskriver är ett misslyckande som vi inte kan tillåta fortgå. Det är för övrigt märkligt att man aldrig hör regeringen prata om att förtidspensioneringarna av unga ökar och ännu märkligare att man aldrig hör några förslag på åtgärder.

Det är dags att vi tar de unga på allvar och inte sorterar in dem i misslyckade och lyckade grupper. Alla ska ha rätt att lyckas i skolan. Det kräver tid, duktiga lärare och tidiga insatser i form av särskilt stöd när det behövs. Vi har ett gemensamt ansvar för att ge våra unga en bra start och möjligheter i livet. Då har vi också ett ansvar för att prioritera de gemensamma resurserna på bästa sätt. Där är skolan det allra viktigaste vi har att satsa på.

(Applåder)

Anf. 86 LARS ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag instämmer helt i det som Isak From, Patrik Björck och Gunilla Svantorp har anfört i sina inlägg.

Fru talman! Regeringens självbild är att den har den största bostadspolitiska reformagendan i modern tid i vårt land. Bostadsbristen har ökat för varje år med nuvarande regering. Nio av tio kommuner uppger själva att de har brist på hyresrätter. Unga människor tvingas tacka nej till drömutbildningar. Och företag kan, inte minst på grund av ungdomars bostadsbrist, inte rekrytera arbetskraft. Sverige förlorar möjligheter för framtiden bara beroende på bostadsbristen.

Regeringens agerande, eller snarare brist på agerande, under de senaste åtta åren när det gäller de omfattande problemen på bostadsmarknaden och svårigheterna att få till stånd ett tillräckligt bostadsbyggande lämnar mycket i övrigt att önska.

Vilken är regeringens lösning för de 289 000 ungdomar som i dag saknar en egen bostad? Bostadsbristen för såväl ungdomar och studerande som övriga grupper kräver politiskt initierade åtgärder för att byggandet av vanliga bostäder, och då med särskild tyngdpunkt på hyresrätter, ska öka. Sådana förslag har under flera år lagts fram av Socialdemokraterna här i riksdagen.

Jag förstår att regeringspartiernas företrädare i denna debatt ligger lågt i de bostadspolitiska diskussionerna.

Det finns mer att göra, säger Roland Utbult i den här debatten. Det är väl dagens understatement när det gäller bostadspolitiken.

I handlingen till denna debatt finns det, såvitt jag kan se, i princip två förslag från regeringen som handlar om bostadssituationen för ungdomar. Det som det har refererats till, alltså fler bostäder till unga och studenter, handlar i princip om undantag för hissar i bostäder. Man skulle kunna tro att denna proposition skulle handla om vilka åtgärder regeringen nu föreslår för att öka bostadsbyggandet för unga och studenter. Men denna proposition är kliniskt ren från den typen av förslag. Det finns ingenting i den som handlar om detta. Denna rubrik lämnar, precis som Roland Utbult sade, mycket i övrigt att önska.

Regeringen har också lagt fram förslag om åtgärder som kan vidtas utan krav på bygglov. Det har anförts i debatterna här i kammaren att det är Attefallshuset som är regeringens lösning på problemen med bostadsbristen för ungdomar, det vill säga att ungdomar ska bo i ett Attefallshus på sina föräldrars eller någon annans tomt. Det är alltså där man ska börja sin bostadskarriär på den svenska marknaden.

Det är i princip dessa två propositioner som regeringen har lagt fram i den här kammaren som är lösningen på dessa problem.

Vi socialdemokrater föreslår en byggbonus för byggande av små hyresrätter och studentlägenheter. Vi föreslår även en särskild tillväxtmiljard för de kommuner som nu bygger hyresrätter. Det är, enligt oss, bättre än det förslag som regeringen har, det vill säga att denna miljard ska gå till landets rikaste kommuner. Kortfattat tycker vi att staten ska stimulera till ett ökat bostadsbyggande. Vi tycker att det är statens uppgift att vara med och göra det. Det måste vara fler som tillsammans hjälps åt för att komma till rätta med bostadsbristen.

(Applåder)

Anf. 87 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Det var intressant att vi hamnade i en bostadspolitisk debatt. Det är naturligtvis också en del av problematiken kring ungdomspolitik, precis som också Patrik Björck var inne på.

Det som jag vänder mig mot i ditt anförande, Lars Eriksson, är att du förringar Attefallshusen. Jag har hört er göra det ganska mycket. Vi menar inte att de är lösningen på problemen för ungdomar att få bostäder. Men de är möjligen en del av det hela.

När vi tog upp detta i civilutskottet sade Socialdemokraterna bara usch och fy. Det här tyckte ni inte om. Men sedan gick ni ändå med på det. Ni tycker alltså inte att det är helt fel. Jag tror att det beror på att det här är någonting som människor egentligen tycker är ganska bra.

Jag skulle vilja att du kommenterar detta lite grann och om du inte tror att Attefallshusen kommer att ha något slags funktion framöver.

När friggeboden presenterades framfördes det mycket kritik. Vid omröstningen i kammaren blev det 162 mot 162, och det var faktiskt lotten som fick avgöra den gången. Då sade en socialdemokrat att det var en skenreform som snarare skulle förvärra det som den är avsedd att bekämpa, nämligen byråkratin.

Kan du inte se någonting positivt i att det ges frihet för människor att få förverkliga en del av sina drömmar genom Attefallshusen och att man i viss mån låter ungdomar få tillträde till en bostad?

Anf. 88 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! Tänk vad skönt det skulle vara den dag som Roland Utbult utbrister i dessa frihetstermer när det gäller ungdomars möjligheter att skaffa sig en hyresrätt. Den dagen har vi i denna kammare fortfarande inte sett.

Vi socialdemokrater är inte alls motståndare till Attefallshusen. Men till skillnad från regeringen har vår ingång i denna diskussion inte varit att Attefallshusen är en lösning när det gäller ungdomars situation på svensk bostadsmarknad. Ni bygger nu hela er bostadspolitik på dessa två reformer. Ni bygger er bostadspolitik på att ungdomar ska flytta in i Attefallshusen.

Det finns 289 000 bostadslösa ungdomar i Sverige. Hur många av dessa ungdomar räknar ni med ska få en bostad genom denna reform? Ni måste ha en idé om vart ni är på väg med bostadspolitik. Ni föreslår Attefallshusen. Ni är fullt medvetna om att det är 289 000 ungdomar som i dag saknar en bostad. Men ni är helt oförmögna att tala om hur många ungdomar ni räknar med att man ska kunna dra av från dessa 289 000 till följd av den reformen. Vi har efterlyst det tidigare i denna kammare men aldrig fått något svar på det. Ni måste ha en idé med de reformer som ni lägger fram och på vilket sätt de ska ge ungdomar ett ökat tillträde till bostäder. Ni har fortfarande inte presenterat detta. Det är ingen som vet vad dessa reformer beräknas ge i form av nya bostäder. Där är ni faktiskt svaret skyldiga till landets ungdomar.

Jag har här redovisat vilka förslag vi har. Vi är helt öppna med att staten behöver ta ett ökat ansvar för bostadsbyggandet i detta land. För att man ska komma till rätta med bostadsbristen behöver det faktiskt byggas bostäder. Det kan låta som en överraskning. Man kan inte lösa problemen med bostadsbristen bara genom att låta ungdomar ta andrahandskontrakt

till marknadshyror och flytta in i Attefallshus på föräldrarnas tomt. Någonting mer får ni faktiskt komma fram med.

Prot. 2013/14:127
17 juni

Anf. 89 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Frågan om marknadshyror tycker jag att vi kan lämna därhän eftersom det inte är aktuellt. Det vill jag klart säga.

Du vet likaväl som jag, Lars Eriksson, att bostadsproblematiken har funnits i några decennier. Det har byggts för lite. Man upptäckte i början av 2000-talet att nästan ingenting byggs. Man ställde frågan: Vad ska vi göra? Man försökte komma i gång. Till att börja med stod man ganska handfallen.

Attefallshusen är naturligtvis inte lösningen på bostadsproblemen, utan de är en del av det hela. Jag tycker dock inte att man ska förringa den heller. Villaägarna påstår att det kan bli 200 000 Attefallshus runt om i Sverige. Det är möjligt att det är överdrivet, men en del av dem ska väl befolkas av ungdomar. Det är ett lite bredare tänk än bara ungdomar, men det kan vara en del av det.

Regeringen har varit otroligt aktiv när det gäller försök att komma i gång med bostadsbyggandet, och nu ökar det. Förra året byggdes det lika många hyresrätter som bostadsrätter, och det ökar även i år. Jag ska alltså inte säga att det ser helt bra ut, för vi ser att det finns enorma behov runt om. Regeringen har i det stora hela 112 förslag när det gäller bostadspolitik. Vi tror inte på det du och oppositionen tror på, Lars Eriksson, nämligen subventioner. Vi tror att det till stor del hamnar i byggherrarnas fickor.

Sedan kan vi kanske vid ett senare tillfälle ta upp själva hyresrätten och den ojämlikhet som finns mellan den och bostadsrätten. Det är också ett problem, men det känner vi ju till. Det är nog en vidare diskussion än vad vi kan hinna med just här och nu.

Anf. 90 LARS ERIKSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är intressant att Roland Utbult när jag lyfter fram två propositioner väljer att helt bortse från den som har varit det stora numret i den här kammaren när det gäller bostäder åt unga och studenter. Det betyder ju att det måste ligga någonting i det vi ändå framför som kritik mot den, det vill säga att det inte finns någonting där som kommer att lösa situationen för ungdomar på svensk bostadsmarknad.

Det är ändå på det viset att bostadsbyggandet visserligen ökar, men det är svårt att låta bostadsbyggandet minska utifrån det läge som faktiskt har varit. Fortfarande har vi dock inte tagit del av någon form av idéer kring vad det är för förslag regeringen har lagt fram under 2011, 2012 och 2013 som skulle ha medverkat till att det har blivit ett ökat bostadsbyggande. Det där är ju någonting regeringen inte kan redovisa.

Det är också på det viset att antalet studentbostäder i det här landet har varit rekordlitet under de här åren. Under regeringstiden har det byggts 5 879 studentbostäder, och under motsvarande tid med Socialdemokraterna var det 17 414. Det är ändå inte bara tur som är skillnaden, utan det är också huruvida man för en aktiv bostadspolitik eller inte som avgör om det blir fler studentbostäder och ungdomsbostäder. Där har ni alltså fortfarande mer att redovisa.

Fokus på unga

Sedan tycker jag att det är intressant att du inte vill tala om marknads-
hyror. Nej, din partiledare är sedan nyligen ute och aviserar ökad mark-
nadsprissättning på hyrorna – någonting som är väldigt svårt att höra i
den här kammaren. Jag tycker dock att det är modigt att man faktiskt
säger det. Centerpartiet har redovisat samma sak på sina stämmor, alltså
att man vill se en ökad glidning mot marknadshyror. Det där är någonting
som absolut inte är en lösning för Sveriges ungdomar. Ungdomar behö-
ver nämligen bostäder med rimliga hyror.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

11 § Kyrkoantikvarisk ersättning och övriga kulturarvsfrågor

Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU10
Kyrkoantikvarisk ersättning och övriga kulturarvsfrågor (skr.
2013/14:152)
föredrogs.

Anf. 91 PER SVEDBERG (S):

Fru talman! Den debatt vi nu ska ha kan man säga är en upprepning.
Det var väl ungefär så här betänkandet såg ut i fjol också. Det enda som
har tillkommit är en skrivelse som handlar om kyrkoantikvarisk ersätt-
ning, och det är en beskrivning av hur det ser ut. Därför tänkte jag foku-
sera på två av våra reservationer. Vi står naturligtvis bakom alla våra
reservationer men väljer att lyfta fram reservationen om det industriella
kulturarvet.

Jag blev inspirerad av Ohlys anförande tidigare. Han lyfte nämligen
fram en dimension vi faktiskt sällan talar om: Vi är väldigt specifika i vå-
ra sakfrågor, och vi hamnar inte jätteofta på den ideologiska plattformen
och i de visionära resonemangen. Det kanske man inte heller ska göra i
den här talarstolen, men jag tänker faktiskt ta mig friheten att göra det.

I våra reservationer pekar vi på en del brister och stora risker för att vi
kommer att tappa stora delar av kulturarvet, både det industriella och det
rullande. Anledningen till att vi ser det som ett hot i sig är, precis som
många faktiskt har talat om, just förhållningssättet när det gäller hur vi
ser på samhällsbygget. Gör vi det tillsammans, eller gör vi det enskilt?

Jag är hyfsat verksam lokalt, och vår hembygdsförening har förvärvat
ett tröskhus. Jag vet inte om jag sagt det tidigare. Det är i alla fall lite
spännande, för i tröskuset står det en liten maskin. Det är en kultändare.
Det finns ett antal människor som kan fixa till en kultändare i dag, men
de är inte så många. I takt med att den ideologi som nu sveper över lan-
det får mer och mer fäste kommer det att bli färre och färre som väljer att
engagera sig ideellt för att lyfta de här delarna.

Sedan finns det några som jag, som är lite halvnördig och *vill* lära
mig samt kanske kan lista ut saker själv. För samhället och samhällsbyg-
get tror jag dock att det är ganska vitalt att vi tar vara på den historia vi
bär med oss och inte lämnar saker åt sidan.

Tittar vi på det industriella kulturarvet kan vi konstatera att det har bolagiserats och fixats till i våra myndigheter på ett sådant sätt att man nästan begränsar sig själv när det gäller att ta vara på det egna kulturarvet de enskilda myndigheterna bär. Det är ju en jätterisk, för helt plötsligt faller statens organisation i bitar, och vi tappar en stor del av det vi behöver bära med oss och som har byggt Sverige starkt en gång i tiden. Ett elitistiskt och ett egoistiskt tänk är inget kulturen och kulturarvet behöver ha.

Det där kan man spåra till den förra debatten. Hur långt kan man dra det? När faller det i bitar? Jag har en god kompis som brukar säga: När krubban är tom bits hästarna. Det är en fullständig sanning, och det innebär också att man när krubban är tom pekar ut någon häst som inte får något över huvud taget. Vad vill jag då ha sagt med detta? Jo, att det när vi bygger den typen av samhälle blir ett vi och de. När vi bygger den typen av samhälle blir det lätt att säga: Det är deras fel. Det är de som har gjort fel, och här har vi orsaken till att det är som det är.

Eftersom jag bor i den bygd jag gör vill jag ta upp raggarkulturen. Den känner ni till. Den är rätt spännande. Det handlar inte bara om att fara runt på gatorna, svarva och ha det trevligt och kul utan också om en del högteknologi – fast i ett historiskt perspektiv. Det som håller på att hända i dag är att all den här informationen håller på att gå om intet.

Jag tycker att Sveriges riksdag och Sveriges regering behöver ta ganska kraftiga tag för att kunna bevara det här, både när det gäller fyra och när det gäller två hjul. Det gäller dessutom metallhjul, för backar vi bandet extra långt har vi faktiskt maskiner som i princip ingen kan få ordning på. Det är en jätteförlust, kan jag tycka.

Man ska inte skylla på folk – det är fult att göra så – men när samhällsutvecklingen är som den är finns det ganska stor risk att vi släpper de här bitarna. Då säger vi i samma andetag att det inte är meningsfullt för vårt samhälle – vi behöver inte ha det i vårt samhälle, utan någon annan ska ta hand om det. Då kan man gå tillbaka till lokalplanet och titta på mängden människor som i dag engagerar sig ideellt för att bevara våra kulturminnen. De blir färre och färre. Jag är ganska säker på att anledningen till det är att tesen sköt dig själv och skit i andra börjar slå igenom alltmer. Det kommer hela samhället att drabbas av, inte bara kultursektorn.

Till mina kamrater som sitter i regeringen säger jag: Betänk detta faktum när ni ska fatta beslut och tänka till om den framtida utvecklingen! Att bygga visionen om att ensam är stark tror jag är helt lönlöst och ett jättemisslyckande, så därför krävs ett omtag.

Fru talman! Det här är mitt sista anförande i denna kammare. Efter att ha gjort någon typ av ideologisk utsvävning vill jag tacka talmännen och talmanskansliet och även kulturutskottets kansli. Jag vill också tacka alla mycket trevliga ledamöter som sitter i kulturutskottet för en otroligt fin mandatperiod.

Ni ska ha en riktigt god sommar. Ha det gott!
(Applåder)

Anf. 92 TINA EHN (MP):

Fru talman! Det här är kulturutskottets debatt om kyrkoantikvarisk ersättning och övriga kulturarvsfrågor. Betänkandet bygger på en skri-

velse från regeringen om hur vi bevarar och vårdar det kyrkliga kulturarvet.

I skrivelsen redovisas hur ersättningen har använts under perioden 2002–2012, och den handlar om tillgängligheten till de kyrkliga kulturminnena, kompetens- och kunskapsfrågor och samarbetet mellan Svenska kyrkan och myndigheterna inom kulturmiljöområdet.

I utskottet finns det egentligen inte så stora meningsskiljaktigheter. Troligtvis ser vi alla att behovet av resurser för många kyrkor förändras. På många håll har vi många kyrkor, men på många av dessa platser minskar befolkningsunderlaget. Det är i sig allvarligt och på många sätt en brist i politiken, skulle jag vilja tillägga.

I detta ärende har vi från Miljöpartiet valt att inte lägga fram några egna förslag, men vi stöder en reservation som Vänsterpartiet har skrivit, för det är en fråga som vi har drivit sedan tidigare. Den handlar om att museisektorn ska införa och tillämpa ett funktionsnedsättningsperspektiv på samma sätt som uppdrag har getts om att tillämpa ett genusperspektiv.

Jag vill särskilt lyfta fram det som jag tycker är en viktig ambition inom kyrkan. I skrivelsen till regeringen, *Ett rum öppet för alla – Svenska kyrkans redovisning till regeringen angående de kyrkoantikvariska frågorna inför kontrollstationen 2014*, lyfter man fram många väsentliga perspektiv på kulturarvet. Kyrkan menar bland annat att delaktighet i kulturarvet kan beskrivas i termer av medborgarskap, rättigheter och demokrati, att alla som bor i Sverige har rätt till den historia som tidigare generationer har skapat.

Också för dem som anlänt till Sverige nyligen är tillgång till kyrkans kulturarv en rättighet. Här är det enligt Svenska kyrkan viktigt att minnas att många som kommer till Sverige redan känner sig hemma i kyrkans rum och att kristna över hela världen delar bilder, symboler och berättelser. På så vis menar Svenska kyrkan att man kan säga att kyrkans kännetecken, världsvid och universell, ger särskilda förutsättningar för gemenskap och integration i Sverige. Även människor med annan tro och religiös tradition söker sig gärna till kyrkans miljöer.

De kyrkliga kulturminnena kan utgöra resurser för lokal och regional utveckling och som kulturella och sociala centrum och för upplevelsenäring, lokalt föreningsliv och företagande. Svenska kyrkan menar att de kyrkliga rummen också kan användas för konserter, teater, dans, konstutställningar och andra kulturevenemang.

Svenska kyrkan framhåller också att de kyrkliga kulturminnena är platser för sammanhållning, identitet och trygghet i bygder där det inte finns några andra offentliga rum att tillgå och att de samtidigt är pedagogiska resurser för skolor och andra utbildningsinstitutioner. Det här tycker jag är bra och positivt och något som jag vill lyfta fram.

Det finns en skatt runt de kyrkliga kulturminnena. Jag kan ta några exempel.

Trönö gamla kyrka i Hälsingland är från 1500-talet eller kanske äldre. Den är väl bevarad och har fantastiska träsniderier.

Frösö kyrka är en fin landsortskyrka som vilar på minnet av Wilhelm Petersson-Berger, som vi alla känner till.

En av Bohuslänns äldsta kyrkor, Svenneby kyrka i Tanums kommun, är från 1100-talet och med en fin klockstapel intill. Den är troligtvis från 1200-talet.

Det här är en unik kulturhistoria och ett unikt kulturarv.

Kyrkobyggnaden symboliserar verkligen kulturella värden och förknippas med bygdens historia. I ett internationellt perspektiv har Sverige, som få andra länder, ett stort antal välbevarade kyrkor med tillhörande inventarier. Det här tycker jag är väldigt spännande.

På tal om den diskussion som jag hörde här tidigare i dag om vad som är konst, om kroppsdelar och nakenhet och vad som får avbildas nu och vad som avbildats tidigare finns det sådana avbilder även inom kyrkan.

I kalkmålningarna i Tierps kyrka, på södra väggen till höger, träder Maria fram inför Kristus som smärtoman på sarkofagen. Hon håller en naken figur, själen, vid armen, bakom denna en djävul. Rundhyllta nakna änglabarn finns det gott om både på museer och i kyrkor. En omdebatterad och omtalad installation, *Father and Son*, visades i Storkyrkan.

Självklart har vi rätt att bli upprörda över nakenhet, våld och miss-handel av djur, människor eller vad som helst. Men vi kan och ska inte avgöra vilken konst och kultur som ska finnas var. Vi ska inte som politiker avgöra konstens och kulturens innehåll, om vi nu inte menar att vi ska göra det, för då är det viktigt att det kommer fram.

Avslutningsvis ställer jag mig bakom den reservation som jag nämnde, reservation 2.

Anf. 93 MARGARETA LARSSON (SD):

Fru talman! Det är allmänt känt att sedan Svenska kyrkan och staten gick skilda vägar har församlingarna fått det ekonomiskt svårt. De ekonomiska förutsättningarna skiljer sig naturligtvis åt i landet, som Tina Ehn nämnde, och det är ett stort bekymmer. Storleken på ersättningen och förhållandet mellan denna och kyrkans insatser bör därför vara rimlig. Annars riskerar vi att se vårt kulturarv försvinna bit för bit.

Mycket har förändrats sedan år 2000. Många församlingar tampas i dag med bristande medlemstal och en tröghet i systemet. Jag tycker därför att det känns angeläget att vi här i riksdagen tar ett förnyat grepp om statens och kyrkans roll, just för vårt gemensamma kulturarvs skull.

Den kristna kulturen i vårt land har väldigt långa anor. Alltsedan Olof Skötkonungs tid har Sverige varit ett odelbart rike på kristen grund. På 1500-talet lämnade vi dock den katolska läran, då den aldrig riktigt var anpassad för det svenska kynnet. Vi antog i stället den lutherska tron.

Många generationer fostrades sedan med Luthers lilla katekes. Hårt arbete, flit och att göra rätt för sig har varit ledord i många släktled. Mycket av det tankegodset har vi med oss än i dag, även om inte alla är så medvetna om det.

Fru talman! Ingen annan idé och ingen annan institution har varit lika betydelsefull för formandet av den svenska kulturen som kristendomen och den svenska kyrkan. Men i våra dagar, när den svenska kyrkan förvandlats till en blandning av plantskola för utomparlamentariska aktivister och rödgrönrosa tankesmedja, känns det allt viktigare att bevara det kristna kulturarvet inför framtiden. Vi vill ju inte stå helt kulturlösa när det gäller det mer ursprungliga, och vi har alla rätt till vår historia.

I alla händelser är bevarandet av det kristna kulturarvet en angelägenhet för alla troende såväl som icke-troende utifrån vår gemensamma historia, som har format vår identitet. Det gäller även dem som kommer hit från andra länder och har en kristen bakgrund. De kyrkliga kultur-

minnena utgör också den största samlade delen av det materiella svenska kulturarvet.

En del av arbetet ligger naturligtvis på kyrkan, men för statens del bör den fördjupade utvärderingen, som är tänkt att ske först 2019, tidigare läggas så snart som möjligt. Vid den utvärderingen anser vi att man bland annat bör utreda en förhöjd nivå på den kyrkoantikvariska ersättningen, men inte bara så att den täcker de faktiska behoven – det bör även inkluderas en översikt av de regelverk som omger ersättningen.

Det känns angeläget att kyrkan får möjlighet att använda ersättningen till administration, till det kyrkoantikvariska arbetet och till bevarandet av även den immateriella delen av det kristna kulturarvet. Andra parametrar bör vara hur fördelningsmodellen för ersättningen ska se ut samt kompetens och styrning på olika nivåer. Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Anf. 94 LARS OHLY (V):

Fru talman! Den kyrkoantikvariska ersättningen kanske inte är den mest uppseendeväckande fråga som diskuteras i kammaren under riksdagsåret. Det är inte heller en fråga med oerhört vitt skilda uppfattningar i de flesta fall.

Min egen bakgrund ska jag gärna redogöra för. Jag har nämligen varit guide i Östra Ryds kyrka. På söndagar efter högmässan mellan kl. 11 och 16 stod jag till tjänst med att hålla kyrkan öppen och förevisa de konstföremål som finns där. Ni kan för övrigt gärna åka dit. Det är nära Rydboholm utanför Stockholm. Det är en av de kyrkor i landet som har flest konstverk. Detta säger i sin tur en del om kyrkans krigiska historia. I princip alla dessa konstverk är nämligen krigsbyten från Braheättens härjningar i sydliga länder. Jag hade 10:95 kronor i timmen på den tiden, utan kollektivavtal. Antagligen fick jag jobbet för att jag var släkt med prästen.

Den kyrkoantikvariska ersättningen tror jag inte är någon stor partiskiljande fråga. Kulturarvet utvecklas hela tiden, men även det kulturarv som finns i form av kyrkokonst och kyrkobyggnader är naturligtvis viktigt att bevara. Däremot finns det vissa andra frågor som hör till det här betänkandet och som jag skulle vilja lyfta fram.

Den första handlar om det som Tina Ehn tog upp om funktionshindersperspektivet för museerna. Utskottet säger att motionen delvis redan är tillgodosedd och att man därför inte behöver göra någonting. Men det menar jag är felaktigt, framför allt av det skälet att jag har erfarenhet av hur den här regeringen har behandlat tillgänglighets- och funktionshindersperspektivet på andra håll. Det finns till exempel ett stort problem med den proposition som har lagts fram om att bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering: Så fort det bränner till och riskerar att kosta pengar kommer man med undantag. Det har gjort att handikapporganisationerna befarar att 99 procent av kulturinstitutionerna inte kommer att behöva uppfylla lagens krav angående bristande tillgänglighet som diskriminering på grund av alla de undantag som byggts in. Undantagen beror på att det inte får kosta för mycket pengar.

Det är på ett liknande sätt här. Ett genusperspektiv kostar inte så mycket, och därför kan man gå med på att det ska finnas i museernas verksamhet. Ett funktionshindersperspektiv skulle dock riskera att leda

till att kostnaderna ökar. Men menar vi allvar måste de göra det. Ska tillgängligheten öka för människor med olika typer av funktionshinder måste det också få kosta. Därför är vår reservation nr 2 fullt relevant. Ett funktionshindersperspektiv bör tillföras museisektorn på samma sätt som ett genusperspektiv redan finns där. Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Den andra fråga jag vill lyfta fram handlar om det industriella kulturarvet och det rullande kulturarvet. Några av er vet att jag har min bakgrund inom järnvägen. Jag har också faktiskt bidragit till vissa utställningar vid Järnvägmuseet. Det ligger mig varmt om hjärtat. Problemet nu är att nedskärningar och bristande konsekvens i ansvarstagande har gjort att de stora industrikulturella samlingarna håller på att försvagas. Museerna läggs ned eller slås ihop. Att järnvägen nu ska samordnas med ett vägmuseum menar jag är fel. Det visar på en bristande förståelse för två helt olika transportsätt.

Över huvud taget är det industriella kulturarvet inte så väl sett. Det kan bero på att det beskriver en arbetets historia som inte alltid hyllas i de fina kulturella kretsarna. Denna arbetets historia menar jag är den kanske viktigaste delen av vår historia och måhända det viktigaste kulturarv vi har, för det visar på hur värden har byggts i samhället. Det är inte i första hand innovatörerna, uppfinnarna och entreprenörerna som ska stå i centrum, utan framför allt alla de människor som genom blod, svett och tårar byggt upp detta lands välstånd. Här finns det otroligt mycket att förevisa. Det finns otroligt mycket som är intressant och spännande, men det finns tyvärr alldeles för lite kunskap och alldeles för lite intresse för det. Därför vill jag instämma i Per Svedbergs yrkande om bifall till reservation nr 3. I övrigt instämmer jag även i reservation nr 4, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till den.

Anf. 95 PETER JUTTERSTRÖM (M):

Fru talman! Vi debatterar kyrkoantikvarisk ersättning och övriga kulturarvsfrågor. Jag kommer att uppehålla mig lite vid just den kyrkoantikvariska ersättningen, vilket jag tycker är lite kul. Jag är nämligen något man möjligen skulle kunna beskriva som kyrkobyggnadsnörd. Jag älskar att besöka kyrkor. Jag älskar att titta på dem. Jag älskar kyrkorummet som tillflyktsort undan stress och annat som man har i vardagen.

När vi i dag diskuterar den kyrkoantikvariska ersättningen berör vi den stora frågan om vårt gemensamma kulturarv. Kulturarvet är det historiska arv som årtusenden av invandrade människor burit med sig till vårt land i form av tro, liv och föreställningar. Det handlar om den samiska urbefolkningen, den tyske munken Ansgar som missionerade om en hebreisk judes liv tusen år tidigare, valloner, olika åldrar, istider, krig, kyrkor, slott och gravar. Och alldeles här bredvid har vi husen i Gamla stan. Kulturarvet är mångfasetterat och spännande i den meningen att vi vet att begreppet ”kulturarvet” år 2030 kommer att definieras på ett annat sätt än 2014. Det beror på att begreppet är ständigt föränderligt.

Vi moderater och våra alliansvänner vill värna ett kulturarv som berättar om varje generations ansvar, värderingar och tro. Begravningsplatser i Sverige som är samtida med Egyptens pyramider berättar något om Sverige på samma sätt som exempelvis dagens kyrkogårdar. Det är genom att värna kulturarvet i stort som vi som bor här, fru talman, oavsett om vi varit här i generationer eller kommit hit i nutid, kan få kunskap om

vårt lands historia. Kunskap är i förlängningen alltid det bästa skyddet mot rasism och intolerans.

Vi har tydligt visat att vi vill värna kulturarvet genom att tillföra kulturen mer pengar. Detta har skett trots en lång och svår ekonomisk kris. Sedan 2006 har den statliga kulturbudgeten stärkts med ytterligare 916 miljoner kronor. Genom att ge alla barn och unga rätt till kultur, till exempel gratis entré på statliga museer, skapar vi långsiktigt förutsättningar för att även kommande generationer ska kunna betrakta kulturarvsfrågor som relevanta och viktiga.

Det är i detta perspektiv som den kyrkoantikvariska ersättningen blir viktig då kyrkor berättar om de senaste tusen åren av kristet kulturarv. Där ingår också arkitektur, byggnadskonst och konstnärlig utsmyckning. Någon kanske har synpunkter på att dessa 470 miljoner årligen tillförs Svenska kyrkan som enskilt trossamfund, men då är det viktigt att komma ihåg att åtskilliga av de byggnader som samfundet nu vårdar fanns här i Sverige hundratals år innan Luther och reformationen. Det finns 97 bara på Gotland. Dessa kyrkor används, vid sidan av Svenska kyrkans gudstjänster, också av andra samfund för bland annat bröllop och inte minst av artister i samband med olika konserter.

Regeringen har för avsikt att lägga fram en långsiktig budget för de kommande åren och har aviserat att det kan ske redan nu till hösten. Dock vill jag kommentera lite av det som framkommer i utvärderingen. Det gäller bland annat att kyrkan inledningsvis kanske hade lite svårt att ta till sig alla de resurser som stod till dess förfogande, men att det successivt blivit bättre i takt med att kompetensen hos Svenska kyrkan ökat. I dagsläget ligger man budgetmässigt inte långt ifrån de statliga medel som har tilldelats. Det är också så att beslutet i dag innebär att vi får en mer djupgående analys av hur dessa pengar har förvaltats, och det ska vara framme 2019.

Bilden av Svenska kyrkan är att den har kunskapen att vårda dessa viktiga kulturbyggnader på ett bra sätt. Nu har dessutom samtliga stift kunnig personal på området. Därför har jag inga svårigheter att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och därmed avslag på samtliga motioner.

Anf. 96 ULF NILSSON (FP):

Fru talman! Kulturmiljö är allt det som gör att vi människor förstår eller anar historiska sammanhang och kulturutveckling och att vi också förstår händelser och människor som påverkat utvecklingen. I hela vår kulturmiljö som består av både nytt och gammalt ingår kulturarvet som en viktig del.

Att leva utan någon som helst kunskap om historia menar jag är som att leva ett liv med permanent minnesförlust. Kulturmiljö är inte bara saker och hus utan minnen, berättelser, språk och dialekter, musik, helhetsmiljöer av bebyggelse och natur. Kulturmiljö är inte heller bara gamla miljöer – det är viktigt – utan samspelet mellan ett modernt aktivt samhällsliv, ett medvetet miljötänkande, och en levande kulturmiljö.

Kyrkans kulturarv är en betydande del i denna svenska kulturmiljö. Som de flesta vet har vi liberaler ända sedan långt in på 1800-talet arbetat för att skilja kyrkan från staten. Huvudorsaken till att vi kämpade för det

var att en statskyrka inte passar in i ett samhälle med religionsfrihet. I dag är det väl inte många som tycker något annat.

Vad man än har för personlig tro får man inse att kyrkan i Sverige bär på ett rikt kulturarv i form av byggnader och föremål men också i form av olika traditioner, musik och litteratur. Det kan upprepas att det kan vara mycket intressant och givande även för människor som saknar religiös övertygelse. Kyrkan är också bärare av olika konstnärliga och arkitektoniska uttryck. Det är naturligtvis av stor betydelse att detta kulturarv bevaras, används och utvecklas för dagens och kommande generationer.

När förhållandet mellan Svenska kyrkan och staten ändrades var det en stor fråga hur det skulle gå med alla gamla kyrkor och allt vad de innehöll av kulturarv. Särskilt kostnadskrävande är underhåll av byggnader. Det blev som vi vet glädjande nog en bred uppslutning i riksdagen om att Svenska kyrkan skulle få viss ersättning av staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader för de kyrkliga kulturminnena. Märk väl att det ska vara åtskilt från det som är den vanliga kyrkliga verksamheten.

Alla som bor i Sverige har rätt till den historia som tidigare generationer har skapat. Det gäller också alla dem som anlänt till Sverige nyligen. De har rätt till det som de vill ta till sig av det som är vårt kulturarv. Kulturarvet är också med tanke på mångfald och förnyelse under ständig förändring.

Nu redovisar regeringen i sin skrivelse hur den kyrkoantikvariska ersättningen har använts under perioden 2002–2012. Skrivelsen behandlar också tillgängligheten till kulturminnen och så vidare, kompetens- och kunskapsfrågor och hur samarbetet med Svenska kyrkan fungerar. Den redovisar också myndigheterna som finns inom kulturmiljöområdet.

Regeringen sammanfattar i sin skrivelse att medlen har fördelats i enlighet med de principer som slogs fast när kyrkan skiljdes från staten och att den verksamhet som har bedrivits uppenbarligen varit av stor betydelse för vården och bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. Det finns i utskottet, trots en del reservationer, en bred enighet bakom att arbetet har bedrivits på ett bra sätt.

Villkoren för den kyrkoantikvariska ersättningen måste även i fortsättningen präglas av långsiktighet och förutsägbarhet. Därför ser vi fram emot att regeringen återkommer i höst i budgetpropositionen med närmare förslag om hur nivån ska vara på den framtida ersättningen den kommande femårsperioden.

Fru talman! Jag är helt övertygad om att det finns ett brett stöd i Sverige för att staten även fortsättningsvis, tillsammans med Svenska kyrkan, ska ta ett ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas.

Fru talman! Avslutningsvis finns det några reservationer som inte behandlar oviktiga frågor. Det handlar till exempel om aspekten på funktionshinder när det gäller både tillgänglighet och museernas innehåll. Det handlar bland annat om det industriella kulturarvet.

Jag vill helt kort säga att inom många av de områdena pågår det redan ett väldigt viktigt arbete. Inte minst när det gäller funktionsnedsättning eller funktionshinder har utskottets egen utvärderingsgrupp gjort ett ordentligt arbete med en översyn av vilka brister som finns. Vi hade också en stor hearing om detta.

Samtidigt har regeringen gett en statlig utredare uppdraget att se på hur olika gruppers roll i historien på ett tydligare sätt kan speglas i utställningsverksamhet och museer. Tillgänglighet för alla grupper innebär två saker. Det är dels att alla människor kan komma till museer och institutioner, dels att innehållet i utställningarna speglar olika gruppers roll. Det ska inte vara som förr där människor som var sjuka, hade funktionsnedsättning och ofta kvinnor helt enkelt glömdes bort i beskrivningen av hur samhället och kulturen hade sett ut.

Det är ett dubbelt uppdrag som är väldigt viktigt. Jag vill understryka att både regeringen och riksdagens majoritet arbetar för att utveckla en kultur som är tillgänglig för alla och speglar allas roll i kulturen och historien. Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 97 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Jag vill initialt yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer som är lämnade i anledning av detta.

Fru talman! Jag tänkte uppehålla mig vid den kyrkoantikvariska ersättningen. Det är trots allt en rätt stor pjäs i betänkandet. I anslutning till stat-kyrka-reformen som genomfördes den 1 januari år 2000 och som innebar att relationerna mellan staten och Svenska kyrkan ändrades gavs Svenska kyrkan rätt till viss ersättning av staten för det som var kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen. Det kom då att kallas kyrkoantikvarisk ersättning.

I den skrivelse från alliansregeringen och Kulturdepartementet som ligger till grund för det betänkande som behandlas i dag redovisas hur den kyrkoantikvariska ersättningen har använts under perioden från millennieskiftet fram till år 2012. Skrivelsen behandlar också tillgängligheten till de kyrkliga kulturminnena, kompetens- och kunskapsfrågor och samarbetet mellan Svenska kyrkan och de olika myndigheter som finns inom kulturmiljöområdet.

Man kan notera i skrivelsen att regeringen gör bedömningen att den kyrkoantikvariska ersättningen har fördelats helt i enlighet med de principer som slogs fast i samband med relationsändringen mellan staten och kyrkan och att den kyrkoantikvariska ersättningen har en mycket stor betydelse för vård och bevarande av det kyrkliga kulturarvet. Så långt är det bra.

I skrivelsen lyfter man också fram att kompetensen inom Svenska kyrkan i frågor som rör förvaltningen av de kyrkliga kulturminnena har utvecklats positivt. Som ett exempel på detta har i dag samtliga av Svenska kyrkans stift fast anställd personal som är sakkunnig i kulturarvsfrågor.

Fru talman! Ledamoten Svedberg från Socialdemokraterna viftade bort regeringens skrivelse om den kyrkoantikvariska ersättningen och sade att den inte innehöll några nyheter. Nja, man kan se att den innehåller två rätt stora nyheter – om man ger sig tid att läsa ända till s. 24, förstås. Den ena är att regeringen skriver att staten även fortsättningsvis tillsammans med Svenska kyrkan ska ta ett ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas. Regeringen skriver: Villkoren

för den kyrkoantikvariska ersättningen bör präglas av långsiktighet och förutsägbarhet.

Jag har samma erfarenhet som Svedberg vad gäller att engagera mig i kulturarv. Jag vet precis vad det innebär att ha långsiktighet och förutsägbarhet i de villkor i samhällets stöd som fordras för att man över huvud taget ska ge sig på ett sådant projekt som det innebär att renovera ett kulturarv – oavsett om det är ett rullande kulturarv, i form av en kyrklig byggnad eller någonting annat.

Just begreppen långsiktighet och förutsägbarhet är av utomordentligt stor vikt i sammanhanget. Arbetet med att inventera, projektera och genomföra en stor och omfattande renovering sträcker sig ofta över många år. Då är förutsägbarheten och långsiktigheten helt grundläggande förutsättningar för att omfattande projekt över huvud taget ska kunna startas och fullföljas.

Ytterligare en nyhet, fru talman, som Svedberg missade är den utfästelse om ekonomiskt bistånd och stöd som framgår mycket tydligt på s. 24 i regeringens skrivelse. Det är förvisso bara runt 2 ½ miljard, och det kanske inte är så mycket i socialdemokratiskt perspektiv. Men jag, som vet att det är skattebetalarnas surt förvärvade pengar som vi använder och fattar beslut om i riksdagen i detta beslut och i alla andra beslut, har mycket stor respekt för dem. Jag inser också värdet av att regeringens skriver: Regeringen aviserar därför i denna skrivelse till riksdagen att den har för avsikt att återkomma till riksdagen med förslag till den kyrkoantikvariska ersättningens långsiktiga nivå i budgetpropositionen för år 2015.

Det finns, som jag ser det, i och med detta skäl att anta att beskedet även denna gång är flerårigt och nivåmässigt stabilt. Det är goda nyheter för Svenska kyrkans landsomfattande kulturarv.

I skrivelsen från regeringen redovisas också att de ekonomiska förutsättningarna för församlingar och samfälligheter runt om i landet sammantaget och successivt har försämrats efter relationsändringen. Samtidigt har kulturarvet till sin omfattning förblivit oförändrat. En slutsats blir därför att genom en pågående samhällsutveckling, urbanisering med mera fördjupas de regionala skillnaderna i landet. Vi ser det på detta område, och vi ser det på andra områden. Detta i sin tur innebär ett ökat ansvar per medlem i Svenska kyrkan för kulturarv och ekonomi. För att klara förvaltningen av kulturarvet när omvärlden kontinuerligt förändras arbetar Svenska kyrkan därför kontinuerligt och aktivt med att anpassa sitt eget ekonomiska utjämningsystem och sin egen organisation till dessa förändrade förutsättningar.

Min slutsats av detta är att kombinationen av statens långsiktiga ansvar för det gemensamma kulturarv som Svenska kyrkan förvaltar och den medvetenhet Svenska kyrkan har om sina regionala olikheter är själva garanten för ett väl omhändertaget kyrkligt kulturarv i *hela* landet. Som centerpartist och som en del av en alliansregering med målsättning att hela landet ska leva är jag mycket nöjd med detta besked. Det är ett besked som på detta område innebär att vi håller samman landet.

Fru talman! Det kyrkliga kulturarvet har även en integrationsaspekt. Vi är ju överens om att alla vi som bor i Sverige har rätt till den historia som tidigare generationer har skapat. Men också för dem som har anlänt till Sverige nyligen är tillgången till kyrkans kulturarv en rättighet. Här är det enligt Svenska kyrkans egen bedömning viktigt att minnas att många

som kommer till Sverige redan känner sig hemma i kyrkans rum. Ledamoten Ehn berörde detta på ett föredömligt sätt i sitt anförande. Man ska också komma ihåg, fru talman, att även människor med en annan tro och en annan religiös tradition gärna söker sig till kyrkans miljöer.

Detta är givetvis ett av skälen till att det kyrkliga kulturarvet och dess värden enligt flera undersökningar uppskattas av en så stor majoritet av vår befolkning. Med sin bredd, sin mångfald, sin nationella spridning och sin långa historia angår arvet oss alla.

Avslutningsvis: Det kyrkliga kulturarvet, som har byggts upp under tusen år, präglas av ett historiskt djup och rymmer centrala berättelser om samhällets utveckling. Det är också bärare av mycket starka konstnärliga och arkitektoniska uttryck. Det är som centerpartist lätt att instämma i kulturutskottets slutsats att det är av mycket stor betydelse att detta kulturarv bevaras, används och utvecklas för dagens och för kommande generationer. Alla, fru talman – med betoning på *alla* – som bor i vårt land har rätt till den historia som tidigare generationer gemensamt har skapat.

(Applåder)

I detta anförande instämde Per Lodenius (C).

Anf. 98 PER SVEDBERG (S) replik:

Fru talman! Jag blev omnämnd ett antal gånger och tänkte därför kliva upp och på något sätt försöka illustrera min bild. Anders Åkesson målar rätt fint en bild av ett centerpartistiskt glesbygdsperspektiv.

Jag har varit kyrkorådsordförande i en liten församling bestående av två kyrkor, ett antal pastorsexpeditioner och bostäder. Det är ett fastighetsbestånd som går långt utöver vad man egentligen behöver ha. Men samtliga fastigheter bär på ett kulturhistoriskt arv. Vår församling är nog inte den enda som har gjort utförsäljningar av delar av det bestånd man har av den enkla anledningen att man inte mår med att hantera det.

Då är det jättebra om det är långsiktigt – att det finns långsiktiga pengar. Men det är också vettigt och bra att det finns pengar. Vi har ett antal gånger sökt medel för att rusta, renovera och återskapa delar av våra kyrkor.

Det är hela tiden en prioriteringsordning, även för Svenska kyrkan naturligtvis. Frågan är: Hur långt kommer det här att gå? Vad jag förstår finns det ett antal församlingar söderut i Sverige som börjar sälja hela kyrkobyggnader med tillhörande delar, och då försvinner väl det kyrkliga kulturarvet – eller?

Anf. 99 ANDERS ÅKESSON (C) replik:

Fru talman! Låt oss glädjas över Svedbergs kyrkliga engagemang. Jag har också ett kyrkligt engagemang som både förtroendevald och anställd under flera decennier, och jag har mött exakt den frågeställning som Svedberg redogör för.

Jag tror att Svenska kyrkan kommer att kontinuerligt stå under en press att fatta rationella beslut om vad som ska bevaras, vad som ska användas och vad som kan nyttjas till annat än kyrkliga ändamål.

Jag har själv, fru talman, i det pastorat där jag är engagerad varit en del i en process att sälja fastigheter som har ägts av Svenska kyrkan men

som inte längre används av Svenska kyrkan. Vi har därmed kunnat använda de resurserna för att rusta sådant som kyrkan inte använder för sin kärnverksamhet.

Jag tror att sådant här kommer att pågå hela tiden. Men utan den kyrkoantikvariska ersättningen, fru talman, som uppgår till ungefär en halv miljard kronor per år, som fördelas över hela vårt land med hjälp av kyrkans egen organisation och som förstärks med kyrkans egna pengar, hade de rationella besluten inte varit möjliga.

Det var av den orsaken, fru talman, jag gjorde Svedberg uppmärksam på att han förbigick ett helt avsnitt i regeringens skrivelse som ger tydligt uttryck för att det finns ytterligare 2,3–2,4 miljarder att hämta under de kommande fem åren. Jag tror att det är ett väldigt viktigt besked för sådana som Svedberg och mig, som i vardagen sitter och förvaltar ett stort kulturarv, att veta att det rullar på. Skulle staten dra sig ur, fru talman, vore bekymren akuta.

Anf. 100 PER SVEDBERG (S) replik:

Fru talman! Det är helt klart på det sättet. Men om man tänker i förlängningen innebär det: Handlar det om att man vill tillskjuta mer medel för bevarandet? Eller handlar det om att man ska behålla samma nivå? Jag har en känsla av att det handlar om det. Det innebär att det kommer att bli minus i någon typ av prisindex, och det kommer indirekt att drabba kyrkorna.

Det är klart att det inte gör speciellt mycket om det gäller kringbyggnader, om du säljer prästbostäder, garage och sådant. Det är helt okej. Men det är när det blir fråga om rena kyrkobyggnader och tillhörande delar som jag börjar bli lite bekymrad. Hur ställer vi oss till det? Kyrkorummen blir naturligtvis avdramatiserade som kyrkorum, men de står där och förvaltas på ett annat sätt. Där kan jag ha lite funderingar.

Jag tror att även du vet att det förekommer ganska stora resonemang om att begränsa antalet kyrkorum ute i landet, av den enkla anledningen att man inte har råd och det inte finns några pengar för att underhålla det kulturarv man vill ha kvar.

Anf. 101 ANDERS ÅKESSON (C) replik:

Fru talman! Jag tror att det viktiga är just långsiktigheten i beskeden till sådana som Svedberg och mig som sitter och jobbar med detta till vardags. Vi vet också båda att med start strax efter millennieskiftet och framåt hade inte Svenska kyrkan som struktur initialt förmågan att ta hand om resurserna fullt ut. Nu är det en balans. Jag tror att det är viktigt att ha det med sig.

Vi vet också, fru talman, att Svenska kyrkan har andra ekonomiska bekymmer att hantera, exempelvis den samhällsentreprenad Svenska kyrkan har för begravningsverksamhet. Svenska kyrkan överväger nu själv, vilket jag tycker är mycket klokt, ett utjämningsystem avseende begravningsavgiften så att den inte ska variera mellan någon tioöring på sina håll och flera kronor på andra håll. Jag tror att sådana utjämningsmekanismer som Svenska kyrkan själv kan fatta beslut om kommer att bidra till större uthållighet även vad gäller det kulturhistoriska arv som begravningsplatser och kyrkogårdar utgör.

Jag känner mig trygg i förvisningen – det framgår av beskedet i regeringens skrivelse – att nivån är stabil och långsiktig. Jag är säker på att Svedberg och jag framgent kommer att tycka att det är alldeles utmärkt att vara förtroendevalda även i Svenska kyrkan.

Anf. 102 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! I mars månad bad Helsingborgs Dagblad partiernas respektive talespersoner att komma in med linjeartiklar om deras syn på kulturpolitiken. Vad är kulturpolitikens syfte? Vad är, och bör vara, dess ingångsvärden?

I mitt eget bidrag, publicerat den 10 april, uttryckte jag mig så här: Kulturpolitikens syfte måste vara att värna den kultur som å ena sidan är att betrakta som ett allmänintresse och å andra sidan inte klarar att stå på egna ben endast med hjälp av marknadskrafterna.

Vad är då ett kulturellt allmänintresse? Frågan är inte den enklaste att besvara. Men ett vet jag: Det kulturella allmänintresset tar sitt mest konkreta och praktiska uttryck i just kulturarvet.

Kulturarvsvärden utgör den kulturpolitiska kärnuppgiften framför andra. Kulturarvet kan delas in ett icke-materiellt och ett materiellt arv. Det icke-materiella arvet, eller det immateriella som det också kallas, utgörs av ett för ögat osynligt arv – språk, dialekter, talesätt, traditioner, värderingar, sedvänjor och kulturella uttryck. Vårt materiella arv utgörs av den fasta delen av vårt kulturarv – kulturlandskapet, kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, föremål etcetera.

Det är alltid svårt att väga enheter ur kulturarvet mot varandra. Men det förefaller ändå rimligt att säga att våra kyrkobyggnader hör till de viktigaste beståndsdelarna i vårt materiella kulturarv.

Fru talman! Under tusen år har kristendomen utgjort grunden för vårt samhälle. Vår moderna sekulära stat till trots är detta vår gemensamma historia, det som byggt vårt land starkt. Tidigare generationers gemensamma slit imponerar och reser sig ännu mot himlavalvet i form av kyrktorn.

Mitt eget parti var tidigt ute och krävde en åtskillnad mellan Svenska kyrkan och svenska staten. När en majoritet i denna kammare instämde gjordes slutligen förändringen. Kyrkan och staten genomgick det som kallas relationsändringen vid millennieskiftet.

Men åtskillnaden skedde inte utan reservationer, ömsesidiga förpliktelser och gemensamma ansvarstaganden. Begravningsfrågorna är en sådan sak, och den viktiga fråga vi samlats för diskutera i dag, de kyrkoantikvariska frågorna, är en annan sådan fråga som fanns med.

Vi har i kulturmiljölagen skrivit in att Svenska kyrkan har rätt till ersättning från staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Det är detta som benämns ”den kyrkoantikvariska ersättningen”.

Fru talman! Att vi vidareutvecklar och bevakar det statliga stödet till kyrkans kulturminnesvård känns angeläget. Regeringen har i den skrivelse vi samlats här i dag för att diskutera klagjort hur den kyrkoantikvariska ersättningen använts under perioden 2002–2012. Regeringen bedömer att ersättningen har fördelats på det sätt och enligt de principer som slogs fast i samband med att staten och kyrkan gjorde sin relationsändring. Jag finner ingen anledning att avvika från den slutsatsen.

Samtidigt lyfter regeringen fram brister, inte i vården i sig, utan i kunskapen. Riksantikvarieämbetet har exempelvis anført att det inte fullt ut går att bedöma huruvida vård och underhåll sker på ett ändamålsenligt sätt. Likaså verkar de långsiktiga förutsättningarna för Svenska kyrkan att ta hand om sina byggnader inte fullt ut presenterade. Svenska kyrkan konstaterar för sin del att de ekonomiska förutsättningarna för kyrkan successivt har försämrats efter relationsändringen mellan staten och kyrkan. Vad betyder det här ur ett längre perspektiv för de kyrkoantikvariska frågorna, och den kyrkoantikvariska ersättningen? Svaret är inte givet.

För min egen del är jag inte främmande för att ett större statligt förvaltningsansvar kan bli aktuellt. Det är kanske inte en fråga som kommer att vara aktuell redan till nästa kontrollstation 2019, men att denna kammarer kommer att behöva ta i frågan på allvar någon gång under 20-talet känns ofrånkomligt, förutsatt att Svenska kyrkans medlemstapp fortsätter i den utsträckning som sker i dag.

Den gångna helgen tillträdde Svenska kyrkans nya ärkebiskop Antje Jackelén. Vid Almedalsveckan i fjol hade jag nöjet att delta i en debatt i domkyrkan i Visby om just kulturarvet där bland andra Antje Jackelén deltog. Jag vill i detta sammanhang ta tillfället i akt att önska henne lycka till, inte minst rörande de utmaningar som finns beträffande kyrkans kulturarvsförvaltning.

Fru talman! En populär historia förtäljer hur en brittisk marinofficer en gång ska ha klagat på för låga anslag till flottan och inför Winston Churchill föreslagit att man skulle kunna föra över medel från kulturen för att stärka sjöförsvaret. Winston Churchill ska då ha svarat ”Vad skall vi då försvara?”.

Historien autenticitet lämnat jag åt sidan, men den sätter ändå fingret på någonting viktigt. Vårt gemensamma kulturarv kan i någon mån beskrivas just så, som en av vårt folks, vårt lands och vår stats mest grundläggande förpliktelser såväl mot gångna generationer som gentemot kommande. Ja, jag vet, det låter lite högtravande. Men det är svårt att understryka frågans vikt med ett mer alldagligt språkbruk.

Det kyrkliga kulturarvet tillhör oss alla, oavsett tro eller samfundstillhörighet. Det är förkroppsligandet av århundraden av våra förfäders slit och umbäranden.

Med de orden, fru talman, yrkar jag bifall till kulturutskottets förslag i betänkande nr 10.

Anf. 103 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Precis som Lars-Axel Nordell sade alldeles nyss: Kyrkans kulturarv tillhör oss alla, oavsett trosuppfattning.

Runt om i hela landet finns 3 400 kyrkor som både brukar och förvaltar många värdefulla delar av vår kulturhistoria. Det rör sig om kyrkobyggnader som rests från medeltiden ända fram till våra dagar.

Men det är också viktigt att komma ihåg de kyrkliga inventarierna, textilierna, kyrkogårdarna och de kyrkliga miljöerna, liksom den musik, hantverkstradition och litteratur som skapats och fortfarande skapas inom kyrkan och som gestaltar människors tro och tolkningar av livet genom tiderna.

Genom det kyrkliga kulturarvet kan vi skapa oss en tydligare bild av hur gårdagens samhälle såg ut, hur dagens samhälle har vuxit fram och hur människors uppfattningar och levnadsvillkor har förändrats under tusen år.

Den lokala historien finns ofta bevarad och skildrad i våra kyrkor. Den hjälper oss att förstå tidigare generationers historia och minnen.

Det kyrkliga kulturarvet är därför en angelägenhet för alla och den kyrkoantikvariska ersättningen en viktig och central del av kulturpolitiken.

Fru talman! I skrivelsen redovisas hur den kyrkoantikvariska ersättningen har använts under perioden 2002–2012. Skrivelsen behandlar också tillgängligheten till de kyrkliga kulturminnena, kompetens- och kunskapsfrågor liksom samarbetet mellan Svenska kyrkan och myndigheterna inom kulturmiljöområdet.

När det gäller fördelningen av den kyrkoantikvariska ersättningen är regeringens uppfattning att den har skett i enlighet med de principer som slogs fast i samband med relationsändringen år 2000.

Det underlag vi fått visar att den kyrkoantikvariska ersättningen också har haft en avgörande betydelse för att vård och underhåll som är nödvändig också har satts in och haft goda effekter.

Vården och underhållet har blivit mer långsiktigt, bland annat genom satsningen som har gjorts på vård- och underhållsplaner.

I enlighet med vad som beslutades i samband med stat–kyrka-reformen är Svenska kyrkan ansvarig för fördelningen av den kyrkoantikvariska ersättningen. Ett sådant system gör det också möjligt med långsiktiga prioriteringar i vården av det kyrkliga kulturarvet. Det är också en tydlig markering av att Svenska kyrkan har ett eget ansvar för de kyrkliga kulturminnena.

I det ligger bland annat att säkra att ersättningen går till de insatser som har störst betydelse för det kyrkliga kulturarvet, oavsett var det ligger geografiskt.

De problem som vissa församlingar har haft med att finansiera den egna insatsen som krävs för att få del av den kyrkoantikvariska ersättningen finns kvar sedan förra kontrollstationen.

Nu, liksom då, vill regeringen framhålla att Svenska kyrkan har ett eget ansvar för att göra det möjligt för enskilda församlingar att utnyttja den kyrkoantikvariska ersättningen. Ersättningen får inte bli en del av kyrkans utjämningsystem.

Så, givet de utmaningar som sammantaget finns inom arbetet med den kyrkoantikvariska ersättningen, är det nödvändigt att formerna för fördelningen också utvecklas.

Regeringen ser därför positivt på det arbete som Svenska kyrkan bedriver, liksom att Svenska kyrkan aktivt verkar för att minska de ekonomiska skillnader som finns mellan olika stift och församlingar.

Fru talman! Vi kan tyvärr konstatera att det har skett en viss minskning av kyrkornas öppethållande under perioden 2004–2012. Det handlar framför allt om kyrkor på landsbygden och i glesbygd, men det känns ändå uppmuntrande att minskningen verkar ha stannat upp under senare år.

Regeringens uppfattning är att utvecklingen när det gäller tillgänglighet sammantaget uppfyller de mål som sattes upp i överenskommelsen mellan staten och Svenska kyrkan. För att säkra en fortsatt god tillgäng-

lighet till de kyrkliga kulturminnena bör dock tendenser till minskning av tillgängligheten inom vissa områden mötas med insatser.

Svenska kyrkan framhåller själv att det finns en stor outnyttjad potential för att, särskilt i glesbygd, i ökad utsträckning använda kyrkorumen för sammankomster också utanför kyrkans egen verksamhet, och flera talare här har också varit inne på detta. Även regeringen anser att det är angeläget att ta till vara de möjligheterna.

Regeringen ser också positivt på att Svenska kyrkan efter kontakter från vår sida har fortsatt att utveckla rutiner och strategier för att förhindra stölder i kyrkobyggnaderna. Stölder är illa nog, än värre när det drabbar våra kyrkor och deras ofta ovärderliga föremål.

Så det är en grannliga uppgift att anpassa de förebyggande insatserna, så att de inte mer än nödvändigt inskränker tillgängligheten till de kyrkliga kulturminnena.

När det gäller kunskaps- och kompetensfrågor konstaterar regeringen att Svenska kyrkan efter relationsändringen arbetat aktivt för att höja kompetensen. Det är positivt att tillgången till personal med kulturarvs-kompetens har ökat både på nationell nivå och hos stiftet.

En central utgångspunkt är att det kyrkoantikvariska arbetet ska vila på en solid vetenskaplig grund. Genom projekt som Sveriges kyrkor och Sockenkyrkoprojektet har stor och mycket kvalificerad kunskap om det kyrkliga kulturarvet byggts upp under lång tid. Att den här kunskapen förvaltas och att det sker fortsatt utveckling på vetenskaplig grund är nödvändigt för att förvaltning av de kyrkliga kulturminnena ska vara långsiktig och hållbar. Myndigheterna inom kulturmiljöområdet har tillsammans med Svenska kyrkan, universitet, högskolor och läns museer ett stort ansvar för detta.

Regeringens bedömning är att det nära samarbete som har etablerats mellan Svenska kyrkan och myndigheterna på kulturmiljöområdet har utvecklats positivt. Samrådsgrupperna är till exempel en bra form för att hantera komplexa frågor som rör de kyrkliga kulturminnena.

Det är därför betydelsefullt att både Svenska kyrkans och de kulturmiljövårdande myndigheternas perspektiv och kunskaper tas till vara och att dialogen hålls levande.

Det behöver också, fru talman, finnas en nära koppling mellan arbetet på nationell och på regional nivå. För att nationella, regionala och lokala perspektiv i större utsträckning ska kunna mötas och berika varandra anser regeringen att interaktionen mellan de nationella och de regionala samrådsgrupperna bör öka. Den aktiva och inkluderande syn på kulturarvet som Svenska kyrkan ger uttryck för är en god grund för det framtida arbetet.

Systemet med den kyrkoantikvariska ersättningen är i sig ett uttryck för att det kyrkliga kulturarvet har betydelse för var och en och att hela samhället har ett ansvar för att de kyrkliga kulturminnena bevaras och vårdas.

De samhällsförändringar som pågår kan innebära utmaningar för vården och bevarandet av de kyrkliga kulturminnena. Jag tänker bland annat på demografiska förändringar som kan föra med sig att vissa församlingar får svårare att sköta kyrkobyggnader på det sätt som man önskar. Också i framtiden kommer det att krävas att Svenska kyrkan, via utjäm-

ningssystem, gör det möjligt för dessa enheter att ta del av den kyrkoantikvariska ersättningen, bevara kulturarvet och hålla det tillgängligt.

Vi är många som följer denna utveckling.

Avslutningsvis, fru talman! Inför kontrollstationen 2009 kompletterades Svenska kyrkans och Riksantikvarieämbetets rapporter av en granskning som genomfördes av Riksrevisionen. En sådan oberoende granskning och analys är ett värdefullt komplement.

Inför nästa kontrollstation år 2019 bedömer därför regeringen att en fördjupad utvärdering bör göras av den kyrkoantikvariska ersättningens användning och effekter. Regeringen har för avsikt att i budgetpropositionen för 2015 lämna förslag till riksdagen om den kyrkoantikvariska ersättningens långsiktiga nivå. I sammanhanget kan man konstatera att Svenska kyrkans underlag visar att behoven av insatser kommer att vara fortsatt stora under kommande år.

(Applåder)

I detta anförande instämde Peter Jutterström (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

12 § Lättare att läsa

Lättare att läsa

Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU11
Lättare att läsa (prop. 2013/14:134)
föredrogs.

Anf. 104 KERSTIN ENGLE (S):

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att vi socialdemokrater yrkar bifall till reservation nr 2. Vi står naturligtvis även bakom reservation 4, men för tids vinnande yrkar vi bifall bara till reservation 2. I övriga delar står vi bakom utskottsmajoritetens förslag.

I dag debatterar vi den förändring som föreslagits när det gäller möjligheten för alla att läsa och ta del av kultur, litteratur och samhällsinformation. Förslaget innebär att staten överför verksamheten från Stiftelsen Centrum för lättläst till Myndigheten för tillgängliga medier.

När vi i kulturutskottet gjorde en uppföljning av tillgängligheten till kultur för funktionshindrade lärde vi oss att det finns fortfarande mer att göra för ökad tillgänglighet. Vi lärde oss också att brister i tillgänglighet leder till att funktionshindrade själva deltar som kulturutövare i mycket mindre omfattning än befolkningen i genomsnitt gör. Det är alltså en mycket allvarlig följd av bristande tillgänglighet. Bristande tillgänglighet till språk och läsning gör att du som samhällsmedborgare inte kan utöva dina demokratiska rättigheter och delta i samhällslivet på lika villkor. Det är en mycket allvarlig inskränkning i dina demokratiska rättigheter.

I propositionen föreslår regeringen att statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur, Centrum för lättläst, CLL, ska avvecklas samt att staten ska fortsätta att stödja utgivning och distribution av lättläst litteratur och nyhetsförmedling inom de områden där utbudet inte kan tillgodoses av marknaden. Myndigheten för tillgängliga

medier, MTM, ska den 1 januari 2015 bli ett nationellt kunskapscenter för lättläst och övriga tillgängliga medier. Därmed skapas ett kunskapscenter som kan utveckla verksamheten på vetenskaplig grund med utgångspunkt i användarnas behov. Regeringen föreslår även att myndigheten bör stödja utgivning och distribution av den oberoende lättlästa nyhetstidningen 8 sidor.

Målgruppen för statens insatser för lättläst bör bestämmas utifrån behovsanalyser. Vi socialdemokrater har inget att invända mot förslaget att Centrum för lättläst avvecklas och förs in i Myndigheten för tillgängliga medier, MTM. Vi vill starkt betona vikten av att CLL:s erfarenheter tas till vara inom Myndigheten för tillgängliga medier. Därmed blir MTM ett gediget kompetenscentrum för lättläst, och ett vetenskapligt råd ska skapas.

Vi har också vissa synpunkter avseende övergången till digital teknik. Vi motsätter oss att tidningen 8 sidor ska ägas av Myndigheten för tillgängliga medier och läggas ut på entreprenad. I stället bör tidningens organisatoriska status fortsatt utredas i syfte att tidningen ska få ett stärkt oberoende.

Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation instiftades av riksdagen 1986 för att ge ut den lättlästa nyhetstidningen 8 sidor som skulle stå fri från partipolitiska, religiösa och ekonomiska intressen. Tidningen har genom åren varit framgångsrik och har i dag 9 000 prenumeranter och bedöms ha 90 000 läsare. Den används mycket i olika verksamheter, inte minst i sfi-undervisning.

Tidningen har hög kvalitet och är världsledande på området lättläst nyhetsinformation. Genom åren har stiftelsen gett ut tidningen men också arbetat med många viktiga tillgänglighetsfrågor för att öka tillgängligheten till det svenska språket.

Vi socialdemokrater är oroade över att läsningen och läsförmågan minskar i Sverige och har lagt fram flera förslag inom både kultur- och utbildningsområdet i syfte att vända den negativa trenden.

Även inom lättlästområdet är det viktigt att berörda grupper stimuleras till läsning av nyheter samt skön- och facklitteratur. Att kunna vara delaktigt i samhällslivet är en demokratisk rättighet.

Vi delar regeringens uppfattning att det är positivt att samla statens ansvar i *en* myndighet. Centrum för lättläst har gjort ett gediget och gott arbete under 25 år. Men ibland krävs förändringar när omvärld och förutsättningar ändras.

MTM har mycket kompetens som nu kan föras samman med CLL:s kompetens. Det är naturligt att personal känner oro för att gå in i en myndighet. Men jag känner mig trygg med att det blir bra, och självklart är det viktigaste av allt att det ska bli bra för de berörda användarna. När CLL avvecklas och förs in i MTM är det ytterst viktigt att den erfarenhetsbas som uppbyggts inom centret finns kvar och tillvaratas i myndighetens verksamhet.

MTM har ingen styrelse men har ett uppdrag att samverka med dem som berörs av verksamheten, inte minst brukarna. För detta ändamål har MTM skaffat sig ett råd. Ett brukarråd för dialog mellan intresseorganisationer och målgrupper är av största vikt, och det nuvarande rådet kan och ska naturligtvis förändras och utvidgas med till exempel representant för FUB.

Verksamheten med läsombud är viktig att värna och utveckla, och vi välkomnar utvecklingen att lättlästverksamheten även i fortsättningen ska riktas till skolan.

När det gäller Lättläst-tjänsten vill vi betona vikten av dess betydelse för berörda grupper. Vi delar flera remissinstansers uppfattning att det vore olyckligt med en avknoppning, och vi förutsätter att MTM tar ansvar för Lättläst-tjänsten och integrerar denna verksamhet i myndigheten. Vi anser att det är mycket viktigt, när nu staten samlar ansvaret för alla tillgängliga medier i en myndighet, att den erfarenhetsbas som har uppbyggt inom CLL finns kvar.

När det gäller övergång från papper till digital teknik bör den ske i nära dialog med brukare av verksamheten. Några remissinstanser har uttryckt oro över att denna utveckling kan ske för snabbt och uttryckt att det är viktigt för vissa grupper att ha möjlighet att läsa tidningar och böcker på papper under lång tid framöver.

Gällande utgivningen av 8 sidor anser vi likt flera remissinstanser att denna nyhetsverksamhet bör stå oberoende i förhållande till offentliga och privata särintressen. Nyheter på lättläst svenska gör det möjligt för människor med särskilda behov att ta del av information och skapar förutsättningar för demokratisk delaktighet.

Tidningen riktar sig till en målgrupp med ett mycket begränsat utbud. Därför är det särskilt viktigt att nyhetsförmedlingen är fri och oberoende. En fri och oberoende press är en förutsättning för en väl fungerande demokrati.

Vi ifrågasätter lämpligheten i att föra över det som i dag i huvudsak utgörs av fristående publicistisk verksamhet till en myndighet.

Utskottet anser att frågan om tidningens framtid inom ramen för ett public service-uppdrag måste utredas. Denna utredning bör genomföras skyndsamt, så att en övergång till en verksamhet inom till exempel public service ram skulle kunna ske från den 1 januari 2015, då Stiftelsen för lättläst avvecklas. Om detta av tidsskäl inte är möjligt bör tidningen drivas vidare inom MTM. Tidningen bör alltså inte upphandlas, då detta omöjliggör andra alternativ för utgivningen.

Anf. 105 PETER JUTTERSTRÖM (M):

Herr talman! Demokratien inkluderar oss alla. Att man kan ta del av den offentliga debatten och det offentliga rummet är en demokratifråga. Det är därför den proposition som vi i dag diskuterar är så viktig. Den handlar om att inkludera människor som, precis som du och jag, herr talman, behöver få samhällsinformation men på ett lite lättare sätt.

I propositionen föreslås att statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur, alltså text och tidning för människor med begåvningshandikapp, ska läggas ned och att det i stället bör inordnas under Myndigheten för tillgängliga medier.

Frågan om tidningen 8 sidor är förstås en känslig fråga, men jag menar att regeringsförslaget ger en långsiktig stabilitet och en tryggare ekonomi än i dag. Dessutom ges goda förutsättningar för att ytterligare utveckla tidningen. Jag menar att man med den kunskap som redan finns hos myndigheten mycket väl kan vidareutveckla 8 sidor när det exempelvis gäller olika typer av digital tillgänglighet. Vi har i utskottet hört

såväl chefen för stiftelsen som generaldirektören. Vid dessa träffar skingrades i alla fall alla orosmoln som jag möjligen hade kring frågan.

Det är mot bakgrund av detta som vi i majoriteten menar att rege- ringsförslaget är väl underbyggt och borde klubbas igenom.

Det finns också en tidsfaktor att ta hänsyn till. Målet har varit att lä- sarna av 8 sidor egentligen inte ska behöva märka av någonting, när det gäller huvudman, vid övergången vid årsskiftet.

Det som nu föreslås av Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpar- tiet och Sverigedemokraterna är att man ska utreda om public service- verksamheten, det vill säga radio och tv i allmänhetens tjänst, kan vara bättre skickad att hantera denna publikation.

Jag har för egen del en del invändningar mot detta. Jag noterar att man skriver att den här utredningen ska göras skyndsamt. Men det låter sig inte göras. Det här kommer att förhala och fördröja möjligheten att hitta en bra lösning. Detta skulle kräva en mycket långtgående och om- fattande utredning. Detta är nämligen, i så fall, ett jättestort avsteg från det uppdrag som public service-bolagen har i dag. I dag är de avgiftsfi- nansierade. Hur ska man då hantera 8 sidor?

Det finns en annan viktig fråga, tycker jag, om man vill glänta på dör- ren för att public service dessutom ska ägna sig åt tryckta medier. Vad säger tidningsutgivarna? Jag kan berätta att de, med de svårigheter de har att brottas med redan i dag, inte är roade av att den dörren öppnas.

En intressant fråga till Socialdemokraterna är: Har ni över huvud ta- get haft någon dialog med den till er närstående A-Pressen och hört vad de tycker om förslaget att public service ska jobba med textbaserad jour- nalistik?

Ytterligare en fråga gäller licenssystemet. Redan i dag är licenssy- stemet för radio och tv under press och ifrågasatt. Hur blir det med för- troendefrågan om även 8 sidor skulle ingå i det uppdraget, även om man hittar särlösningar för finansiering?

Det är, som sagt, mycket som står på spel. Jag tycker att det vore olyckligt att inte godta Alliansens förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag med undantag för punkt 3.

Anf. 106 TINA EHN (MP):

Herr talman! Jag vill inleda med ett citat av förra årets nobelprista- gare Alice Munro:

Under 20 år har jag inte haft en enda dag då jag inte behövt tänka på andras behov. Detta betyder att skrivandet har fått anpassa sig till det.

Jag tycker att det passar att inleda med det citatet när det gäller be- tänkandet *Lättare att läsa*.

Vi talar i dag om statens insatser för lättläst. Vi talar om de föränd- ringar som alliansregeringen valt att gå fram med, som innebär att statens stöd till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur ska avveck- las.

Det finns en historia om detta som börjar någonstans, och det finns många årtal.

År 1968 startade arbetet med lättlästa böcker som ett experiment vid Skolöverstyrelsen.

År 1984 fick den statliga taltidningskommittén i uppdrag att utreda hur nyhetsförmedling till begåvningshandikappade och vissa andra lässvaga skulle kunna ske.

År 1984 gavs det första numret av tidningen 8 sidor ut på försök. Det pågick i ett par år. År 1987 beslöt man att den skulle fortsätta permanent. Lättläststiftelsen bildades av riksdagen för att ta hand om utgivningen. Regeringen fastställde stadgarna och utsåg styrelsen.

Så fortsätter det. År 1992 började läsombudsverksamhet på försök i några kommuner. År 1997 blev lättläststiftelsen Centrum för lättläst. Då startade man också Lättläst-tjänsten, som bearbetar samhällsinformation till lättläst svenska och ordnar kurser i att skriva lättläst.

År 2006 startar Centrum för lättläst ett tvärvetenskapligt forskningsnätverk. Sedan 2010 finns också ett vetenskapligt råd knutet till Centrum för lättläst.

År 2007 fick Centrum för lättläst ett särskilt uppdrag att ge ut material för skolan. År 2009 började Läs kraft, ett landsomfattande projekt för att få anhöriga och andra att läsa tillsammans med personer med demens. Detta var nedslag i historien fram till det som finns i dag och som nu regeringen vill förändra.

Inom Centrum för lättläst finns i dag 8 sidor – en nyhetstidning. Jag har tagit med mig ett exemplar av tidningen här i talarstolen. Jag tror att de flesta har stött på tidningen. Den används i skolor och på många andra ställen. Det är alltså fråga om nyhetsjournalistik.

Lättlästförlaget producerar lättlästa böcker för unga och vuxna. Centrum för lättläst får i uppdrag att göra lättlästa bearbetningar av olika slags information och att utbilda personer i att skriva lättläst. Centrum för lättläst har läsombud, som ska inspirera till högläsning bland äldre och personer med funktionsnedsättningar. Vidare finns Lärarrummet för lättläst, som håller lektioner för och ger ut handledningar för pedagoger som använder lättlästa texter i undervisningen. Vidare finns en bibliotekswebb, som ska ge inspiration till bibliotek som vill nå ut till lässvaga och läsovana målgrupper.

Just nu har Centrum för lättläst engagerat sig i att det är valrörelseår. Man har lanserat en sajt som heter Alla Väljare, och man producerar valmaterial. Det är otroligt viktigt för demokratin att vi känner till att detta fungerar, pågår och utvecklas.

I oktober 2013 publicerade PIAAC en undersökning. Jag kan tyvärr inte läsa ut förkortningen riktigt eftersom jag inte har kunskap om exakt vad den står för. Det är en brist, kan jag erkänna. Det är en internationell studie som handlar om läsfärdighet bland den vuxna befolkningen mellan 16 och 65 år. Man jämför ett tjugotal länder. Det går att följa och se resultaten.

Undersökningen visar att drygt 13 procent av den vuxna befolkningen i Sverige, ca 800 000 personer, har en så låg läsförmåga att de enbart kan tillgodogöra sig mycket enkla texter. Undersökningen visar också på ett klart samband mellan låg läsförmåga och lågt deltagande i arbetsmarknad och samhällsliv.

Det råder, herr talman, inget tvivel om att de politiska beslut som vi fattar i kammaren kommer att påverka alla människorna och ännu fler.

Miljöpartiet har väckt en motion med anledning av regeringens förslag om att lägga ned Centrum för lättläst. Vi tycker att propositionen bör

avslås. Vi säger i vår motion att det viktigaste, självklart, är tillgången till lättläst text av god kvalitet och att en oberoende utgivning av nyheter på lättläst svenska kan garanteras.

Vi tror att Myndigheten för tillgängliga medier skulle kunna överta verksamheten, som nämns i propositionen. Vi kan se att det finns vissa fördelar. Men vi ser ändå inte en tydlig, tillräcklig anledning att förändra den verksamhet som Centrum för lättläst är i dag. Det är en väl fungerande verksamhet, och det är en ståndpunkt som stöds av flera remissinstanser, däribland Tidningsutgivarna, Journalistförbundet, FUB, det vill säga Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, samt Studieförbundet Vuxenskolan.

Ekonomistyrningsverket har i sitt remissvar över förslaget som finns i den utredning som ligger till grund för propositionen konstaterat att kostnadsberäkningarna i utredningen är bristfälliga. Verket menar att det inte går att bedöma de ekonomiska konsekvenserna för staten om förslaget genomförs. Därmed faller den grund som propositionen vilar på, nämligen att det finns ekonomiska orsaker till att verksamheten måste upptas i Myndigheten för tillgängliga medier och att Centrum för lättläst måste läggas ned. Argumentationen är inte tillräcklig för att det ska vara möjligt att ta ställning till om det är lämpligt att omorganisera en väl fungerande verksamhet. Tyvärr nämns inte Ekonomistyrningsverkets remissvar i propositionen.

Vi i Miljöpartiet säger nej till förslaget från regeringen om att Myndigheten för tillgängliga medier ska stödja utgivningen och distributionen av den oberoende lättlästa nyhetstidningen 8 sidor. En nyhetstidning är en nyhetstidning, även om den görs lättläst. Det är en publicistisk produkt, och den kräver journalistik. Detta verkar regeringen ha totalt missat, och regeringspartierna, Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna, föreslår att just tidningen ska upphandlas.

Vi i Miljöpartiet har föreslagit att i så fall utreda framtiden för tidningen 8 sidor med möjlighet för public service-företagen att överta ansvaret. Den allvarligaste delen i regeringens proposition handlar om hanteringen av nyhetstidningen 8 sidor – den tidning jag tidigare visade för er här i talarstolen och som jag nu visar upp för er igen. Regeringen har kommit fram till att tidningen kan underordnas Myndigheten för tillgängliga medier.

Vem som ska producera tidningen är egentligen oklart. Regeringen anser att tidningen 8 sidor, som nu ges ut av Centrum för lättläst, har hög kvalitet och i många avseenden får anses vara världsledande på området lättläst nyhetsinformation. Regeringen säger att tidningen får anses vara världsledande. Trots det vill man föreslå förändringar, och de är otydliga.

Vi i Miljöpartiet anser inte att förslaget i propositionen är en bra väg framåt. En fri och oberoende press är en förutsättning för en väl fungerande demokrati. 8 sidor riktar sig till en målgrupp med mycket begränsat utbud att välja bland. Därför är det extra viktigt att nyhetsförmedlingen fortsätter att vara fri och oberoende. Vi anser att om förslaget i propositionen genomförs är det avgörande att utreda framtiden för tidningen 8 sidor med möjlighet till ett tydligare public service-uppdrag.

Det är nu viktigt att mitt yrkande blir korrekt här i talarstolen. Det finns en reservation som jag vill yrka bifall till, nämligen reservation 1.

(forts. 16 §)

Lättare att läsa

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.17 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.30 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.30.

13 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 12 juni

TU17 Luftfartsfrågor

Punkt 1 (Luftfartens förutsättningar)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

213 för utskottet

101 för res. 1

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 17 V, 16 KD

För res. 1: 100 S, 1 M

Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Margareta Cederfelt (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Flygplatsfrågor och övriga infrastrukturfrågor)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

274 för utskottet

17 för res. 3

24 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 21 FP, 21 C, 17 SD, 16 KD

För res. 3: 17 V

Avstod: 23 MP, 1 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 3 (Miljöfrågor)

1. utskottet
2. res. 4 (S, V)
3. res. 5 (MP)
Förberedande votering:
117 för res. 4
23 för res. 5
175 avstod
34 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.
Huvudvotering:
175 för utskottet
117 för res. 4
23 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD
För res. 4: 100 S, 17 V
Avstod: 23 MP
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 4 (Flygtrafikledningstjänsten)

1. utskottet
2. res. 6 (M, FP, C, KD)
Votering:
159 för utskottet
156 för res. 6
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 S, 1 M, 23 MP, 18 SD, 17 V
För res. 6: 98 M, 21 FP, 21 C, 16 KD
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD
Metin Ataseven (M) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Avveckling av Bromma flygplats)

Yrkanden:
1. utskottet
2. res. 7 (V, MP)
3. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. T435 (S)
Förberedande votering:
Kammaren biträdde res. 7 genom uppresning.
Huvudvotering:
272 för utskottet
40 för res. 7
3 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2013/14:127
17 juni

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 99 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD
För res. 7: 23 MP, 17 V
Avstod: 3 S
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 6

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 7 (Alkoholtester av piloter)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

297 för utskottet

18 för res. 8

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res. 8: 18 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 juni

FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2011–2013

1. utskottet

2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res.
(V)

Votering:

298 för utskottet

17 för res.

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res.: 17 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

SfU13 Cirkulär migration och utveckling

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

296 för utskottet

19 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res. 1: 1 S, 18 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 2 (Spårbyte)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V)

Votering:

181 för utskottet

117 för res. 2

17 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 1 SD, 16 KD

För res. 2: 100 S, 17 V

Avstod: 17 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU19 Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

18 för res. 2

20 för res. 3

277 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

102 för res. 1

18 för res. 3

195 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

180 för utskottet

100 för res. 1

35 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 16 KD
För res. 1: 100 S
Avstod: 18 SD, 17 V
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

SfU22 Uppehållstillstånd för vissa vårdnadshavare som sammanbor med barn i Sverige

1. utskottet
2. res. (SD)
Votering:
297 för utskottet
18 för res.
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD
För res.: 18 SD
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

SfU20 Ändringar i utlänningslagen med anledning av den omarbetade Dublinförordningens ikraftträdande

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (SD)
4. res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

18 för res. 2
20 för res. 3
277 avstod
34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

103 för res. 1
17 för res. 3
195 avstod
34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:
180 för utskottet
100 för res. 1
35 avstod
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 16 KD
För res. 1: 100 S
Avstod: 18 SD, 17 V
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 2 (Kompletterande bestämmelser om polishämtning)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

297 för utskottet

18 för res.

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res.: 18 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

SkU31 Nya mervärdesskatteregler om omsättningsland för telekommunikationstjänster, radio- och tv-sändningar och elektroniska tjänster

Kammaren biföll utskottets förslag.

15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU42 Olovlig hantering av avkodningsutrustning

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU43 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU46 Översyn av riksdagsordningen och En utvecklad budgetprocess

Punkt 1 (En ny riksdagsordning)

Här hade endast yrkats bifall till utskottets förslag till beslut. Förslaget innebar dock antagande av huvudbestämmelser i riksdagsordningen. Beslutet skulle då fattas enligt den ordning som föreskrivits i 8 kap. 17 § regeringsformen. Det betydde att beslutet skulle fattas antingen genom att *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade ja eller i den ordning som gällde för stiftande av grundlag. Utskottet föreslog att lagförslaget skulle antas direkt med ett enda beslut.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:

315 för bifall

34 frånvarande

Andre vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja, och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:
För bifall: 100 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 17 V, 16 KD
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 3 (Ändrad benämning av överskottsmålet)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

297 för utskottet

17 för res.

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res.: 17 V

Frånvarande: 13 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU47 Uppskov till 2014/15 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU12 Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser

1. utskottet

2. res. (S, V)

Votering:

179 för utskottet

136 för res.

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 99 M, 3 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res.: 99 S, 20 MP, 17 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

KrU9 Fokus på unga

Punkt 1 (Nytt mål för ungdomspolitik)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

140 för res. 1

18 för res. 2

157 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
157 för utskottet
139 för res. 1
19 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 S, 98 M, 21 FP, 21 C, 16 KD
För res. 1: 99 S, 23 MP, 17 V
Avstod: 1 M, 18 SD
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 4 (Statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP, V)
Votering:
175 för utskottet
140 för res. 4
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD
För res. 4: 100 S, 23 MP, 17 V
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 8 (Obligatorisk gymnasieskola)

1. utskottet
2. res. 8 (S)
Votering:
215 för utskottet
100 för res. 8
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 17 V, 16 KD
För res. 8: 100 S
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 12 (Ungdomars arbete och försörjning)

1. utskottet
2. res. 12 (S)
Votering:
197 för utskottet
101 för res. 12
17 avstod
34 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 22 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD
För res. 12: 100 S, 1 MP
Avstod: 17 V
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 14 (Stöd till verksamhetsövergång)

1. utskottet
2. res. 14 (S, SD)

Votering:

197 för utskottet

118 för res. 14

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res. 14: 100 S, 18 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 15 (Ungdomars tillgång till bostad)

1. utskottet
2. res. 15 (S)

Votering:

198 för utskottet

100 för res. 15

17 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res. 15: 100 S

Avstod: 17 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 20 (Ungdomars inflytande)

1. utskottet
2. res. 19 (S, V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 23 (Nationell strategi för musik- och kulturskolan)

1. utskottet
2. res. 22 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

140 för res. 22

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res. 22: 100 S, 23 MP, 17 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 25 (Kulturskolans tillgänglighet)

1. utskottet
2. res. 24 (S, SD, V)

Votering:

180 för utskottet

135 för res. 24

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 16 KD

För res. 24: 100 S, 18 SD, 17 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 26 (Insatser inom idrottspolitiken och friluftspolitiken)

1. utskottet
2. res. 25 (S, V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU10 Kyrkoantikvarisk ersättning och övriga kulturarvsfrågor

Punkt 1 (Kyrkoantikvarisk ersättning)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)

Votering:

297 för utskottet

18 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 17 V, 16 KD

För res. 1: 18 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 10 (Funktionshindersperspektiv i museisektorn)

1. utskottet
2. res. 2 (MP, V)

Votering:

274 för utskottet

41 för res. 2

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 99 M, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res. 2: 1 S, 23 MP, 17 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 11 (Det industriella kulturarvet)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V)

Votering:

198 för utskottet

117 för res. 3

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 23 MP, 21 FP, 21 C, 18 SD, 16 KD

För res. 3: 100 S, 17 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 3 FP, 2 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.03 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

Lättare att läsa

16 § (forts. från 12 §) **Lättare att läsa** (forts. KrU11)

Anf. 107 ULF NILSSON (FP):

Fru talman! Som vi har hört av tidigare talare har uppemot 13 procent av alla människor i Sverige svårt att förstå skriven eller talad text. Orsakerna kan vara många. Det kan bero på syn- eller hörselnedsättning, utvecklingsstörning, dyslexi med mera.

Alla människor har rätt, eller borde ha rätt, att få tillgång till information, nyheter och upplevelser av litteratur oavsett funktionsnedsättning.

Det var den växande insikten om detta som bidrog till att stiftelsen Centrum för lättläst startades på 80-talet med bland annat uppdraget att utveckla en nyhetsförmedling på lätt svenska och stödja utgivning av lättlästa böcker.

Det är ingen enkel uppgift att skriva lätt svenska. Det kräver stor kunskap om vilka lässvårigheter som kan finnas och hur människor av olika anledning kan missförstå ords betydelse och sammanhang. Det är inte så enkelt som att bara byta ut svåra ord mot lätta eller att skriva lite kortare meningar. En person som skriver lättförståelig svenska måste ha mycket väl utvecklad språklig förmåga och dessutom god kunskap om olika svårigheter att förstå skriven eller talad text.

Centrum för lättläst har utvecklat en god kompetens genom åren, och tidningen 8 sidor har uppenbarligen utvecklat en stor skicklighet i att förmedla seriösa nyheter om aktuella händelser i Sverige och världen.

På senare år har förutom stiftelsen Centrum för lättläst Myndigheten för tillgängliga medier kommit till. Denna myndighet har fått nya uppdrag att tillsammans med bland annat bibliotek tillgodose behovet av litteratur för människor med synnedsättning och andra läsnedsättningar.

Hos myndigheten finns en nämnd för punktskrift och taktill läsning, Punktskriftsnämnden. Det finns också ett särskilt beslutsorgan för radio och kassettidningar och andra taltidningar, Taltidningsnämnden.

En stor och viktig del i myndighetens arbete utgörs av forskning och utveckling av ny teknik för läsning och produktion av litteratur. Ett särskilt uppdrag är att ge studerande på högskola tillgång till anpassad studielitteratur.

Myndigheten för tillgängliga medier har en viktig roll i det tekniska utvecklingsarbetet av tillgängliga medier och samarbetar också nära med många systerbibliotek runt om i världen.

Regeringen har efter en utredning kommit fram till att myndigheten bör bli ett nationellt kunskapscenter för tillgängliga medier där lättläst svenska är en tung och viktig del. Tanken är verkligen inte att riva ned eller försvaga det som Centrum för lättläst har byggt upp. Nej, tanken är att ansvaret för samhällets insatser för lättläst bör ligga hos en myndighet, att myndigheten ska utveckla en bred kompetens om lättillgänglighet och att de olika sakkunskaperna ska samverka och stödja varandra. Till exempel ska läsombuden vara kvar i den nya organisationen.

Utgångspunkten och målsättningen ska vara att alla ska ha tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga.

Myndigheten för tillgängliga medier bör också ansvara för utgivning och distribution av lättläst litteratur om behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden.

Det är viktigt att utveckla ett kunskapscenter som har ambitionen att inkludera hela områdets tillgängliga medier. Det erfarenhetsutbyte som möjliggörs i och med att kunskapscentret omfattar alla tillgängliga medier borde bidra till att utveckla och höja kvaliteten på det lättlästa materialet.

Fru talman! En nyhetstidning på lättläst svenska fyller en viktig funktion både ur ett demokratiskt och ur ett kulturellt perspektiv. Tidningen 8 sidor som ges ut av Centrum för lättläst får anses vara världsledande på området lättläst nyhetsinformation. Det är viktigt att denna kompetens och kvalitet upprätthålls i tidningens nya regi, vilket både regeringen och utskottet skriver i sina texter.

En majoritet i utskottet är för att lägga huvudansvaret för lättläst på Myndigheten för tillgängliga medier. Själva grundidén ställer alltså majoriteten av utskottet upp på. I sakfrågan om tidningen 8 sidor har dock en majoritet av utskottet bestående av de rödgröna och Sverigedemokraterna tagit ställning för att sätta i gång en utredning om att public service ska få uppdraget att ge ut tidningen 8 sidor.

Alliansen tror att det är helt orealistiskt att hastigt ge radio och tv ett helt nytt uppdrag. Vi ser också att villkoren för public service för tillfället inte innefattar utgivning av en tidning och att dessa villkor ska ses över först 2017.

För Alliansen är det viktigt att läsare av tidningen även framöver får en produkt som de känner igen. Vi anser också att det är viktigt att den kompetens och det varumärke Centrum för lättläst och tidningen 8 sidor byggt upp inte går förlorade vid en verksamhetsövergång. Tidningens titel bör därför även fortsättningsvis vara 8 sidor.

Utskottet understryker också vikten av att den kunskap och erfarenhet som i dag finns inom stiftelsen Centrum för lättläst tas till vara, och vi utgår från att så sker.

Samtidigt betonar både regering och riksdag att det för lång tid framöver kommer att finnas behov av att fortsätta ge ut tidningen 8 sidor i tryckt format, även om det givetvis också kan utvecklas digitala produkter. Vi ska vara noga med kontinuiteten för denna grupp av läsare.

Fru talman! Sammanfattningsvis innebär både regeringens proposition och betänkandet en ambitionshöjning när det gäller satsningar på lätt svenska. Vi skapar nu möjligheter till samarbete mellan olika experter på läsning, och vi för vidare kompetens som finns när det gäller nyhetsförmedling. Målet är att fler ska kunna ta del av och lyftas av den kraft som finns i språket och litteraturen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet med undantag för punkt 3.

Anf. 108 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Efter en lång dag med många anföranden från talarstolen här i kammaren har vi fått upp lättläst på banan. Jag tror att de flesta förstod vad jag menade med vad jag nyss sade. Men var det egentligen självklart? Vad är en lång dag? Är den lång som en orm på marken eller som en person som står upp, och ska det då inte heta att det är en hög dag?

Och vad är ett anförande eller en talarstol? Är det en stol som kan tala? Vad är kammaren för något? Om man dessutom själv skulle kunna läsa det talmanus jag har framför mig, vad menar man med "fått upp lättläst på 'banan'"? Har man skrivit på bananen? Är det lättare att läsa en text som står på en banan? Eller finns det en bana här i riksdagshuset som det är lättläst skrivet på?

Ni har säkert alla någon gång råkat ut för att man har fått läsa om en text flera gånger innan man förstod det där ordet eller meningen som man hakade upp sig på. Minns ni hur frustrerande det var? Tänk då på hur frustrerande det kan vara om man känner så inför varje text man ska ta sig igenom.

Det finns många anledningar till att man kan ha svårt att tolka och läsa en text. Det kan ha att göra med att det är ett helt nytt och okänt område som texten handlar om. Det kan vara att man har ett annat modersmål och inte har lärt sig språket fullt ut. Man kanske har en funktionsnedsättning som gör det svårt att tolka texten. Orsakerna kan vara många.

Fru talman! Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning hävdar att alla samhällsinsatser ska syfta till att ge människor med funktionsnedsättning möjligheter till egenmakt. För att få

egenmakt måste man kunna orientera och informera sig om samhället och alla dess funktioner. Man måste få information som man förstår och med hjälp av den informationen kunna hävda sina mänskliga rättigheter. Det är en demokratifråga.

För mig och säkert för de flesta av oss som sitter här i kammaren i dag är det ganska enkelt och självklart att utnyttja och använda denna rättighet. Vi vet var vi kan söka information, och vet vi inte det så vet vi vart vi kan vända oss om vi har frågor.

Vi kan ta till oss den information vi får skriftligt och muntligt. Då kan vi nå åtminstone någon form av förståelse av den information vi inhämtat, och sedan kan vi använda den. Det har till exempel alla vi som sitter här i riksdagens kammare gjort inför debatten. Vi har läst regeringens proposition, kulturutskottets betänkande, utredningar, remisser med mera, och sedan har vi använt detta för att dra slutsatser och presentera vår syn på de frågor vi har att fatta beslut om.

Men alla har inte förmågan eller möjligheten att ta till sig de texter vi har att ta ställning till. Det behöver heller inte vara en proposition eller ett utskottsbetänkande man inte förstår att läsa. Alla kan till exempel inte ta sig igenom en myndighetstext om något så enkelt som hur man röstar i våra allmänna val. Alla kan inte heller ta till sig den information partierna ger om sin politik. Det påverkar självklart möjligheten att kunna göra ett eget ställningstagande inför höstens val.

Det kan lika gärna vara en vanlig tidningsartikel eller texten till tv-programmet man tittar på som det kan vara svårt att ta sig igenom eller förstå. Det finns som sagt många orsaker till att man inte kan ta till sig den skrivna informationen. En orsak kan vara att man har en kognitiv funktionsnedsättning.

Slutsatsen blir entydig: Precis som det finns talböcker och taltidningar för den som behöver det måste det finnas lättläst information och nyheter för den som har svårt att läsa en vanlig text. Lättläst text är viktigt för att göra medier tillgängliga, precis som till exempel talböcker, taltidningar och punktskrift är.

Alla har rätt till tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån sina egna förutsättningar, oavsett läsförmåga. Det är en demokratifråga.

Centrum för lättläst har under snart tre årtionden byggt upp en stor kunskap kring att skriva lättläst – en kunskap som måste följa med till Myndigheten för tillgängliga medier och där få fortsätta att utvecklas.

Lättläst är inte en oföränderlig form av skriven text. Nej, hur man skriver lättläst utvecklas ständigt. Nya rön och ny kunskap om vad som gör en text lättläst har ständigt implementerats i Centrum för lättlästs verksamhet. Det är viktigt att denna kunskapsutveckling får fortsätta när verksamheten nu förs samman med Myndigheten för tillgängliga medier. Förutsättningarna för det är goda.

Inom myndigheten finns bland annat en teknisk kunskap som kan bidra till fortsatt utveckling av den lättlästa texten och också möjligheter att genom olika kanaler sprida ny kunskap om vad som gör en text lättläst och hur man skriver lättläst.

Det är viktigt att den kunskap och det kontaktnät som finns hos personalen på Centrum för lättläst i dag får utrymme och möjlighet att fortsätta verka och utvecklas vid verksamhetsövergången till Myndigheten

för tillgängliga medier. Viktigt är också att läsombuden får fortsätta att sprida lättläst i hela Sverige.

Fru talman! Centrum för lättläst har sitt ursprung i en försöksverksamhet med en lättläst oberoende nyhetstidning för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller – som det benämndes på den tiden – begåvningshandikappade.

Tidningen 8 sidor firar i år sitt 30-årsjubileum. Redan för 30 år sedan såg man att det fanns fler som hade behov av en lättläst nyhetstidning varför man lade till ”samt vissa andra lässvaga grupper”. Ett par år senare permanentades tidningens verksamhet, och Centrum för lättläst växte fram med fler uppdrag inom området lättläst.

Det är många som är beroende av tidningen 8 sidor när det gäller möjligheten att få nyheter presenterade på ett sätt man kan förstå. Jag har själv jobbat inom särskolan och använde där 8 sidor som ett viktigt pedagogiskt verktyg när det gällde omvärldsbevakning och samhällskunskap.

Vi kan konstatera att 8 sidor fyller en viktig samhällsfunktion, inte minst i ljuset av att det finns undersökningar som visar att det kan vara så få som två av tio röstberättigade med intellektuell funktionsnedsättning som röstar i de allmänna valen. Det är alltså endast runt 20 procent av dem som har intellektuell funktionsnedsättning som röstar i de allmänna valen. Det är självklart helt oacceptabelt och en viktig signal om att behovet av en oberoende nyhetsförmedling för denna målgrupp är stort.

Den oberoende tidningen 8 sidor fyller en viktig funktion både ur ett demokratiskt och ur ett kulturellt perspektiv. Man har genom åren skapat en trovärdighet och en kunskap som endast kan fås genom ett målmedvetet arbete över tid och i nära kontakt med sina läsare.

Att skriva lättläst tar tid, som 8 sidors chefredaktör Malin Crona skriver i tidningens Hipp hurra-bilaga med anledning av 30 årsjubileet. Att skriva lättläst tar som sagt tid och är inte lätt. Man måste välja exakt rätt ord samtidigt som det behöver vara lätta ord som alla kan förstå. Man behöver förklara enkelt och samtidigt skriva spännande, för att hålla kvar läsarens intresse.

Det här är en kunskap som man jobbat fram under de 30 år som tidningen funnits. Samtidigt är det en kunskap som ständigt utvecklas. Det är otroligt viktigt att de som i dag läser tidningen också i fortsättningen känner igen sig i den. Även små förändringar kan innebära svårigheter att ta till sig innehållet. Det handlar inte bara om själva texten utan lika mycket om layout, textstorlek, typsnitt med mera.

Även i fortsättningen finns behovet av 8 sidor som både papperstidning och nättidning men också inläst som taltidning. Det handlar om att tidningen måste vara tillgänglig för läsarnas olika behov.

Fru talman! 8 sidor driver projektet Alla Väljare. Jag tror att Tina Ehn nämnde det tidigare. Jag vill rekommendera er alla att gå in på nätet och titta på allavaljare.se.

Som jag redan nämnt är valdeltagandet bland personer med intellektuell funktionsnedsättning oacceptabelt lågt. Det vill 8 sidor och Centrum för lättläst ändra på med hemsidan Alla Väljare. Där hittar man politiska nyheter, diskussioner och möjlighet för läsarna att ställa frågor till partierna – allt på lättläst svenska.

Projektet Alla Väljare är ett mycket viktigt demokratiprojekt som skapar möjlighet till engagemang och ställningstagande för en grupp medborgare som inte alltid getts den möjligheten tidigare. Min önskan är att Alla Väljare blir permanentat som en verksamhet som kan leva också mellan valen. Behovet av det är jättestort.

Vi ska komma ihåg, fru talman, att det bara är 25 år sedan som vi egentligen fick allmän rösträtt i Sverige. Det stämmer faktiskt. Det var nämligen 1989, för endast 25 år sedan, som omyndigförklaringen togs bort. Det gjorde bland annat att personer som blivit omyndigförklarade på grund av en intellektuell funktionsnedsättning fick rösträtt.

Möjligheten att själv kunna ta till sig oberoende information och nyheter och utifrån det få kunskap och ta egen ställning blir självklart otroligt viktigt. För att få egenmakt måste man kunna orientera och informera sig om samhället och alla dess funktioner. Man måste få information som man förstår och med hjälp av den informationen kunna hävda sina mänskliga rättigheter.

Alla samhällsinsatser ska syfta till att ge människor med funktionsnedsättning möjligheter till egenmakt. Så står det i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det är en demokrati-fråga.

(Applåder)

Anf. 109 BENGT BERG (V):

Fru talman! Det finns lite dilemman med att komma en bit ned på talarlistan. Ett dilemma är att mycket av det man har tänkt säga redan är sagt. Ett annat dilemma är att man blir så fascinerad av olika inlägg – även ”medståndarnas” inlägg tycker jag väcker mycket eftertanke. Men jag ska försöka hålla ihop det manus jag visar upp här, som är allt annat än lättläst nu. Jag har försökt stryka sådant som är sagt. Dessutom har jag nyss genomgått en starroperation, så jag känner mig tillhöra målgruppen.

I dag firar islänningarna sin nationaldag. Jag skulle vilja påstå att Island är ett av de mest språkmedvetna länderna, inte bara i Norden utan kanske i hela Europa. Jag fick en gång lära mig något. Det var en isländsk författare som sade: Tack vare att vi fick Nya testamentet översatt till isländska så tidigt kunde vi uppnå nationell självständighet. Inte vet jag hur det är med den saken, men Njåls saga och de andra traditionerna i sagolitteraturen tillhör världslitteraturen.

Jag tänker också på att det är stor skillnad mellan enkelhet och förenkling. Att förenkla språket är inte så svårt. Men att uttrycka sig på ett djuplodande sätt med hjälp av enkelhet är en konst.

Fru talman! Goda språkliga kunskaper, den personliga utvecklingen, den sociala kontakten, den demokratiska delaktigheten i samhället och i förlängningen tillgång till arbetsmarknaden – allt detta är viktigt för alla medborgare i ett samhälle.

Centrum för lättläst har, såvitt kan förstå, gjort en god insats under de decennier som man har verkat, genom sin utgivning av en oberoende, lättläst nyhetstidning och genom böcker, vackert formgivna och fotografiskt bildsatta, på LL-förlaget, Läsa Lätt-förlaget. Det är en mångårig verksamhet och erfarenhet och en stor kompetens som riskerar att raderas i och med förslaget att lägga ned Centrum för lättläst och ersätta den med en myndighet, kallad MTM, Myndigheten för tillgängliga medier.

Alla människor har rätt till oberoende nyheter, bra litteratur och samhällsinformation utifrån sina egna villkor. Vänsterpartiet vill fortsatt stödja den aktiva och kvalitativa verksamhet som Centrum för lättläst har utvecklat genom åren. Om centrumets verksamheter splittras upp och läggs ut på entreprenad eller på kommersiella förlag kommer denna kompetens att knäckas, och den kontinuerliga kontakten med brukarna riskerar att förloras.

Rent konkret innebär regeringens förslag att färre personer kommer att arbeta med lättläst som speciell kompetens och att färre lättlästa böcker kommer att ges ut. Framtiden för papperstidningen 8 sidor är oviss.

Det är tydligt att regeringspropositionen *Lättare att läsa* sneglar åt teknikens allena saliggörande effekter, med nätet som lösning. När det gäller digitaliseringen menar vi att det inte finns någon motsättning gentemot fortsatt digitalisering av litterära verk och tidningar, men för just den grupp av människor som har dessa funktionsnedsättningar finns det en given fördel med att läsa på papper tryckta texter. Gruppen demensdrabbade till exempel kanske inte heller kan eller har tillgång till den nya tekniken. Ur jämlikhets- och demokratiperspektiv är det viktigt att produktionen av lättläst information och litteratur i tryckt form kan fortsätta.

Vänsterpartiet anser inte att en myndighet är den mest lämpade aktören när det gäller att driva förlagsverksamhet. LL-förlagets utgivning måste kunna ske helt oberoende och utan några som helst hänsyn till myndigheten, regeringen eller staten.

Förhållandet mellan statligt litteraturstöd och oberoende förlagsutgivning är en grannliga avvägningsfråga. Det gäller också vid urvalet av den litteratur som ges ut, så att det inte blir kommersiella överväganden som styr och inte heller så att kontroversiella titlar sopas under mattan eller att litteratur som kräver rejält med tid för språklig bearbetning inte får sin plats och sitt utrymme på de "lättesta hyllorna".

LL-förlaget driver av hävd en kvalitetsmedveten utgivning i samarbete med nyskapande konstnärer, illustratörer, fotografer och formgivare – och förstås författare. Denna verksamhet vill Vänsterpartiet stödja även i framtiden.

I utredningen föreslås även att Myndigheten för tillgängliga medier ska ansvara för utgivningen av tidningen 8 sidor. Det är förstås djupt problematiskt ur ett oberoendeperspektiv. En fri press är en bärare av demokratin och har som en viktig uppgift att granska makten.

Efter stark kritik från remissinstanserna har regeringen insett att detta kanske är orimligt, men deras alternativ är inte stort bättre. Regeringen föreslår nämligen att myndigheten ska stödja utgivningsverksamhet men att utgivningen ska ske enligt ett upphandlingsförfarande. Vänsterpartiet förordar även här att utgivningen ska skötas av Centrum för lättläst, som hittills.

Stödet till Centrum för lättläst bör alltså finnas kvar, och verksamheten bör drivas vidare i stiftelseform med ett förstärkt uppdrag, gärna med kunskapscenter, brukarråd, bevakning av teknikutvecklingen och tillsyn av lättläst samhällsinformation. Stiftelseformen är mycket lämplig just med tanke på oberoendet. Som ett alternativ till stiftelseformen kan vi tänka oss att ge Centrum för lättläst ett public service-uppdrag, vilket tidigare har nämnts.

Vänsterpartiet anser att regeringens förslag att avveckla Centrum för lättläst är dåligt underbyggt, att man inte har lyssnat på brukargrupperna och att de ekonomiska konsekvenserna är dåligt utredda. Riksdagen bör därför avslå regeringens förslag och i stället skapa goda förutsättningar för Centrum för lättläst och dess målgrupper.

För att inte göra ett förödande misstag tycker Vänsterpartiet, precis som en majoritet i kulturutskottet, att en utredning bör göras angående framtiden för tidningen 8 sidor inom ramen för public service-uppdraget.

Fru talman! Till sist yrkar jag bifall till reservation 1, och sedan tänkte jag avsluta med en liten dikt och samtidigt tacka för god match och tacka för möten med kulturministern – vi har bytt en del dikter genom åren i en sorts pingpongpoesi. Den här dikten håller sig till ämnet. Den är skriven av en flicka i tredje klass och lyder:

Jag går i tredje klass,
alla kan läsa utom jag.
När jag ska läsa
kletar alla bokstäverna ihop sig
till en enda smet
Och mitt i smeten står jag – ensam.

(Applåder)

Anf. 110 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman, ledamöter! Det Bengt Berg sade sist, den dikt som han läste upp av en elev i tredje klass, och det han sade tidigare om att det är skillnad på att uttrycka sig förenklat och att uttrycka sig med enkelhet tycker jag var bra sagt.

Malin Crona, som är chefredaktör på tidningen 8 sidor, skriver: Att skriva lätt är svårt. Det tycker jag också är tänkvärt.

Just att ha förmågan att läsa och förstå det man läser och att kunna tillgodogöra sig det man har läst är av avgörande betydelse för hur vi kan leva våra liv. Litteraturen och läsningen har ett värde i sig genom att förmedla upplevelser och känslor, hjälpa oss att förstå världen och oss själva och berika våra liv.

Att ha tillgång till och kunna tillgodogöra sig litteratur och samhällsinformation är ytterst en fråga om demokrati.

Många föräldrar blir oroliga när deras barn inte snabbt nog lär sig att läsa i skolan och jämför med klasskompisar som lär sig snabbare. Vi är nog många som har levt med detta. Man är mån om sina barn och om att de ska lära sig läsa. Det kan ta ett bra tag innan läshastigheten tränats upp för att man ska hinna med att läsa till exempel den svenska textningen av utländska filmer. Även för oss som har en hyfsad läshastighet kan det vara svårt att hinna med all information om vilka som har medverkat och som rullar fram efter en film.

Dagens betänkande handlar om regeringens proposition *Lättare att läsa*. Den handlar om att staten ska fortsätta med att stödja utgivning och distribution av lättläst litteratur och nyhetsinformation, i den mån det inte kan tillgodoses av marknaden.

Självklart ska inte det offentliga agera på ett sådant sätt att man försvårar eller sätter käppar i hjulet för det privata näringslivet. Konkurrensneutraliteten är viktig. Men i detta fall är vi nog överens om att den kunskap och erfarenhet som under många år har byggts upp av Centrum för lättläst är både av hög kvalitet och helt unik. Det ska vi ta till vara. Detta gäller inte minst nyhetstidningen 8 sidor som av många anses vara en världsunik produkt.

Fru talman! Regeringens förslag innebär att ansvaret för statens insatser för lättläst ska övergå från stiftelseform till myndighetsform, till Myndigheten för tillgängliga medier, MTM. De har hög teknisk kompetens och ligger i framkant inom utvecklingen av ny teknik för att öka tillgången till texter för personer med funktionsnedsättningar.

Förslaget innebär att MTM blir ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier där lättläst blir en viktig del. Myndigheten ska sammanställa och sprida relevant forskning om lättläst och övriga tillgängliga medier och om deras målgrupper. Som stöd för detta arbete föreslås att ett vetenskapligt råd inrättas samt ett brukarråd som ska ha bra kontakter med målgrupper, intresseorganisationer och förmedlare.

Frågan om läsombud har också lyfts fram. Förslaget innebär att dessa ska finnas kvar och utvecklas. Dessutom föreslås att MTM:s stöd för lättläst även bör riktas till skolan.

När det gäller vilken målgrupp man ska rikta sina insatser till föreslog utredningen att den skulle snävas in. Det har en majoritet av remissinstanserna reagerat mot och tyckt vara fel. Inte heller regeringen tycker att man ska göra några inskränkningar utan säger att de nuvarande målgrupperna för statens insatser för lättläst är personer med intellektuell funktionsnedsättning och vissa andra grupper med lässvårigheter och att de ska gälla även i fortsättningen. Regeringen menar att insatserna även fortsättningsvis ska bestämmas utifrån behov. Det är det som gäller.

Målsättningen och utgångspunkten bör vara att alla ska ha tillgång till litteratur och nyhetsförmedling utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga. De nationella kulturpolitiska målen, de nationella målen för politiken för litteratur och läsfrämjande och de nationella funktionshinderpolitiska målen bör vara vägledande.

Fru talman! Den tekniska utvecklingen går snabbt framåt. I dag ser vi e-böcker och e-tidningar och mycket annat som distribueras elektroniskt via internet. Det är ett sätt att göra materialet mer tillgängligt. Men det kan också vara precis tvärtom, alltså att det försvårar för människor om det enbart förmedlas elektroniskt. Det är utmärkt att även lättläst nyhetsinformation ska göras tillgänglig elektroniskt. MTM föreslår att tidningen 8 sidor efter en övergångsperiod på tre år ska ges ut enbart elektroniskt.

Regeringen håller inte med om det och vill inte sätta någon bortre parentes, vilket vi tycker är rätt tänkt. Vi vill inte sätta någon bortre parentes för hur länge tidningen 8 sidor ska finnas kvar i pappersform. Det ena utesluter inte det andra. Jag tror att båda behövs. Formen för nyhetstidningen ska på samma sätt som bokutgivningen göras utifrån hur behoven ser ut. Det tycker jag är en viktig sentens.

Lättlästutredningen gör bedömningen att den privata marknaden inte har möjlighet att tillgodose behovet av lättläst litteratur till hela målgruppen. Därmed får MTM uppdraget att ansvara för att ge ut lättläst litteratur

i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden. När det gäller frågan om en lättläst nyhetstidning föreslår regeringen i propositionen att MTM stöder utgivning och distribution av den oberoende lättlästa tidningen 8 sidor och att det ska ske genom upphandling.

En nyhetstidning på lättläst svenska fyller en viktig funktion ur både ett demokratiskt och ett kulturellt perspektiv. Det är en fråga om allas möjligheter att delta i samhällslivet och i den pågående samhällsdebatten. Jag vill även här understryka den höga kvalitet och den världsledande ställning som 8 sidor har. Det är viktigt. Denna kompetens och kvalitet får inte gå förlorad i samband med en upphandling.

Det är viktigt att tidningens läsare får en produkt som de känner igen och att den fortsatt ska ha namnet 8 sidor. Det är viktigt att det varumärke som man har byggt upp under många år kan upprätthållas även vid en verksamhetsövergång.

Socialdemokraterna har tillsammans med Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet bildat majoritet för att utreda frågan om att låta tidningen 8 sidor ingå i ett åtagande för public service.

Jag tycker att det hade varit intressant om utredningen hade analyserat ett sådant förslag och vilka konsekvenser det skulle få i relation till det uppdrag som public service har i dag när det gäller just etermedier, alltså att radio och tv tillhandahålls i allmänhetens tjänst.

Nu har inte utredningen prövat den frågan. Bedömningen är att det kan vara svårt att forcera fram en snabbutredning med ett så förändrat åtagande fram till den 1 januari 2015.

(Applåder)

Anf. 111 MARGARETA LARSSON (SD):

Fru talman! Vi vet alla att tidningen 8 sidor med sina lättlästa nyheter varje vecka når närmare 100 000 läsare. Det handlar om personer med lässvårigheter och funktionshinder. Det är en tidning som spelar en mycket stor roll, och det är vi alla överens om.

8 sidor är ett angeläget nyhetskomplex för dessa grupper. Vi anser att det helst inte ska vara någon statlig styrning av den. På samma sätt som public service-bolag förväntas förmedla opartiska nyheter och även våga kritisera staten är det lika viktigt att dessa grupper får tillgång till de nyheter som de kan känna förtroende för och att man inte får uppfattningen eller misstanken att nyheterna vinklas.

Med detta vill jag inte beskylla Alliansen för att i sitt förslag mena att man inte vill ha objektiva nyheter, utan jag har enbart målgruppen framför mig och tänker på att de ska känna förtroende för att det inte är vinklat. Det är dem jag i första hand tänker på, inte skuldfrågan.

Vi anser att det är ett public service-uppdrag att tillgängliggöra objektiva nyheter för den här gruppen. Ett antal remissinstanser har också framfört att public service skulle utgöra ett gott hem för tidningen. Sveriges Television arbetar redan i dag med tillgängliga medier och har ett uppdrag att förmedla information till alla delar av samhället.

Vi förväntar oss en snabb utredning nu när det har tydliggjorts hur riksdagen ser på saken. Att det skulle vara svårt med en snabbutredning, som föregående talare sade, tror jag inte riktigt att jag kan hålla med om.

Nu vet nämligen utredarna hur riksdagen vill ha det, och då borde det gå ganska snabbt att göra en ny utredning.

Med detta sällar jag mig naturligtvis till majoritetens förslag om att det här ska utredas och ligga på public service.

Anf. 112 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Först vill jag säga till Bengt Berg: Så bra, då fick jag chansen att fundera över om jag kunde komma med något bidrag till vår dikt-pingpong! Men det blir inte en dikt i det här fallet, utan det blir ett visdomsord. Det kommer från Cicero, som ju inte är med oss i dag utan levde för lite drygt två tusen år sedan. Han var talare, författare och politiker i det antika Rom och har sagt mycket klokt, bland annat det här: Mina böcker är aldrig upptagna; de har alltid tid för mig. Jag tycker att det är fint sagt.

Fru talman! Förmågan och framför allt lusten att läsa är en förutsättning för att man ska kunna ta del av vår kultur och vara en aktiv medborgare. Den värld av kunskap, känslor, mänskliga öden och upplevelser som genom århundraden har gestaltats i litteraturen måste hållas öppen och locka även kommande generationer.

Lättläst är ett område som spänner över flera politiska områden. De nationella målen för litteratur- och läsfrämjande, de nationella kulturpolitiska målen och de nationella funktionshinderspolitiska målen visar alla på vikten av att det ska finnas lättläst litteratur och nyhetsförmedling. De är också ett uttryck för riksdagens och regeringens målsättning att människor med olika former av handikapp som kan påverka läsförmågan eller människor som av andra skäl har problem med läsning ska ha samma tillgång till kultur, litteratur och nyheter.

Tillgången till information på ett språk som alla förstår är som flera, för att inte säga alla, talare hittills har varit inne på en demokratifråga. Litteratur och nyhetsförmedling bidrar också till ett skapande Sverige där människor växer genom kulturupplevelser och bildning. Att kunna ta del av information och kultur är en rättighet, och att se till att så många som möjligt *kan* göra det är vår skyldighet.

Fru talman! När regeringen för tre år sedan, 2011, tillsatte Litteraturutredningen var det för att få fram ett gediget kunskapsunderlag om litteraturens och läsandets ställning. Det fick vi också. Tidigare undersökningar pekade redan då på att det sedan 15–20 år tillbaka fanns en negativ utveckling när det gäller läsförståelse hos barn och unga. Så sent som för några månader sedan fick vi tyvärr detta bekräftat i den PISA-undersökning som publicerades. Svenska femtonåringars resultat i läsförmåga hade sjunkit ytterligare.

För mig är detta utan tvekan den mest prioriterade frågan. Det är också därför jag bär en brosch där det står ”Jag läser”. Den kommer från biblioteket i Motala, som är ett av de många bibliotek som arbetar med just läsfrämjande. Det är grundläggande att i denna debatt inte glömma våra allra lässvagaste.

Regeringen har genomfört flera läsfrämjande insatser inom kulturområdet, och jag ska nämna några av dem.

Strax före årsskiftet presenterade regeringen flera nya satsningar i litteraturpropositionen *Läsa för livet*. Propositionen antogs av riksdagen och innebär ett ökat stöd till framför allt det läsfrämjande arbetet utanför skolan. Det satsades bland annat ytterligare 15 miljoner kronor per år på läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse, vilka går till Kulturrådet. Därmed har Kulturrådets resurser för läsfrämjande inte bara fördubblats mellan 2006 och 2010, utan från och med i år har vi fördubblat stödet ytterligare en gång.

För att samla hela politiken och alla delar av samhället bakom tydliga målsättningar att öka läsförmågan har nya nationella mål antagits av riksdagen, som att alla i Sverige – oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar – ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Det är tydliga mål som förpliktar, och det är en grund för utbildning, bildning och delaktighet. Den lättlästa litteraturen och nyhetsförmedlingen har här en viktig roll.

I den nya bibliotekslag som trädde i kraft vid årsskiftet stärks bland annat folkbibliotekens uppgift att ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, vilket på sikt även bör stärka arbetet med lättläst litteratur och nyhetsförmedling. I den nya bibliotekslagen markerar dessutom bibliotekens samhällsuppdrag. Vi vill lyfta fram bibliotekens demokratiska betydelse och deras bidrag till kunskap, information och fri åsiktsbildning. Sedan 2011, fru talman, är det också obligatoriskt enligt lag att elever ska ha tillgång till ett skolbibliotek.

I och med den nya bibliotekslagen och litteraturpropositionen *Läsa för livet* har vi lagt en grund för det läsfrämjande arbetet i Sverige. Men det har varit tydligt för oss att vi måste göra mer för våra allra svagaste läsare. Vi har sett ett behov av att samla statens insatser för tillgången till lättläst litteratur och nyhetsförmedling, och detta är anledningen till propositionen *Lättare att läsa*.

Regeringen skriver i propositionen att Myndigheten för tillgängliga medier bör överta det statliga ansvaret för lättläst litteratur och nyhetsförmedling. Till skillnad från Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser vi att Myndigheten för tillgängliga medier är mycket lämpad att ta över verksamheten. Myndigheten bör även bli ett nationellt kunskapscenter för lättläst och tillgängliga medier, och som stöd för detta uppdrag bör den inrätta ett vetenskapligt råd och ett brukarråd.

Det gläder mig att flera av dem som har intresse i frågan, som Ann Katrin Agebäck, Roland Esaiasson och Malin Crona, är på plats på läktaren.

Vi ser stora fördelar med det utbyte av erfarenheter och de synergieffekter som blir möjliga när det nationella kunskapscentret vid Myndigheten för tillgängliga medier omfattar *alla* tillgängliga medier. Skolan har en viktig förmedlande roll för att finna och framför allt stödja personer med nedsatt läsförmåga, fru talman. Regeringen anser därför att Myndigheten för tillgängliga mediers stöd för lättläst även bör riktas till skolan.

När det gäller målgruppen för statens insatser för lättläst bör den bestämmas utifrån analyser av behoven. Målsättningen och utgångspunkten bör vara att alla ska ha tillgång till litteratur och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga. Myndigheten bör

ansvara för att ge ut och distribuera lättläst litteratur i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på marknaden.

Vi anser inte att staten bör störa den marknad som nu finns på det lättlästa området utan ska verka för en vital och kreativ tillgång till lättläst litteratur. Jag tycker att det är glädjande att det finns fler aktörer som är engagerade för lättläst litteratur.

Myndigheten för tillgängliga medier bör även stödja utgivning och distribution av den oberoende lättlästa nyhetstidningen 8 sidor. För att tillgodose behovet av en oberoende ansvarig utgivare som är frikopplad från myndigheten har vi gjort bedömningen att produktionen av tidningen bör upphandlas. Där har vi dock sett att kulturutskottet har en annan uppfattning, och jag kommer att kommentera den om en liten stund.

Genom att låta Myndigheten för tillgängliga medier ta över ansvaret för lättläst skapar vi nu goda förutsättningar för att fler människor, också de mest svaga läsarna, ska kunna ta del av litteratur och nyhetsförmedling. Det statliga stödet till lättläst ska inte minska, om nu någon hade trott detta, utan snarare öka. Det handlar om hur vi kan få mer och bättre lättläst litteratur och nyhetsförmedling.

Kulturutskottet föreslår nu att regeringen ska utreda frågan om 8 sidor kan bli en del av public service. Ur regeringens perspektiv är det här inte okomplicerat. Det är ingen som betvivlar att public service-bolagen, med sina långa och gedigna journalistiska traditioner och erfarenheter av tillgänglighet, skulle kunna framställa lättläst material av god kvalitet. Det kan de säkert. Det är dock inte samma sak som att det skulle vara lämpligt, eller ens möjligt, att regeringen lägger över ansvaret för 8 sidor på public service.

För det första: Att finansiera 8 sidor genom tv-avgiften är tveksamt. Enligt lagen om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst ska radio- och tv-avgiften användas till public service-bolagens kärnverksamhet, som är att producera och sända tv till allmänheten, samt viss kompletterande verksamhet som ska ha en tydlig koppling till kärnverksamheten.

För det andra: En ändring av lagen och dessutom en ändring av bolagens uppdrag är en lång process som måste godkännas av riksdagen.

Alternativet skulle då kunna vara att ett eget anslag till public service, öronmärkt för 8 sidor, inrättas i statsbudgeten – ett anslag som troligen skulle behöva omprövas varje år. Som vi ser det innebär en sådan lösning en mindre grad av oberoende för tidningen 8 sidor än om tjänsten skulle upphandlas av Myndigheten för tillgängliga medier och även ett minskat oberoende jämfört med den situation som är i dag.

Vi tycker alltså att det är en bättre garanti för oberoende att vi håller oss till det förslag som finns i propositionen. Majoriteten av remissinstanserna har därtill betonat vikten av en oberoende nyhetstidning, vilket också har varit inriktningen i arbetet med propositionen.

Det pågår en ständig debatt om public service-bolagens verksamhet och dess påverkan på konkurrenssituationen på mediemarknaden. EU-kommissionen har nyligen ställt frågor om hur Sverige uppfyller reglerna om statsstöd till public service.

Regeringen har även gett Myndigheten för radio och tv i uppdrag att analysera hur verksamheterna i public service-företagen påverkar medie-marknaden.

Mot den bakgrunden är det olämpligt, anser jag, att utöka public service-uppdraget till att också omfatta tryckta medier.

Avslutningsvis, fru talman, finns det dock ingenting som skulle hindra SVT från att inom ramen för sitt public service-uppdrag göra sina nyheter tillgängliga också på lätt svenska. Men det är en helt annan fråga. (Applåder)

Lättare att läsa

I detta anförande instämde Peter Jutterström (M).

Anf. 113 TINA EHN (MP) replik:

Fru talman! I Miljöpartiets motion är vi tydliga med att Myndigheten för tillgängliga medier absolut skulle kunna överta de verksamheter som nämns i propositionen. Det är alltså inte så att vi misstror Myndigheten för tillgängliga medier.

Jag var på studiebesök där för ett par år sedan och blev väldigt imponerad av deras verksamhet. De gör ett fantastiskt jobb. Vi har sagt i våra förslag att vi tycker att det är en väl fungerande verksamhet där i dag. Men vi har sett att man använder ekonomin som orsak till att verksamheten måste övertas av Myndigheten för tillgängliga medier, och vi tycker inte att det stämmer riktigt.

Det allvarliga som vi diskuterar i den här debatten är nyhetstidningen 8 sidor och det förslag från regeringen som jag upplever hänger väldigt mycket i luften. Det är som om man har kommit på att ojdå, det fanns visst en fantastisk tidning som anses vara världsledande och som måste omhändertas.

Jag skulle vilja fråga kulturministern hur man ser på tidningens publicistiska uppdrag och den journalistik som tidningen ska producera. Ska man låta myndigheten göra det eller ska man lägga ut det för upphandling? Det låter väldigt osäkert.

Anf. 114 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M) replik:

Fru talman! Det är roligt att Tina Ehn för ett par år sedan har varit på besök på Myndigheten för tillgängliga medier. Jag kan lova Tina Ehn att om hon hade varit där nyligen skulle hon ha blivit ännu mer imponerad, i synnerhet som man nu också heter Myndigheten för tillgängliga medier och inte, som tidigare, Tal- och punktskriftsbiblioteket. Som flera har varit inne på är det en väldigt imponerande verksamhet med hög teknisk kompetens.

Nej, Tina Ehn, det är inte ekonomiska skäl som ligger bakom. Det handlar inte om någon form av besparing, om det var det som Tina Ehn menade. Om man läser propositionen, som jag hoppas och tror att Tina Ehn har gjort, ser man att det finns flera goda skäl till att göra den här förändringen. Ett är att det har varit en väldigt snabb teknisk utveckling. Det innebär att brukarna, som vi kallar dem här, frågar efter nya sätt att ta del av lättläst litteratur. Det kan vara i digital form, i pappersform eller uppläst, som tidigare. Distributionen ser helt enkelt annorlunda ut.

Marknaden har förändrats och vanorna har förändrats, här liksom på så många andra områden, när vi talar om litteratur och nyheter. Stiftelseformen har inte bara fördelar. Den har fler nackdelar i det här fallet. Riksdagen har dessutom fattat beslut om att statlig verksamhet i normalfallet ska bedrivas i myndighetsform. Därtill kommer att det finns flera statliga aktörer på området och att det är lite svårt att se var ansvarsgränserna går.

Det huvudsakliga skälet till att vi valt att lägga just verksamheten lättläst under Myndigheten för tillgängliga medier är att göra området betydligt starkare.

Anf. 115 TINA EHN (MP) replik:

Fru talman! Jag fick lite svar på en fråga i alla fall.

Vi har hört flera talare från regeringspartierna här, och de hade olika ingångar i synen på 8 sidors framtid. Ulf Nilsson från Folkpartiet tyckte att det skulle vara alldeles för tidigt att göra en utredning, som det finns ett majoritetsförslag om i kulturutskottet. Peter Jutterström raljerade nästan över att public service skulle kunna få ett sådant uppdrag. Per Lodenius talade om att 8 sidor är viktig och hänvisade till egen erfarenhet av arbete i särskola. Lars-Axel Nordell påpekade att det hade varit intressant om det som står i betänkandet hade funnits med i utredningen från början, medan kulturministern säger att det inte hade varit möjligt, att det inte skulle fungera och så vidare.

Det finns många olika spretiga ställningstaganden runt den omöjliga sak som vi i kulturutskottets majoritetstext ändå anser är möjlig.

Om vi ska prata om olika sätt att styra mediepolitiken kan jag säga att regeringen precis har lagt ned Riksdag & Departement. Man kan inte styra vissa saker, som när det gäller om TV4 ska finnas kvar eller inte. Det finns mycket man kan fundera på runt regeringens mediepolitik och vad som är möjligt och inte möjligt. Att utreda brukar aldrig vara omöjligt.

Anf. 116 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M) replik:

Fru talman! Det blir mycket på en gång. Jag kan tala om att TV4:s beslut inte är en del av regeringens mediepolitik.

Jag uppfattar, till skillnad från Tina Ehn, mina allianskollegers inlägg som sakliga och insiktsfulla, absolut inte som raljerande, i synnerhet inte inlägget från Per, som talade om att han arbetat på en särskola. Snarare handlar det om hans egna erfarenheter.

Men tillbaka till 8 sidor. Det framgår tydligt i propositionen att vi sätter stort värde på att det finns en sådan nyhetstidning med denna kvalitet. Alla som varit uppe i debatten har också betonat det. Vi värnar den, men vi ser också vikten av att tidningen ska vara oberoende, precis som andra medier. Det finns ingen anledning till att det skulle vara annorlunda för dem som har svårare att läsa vanliga tidningar. Det är för att värna oberoendet och trygga tidningen som vi har föreslagit att den ska upphandlas och att det ska finnas medel för den. På ungefär samma sätt har vi upphandlat Sidas tidning Omvärlden. Sida svarar för att den finns, men lägger sig inte i materialet, utan tidningen är självständig. Samma frihet och framtid ser vi för tidningen 8 sidor.

Eftersom det här är mitt sista replikskifte med Tina Ehn vill jag gärna ge en sommarpresent, som vi brukar här i riksdagen. Det är en bok som jag hoppas ska glädja henne.

(Applåder)

Prot. 2013/14:127

17 juni

Lättare att läsa

Anf. 117 KERSTIN ENGLE (S) replik:

Fru talman! Det har uttryckts en del dikter och talesätt här. Jag brukar säga att det bästa sättet att lära känna sina medmänniskor är att läsa böcker.

Vi är överens om väldigt mycket när det gäller det här betänkandet. Nu är det flera timmar sedan jag höll mitt anförande, men jag hoppas att det framgick tydligt att vi uppskattar det kunnande och den kompetens som finns inom Centrum för lättläst och som ska föras in i Myndigheten för tillgängliga medier. Det är väldigt viktigt för oss att den kompetensen bevaras och tas till vara.

Men jag hade naturligtvis tänkt prata om tidningen, som vi självklart värnar om. Den målgrupp som tidningen vänder sig till har väldigt lite tidningar att välja på. Då är det oerhört viktigt att man har en tidning som är neutral. Det har kommit fram i en del remissvar att man skulle kunna tänka sig ett annat sätt än upphandling. Vi i majoriteten har nog inte riktigt förstått varför det skulle vara så svårt att göra en utredning. En utredning är aldrig något farligt att tillsätta, även om man naturligtvis vill ha en ambition med en utredning. Vi tycker nog att det skulle vara en intressant fråga. Det är ändå politiken som styr. Någon har nämnt att vi har en uppföljning av public service 2017, men det är ändå vi politiker som bestämmer om public service ska ha nya uppdrag.

Anf. 118 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M) replik:

Fru talman! Det gläder mig att höra att även Kerstin Engle delar Alliansens uppfattning att det är en bra lösning att verksamheten från Centrum för lättläst förs över till Myndigheten för tillgängliga medier. Det kommer att stärka arbetet, inte minst om man också vill ha ett vetenskapligt råd, ett brukarråd och evidensbaserad verksamhet. Som flera varit inne på kommer den tekniska utvecklingen och de möjligheter som finns att underlätta för många grupper, inte bara för dem som har svårt att läsa därför att de är födda med ett handikapp. Det kan också vara så att man drabbas av demens på äldre dagar, kommer till Sverige och behöver ta del av lättläst svenska eller har andra skäl.

Vi tycker nog ändå att vi har gjort en ordentlig utredning, nämligen den som propositionen vilar på. Som jag sade till Tina Ehn nyss tycker vi att det är viktigt att det finns en oberoende nyhetstidning med lättläst information. Jag skulle gärna se att det fanns flera sådana, att det skulle komma andra intressenter som ville ge ut lättläst nyhetsmaterial. Men nu har vi 8 sidor. Den tidningen är uppskattad och når många. Oberoendet är viktigt. Det är också därför vi har tagit fasta på remissinstansernas synpunkt att det inte är lämpligt att tidningen ges ut direkt av en myndighet. Däremot kan man värna oberoendet genom en upphandling. Det finns flera goda exempel på det, och det är också den modellen vi har förordat.

Anf. 119 KERSTIN ENGLE (S) replik:

Fru talman! Dess värre finns det inget som talar för ett minskat behov av tidningen. Tvärtom kanske vi får ett ökat behov, med hänsyn till det som ministern nämnde med sjukdomar och annat som man kan drabbas av. Det är fantastiskt bra att vi har den här tidningen, som håller god kvalitet.

Vi har inte sagt att tidningen ska finansieras genom tv-avgiften. Ministern uttryckte farhågor kring om den skulle finansieras via budgetanslag. Men jag kan se liknande farhågor redan nu i så fall. Myndigheten kommer att få en budget, och myndigheten måste hela tiden prioritera. Då får inte tidningen bli bortprioriterad. När det gäller budgetfrågorna kan man inte känna sig tryggare vad gäller tidningen med det här uppbygget.

Ministern nämnde att EU skulle ha någonting emot budgetstöd, och det har EU många gånger. Men det här är ändå ett specialområde. Det vänder sig inte till hela befolkningen, utan till en särskild målgrupp. Det får man väl också hantera i en utredning. Att den ursprungliga utredningen för sammanslagningen inte tog upp det och inte hade med det i sitt utredningsmaterial får man inte ta till intäkt för att vi inte kan göra det nu.

Anf. 120 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M) replik:

Fru talman! Här går våra uppfattningar isär. Det handlar inte i första hand om pengar, som jag ser det, utan om vad som är kärnuppdraget för public service. Jag tror inte att Kerstin Engle är omedveten om den oro som finns inom stora delar av dagspressen över den konkurrens som man upplever att man blir utsatt för från public services sida, i synnerhet som vi nu ser en situation där många tidningar, inte bara i storstäderna utan också i landsorten, har problem att överleva och i många fall kanske också tvingas lägga ned, bland annat därför att människor uppfattar att det kan tänkas vara enklare, billigare och lättare att ta del av material som finns på webben via public service. Att då lägga ytterligare ett material, i det här fallet 8 sidor, på public service tror jag skulle väcka väldigt starka reaktioner, säkert också hos många som står Kerstin Engle och Socialdemokraterna nära. Därför tror jag, med omsorg om tidningen och den oberoende nyhetsrapporteringen, att det är betydligt bättre att göra som regeringen föreslår i propositionen: upphandla produktionen av 8 sidor och låta den förbli oberoende.

Även till Kerstin Engle har jag en sommarpresent.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)

Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU22

Fristående skolor samt tillsyn och information om skolan (prop. 2013/14:112 och prop. 2013/14:191 delvis) föredrogs.

Fristående skolor samt tillsyn och information om skolan

Anf. 121 IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Den här debatten ska handla om en proposition om en skärpning av regelverket för de fristående skolorna. Den kommer efter många års debatt och diskussion om det ohållbara och orimliga i att leka marknad i vårt skolsystem. Systemet har ca 20 år på nacken. Under de 20 åren har det varit politiskt kontroversiellt hur detta ska se ut.

Från Socialdemokraterna har vi under alla år drivit att vi ska ha stor valfrihet och mångfald men att det inte är rimligt att vi har ett skolsystem där det är helt öppet både för seriösa och för oseriösa huvudmän att kunna starta och driva skolor.

Från borgerligt håll har man motsatt sig skärpningar så till den milda grad att riksdagen de senaste 15 åren har varit låst när det handlat om det här systemet. Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern, tyvärr tillsammans med Miljöpartiet, har under lång tid motsatt sig alla former av skärpningar. Resultatet ser vi i dag med ett system som helt uppenbart har stora bekymmer. Låt mig ta upp några av dem.

Elever i Sverige kan i dag få höra från en dag till en annan att deras skola inte finns kvar. På frågan vad de ska göra säger huvudmannen, ägaren av friskolan: Det är inte mitt ansvar. Ni får vända er till den kommun där ni bor. Det är inte rimligt. Vi måste kunna garantera att elever i vårt land inte bara får starta en skolgång utan också slutföra den. Därför måste vi ställa krav som gör det möjligt för oss att inte bara säga det, inte bara skriva det i en skollag utan också i praktisk handling se till att det blir så.

Det är heller inte ovanligt i dag att vi får rapporter om de företag som driver fristående skolor, och som uteslutande lever på skattemedel. Det är så i skolan i dag, och ska också vara så, att man inte får ta ut avgifter av föräldrar eller elever. Det handlar om att de företagen gör sitt yttersta för att slippa betala skatt i Sverige genom orimliga räntesnurror och att förlägga en del av sin organisation i så kallade skatteparadis. Det måste bli slut med det.

Det är dags för ordning och reda i vårt skolsystem. Skolan ska inte vara en marknad. Skolan ska inte vara en lekplats för den riskkapitalist som vill förränta sitt kapital. Skolan har en enda och mycket viktig uppgift. Det är att se till att alla barn och ungdomar i vårt land får den utbildning de har rätt till.

Fru talman! Det är därför glädjande att vi har lyckats komma överens på några punkter. Vi har kunnat komma överens om att det måste vara en betydligt hårdare kontroll av vilka som får starta fristående skolor, en betydligt hårdare kontroll av vad våra pengar används till och att vi kan följa vad skolpengarna går till på varje enhet.

Det är glädjande att vi kan vara överens om att riskkapitalbolagen inte har någonting att göra i vårt skolsystem och att vi kan ställa krav på att det är en långsiktig ägare. Det är också glädjande att vi har kunnat

komma överens om att dagens system med konkurrens inte är bra och att vi skulle behöva mer av samarbete.

Fru talman! Det som är mindre glädjande är att ingenting av detta märks i den proposition som regeringen lägger fram till riksdagen. Av den uppgörelse som vi kom överens om förra sommaren – Socialdemokraterna, Miljöpartiet och de fyra borgerliga partierna – går man nu fram bara med några smärre frågor. De stora tunga frågorna skjuter man i stället framför sig i utredningar som i allra högsta grad lever ett osäkert liv.

Fru talman! Jag är väldigt glad att Miljöpartiet har omvärderat sin politik. Man har till och med bett om ursäkt för sin roll i att se till att vårt skolsystem har kommit dit det har kommit. Det drabbar elever och föräldrar och elevernas rätt till en bra utbildning.

Min fråga till de fyra borgerliga partierna är: När tänker ni be om ursäkt för att ni har sett till att vårt skolsystem är där det är? När tänker ni be de elever och föräldrar som i dag drabbas av världens mest marknadsliberala system om ursäkt för att vi är där vi är? Det vore klädsamt, och jag välkomnar verkligen att Miljöpartiet omvärderat sin hållning. När ska de borgerliga omvärdera och förändra sin hållning?

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation nr 2 som behandlas i betänkandet. Det gäller en av de punkter där jag tror att vi skulle behöva se förändringar för att se till att kunna garantera att det inte bara startas skolor, att man inte bara som förälder och elev har rätt att välja skola utan också att eleven ska kunna fortsätta på den skola som man väljer.

Det handlar om att vi vill förändra systemet. Vi vill se till att försäkra oss om att de pengar som vi satsar på skolan verkligen går till det. Vi vill ha mer av samarbete och samverkan i vårt skolsystem så att man kan ställa krav på den huvudman som vill starta skola i en kommun att den har ett samarbetsavtal innan Skolinspektionen beviljar tillstånd.

Den etableringsfrihet som nu i praktiken har rått under 20 års tid har lett till en situation där det har startats väldigt många skolor. De kommuner som alltid har ansvaret har inte haft något större inflytande över hur man organiserar skolorna. Resultatet har vi sett i till exempel JB-konkursen. Man kan som elev få höra från en dag till en annan att man inte har någon skola att gå i till hösten.

Därför föreslår vi socialdemokrater att det ska kunna vara fortsatt möjligt att starta fristående skolor i framtiden. Men det ska finnas ganska hårda krav på vilka det är som startar skolor, att det är långsiktiga ägare och att de pengar som vi satsar och investerar i elevernas utbildning också går till det.

Vi kan ställa krav på att det finns lärare anställda i skolan men också att den som startar en skola har ett samarbetsavtal med den kommun där den startar. I det samarbetsavtalet ska man kunna komma överens om vad som händer om huvudmannen i fråga inte vill eller kan driva skolan vidare. Man ska komma överens om var skolan ska förläggas så att den inte bidrar till ökad segregation, som vi också sett som en effekt av systemet.

Tyvärr har vi inte kunnat komma överens om detta med regeringens fyra partier. Tyvärr har de en fortsatt övertro på marknadsmekanismer och tror att det är konkurrensen som kommer att frälsa skolan fastän vi har provat detta i 20 års tid och det inte fungerar. Vi tror mer på samverkan.

Det är därför vi menar att det inte räcker med att skriva att man ska ha samråd med kommunen där man ska starta. Vad betyder det egentligen? Det betyder att man måste gå dit och prata, men det finns inga förpliktelser eller skyldigheter. Det blir i praktiken en till intet förpliktande fikastund. Framför allt kommer det inte att förbättra situationen för elever och föräldrar att kunna förutse hur det ska gå med barnens skola.

Det är därför jag yrkar bifall till reservation nr 2. Med ett sådant avtal skulle det i praktiken vara så att vi tar bort den fria etableringsrätten. Det skulle bli mycket mer stabilt och mycket lättare att kunna organisera och förutsäga hur det ska gå i vårt skolsystem. Det är därför viktigt att vi kommer att genomföra det.

Om vi inte får göra det i denna riksdag kommer Socialdemokraterna att driva detta i den kommande valrörelsen. Jag tror att svenska folket, Sveriges föräldrar och Sveriges elever har fått nog av detta marknadsexperiment. Det är dags att vi tar ett gemensamt tag och ett gemensamt ansvar för den svenska skolan. Då är kravet på samarbetsavtal i allra högsta grad rimligt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att en del av de steg som tas med propositionen är bra. Men det är ganska små steg.

Jag förutsätter att de partier som ingick i överenskommelsen tar den på samma allvar som vi socialdemokrater gör och att de tunga förslag som finns i överenskommelsen nu tas fram i form av propositioner. Jag förutsätter att man inte bara skjuter det hela framför sig i form av utredningar och att de uppenbara åsiktsskillnader som finns i den borgerliga alliansen inte förhindrar att man kommer fram med förslag som i praktiken förbjuder riskkapitalbolag att verka i skolan. Jag förutsätter att man kommer fram med förslag som öppnar upp skolan så att vi som föräldrar, medier och medborgare kan följa vad som händer med de pengar som vi satsar på skolan och på elevernas utbildning. Jag förutsätter att det inte fortsätter som i dag, då pengarna hamnar på avvägar i skatteparadis.

Jag förutsätter att vi med rak rygg och utan tvekan ska kunna säga till landets elever att det inte bara handlar om skolplikt och rätt att välja skola, utan att de också har rätt att få gå i en skola som håller hög kvalitet och där man inte bara kan börja utan också avsluta sin skolgång. Den skyldigheten har vi.

I dag är det inte så. Det är därför Socialdemokraterna nu lägger fram en rad förslag för att förändra systemet. Vi säger ja till valfrihet, och vi säger ja till mångfald. Men vi vill förändra systemet så att vi också gemensamt kan garantera alla barn i vårt land en bra skolgång oavsett vilken skola deras föräldrar väljer.

(Applåder)

Anf. 122 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Den nu aktuella propositionen handlar om en del av det regelverk för fristående skolor som behöver uppdateras.

Flera viktiga frågor har hänskjutits till den pågående Ägarprövningsutredningen, bland annat frågan om syftet med verksamheten och möjligheten att ha som huvudregel att ekonomiskt överskott ska återinvesteras i verksamheten. Jag menar att dessa delar är viktiga för att skapa ett långsiktigt, fungerande regelverk för fristående skolor i Sverige och

därmed återupprätta förtroendet för skolväsendet som helhet. Det är därför vi vill fortsätta att tala om de här frågorna.

Fru talman! Skolvalet är ett av de viktigaste val vi gör som unga. Det är i skolan vi träffar en del av våra vänner, och det är där vi formas som individer och finner intressen som kommer att följa med oss under resten av livet.

Därför har Miljöpartiet alltid värnat om en mångfald av aktörer och pedagogiska inriktningar i skolan. Vi tror på en pedagogisk mångfald, och vill att de som bedriver skola ska göra det av passion för utbildningsuppdraget. I det fyller friskolorna i en viktig roll.

I olika delar av Sverige finns i dag fristående skolor där vinstintresset går före intresset av att ge våra barn och ungdomar en god skolgång. I stället för öppna dörrar och en god undervisning har tusentals elever ibland mötts av besked om att skolan de valt har gått i konkurs. Vi har sett exempel på skolor där pengar som skulle gå till elevernas skolgång i stället har gått till vinstutdelning till aktieägarna. Vi har till och med sett exempel där ekonomin missköts så att skolan har gått i konkurs.

Låt oss vara tydliga: Miljöpartiet vill att skolpengen ska gå till eleverna, lärarna och utvecklingen av skolan. Skolpengen ska inte hamna hos riskkapitalister. Skolverksamhet ska inte drivas med vinst som syfte. Vi vill stödja idéburen skolverksamhet. Alla aktörer har rätt att få tillbaka investerat kapital.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet anser att det är upp till varje aktör själv att bestämma vilken form av bolag – aktiebolag, ekonomisk förening, enskild firma eller någonting annat – man vill ha. Det vi vill är att de medel som är avsedda för skolans verksamhet ska stanna i skolan. I den uppfattningen har vi en betryggande majoritet av det svenska folket med oss. De aktiebolag som vill fortsätta driva skolverksamhet kan ändra i bolagsordningen och ange att vinstutdelning till aktieägarna inte är syftet med skolverksamheten. Det är därför inget problem alls att bibehålla aktiebolagsformen om en lagändring skulle bli verklighet.

Efter åtta år med Alliansen där skattesänkningar har gått före satsningar på skolan går vi nu till val på att säkerställa kvaliteten i skolan och säkerställa att skolans medel går till våra barns och ungdomars framtid. Vi står upp för att det aldrig ska vara okej att spara in pengar på skolbiblioteken, skolmaten, läroböckerna, lärartätheten, skolkuratorerna eller någonting annat i skolan för att göra så stora vinstutdelningar som möjligt till aktieägarna.

Fru talman! Efter de usla resultat Moderaterna nyligen fick av väljarna i EU-valet försöker Moderaterna och deras stödpartier och stödorganisationer i desperation sprida rykten om vad vår politik skulle leda till. Dess värre har Moderaterna och de andra allianspartierna genom ryktes-spridningen helt obefogat skrämt föräldrar och elever. Det tycker vi är oansvarigt. Jag är dock glad över att svenska folket och skolans folk har genomskådat Alliansens skrämselfpropaganda och gett flera av allianspartierna bottenbetyg medan vi i Miljöpartiet har fått stort förtroende.

I tidningen Skolvärlden från förra veckan noterar vi en undersökning där vi ser att medan förtroendet för Miljöpartiet bland lärarna är mycket stort – det största bland de största partierna – når Moderaterna tillsammans med Centern och Kristdemokraterna drygt hälften av det stöd som Miljöpartiet får. Det är betyget för er politik av lärarna, Alliansen! Det är

det betyg som lärarna ger er. De vet att er politik inte är bra, och det är därför ni inte får förtroendet.

Låt mig sammanfatta vårt ställningstagande när det gäller vinst i skolor, fru talman: Skolans pengar ska hamna i skolan och inte gå till aktieutdelning till olika ägare. Eventuella överskott ska återinvesteras i skolverksamheten. Den uppfattning som vi har, och där vi som jag nämnde har en majoritet av svenska folket bakom oss, är vi trygga med.

Avslutningsvis ska jag ge en kommentar till det som Socialdemokraterna och Ibrahim Baylan sade här nyss. Vi har inte bett om ursäkt för vad vi har orsakat den svenska skolan. Det är inte detta det gäller, Ibrahim Baylan. Vi talar om vinst i skolan. Den svenska skolan under de senaste åtta åren är en produkt av Alliansens politik, och dessförinnan är den en produkt av er politik. Tack och lov har ni omvärderat politiken på många punkter, och det är vi glada för. Vår inställning nu är klar: Vinst ska stanna i skolan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5.
(Applåder)

Anf. 123 CARINA HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Så här i studenttider är det många som utbrister: Äntligen! Som vi har väntat! Trots att jag själv inte tar studenten just nu kan jag också bara säga: Äntligen har regeringen förstått att friskolereformen har allvarliga brister.

Dessa nu uppenbara brister var såklart inte lika tydliga när det inte fanns så många friskolor eller när de allra flesta elever gick i kommunala skolor. När sedan friskolesektorn blev en näringsgren bland alla andra, som skolföretag, märktes däremot bristerna ännu tydligare.

Det kommande valet närmar sig med stormsteg, och när regeringen med fuktat finger i luften känner av opinionsvindarna inser man såklart att man måste göra någonting åt även friskolorna, inte minst efter att John Bauer-koncernen gick i konkurs. Björklund har till och med själv erkänt att reformens utformning från början var naiv, vilket nog får betraktas som ett stort steg för en sittande minister.

Friskolereformen och friskolor är någonting som vi ofta har debatterat här i kammaren, och i dag debatterar vi alltså ett förslag från regeringen om att skärpa och förändra reformen.

Det handlar bland annat om

- samråd mellan huvudman och kommun vid nyetablering
- etableringskontroll av godkänd huvudman
- ökad insyn i verksamheten för kommunen
- att kommuner ska vara skyldiga att informera vårdnadshavare och elever om utbildningar som erbjuds i eller av kommunen och om riksrekryterande utbildningar.

Detta är några av förslagen i korthet.

Fru talman! Att regeringen tar initiativ i frågan är självfallet bra. Jag personligen tycker såklart att det borde ha kommit för länge sedan. Där emot anser jag att regeringens förslag inte är tillräckligt skarpt, som en del andra här också har sagt, just för att få ordning på friskolesektorn.

Regeringens förslag om samråd mellan kommunen och den påtänkta huvudmannen är bra, men jag tycker inte att det är tillräckligt. Om man ska ha ett samråd ska det givetvis ha ett givet innehåll – vad tjänar det annars till?

Naturliga och viktiga frågor att behandla, som jag tycker, är lärartät-
het, hur elevunderlaget ser ut i den aktuella kommunen med mera.

Som förslaget nu ser ut ska lärarresurserna vid skolenheten analyseras om Skolinspektionen konstaterar återkommande brister som påtagligt påverkar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen.

Det handlar alltså om återkommande brister och en påtaglig risk. Det räcker således inte att konstatera att det finns en brist i lärarresurserna eller att någon elev riskerar att inte nå målen, utan det måste vara återkommande och påtagliga brister för att lärarresurserna ska analyseras. Varför inte säkerställa detta redan från första början, i den mån det går naturligtvis?

Att ha samråd är ju fint, men vi menar att kommunen i slutändan måste ha någon form av vetorätt när man pratar om elevunderlag och kommunens hela planering kan ställas på ända. Vi menar att kommunen då måste ha någon form av vetorätt. Enligt regeringens förslag ska Skolinspektionen genomföra en etableringskontroll. Vi menar att det är bra, men som regeringens förslag nu ser ut måste man skärpa ramarna kring detta samråd.

Till syvende och sist är det kommunen som har det slutgiltiga och absoluta ansvaret för alla elevers rätt till skolgång. Där skiljer sig kommunens ansvar markant från friskolornas ansvar. Det verkar inte som att regeringen direkt har tagit fasta på detta i sitt förslag.

Fru talman! Så kommer vi till den inför valet kanske mest brännande punkten: att ta ut vinster i friskolor. Vi närmar oss valet, med det uppskruvade tonläge som hör valrörelsen till. Frågan om att ta ut vinster från friskolor hör väl till de frågor som kanske skulle kunna få en dominerande ställning i valdebatten. Låt mig först bara klargöra en vanlig missuppfattning som ofta hörs i denna debatt.

Många vinstförespråkare jämför vinstuttag från undervisning av skolelever med vinstuttag från till exempel företag som förser skolan med möbler. Det är att blanda ihop korten rejält. Undervisningen finansieras till hundra procent av skattemedel för att utbilda den uppväxande generationen, till skillnad från till exempel ett möbelföretag. Undervisningen är ett rent samhällsuppdrag, till gagn för både samhället och de enskilda eleverna, i motsats då till ett vanligt möbelföretag.

Det finns flera viktiga skillnader när man pratar om företag, och jag tycker att vi framöver måste hålla begreppen isär. Jag tror nog att ni förstår vad jag menar med min jämförelse. Alla svenska medborgare är med och finansierar skolan genom skattsedeln, oavsett om man har barn eller inte. Detta gör man för att säkerställa landets tillväxt genom god kompetens, inte för att vissa ska plocka ut vinster och placera dem i något skatteparadis.

Fru talman! Regeringen har stegvis backat från den naivt planerade friskolereform som genomfördes för runt 20 år sedan. Varför inte ta steget fullt ut och förbjuda vinstuttag från friskolor direkt, i stället för att stegvis backa dit i alla fall till slut, kanske tvingad av en frustrerad opinion?

Vi vill erbjuda alla våra elever den bästa utbildning de kan få. Vi vill att de ska kunna både börja och avsluta en utbildning. Vi vill att de ska ha en bra skolgång för våra skattepengar. Till det behövs det bra lärare, och det behövs acceptabla löner för våra lärare. Våra skattepengar ska gå till lärarnas löner och inte försvinna i skatteparadisen. Hur det än är med friskolekoncernernas vinster måste lärarnas löner finansieras krona för krona av just skattemedel.

Fru talman! Jag yrkar bifall till samtliga våra reservationer, som i detta fall är 3, 6 och 8.

Anf. 124 ROSSANA DINAMARCA (V):

Fru talman! Skolans mål ska vara att ge alla elever samma rätt till kunskap, lärande och utveckling oavsett bakgrund och förutsättningar – inte att generera vinst till privata bolag.

Inför höstens val är en av de viktigaste frågorna huruvida välfärden, däribland skolor, ska få drivas med vinstintresse eller inte. Frågan engagerar väldigt många, och flera olika undersökningar visar att mellan 60 och 80 procent av svenska folket vill helt stoppa eller begränsa vinstutdelning inom skattefinansierad vård, skola och omsorg.

Det är mot bakgrund av denna debatt och de friskoleskandaler som har uppdagats i medierna som man ska se de förslag som regeringen nu kommer med. En hårt pressad regering har, efter att under lång tid ha begrävat frågorna i Friskolekommittén, kommit med vissa förslag till mindre justeringar av lagstiftningen som gäller tillståndsgivning och granskning av fristående skolor. Även om det till stor del handlar om skärpningar som vi inte kan säga nej till, och inte vill säga nej till, kan vi konstatera att förändringarna är av marginell betydelse. Regeringen föreslår också vissa förbättringar i insynen i friskolor, något som självklart är nödvändigt.

Men regeringens förslag tar knappast itu med de problem som vinstdriften av skolor ställer till med. Det är möjligheten att driva skolor med vinstintresse som orsakar besparingar som leder till den lägre lärartätheten i fristående skolor, att elever med stora stödbehov nekas plats och att skolor plötsligt går i konkurs, trots att ägarna fortsätter att fylla fickorna med våra gemensamma skattemedel, som var tänkta att gå till en god utbildning för eleverna. Därtill ökar kostnaderna ständigt för den byråkrati som sätts in för att försöka stävja de negativa effekterna av detta system.

Vänsterpartiet vill stoppa vinstintresset inom skolan. Skattemedel avsedda för skolan och eleverna ska inte användas till något annat än just det. Vi har föreslagit att de aktörer som finns och drivs av aktiebolag ska ombilda sig till så kallade SVB-bolag, det vill säga aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Det skulle garantera att elevernas pengar inte kan hamna i fickorna på aktieägare eller riskkapitalister.

Fru talman! Den etableringsfrihet som råder på skolans område ställer till problem för kommunernas planering av skolan och uppdraget att säkra en likvärdig utbildning för alla elever. Kommunerna är skyldiga att betala ut pengar till fristående skolor oavsett om dessa skolor bidrar med ett positivt alternativ eller inte. Kommunerna kan aldrig heller frånhända sig det grundläggande ansvaret för barnens skolgång. Många har därför med

rätta menat att kommunerna måste få ett större inflytande över friskole-etableringarna.

Det samråd med kommunerna som regeringen föreslår i propositionen syftar dock inte det minsta till att avgöra om det är lämpligt att en viss friskola startar eller inte. Samrådet kan till och med äga rum när en friskola redan har fått tillstånd från Skolinspektionen att starta.

Vänsterpartiet föreslår i stället att kommunen ska ha rätt att besluta när och var icke-offentliga aktörer får etablera skolor. Demokratiska beslut och noggranna bedömningar av behoven ska vara en förutsättning för att ge skattepengar till nya välfärdsverksamheter. Fristående aktörer ska inte själva, eller i "samråd" med kommunen, kunna bestämma var de ska få driva skattefinansierad verksamhet. Kommunerna bör i praktiken få vetorätt vid etablering av en friskola inom kommunen.

Fru talman! Regeringen bedömer i propositionen, precis som majoriteten i Friskolekommittén gjorde, att ägarprövning bör införas för att granska skolföretags seriositet och långsiktighet. Något konkret förslag finns dock inte i propositionen utan regeringen hänvisar till den så kallade Ägarprövningsutredningen, som lägligt nog ska vara klar först efter valet i höst.

Även om det än så länge är oklart exakt hur denna prövning ska utformas är det flera remissinstanser som har reagerat. Bland annat Skolverket och Lärarnas Riksförbund anser att förslaget är otydligt och begreppet långsiktighet måste klargöras. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering pekar på svårigheter i bedömningen och ifrågasätter om detta verkligen kan fångas upp av den typ av dokumentation som har lyfts fram som vägledande, exempelvis i bolagsordning, affärsplan och prospekt. Till och med Almega har avstyrkt förslaget eftersom det inte kommer att betyda något i praktiken på grund av gränsdragnings- och definitionsproblem.

Vänsterpartiet anser att förslaget om ägarprövning är tandlöst. Att på förhand garantera en ägares långsiktighet är en omöjlig uppgift, inte minst då det fortfarande inte ska finnas några restriktioner när det gäller vilka bolagsformer som ska tillåtas. Alla ägare, även riskkapitalbolag, kommer naturligtvis att uppge att de är långsiktiga och seriösa. Den ägarprövning som regeringen tänker sig kommer därför inte att ha någon nämnvärd effekt.

Så länge vinstdrivande företag fortsätter att vara en godtaggen modell för att driva skolor kommer elever och skolpersonal att hamna i kläm. Vänsterpartiet föreslår därför i stället att aktiebolag som ansöker om att starta friskolor ska vara aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Genom att införa detta krav sällas olämpliga och kortsiktiga vinstsyftande företag bort från friskolesektorn. De bolag som i dag är verk samma inom utbildningsväsendet bör inom en övergångsperiod ges möjlighet att omvandlas till SVB-bolag. För dem som väljer att inte göra så, ska tillståndet dras in. Vi tycker att riskkapitalbolag, vars poäng är att verka kortsiktigt, inte ska få driva skolor alls.

Det är bra att Skolinspektionen får stärkta befogenheter genom vitesföreläggande. Vi menar dock att det finns anledning att stärka Skolinspektionens befogenheter ytterligare. När det finns allvarliga brister vid en fristående skola kan Skolinspektionen i dag återkalla skolans tillstånd. Om skolan överklagar Skolinspektionens beslut kan den däremot fort-

sätta verksamheten med dessa allvarliga brister under hela rättsprocessen, som oftast är väldigt utdragen. Detta är ett tydligt exempel på att lagstiftningen inte tar hänsyn till elevernas rätt till kunskap och en bra utbildning, utan den tar skolhuvudmannens parti. Skollagen bör därför ändras så att Skolinspektionen får möjlighet att omedelbart stänga en skola som har allvarliga brister. Skolan ska givetvis, precis som nu, kunna överklaga Skolinspektionens beslut, men den ska förbli stängd under hela rättsprocessen.

Regeringen föreslår i propositionen att kommunerna ska vara skyldiga att informera om alla förskolor, grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor som erbjuds inom kommunen samt om riksrekryterande utbildningar.

Kommunerna ska därmed få en utökad skyldighet att informera om verksamhet som konkurrerar med kommunens egen verksamhet. Även om denna uppgift i sig inte är särskilt betungande för kommunerna är det ändå ytterligare en uppgift och en kostnad som läggs på dem och som friskolorna inte har. Vi anser att om konkurrens på skolmarknaden ska råda bör de olika aktörerna ha ansvaret för att informera om sin egen verksamhet.

Förslaget har också avstyrkts av Skolverket, som menar att den information om och möjlighet till jämförelse av skolor som regeringen vill uppnå redan tillgodoses genom den information som Skolverket tillhandahåller och kommer att utveckla i enlighet med Friskolekommitténs förslag om ett nytt nationellt informationssystem.

Fru talman! Slutligen: Det är välkommet att regeringen föreslår ökad insyn i de fristående skolorna så att kommunerna ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt skollagen och för att tillgodose allmänhetens behov av insyn. Detta får man väl säga är ett minimikrav när det handlar om offentligt finansierad verksamhet, som man borde ha lagstiftat om för länge sedan.

Vi anser dock att kommunernas rätt till insyn borde sträcka sig längre än vad regeringen föreslår. Kommunerna bör även ges rätt till insyn i fristående skolors ekonomiska förhållanden, något som regeringen aktivt tar ställning emot. Detta är ett rimligt krav att ställa på friskolorna, då de bedriver myndighetsutövning och finansieras genom skattemedel. Det är då fullt rimligt att kommunerna, som utbetalare av bidragen till friskolorna och de som ytterst har ansvar för elevernas skolgång, har rätt att granska hanteringen av pengarna.

Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 4 och 7.

Anf. 125 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Nya moderaterna och Alliansen tar ansvar för svensk skola. Under de senaste åtta åren har regeringen genomfört den största omläggningen av svensk skolpolitik på över hundra år. Vi har prioriterat tidigare och tydligare kunskapsuppföljning för att stärka elevernas kunskapsresultat, och vi har inrättat en ny lärarutbildning och karriärtjänster för att stärka läraryrkets status. Det kommer att ta tid innan reformerna får effekt, men vi är på rätt väg.

I dag debatterar vi i kammaren en skärpning av reglerna för Sveriges friskolor. Detta är ytterligare ett steg i rätt riktning för att alla elever ska få en bra start i livet, oavsett bakgrund.

Redan 2008 inrättade regeringen Skolinspektionen för att ge staten en tydligare roll när det gällde att följa upp svenska skolors kvalitet. Vi menar att alla skolor ska hålla hög kvalitet, oavsett huvudman.

Friskolekommitténs överenskommelse är historisk. Den innebär ett brett parlamentariskt stöd för friskolor som en naturlig del av svenskt utbildningsväsen. Sex av riksdagens åtta partier är överens om detta.

Friskolereformen var viktig när den kom. Den har betytt mycket för valfriheten och mångfalden i Sverige och för svenska elever. Innovationskraften i detta har varit viktig, och jag har på mina många resor och studiebesök fått uppleva detta.

På både kommunala och fristående skolor finns det oerhört många elever och lärare som gör ett fantastiskt jobb. Både kommunala och fristående skolor förtjänar att lyftas fram för detta.

Vi vill se seriösa aktörer och långsiktigt ägande, och vi är lika negativa som någon annan till de oseriösa aktörer som vi tyvärr har tvingats bevittna. Därför tillsattes också Friskolekommittén, och vi vill se moderna och långsiktiga spelregler för friskolor.

Fru talman! Nya moderaterna menar att de skärpningar som vi nu debatterar är efterfrågade och möter de krav och behov som har uttalats. Det handlar om formerna för etablering, vilken insyn som ska finnas i den skolverksamhet som drivs av fristående aktörer, konsekvenserna vid brister i verksamheten och vem som har ansvaret för att informera om vilka utbildningar som erbjuds.

1. Innan en friskola etablerar sig i en kommun ska den som ska driva skolan samråda med kommunen. Om Skolinspektionen har godkänt den som ska driva skolan ska Skolinspektionen göra en kontroll av verksamheten innan utbildningen startar.

Myndigheten kan ta tillbaka sitt godkännande om den som ska driva skolan inte kan visa att den gjort tillräckligt för att ett samråd med kommunen ska kunna äga rum.

2. En kommun har rätt till insyn i verksamheten hos de friskolor som ligger i kommunen. Kommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt skollagen och se till att allmänhetens behov av insyn uppfylls.

3. Om en skola inte åtgärdar brister som allvarligt försvårar för eleverna att nå målen med utbildningen ska Skolinspektionen kunna besluta om vite, det vill säga ett straffbelopp. Denna möjlighet har funnits men använts i en alltför liten utsträckning, men nu markeras det att vite ska användas när man försvårar i den här delen.

4. Kommunen måste informera elever och deras föräldrar om utbildningar som erbjuds i eller av kommunen och om utbildningar som tar in elever från hela landet. För att tillgodose allmänhetens behov av insyn ska den som driver en skola lämna uppgifter om verksamhetens organisation och ekonomi till Skolverket.

I alltför många kommuner har informationen varit bristfällig och till och med obefintlig. En politisk agenda från politiker och faktiskt till och med en förvaltning som aktivt motarbetat friskolor har tyvärr varit inslag i det kommunala landskapet.

Fru talman! Nya moderaterna välkomnar de här regelskärpningarna. De ger oss verktygen för att möta de huvudmän som inte tar ansvar för att skolverksamheten håller hög kvalitet. Samtidigt är det viktigt för oss att lyfta fram alla de positiva delarna som friskolor för med sig.

Utan friskolor skulle det fria skolvalet förlora en del av sitt innehåll. Friskolor erbjuder elever andra pedagogiska former än vad de oftast möter i kommunala skolor. Det innebär att elever kan byta skola för att hitta den undervisningsform som passar dem bäst. Det innebär också att elever som mobbas eller inte trivs på sin skola kan byta till en annan, om de så önskar.

Det är även viktigt att påminna om den tillgängliga forskningen om friskolor. Enligt IFAU finns det inget som tyder på att valfrihet eller fler friskolor skulle innebära sämre kunskapsresultat, snarare tvärtom. I en forskningsrapport från IFAU framhålls att niondeklassares resultat, mätt både på nationella prov och i betyg, har utvecklats bättre i kommuner med större konkurrens mellan skolor. Då hänvisar jag till IFAU:s rapport 17 från 2012.

I en annan IFAU-rapport konstateras: "För elevernas grundskolebetyg ser vi vissa tecken på en positiv påverkan av möjligheten att välja skola, men effekten är både osäker och liten." Det var i rapport 17 från 2013.

Fru talman! En stor majoritet i riksdagen står bakom de föreslag som vi nu debatterar. Sveriges friskolor har, tror jag, kommit för att stanna. Låt oss därför lämna debatten om huruvida dessa skolor över huvud taget ska få finnas och i stället koncentrera oss på hur vi kan stärka alla Sveriges skolor.

Nya moderaterna och Alliansen har utökat resurserna till svensk skola och utbildning med 7 miljarder jämfört med 2006. Gemensamt har vi nu gett besked om att investera ytterligare nästan 7 miljarder i skola och utbildning under den kommande mandatperioden.

Vi vill fortsätta att upprätta kunskapsskolan. Därför föreslår vi 2 miljarder kronor för att minska klasstorlekarna under de kommande fyra åren. Vi vill att alla elever som behöver det ska få tillgång till läxhjälp och sommarskola, och vi utökar undervisningstiden i matematik i grundskolan. Vi vill dessutom att var sjätte lärare ska ha möjlighet till en karriärtjänst.

Detta är reformer som stärker svensk skola och svensk arbetskraft. Vi menar att detta är vägen framåt för att öka antalet sysselsatta i Sverige och nå vårt mål om fem miljoner i arbete senast 2020.

Sex av riksdagens åtta partier ställer sig bakom Friskolekommitténs överenskommelse. Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet ställer sig utanför. Jag undrar därför när det gäller Vänsterpartiet: Vilka krav och villkor kommer ni att ställa när det gäller friskolor för att ingå i ett eventuellt regeringssamarbete? Hur många av de 300 000 barn och elever som i dag går i fristående skola kommer att skickas till sin närmaste skola redan i höst om ni får bestämma?

Ibrahim Baylan talar om friskolor som om dessa positiva exempel när det gäller friskolor inte fanns. Det är respektlöst. Jag har sett vilket fantastiskt arbete det sker i väldigt många friskolor. Att tala om friskolor på ett sådant sätt att man inte ser det positiva och att inte nämna det tycker jag är respektlöst.

Jag vill väldigt tydligt markera att de dåliga exemplen och de oseriösa aktörerna vill vi inte se. Ibrahim Baylan glömmer det faktum att under tolv av de år som han tyckte var så bekymmersamma hade vi ett S-styre med möjlighet att påverka. Det är till och med så att Ibrahim Baylan själv

var ansvarig minister under ett antal av dessa år. Vad hände då när det gäller friskolesfären?

Fru talman! Många bra och klagörande saker fastställs i regeringens proposition och i det här betänkandet från utbildningsutskottet om friskolor och deras situation. Samråd mellan en ny fristående aktör och kommunen inför en nyetablering, etableringskontroll innan verksamheten påbörjats, rätten till insyn hos de fristående aktörerna i kommunerna och rätten att använda vite om verksamheten inte innebär ett seriöst arbete så att eleverna når kunskapsmålen är några av de viktiga punkterna.

Samarbetet och överenskommelsen från Friskolekommittén är bra och viktigt. Vi behöver nu gå vidare på den vägen och där ta avstamp i bland annat den pågående Ägarprövningsutredningen. Vi vill se ett långsiktigt och seriöst ägande i våra friskolor, och vi vill ha hög kvalitet i både fristående och kommunala skolor. Låt oss fortsätta fokusera på detta.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 126 IBRAHIM BAYLAN (S) replik:

Fru talman! Camilla Waltersson Grönvall frågar varför det inte hände någonting när vi var i regeringsställning. Svaret på den frågan är mycket enkel, Camilla Waltersson Grönvall. Majoriteten i Sveriges riksdag bestående av de fyra borgerliga partierna och Miljöpartiet motsatte sig alla former av uppskärning när det gäller det här systemet.

Jabar Amin klagade vad ursäkten från Miljöpartiet handlade om, nämligen om att ha möjliggjort för vinstdrivande företag att härja fritt i friskolesektorn. Detta har Miljöpartiet bett om ursäkt för, och det välkomnar jag. Miljöpartiet och Socialdemokraterna har i dag en ganska likartad syn, och vi hade dessutom gemensamma reservationer i Friskolekommittén som du hänvisar till, Camilla. Det bådär gott för framtiden. Det bådär gott för att vi ska kunna få till stånd verkliga förändringar för att få ordning i det här systemet.

Min fråga kvarstår till Moderaterna: Är ni beredda att be om ursäkt för er roll i de misshälligheter som vi nu ser i vårt skolsystem? Jag fick inte svar på den frågan, men jag tycker att den förtjänar att besvaras.

Camilla Waltersson Grönvall påstår att utredningen tillsattes därför att regeringen helt plötsligt kom på att det fanns problem i systemet. Sanningen är att den tillkom efter krav från Miljöpartiet och Socialdemokraterna gentemot utbildningsminister Jan Björklund.

Jag vill ta upp ytterligare en fråga, och den handlar om det kommunala samrådet. Vi står bakom stora delar av Friskolekommitténs uppgörelse, men just på denna punkt är vi oense. Vad har ni emot samarbetsavtal? Varför vill ni inte ha mer samarbete mellan kommuner och fristående skolor? Vad ska ert samråd utmynna i? Som det låter nu är det bara en fikastund.

Anf. 127 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Att Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet tog ett stort ansvar för att gemensamt med de fyra allianspartierna få till

en överenskommelse om de fristående skolorna var bra och något som vi välkomnade.

Mycket har hänt sedan friskolereformen kom, och jag tror inte att någon av oss, varken jag eller före detta skolminister Ibrahim Baylan, kunde förutse den utveckling som blev. Skolan är inget statiskt system, och det ska den inte heller vara. Jag tror att vi även i framtiden får finna oss i att vi måste fortsätta följa utvecklingen och vara beredda att när så behövs göra förändringar som bättre svarar mot den denna utveckling.

Regeringen säger också att den har för avsikt att återkomma i ett antal frågor som berör fristående skolor då flera saker är under utredning eller avses utredas enligt den proposition vi diskuterar.

Vad är ditt besked till väljarna, Ibrahim Baylan? På vilka områden kommer du att släppa din politik för att släppa in Vänsterpartiet? Vad är egentligen din politik? Hur hotat är det fria skolvalet i Sverige när både Vänsterpartiet och en växande andel av ditt eget parti kräver att det avskaffas? Hur nära är det att alla våra fantastiska och väl fungerande friskolor får stänga ned efter en rödgrön valseger?

Är inte det samarbetsavtal som du talar om, Ibrahim Baylan, i själva verket ett kommunalt veto som gör att inga barn i sossestyrda kommuner med en gammalsocialistisk syn på friskolor kommer att få gå i friskolor? I röda kommuner blir det enbart kommunala skolor medan det i alliansstyrda kommuner kommer att finnas fortsatt valfrihet och möjlighet att utveckla nya spännande områden.

Vill Ibrahim Baylan bli skolministern som gick till historien för att han under sin första period inte utträttade något och när han fick ett andra försök plockade bort de svenska barnfamiljernas valfrihet? Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 128 IBRAHIM BAYLAN (S) replik:

Herr talman! Åtta års regering och åtta års misslyckande försöker ni nu skylla ifrån er genom att säga: Titta på de andra.

Svaret på din fråga är mycket enkelt, och till skillnad från dig tänker jag svara på den fråga jag fick. Vi är ett samarbetsparti. Det visade vi inte minst i friskoleuppgörelsen. Vi är beredda att samarbeta med de flesta partier i Sveriges riksdag för att åstadkomma förändringar i verkligheten.

Det visade vi i Friskolekommittén tillsammans med Miljöpartiet, både i de frågor där vi var överens med de fyra borgerliga partierna och i de frågor där vi inte kom överens, till exempel när det gäller vinstsyfte och det vi debatterar nu, det kommunala inflytandet.

Vi är ett samarbetsparti, och vi kommer också i framtiden att söka breda lösningar. Vi tror inte att Sverige blir bättre av att leka blockpolitik.

Tyvärr verkar det vara det enda som Moderaterna har kvar. Verkligheten talar emot. Skolresultaten faller snabbare än i någon annan del av OECD. Arbetslösheten, som var paradgrenen för Alliansen 2006, är betydligt högre i dag än den var då. Men Moderaterna och de andra borgerliga partierna vill inte tala om detta, utan de vill tala om vem som tar vem.

Svaret på den frågan är enkelt. Socialdemokraterna är ett samarbetsparti. Vi kommer att fortsätta söka breda lösningar, också på de många svåra frågor som skolan står inför.

Jag har fortfarande inte fått svar på mina frågor. Är Moderaterna beredda att be om ursäkt för sin roll i att vi har den situation vi har i dag där skolföretag gör vad de kan för att inte betala skatt i Sverige och där elever från en dag till en annan inte vet om de har en skola att gå till?

Miljöpartiet har fört fram sina synpunkter. Det är starkt. Men vad är Moderaternas syn på det hela?

Sist men inte minst: Vad ska det kommunala samrådet utmyнна i? Vad ska det vara till för, Camilla Waltersson Grönvall?

Anf. 129 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag har varit med om samråd. Under min tid som ordförande i utbildningsnämnden där hemma hade vi samråd. Som jag ser det känns det naturligt att ha samråd och diskutera förutsättningarna och samarbetet när en fristående skola ska etableras.

I min värld är det våra barn i en kommun. Det är inte friskolornas och de kommunala skolornas barn. Vi behöver ha en syn på våra barn och på skolan där vi tänker bort huvudmän och fokuserar på kvaliteten.

Jag har sett många exempel på detta i kommuner. Jag kan inte låta bli att nämna Nacka där man samarbetar och inte gör skillnad på vilka skolor som är fristående respektive kommunala. Här har man nått stor framgång.

Kan vi komma överens i samråd leder det till framgång. Jag har själv få se detta i handling när man samarbetar inom kommunen och inte bygger upp en massa murar mellan kommunen och de fristående verksamheterna.

Ett antal utredningar ligger framför oss. Ägarprövningsutredningen är kanske den mest centrala. Den lämnar sitt förslag den 1 november 2014. För mig är det varken lämpligt eller ens möjligt att föregripa de utredningar som ska göras. De ska ge oss genomtänkta belysta förslag som vi sedan får ta ställning till. Det gäller på en rad områden.

Vad gäller att be om ursäkt tror jag på att ta ansvar och försöka göra skillnad så att vi får bra förslag och förutsättningar. Att be om ursäkt må vara en del i en politisk retorik, men jag tror som sagt på att ta ansvar och se till att vi får långsiktiga förutsättningar för alla Sveriges elever, såväl på fristående som på kommunala skolor.

Anf. 130 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Förra året gjordes en sammanlagd privat vinst på 9,2 miljarder inom välfärden. Det är pengar som har tagits från elever, gamla och sjuka. Det har gjort att lärarna har fått större klasser och undersköterskorna och sjuksköterskorna färre arbetskamrater och sämre villkor.

På det svarar Camilla Waltersson Grönvall att friskolorna är här för att stanna trots att till och med majoriteten av Moderaternas väljare vill stoppa vinster.

Tycker du att det är rimligt att skattemedel som är ämnade för skolan används på detta sätt och hamnar i aktieägarnas fickor, Camilla Waltersson Grönvall?

Låt mig bemöta det Camilla Waltersson Grönvall sade i talarstolen. Vi har inte sagt att skolor ska stängas ned. Det vi säger är att det får vara slut på stölden av elevernas pengar. Som jag sade i mitt anförande har de aktiebolag som i dag äger skolor möjlighet att omvandla sig till SVB-

bolag. På det sättet kan man garantera att skattemedel aldrig blir vinstutdelning.

Prot. 2013/14:127
17 juni

*Fristående skolor samt
tillsyn och information
om skolan*

Anf. 131 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag sade att jag är övertygad om att friskolorna är här för att stanna. Jag talade inte om vinster.

Jag sade också att i ett skollandskap som aldrig är statiskt kommer vi alltid att få följa upp, följa med, modernisera, anpassa och vara på alerten från politiskt håll inför de förutsättningar och förändringar som finns.

Till grund för dagens debatt ligger en överenskommelse mellan sex partier i den så kallade Friskolekommittén. I denna överenskommelse ingår inte Vänsterpartiet som här företräds av Rossana Dinamarca. Är det förvånande? Nej, givetvis inte.

Vänsterpartiet är motståndare till allt vad valfrihet och mångfald heter. Ni har aldrig trott på att enskilda individer eller barn tillsammans med mammor och pappor kan fatta egna beslut som påverkar deras framtid och som fungerar för dem med de önskemål, förutsättningar och förväntningar de har.

Vänsterpartiet vill inte ens att man ska få välja en annan kommunal skola, så varför skulle man få välja en friskola? Om Vänsterpartiet får bestämma ska dessa skolor försvinna.

Förnekar du detta, Rossana Dinamarca? Har all retorik om skolvalet varit bara just politisk retorik? Är det inget ni står för i dag?

Anf. 132 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Jag noterar att Camilla Waltersson Grönvall inte svarade på min fråga om hon tycker att det är rimligt att skattemedel betalas ut i vinst och att 9,2 miljarder går från välfärden ned i aktieägarnas fickor eller hamnar i skatteparadis. För att ge en bild av vad det handlar om för summor skulle det motsvara 18 000–19 000 lärare eller sjuksköterskor.

Tycker Camilla Waltersson Grönvall att det är rimligt att 9,2 miljarder av våra skattepengar, som var ämnade för de gamla, de sjuka, eleverna, lärarna, sjuksköterskorna, vårdbiträdena och så vidare, hamnar i aktieägares fickor? Jag vill ha svar på den frågan.

Anf. 133 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tror att det är jätteviktigt att Rossana Dinamarca börjar läsa på och titta igenom sina siffror, för när man går igenom dem ser man att inget av de 50 största företagen inom skolan hade någon utdelning det senaste året.

Ni blandar ofta ihop överskott och vinstutdelning. Om det är något vi har haft bekymmer med under ganska många år i den kommunala skolan är det bristande överskott. Det har ständigt varit underskott, och det har skolan och eleverna fått betala.

Ibland önskar jag att vi också kunde diskutera bekymren med minus, för de har också ställt till med oerhört stora problem för våra skolor. Att det finns överskott i både kommunala och fristående skolor som återinvesteras i skolor, innovationer och hjälpmedel för elever ser inte jag som något bekymmer. Det förmodar jag att inte heller Rossana Dinamarca gör.

Många av de frågor hon pekar på i dag är frågor som vi kommer att återkomma med och som bland annat den så kallade Ägarprövningsutredningen ska titta på och återkomma om. Därför kommer vi att komma tillbaka till denna diskussion när vi har ett underlag som bygger på detta.

Mina frågor till Rossana Dinamarca är fortfarande: Hur många skarpa förslag är Vänsterpartiet berett att kompromissa bort för att få komma i regeringsställning? Är det mest slag i luften och hårda ord som man hellre kompromissar bort än försvarar för att få en plats i en rödgrön regering? Det skulle jag vilja veta.

Ska Sverige få se en krympande eller till och med döende friskolesektor om Vänsterpartiet kommer i maktposition? Är det inte ärligt att berätta detta när det är några få månader kvar till valet?

(Applåder)

Anf. 134 TINA ACKETOFT (FP):

Herr talman! En vanlig dag när det inte är sommarlov går drygt 1,4 miljoner barn och ungdomar till skolan i Sverige. Av dem har ungefär 211 000 valt en fristående grund- eller gymnasieskola.

16 procent av landets grundskolor och 34 procent av gymnasieskolorna är fristående skolor. Skälen till att man som förälder eller elev väljer en friskola är många. Det kan vara allt från att man vill ha en särskild pedagog som man inte kan hitta inom den kommunala skolan till att man upplever att en viss friskola har högre kvalitet än en annan skola, att kompisarna går där eller att man har en personlig anknytning till skolan.

Få människor väljer skola beroende på huvudmannaskapet. Det är en fråga som är ganska irrelevant för de flesta elever och föräldrar. Det man bryr sig om är att hitta en bra skola som passar en själv. Vi är alla olika, och då måste det finnas olika alternativ att välja mellan. Friskolereformen var en mycket uppskattad reform och är det fortfarande. Det är få som verkligen kan tänka sig att gå tillbaka till ett skolsystem utan alternativ och valmöjligheter.

Just därför – för att garantera att friskolorna ska finnas kvar – var den nya skollagen, med sina skärpningar och sitt tydliggörande av ett regelverk där friskolor och kommunala skolor i princip jämfördes med varandra, så viktig när den kom 2010. Där förtydligades till exempel att det ska finnas tillgång till elevhälsa, idrottsundervisning och skolbibliotek – oavsett huvudman.

Samma krav på verksamheterna ska i princip gälla, och för att säkerställa att skolorna håller en god kvalitet fick Skolinspektionen utökade resurser, befogenheter och verktyg.

Men det svenska skollandskapet förändrades snabbt, mycket snabbt. Fler och fler valde att gå till friskolorna, som växte i både storlek och antal. Ägarbilderna hade också förändrats snabbt på senare år, och vi insåg alla att det behövdes en rejäl översyn och en gemensam överenskommelse för skolornas fortsatta förutsättningar och för de regelverk som ska säkerställa kvalitet, kontroll och jämförbarhet.

Därför tillsattes Friskolekommittén, och i augusti 2013 överlämnade sex mycket eniga partier – i alla fall på ytan – sitt betänkande. Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna valde att stå utanför. Det är alltså till stor del resultatet av Friskolekommitténs arbete som vi behandlar här och nu.

Låt mig vara alldeles tydlig med att Folkpartiet gillar bra friskolor. Friskolorna utgör en nyttig konkurrent och ett välkommet komplement till den kommunala skolan. Konkurrentens höjer kvaliteten, även i den kommunala skolan.

Men vi som tror på valfrihet är också starka kritiker av dåliga friskolor och dåliga skolor över huvud taget. Därför vill Folkpartiet tydliggöra och skärpa reglerna ytterligare. Vi vill ställa krav på att ägarna till friskolor måste ta ett långsiktigt ägaransvar och att Skolinspektionen ska kunna stoppa vinstutdelning hos skolor som inte upprätthåller kvaliteten. Förslagen till skärpningar i skollagen i dagens betänkande är helt i linje med den politiken.

Därför yrkar jag bifall till att Skolinspektionen nu ska kontrollera friskolorna också innan en skola etableras. Skolinspektionen ska utdöma vite om skolan inte levererar kvalitet som säkerställer att eleverna får en god utbildning. I värsta fall ska skolan kunna stängas ned.

Skolorna ska leverera information till Skolverket som gör att vi får en insyn i verksamheten, och Skolverket ska sammanställa denna information på ett lätt och överskådligt sätt så att vi i framtiden vet vad vi väljer när vi väljer.

Kommunernas insyns rätt i friskolorna ska förtydligas så att kommunerna kan tillgodose allmänhetens insyn i verksamheten. När en friskola vill etablera sig på en ort ska den söka samråd med kommunen för att etablera en kontakt och dialog. Men notera att detta innebär en diskussion och ett samråd mellan kommunen och friskolan. Det är *inte* ett kommunalt veto utan ett samråd.

Utän att sticka ut hakan för mycket dristar jag mig att gissa att om det till exempel skulle vara upp till Malmö att bestämma om en friskola får etablera sig eller inte hade vi inte haft en enda friskola i hela Malmö. Det kan jag lova. Då hade det inte funnits alternativ till den kommunala skolan, varken i det blommande Limhamn eller i det annars så blommande Rosengård.

S i Skåne vill till och med förbjuda det fria skolvalet. Hur tror ni att en fråga om en friskolas etablering hade landat i det politiska klimatet? Och vem hade vunnit på det? Kommunerna har redan i dag inflytande inför ett etableringstillstånd, om de vill det. Men det är Skolinspektionen som avgör om en etablering kan innebära påtagliga negativa följder för kommunen, och de kan då avslå ansökan.

Vidare yrkar jag bifall till att Skolinspektionen vid prövningen av tillstånd för att starta en friskola inte bara ska se på frågor som rör lokaler, lärverktyg, rektor, lärare och elevunderlag utan också pröva huvudmannens personliga och ekonomiska lämplighet, något som inte gjorts tidigare.

Men flera frågor som är viktiga för området utreds fortfarande eftersom det inte är helt enkelt – det får vi inse – att hitta balansen mellan allmänhetens behov av kontroll och insyn och de fristående skolornas rätt och möjlighet att bedriva en egen och unik verksamhet.

Frågan om exakt utformning av lämplighetsprövningen är en av de frågor som fortfarande utreds liksom vad ett långsiktigt ägande faktiskt är. Dessutom utreds den heta frågan om hur ett annat, utökat syfte för aktiebolag inom skolverksamheten skulle påverka verksamheten och om det kan vara en metod för att säkerställa att vi kan stoppa vinstutdelning

hos friskolor som tummar på kvaliteten. Återigen: Vi ska ha bra friskolor, inte dåliga. Vi ska inte ha dåliga skolor över huvud taget.

Upprepning är alltings moder, herr talman. Jag upprepar igen att för Folkpartiet är det uppenbart att friskolorna utgör ett viktigt komplement till den kommunala skolan. Men det ska ske på lika villkor oavsett huvudman.

Det ska gå att jämföra verksamheterna på verkliga meriter. Ägandet ska vara långsiktigt. Man ska inte kunna ta ut vinst ur en verksamhet som inte levererar kvalitet åt eleverna. Regeringen kommer att återkomma om den exakta lösningen för detta.

Men, herr talman, detta är Alliansens löfte till väljarna: Med en alliansregering efter detta val kommer ni att fortsatt kunna välja skola fritt, kommunal eller fristående. Ni kommer att kunna välja en skola som är anpassad efter just era behov. Men vi ska också se till att alla skolor håller hög kvalitet, att ägandet är långsiktigt och att i alla de fall då skolor inte bedriver god verksamhet – och skälet till detta är att man har snålat in till förmån för aktieutdelningar – ska Skolinspektionen kunna agera kraftfullt och förhindra vinstutdelning, så att medlen återinvesteras i skolan.

Det kan vara intressant, precis som min kollega Camilla Waltersson Grönvall just sade, att notera att överskott inte är detsamma som vinstutdelning. Underskott är ett gigantiskt problem.

Svenska friskolor i aktiebolagsform går i snitt med 3 procent i vinst, varav det mesta redan återinvesteras i skolan. Vari består problemet?

Slutligen, herr talman, måste jag rikta en fråga till oppositionen. Jag har deklarerat vad Alliansens löfte till väljarna är: fortsatt valfrihet, en bra skola för alla. Men vad är de rödgrönas löfte till väljarna?

Nyligen presenterade Miljöpartiet sitt valmanifest, där de slår fast att inga skolor ska få drivas med vinst. Aktörer med vinstsyfte ska inte få driva skolor. Det betyder i praktiken att alla skolor som drivs i aktiebolagsform inte ska finnas kvar. Det rimmar i och för sig väl med deras andra dräpande beslut om att de inte vill ha någon tillväxt över huvud taget.

Men att förbjuda vinster rakt av skulle stänga ned skolor för 163 000 elever och 33 500 lärare. Det skulle vara helt förödande för mångfalden och innebära att elever och föräldrar inte längre skulle kunna välja den skola som de tycker är bäst.

Miljöpartiet ansluter sig därmed till Vänsterpartiets politik och väljer att helt och hållet bortse från vilken kvalitet skolorna har eller hur populära de är bland föräldrar och elever. Vinst är fult. Överskott är fult. Och tillväxt är skamligt.

Men att ta bort individens frihet att välja skola och i stället ge den makten till kommunpolitikerna, det är tydligen fint, för vi vet ju alltid bäst, vi som är kommunala politiker.

Då återstår frågan: Vad vill Socialdemokraterna? Stöder ni Miljöpartiets och Vänsterpartiets valfrihetsfientliga politik? Vilka är era besked till de 163 000 elever som i vanliga fall varje dag går till sin friskola och till de 33 500 lärare som gör det? Vilket är ert besked? På vilket sätt får alla barn och ungdomar en ärlig chans till en skola som passar dem om deras skolor läggs ned och valfriheten stryps? Hur kommer egentligen skolpolitiken att se ut med en rödgrön församling?

Vi har några månader kvar till valet. Det är hög tid att ni står till svars för vilken skolpolitik ni vill driva i framtiden tillsammans. Det förtjänar väljarna, och det förtjänar definitivt Sveriges elever och lärare som i dag verkar i friskolan.

Därmed vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna. Jag vill också säga tack för denna mandatperiod. Vi har haft oerhört mycket roliga debatter, diskussioner och sammankomster i utskottet. Det är en spännande tid som vi går till mötes. Jag hoppas att många av oss kan mötas här i höst igen men att vi då definitivt har säkrat friskolornas vara i Sverige.

(Applåder)

Anf. 135 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Det kanske skulle vara lägligt att göra en summering av vad som har hänt under de åtta borgerliga åren. Det har inte sett så ljus ut för regeringen. Det visar inte minst mätningar som PISA eller de årliga lägesrapporterna från Skolverket. Det är inte något att vara så jättenöjd över, Tina Acketoft.

Däremot har det gått bra för dem som tjänar pengar på skolan. För dem har det gått bättre och bättre år för år med en borgerlig regering, och de har fått hålla på utan att någon lägger sig i över huvud taget.

Tina Acketoft säger att pengarna återinvesteras. Hur vet du det? Det är knappt att man kan följa pengarna i aktiebolagen, än mindre i riskkapitalbolagen. Hur vet du att de återinvesteras?

Vi kan se att de försvinner bort någon annanstans, bortom insyn. Det är det som har varit ett av de stora problemen. Det är inte bara det att man gör stora vinster, utan man försöker dessutom på alla sätt att betala så lite skatt som möjligt. Är det rimligt? Förvisso är Folkpartiets väljare lite mer positiva än de övriga borgerliga väljarna till vinster i fristående skolor – men inte särskilt mycket.

När det gäller etablering och vetorätt: Det är inte något som bara vänsterpartister ute i landet skulle tycka var en bra idé, utan även Folkpartiets kommunalråd och kommunpolitiker tycker att det vore rimligt. Eftersom det är de som har ansvaret för skolorna bör det också vara de som har ansvaret för att bestämma hur många skolor man ska ha i kommunen. Men resultatet, när Skolinspektionen bara har sagt ja, har varit att man i vissa kommuner har tvingats lägga ned kommunala skolor.

Anf. 136 TINA ACKETOFT (FP) replik:

Herr talman! Jag är inte nöjd, Rossana Dinamarca, och jag tror att det är ganska tydligt i den politik som Folkpartiet och alliansregeringen har bedrivit. Vi är inte nöjda med den svenska skolan. Det är därför vi har gjort alla dessa reformer, eftersom vi inte är nöjda utan tycker att det är så otroligt viktigt att varenda elev har möjlighet att lyfta sig, har möjlighet att gå i en skola där man får en undervisning som gör att man kan ta sig vidare i livet på ett bra sätt.

Vi ser inte att problemet är att det finns många olika aktörer på marknaden, för det är inte något problem. Problemet har varit att vi alla gemensamt lät det gå för långt, när det tog fart och det inte längre var de lite mindre, kooperativa friskolorna, utan det kom in större ägare.

Det var därför Friskoleutredningen tillsattes. Det var för att vi skulle se hur vi kan säkra upp ett system runt omkring de olika aktörerna, när vi hade en ny marknad. Hur skulle vi säkra upp det? Vi tycker ju att det är viktigt att det finns många olika aktörer för de 163 000 elevernas skull, de som har gjort ett aktiv val av en friskola. Vi tycker att det är viktigt för deras skull. Vi tycker att friskolorna är viktiga för att höja kvaliteten generellt, för de påverkar också de kommunala skolorna.

Problemet är inte friskolor, utan problemet är att regelverket inte var tillräckligt starkt. Det är det vi med bland annat detta betänkande ska stärka upp. Det är inte okej att man tar ut vinst när man inte levererar kvalitet. Men problemet är inte friskolorna som sådana, utan problemet är att vi måste se till att stärka upp regelverket. Det gör vi med detta.

Anf. 137 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Det är ingen som tror på att man, hur mycket man än reglerar, kommer att kunna ha ett regelverk som täcker allt. Vi gick igenom detta i Friskolekommittén, där alla inbjudna specialister sade: Det blir orimligt att sätta upp en hel kravlista. Du kommer inte att få med allt som måste sättas upp för att man ska kunna ge garantier.

Det är tur att du inte är nöjd, Tina Acketoft – det hade inte heller jag varit. Men gör rätt reformer! Ni har ägnat er åt att bara hålla på med att det ska mätas mer. Men inget pekar på att mätningen kommer att leda till mer kunskaper eller kommer att leda till minskade klasser. Det handlar om resurser, att se till att lärarna har möjlighet att vara lärare och att inte aktieägare kan pumpa ut pengar från skolan och stoppa i egna fickor.

Det är 9,2 miljarder som välfärdsföretagen har gjort i vinst. De pengarna hade gjort betydligt större nytta i skolan, för utrustning av skolor, fler lärare och mer av annan personal i skolan. Där hade pengarna gjort nytta – inte i aktieägarnas fickor.

Ni är svaret skyldiga. Det handlar inte om friskolornas vara eller icke vara. Det ni har att svara på är: Tycker du att det är rimligt att skattemedel används på detta sätt? Om inte borde ni ha gjort något åt det. Men det finns inget sådant förslag, utan det är business as usual för de här aktieägarna och riskkapitalbolagen.

Anf. 138 TINA ACKETOFT (FP) replik:

Herr talman! Då tar vi grundkursen i företagsekonomi. Vi talar om överskott, inte om vinst. När Rossana Dinamarca nämner sina siffror talar hon om överskottet. Det är inte detsamma som att det har gått ned i någons fickor som vinstutdelning vind för våg. Det är inte samma sak.

Nej, jag är inte nöjd vare sig med den svenska skolans resultat eller med de fall där skolor har kunnat leverera undermålig kvalitet och kunnat använda aktieutdelning för det. Det är därför som vi står här och debatterar detta betänkande, och det är därför som vi hade Friskoleutredningen.

Nu finns det frågor som vi var tvungna att skjuta över till Ägarprövningsutredningen för att vi ska hitta en modell där vi kan säkerställa kvalitet i svensk skola oavsett huvudmannaskap. Detta redogjorde jag mycket tydligt för.

För mig är inte vinsterna problemet så länge man levererar kvalitet till våra elever. Men när man inte gör det ska man inte kunna ta ut någon som helst aktieutdelning. Det är min bestämda uppfattning.

Det blir väldigt tydligt att det finns stora ideologiska skillnader i fråga om detta. Jag tycker att det är viktigt att vi som individer har möjlighet att göra tydliga och kloka val. Jag tycker att det är mycket viktigare än att vi ska ha kommunpolitiker som bestämmer vilka skolor som mina eller dina barn ska gå i.
(Applåder)

Anf. 139 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Detta blir på något sätt ett delmål när det gäller arbetet med möjligheterna för friskolor i Sverige. Friskolorna har funnits i över 20 år. Jag har gjort många besök i verksamheten, och det vet jag att mina kolleger i utbildningsutskottet också har gjort. Jag har sett både små och större skolor inom förskola, grundskola och gymnasieskola som gör ett fantastiskt arbete. Det viktiga är att vi har bra skolor i Sverige. Driftsformen spelar faktiskt betydligt mindre roll än kvaliteten i skolan. Det är det vi måste premiera på olika sätt.

Mina kolleger i allianspartierna har på ett förtjänstfullt sätt berättat om vad denna proposition handlar om. Jag ska därför inte gå in alltför mycket i detaljerna. Men jag vill ändå markera att vi också från Centerpartiets sida är mycket noggranna med att både följa utvecklingen och vara med och påverka den, så att vi på många olika sätt stärker kvaliteten.

Det är viktigt med självbestämmande för elever och för föräldrar – att ha möjlighet att välja skola. Ibland blandar man ihop frågorna. Man talar om det fria skolvalet när man talar om friskolor och så vidare. Men det är oerhört viktigt att kunna hitta en skola som också ger det som man önskar, om det så är en alternativ pedagogik, en mindre enhet där det kanske är färre barn i varje klass eller en lite större enhet med olika profiler och så vidare. Det är viktigt att det finns ett utbud. Men att kalla det för att leka marknad, som Ibrahim Baylan gör i debatten, tycker jag är mycket synd. Det är att förenkla frågan över huvud taget.

De flesta friskoleaktörer jag känner till är oerhört seriösa. De går in och arbetar för att göra en skola av mycket bra kvalitet. Oavsett om det är fråga om Engelska Skolan, IT-Gymnasiet eller någon annan del är de friskoleaktörer som jag har sett oerhört seriösa på många olika sätt.

När vi nu har funnits med i arbetet med Friskolekommittén, som det fattades beslut om redan 2011 och som 2013 lämnade sitt betänkande, har vi haft all anledning att verkliga fördjupa oss i dessa frågor och verkligen begrunda dem på olika sätt. Och det är inte så enkelt. Det är klart att det kan bli enkelt om man som Sverigedemokraterna eller Vänsterpartiet vill förbjuda rakt av. Då kanske det inte är så svårt.

Men om man ändå vill öppna möjligheter för en mångfald av utförare i skolsektorn handlar det inte om att leka marknad, utan det handlar om att ge människor möjligheter till självbestämmande och valfrihet. Det vill de allra flesta människor i Sverige ha kvar. Men de vill kunna lita på att vi har bra kvalitet i våra skolor. Därför har Skolinspektionen fått ett utvidgat uppdrag, och därför har man fått mer resurser för att kunna bedriva denna tillsyn. Samrådet, som har häcklats lite grann i debatten, tror jag är en jätteviktig del. Det är just att samråda man gör.

Det är klart att friskolor råkar ut för kommuner som av ideologiska skäl helst skulle vilja att de begav sig någon helt annanstans. Men det är

då oerhört viktigt att det görs en bedömning från Skolinspektionens sida om möjligheten att etablera en friskola i en viss kommun. Då tar man också hänsyn till vad kommunen svarar. Det finns ett antal exempel där man inte har gett möjligheter att öppna en friskola utifrån att kommunens svar har varit en del när det handlar om den långsiktiga planeringen.

Samtidigt har vi haft en elevutveckling där elevkullarna växte under många av de år då antalet friskolor verkligen ökade. Jag kan tänka mig att ganska många kommunpolitiker tyckte att det var ganska skönt att en friskola ville öppna, vilket också löste en del av problematiken när det gällde att slippa tunga och dyra investeringar i nya skolor. I stället kunde man i kommunerna öppna för större valmöjligheter för eleverna samtidigt som man inte behövde ta hela denna tunga investering. Samrådet är alltså en viktig del.

Det sprids många olika bilder i debatten, vilket jag tycker är synd eftersom det är viktigt att man inte blandar äpplen och päron i detta sammanhang.

Tina Acketoft redogjorde förtjänstfullt för skillnaden mellan vinstutdelning och överskott. Därför ska jag inte ge mig in i den delen just nu.

Men det är klart att man blir fundersam när politiker så klart ger uttryck för att kommunpolitiker vet bäst. Jag tror att det är viktigt att se att det är människor som gör val som faktiskt fattar besluten för sina barns skull.

När det gäller att Vänsterpartiet tillsammans med andra aktörer i debattartiklar skriver att problemet är att föräldrar är nöjda med att de får välja själva skulle jag önska att vi på olika sätt kunde diskutera det lite mer utan att vi hemfaller åt att slå på varandra i debatten.

Jabar Amin från Miljöpartiet var mycket glad för den stora stöd som han har fått från skolorna och lärarna. Det är väl bra att man känner att man har ett stöd. Men det är också viktigt att man granskar vad politiken faktiskt består av. När man tittar på de beslut som har fattats är det många som känner en stor oro över vad den politiken skulle innebära om den fick genomslag i verkligheten. Vad innebär en politik utan tillväxt? Vad innebär en politik som faktiskt gör det mycket svårare för friskolor att bedriva sin verksamhet? Det är kanske en del av det som förvånar mest när det gäller förflyttningar mellan de politiska partierna, att Miljöpartiet så tydligt har tagit ett steg åt vänster när det handlar om att man vill begränsa och förbjuda i stället för att utveckla mångfald och olika pedagogiska inriktningar. Det är lite synd att vi inte får mer av den diskussionen i debatten, Jabar Amin.

Friskolornas riksförbund har på olika sätt granskat dessa olika delar. De har också ifrågasatt det stora oppositionspartiets retorik. De skrev att de tyckte att det var ohederligt av Andersson och Baylan att så kraftfullt tala om vinstutdelning och så vidare när man ser, precis som Camilla Waltersson Grönvall nämnde tidigare i debatten, att 50 av de största friskoleföretagen faktiskt inte har haft någon vinstutdelning. Det är inte en lekskola och en marknad, och det plockas inte ut pengar hej vilt som skulle ha gått till eleverna. Friskoleaktörerna är seriösa företagare som på olika sätt vill bedriva en bra verksamhet.

Tvärtemot vad som har framförts i debatten finns det exempel på att friskolor faktiskt har en högre lärartäthet. När Sverigedemokraterna deltog i debatten tidigare under kvällen nämnde de att Skolinspektionen

kunde titta på lärarresurserna först efter ett antal incidenter. Men redan i dag kan man i en del av de större kommunerna i Sverige se att friskolorna faktiskt har en högre lärartäthet. Det handlar också om vad man gör med de resurser som man faktiskt har.

Det är ibland lätt att diskutera vad överskottet, eller vinsten, på ca 3 procent kunde ha använts till i stället. Men det är de 97 procent som går till att skapa en riktigt bra skola som blir oerhört viktiga att diskutera.

Att det får växa fram en mångfald av utbildningsaktörer tror jag är oerhört viktigt, men precis som Friskolekommittén och allianspartierna har lyft fram är det ett antal delar vi på olika sätt behöver förtydliga. Det gjordes i lagstiftningen i och med den nya skollagen 2010, men det kommer också i den här propositionen. Där lyfter vi fram ett antal punkter som handlar om tillsyn, information av skolan och så vidare.

Det fria skolvalet och friskolorna är något oerhört positivt för Sveriges elever. Det har redan framförts i debatten att IFAU har gjort ett antal utvärderingar som visar på att friskolorna har lett till ökad kvalitet, och det finns även andra utvärderingar som visar detta. Det vore ju hemskt att fundera på vad som hade hänt om det inte hade varit möjligt att bedriva friskolor.

Jag tror att det är oerhört viktigt att markera att alla skolor som finns i Sverige ska vara bra skolor. Skolvalet, att kunna välja skola, ska handla om att välja mellan bra skolor och inte om att välja bort någonting som skulle vara dåligt. Att prata om att friskolor så kraftfullt skulle leda till en ökad segregation har ju också visat sig vara fel. Det är andra delar som bidrar till en sämre likvärdighet i den svenska skolan.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkandet, herr talman. Jag vill också än en gång poängtera att det för Centerpartiets del är oerhört viktigt att det fria skolvalet finns kvar och att det finns möjlighet till en mångfald av utförare inom hela utbildningssektorn. Friskolorna är en mycket viktig del av Skolsverige.

Dessutom vill jag tacka för debatterna i utskottet under mandatperioden och önska både herr talmannen och utskottet en riktigt skön sommar innan valarbetet drar i gång.

(Applåder)

Anf. 140 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! De viktigaste besluten i en människas liv ska tas av den som är berörd av dem. Det gäller inte minst när det kommer till valet av skola och utbildning.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att föräldrar och elever har en grundläggande rätt att välja skola. Vi anser att det offentliga ska erbjuda föräldrar och elever möjlighet att fritt välja den skola som passar bäst eller välja bort den skola som inte fungerar, oavsett om skälet bakom valet är skolans kvalitet, mobbning, pedagogisk inriktning, lärarnas bemötande eller något annat.

Ett skolsystem som medger valfrihet och mångfald kan under rätt förutsättningar vara kvalitetsdrivande. Det finns också starka rättviseargument för fritt skolval: Det är betydligt lättare för ekonomiskt svagare familjer att välja en skola än att köpa en bostad i det område där den bra skolan ligger.

En förutsättning för det fria skolvalet är rätten att etablera skolor. Utan rätten att etablera blir det fria skolvalet bara en chimär. Alla skolor som uppfyller de uppställda kraven vad gäller pedagogisk kvalitet ska ha rätt att starta verksamhet, och en stor öppenhet ska finnas för olika skolor. Om de är privata aktieföretag, idéburna, kooperativ eller offentligt drivna är inte det intressanta, utan det väsentliga är kvaliteten i verksamheten och hur de olika skolorna bidrar till att ge eleverna en bra utbildning och en trygg och positiv skolgång.

Lika villkor för olika driftsformer bör så långt som möjligt eftersträvas. Friskolor ska inte betraktas som komplement till den kommunala skolan – de är kort och gott skolor. Friskolor är den grundläggande förutsättningen för att föräldrar ska kunna välja en skola som passar dem och deras barn.

Kristdemokraterna strävar inte efter att friskolorna ska uppnå en viss andel av skolorna eller att en viss andel elever ska gå i en skola med fristående eller offentlig huvudman. Hur många skolor av den ena eller den andra sorten det finns ska styras av föräldrarnas och elevernas val. För att uppnå detta krävs att alla skolor möter lika villkor och krav samt att föräldrar och elever kan göra informerade val baserade på korrekt information om skolornas inriktning, resultat och kvalitet.

Herr talman! Vi kristdemokrater vill ha en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter. För oss handlar det om att höja kvaliteten i skolan. Vi har ett klassiskt bildningsideal och tror på kunskapens egenvärde. För att ta till sig kunskap och bilda sig – för att lära sig allt det andra i skolan – är språket en nyckel. Vi kämpar för fler lärarledda undervisningstimmar med fokus på läsning, och vi vill inrätta en särskild vidareutbildning för de lärare som saknar utbildning i läsinläring. Vi vill också ha ett ökat fokus på att tidigt upptäcka läs- och skrivsvårigheter, och vi vill ha ett särskilt speciallärarlyft för lärare som vill utbilda sig till speciallärare. Det här är frågor som är avgörande för om elever ska lyckas med sin utbildning – oavsett vem som driver skolan.

Herr talman! Det fria skolvalet är centralt för oss kristdemokrater, och det råder en stor och bred enighet om det inom Alliansen. Rätten att välja skola och utbildning slås också fast i Europakonventionen.

Givetvis ska skolor med stora brister i verksamheten stängas, oavsett om det rör sig om kommunala skolor eller friskolor. Vi kristdemokrater är dessutom övertygade om att det vore bra för skolornas kvalitetsutveckling att vidga Skolinspektionens uppdrag så att den inte enbart söker avvikelser och brister utan också lyfter fram goda exempel och ger vägledning i hur kvalitetsbrister ska kunna åtgärdas.

Herr talman! Vi kommer att fortsätta driva på för att förbättra skolan och stärka kvaliteten och resultatet. I det arbetet är det fria skolvalet en möjlighet, inte ett hinder. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2013/14:241 Tydlig prisuppgift vid taxiresor

Skrivelse

2013/14:240 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2013

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition och skrivelse skulle förlängas till och med *måndagen den 6 oktober 2014*.

Näringsutskottets betänkanden

2013/14:NU22 Konkurrensbegränsande avtal om tekniköverföring – anpassning till nya EU-regler

2013/14:NU26 Herrelösa verk i kulturarvsinstitutionernas samlingar

Socialutskottets utlåtande

2013/14:SoU29 Granskning av grönbok om mobil hälsa

Utbildningsutskottets betänkande

2013/14:Ubu27 Särskilda regler för viss utbildning med musikalisk inriktning

Civilutskottets betänkanden

2013/14:CU31 En enklare planprocess

2013/14:CU38 Uppskov med behandlingen av ärenden

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

2013/14:AU8 Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering m.m.

2013/14:AU9 Insatser för vissa nyanlända invandrares etablering m.m.

2013/14:AU10 Subventionerade anställningar för nyanlända

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 juni

2013/14:688 Utvisning till Afghanistan av barn utan föräldrar

av *Christina Höj Larsen* (V)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2013/14:689 Två veckors tågstopp till och från Uppsala

av *Agneta Gille* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 9 §
anf. 41 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 82 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 104 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.03,
av förste vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 127 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om kompletteringsval.....	1
3 § Anmälan om faktapromemoria	1
4 § Ärenden för förnyad bordläggning	1
5 § Olovlig hantering av avkodningsutrustning	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU42	2
(Beslut fattades under 15 §.).....	2
6 § Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder.....	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU43	2
(Beslut fattades under 15 §.).....	2
7 § Översyn av riksdagsordningen och En utvecklad budgetprocess	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU46	2
Anf. 1 JACOB JOHNSON (V).....	2
Anf. 2 HANS HOFF (S).....	3
Anf. 3 PER BILL (M)	4
Anf. 4 JACOB JOHNSON (V) replik	5
Anf. 5 PER BILL (M) replik	5
Anf. 6 JACOB JOHNSON (V) replik	5
Anf. 7 PER BILL (M) replik	6
(Beslut fattades under 15 §.).....	6
8 § Uppskov till 2014/15 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden	6
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU47	6
(Beslut fattades under 15 §.).....	6
9 § Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser.....	6
Försvarsutskottets betänkande 2013/14:FöU12.....	6
Anf. 8 PETER HULTQVIST (S)	6
Anf. 9 TORBJÖRN BJÖRLUND (V).....	9
Anf. 10 JOHAN FORSSELL (M).....	11
Anf. 11 PETER HULTQVIST (S) replik	13
Anf. 12 JOHAN FORSSELL (M) replik	14
Anf. 13 PETER HULTQVIST (S) replik	14
Anf. 14 JOHAN FORSSELL (M) replik	15
Anf. 15 PETER RÅDBERG (MP)	15
Anf. 16 JOHAN FORSSELL (M) replik	17
Anf. 17 PETER RÅDBERG (MP) replik	17
Anf. 18 JOHAN FORSSELL (M) replik	18
Anf. 19 PETER RÅDBERG (MP) replik	18
Anf. 20 ALLAN WIDMAN (FP).....	18
Anf. 21 PETER HULTQVIST (S) replik	20
Anf. 22 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	21
Anf. 23 PETER HULTQVIST (S) replik	21
Anf. 24 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	22
Anf. 25 TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik.....	22

Anf. 26	ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	23
Anf. 27	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	24
Anf. 28	ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	24
Anf. 29	PETER RÅDBERG (MP) replik.....	25
Anf. 30	ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	25
Anf. 31	PETER RÅDBERG (MP) replik.....	26
Anf. 32	ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	26
Anf. 33	STAFFAN DANIELSSON (C).....	27
Anf. 34	PETER HULTQVIST (S) replik.....	28
Anf. 35	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	28
Anf. 36	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	28
Anf. 37	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	29
Anf. 38	TORBJÖRN BJÖRLUND (V) replik	29
Anf. 39	STAFFAN DANIELSSON (C) replik	30
Anf. 40	MIKAEL JANSSON (SD).....	30
Anf. 41	MIKAEL OSCARSSON (KD)	32
Anf. 42	PETER RÅDBERG (MP).....	33
	(Beslut fattades under 15 §.)	33
10 §	Fokus på unga.....	33
	Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU9.....	33
Anf. 43	ISAK FROM (S).....	33
Anf. 44	ESABELLE DINGIZIAN (MP)	37
Anf. 45	MARGARETA LARSSON (SD)	39
Anf. 46	LARS OHLY (V).....	40
Anf. 47	MARGARETA LARSSON (SD) replik	43
Anf. 48	LARS OHLY (V) replik	43
Anf. 49	MARGARETA LARSSON (SD) replik	44
Anf. 50	LARS OHLY (V) replik	44
Anf. 51	ELLEN JUNTTI (M)	44
Anf. 52	ISAK FROM (S) replik.....	47
Anf. 53	ELLEN JUNTTI (M) replik.....	47
Anf. 54	ISAK FROM (S) replik.....	48
Anf. 55	ELLEN JUNTTI (M) replik.....	48
Anf. 56	ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	49
Anf. 57	ELLEN JUNTTI (M) replik.....	49
Anf. 58	ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	49
Anf. 59	ELLEN JUNTTI (M) replik.....	50
Anf. 60	LARS OHLY (V) replik	50
Anf. 61	ELLEN JUNTTI (M) replik.....	51
Anf. 62	LARS OHLY (V) replik	51
Anf. 63	ELLEN JUNTTI (M) replik.....	52
Anf. 64	ANNA STEELE (FP).....	52
Anf. 65	ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	55
Anf. 66	ANNA STEELE (FP) replik	55
Anf. 67	ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	55
Anf. 68	ANNA STEELE (FP) replik	56
Anf. 69	ISAK FROM (S) replik.....	56
Anf. 70	ANNA STEELE (FP) replik	56
Anf. 71	ISAK FROM (S) replik.....	57

Anf. 72 ANNA STEELE (FP) replik.....	57
Anf. 73 PER LODENIUS (C)	57
Anf. 74 LARS OHLY (V) replik.....	59
Anf. 75 PER LODENIUS (C) replik	59
Anf. 76 LARS OHLY (V) replik.....	60
Anf. 77 PER LODENIUS (C) replik	60
Anf. 78 ISAK FROM (S) replik	60
Anf. 79 PER LODENIUS (C) replik	61
Anf. 80 ISAK FROM (S) replik	61
Anf. 81 PER LODENIUS (C) replik	61
Anf. 82 ROLAND UTBULT (KD).....	62
Anf. 83 PATRIK BJÖRCK (S)	64
Anf. 84 BENGT BERG (V)	66
Anf. 85 GUNILLA SVANTORP (S)	67
Anf. 86 LARS ERIKSSON (S)	69
Anf. 87 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	70
Anf. 88 LARS ERIKSSON (S) replik	70
Anf. 89 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	71
Anf. 90 LARS ERIKSSON (S) replik	71
(Beslut fattades under 15 §.).....	72
11 § Kyrkoantikvarisk ersättning och övriga kulturarvsfrågor	72
Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU10	72
Anf. 91 PER SVEDBERG (S).....	72
Anf. 92 TINA EHN (MP).....	74
Anf. 93 MARGARETA LARSSON (SD).....	75
Anf. 94 LARS OHLY (V)	76
Anf. 95 PETER JUTTERSTRÖM (M)	77
Anf. 96 ULF NILSSON (FP)	78
Anf. 97 ANDERS ÅKESSON (C)	80
Anf. 98 PER SVEDBERG (S) replik	82
Anf. 99 ANDERS ÅKESSON (C) replik	82
Anf. 100 PER SVEDBERG (S) replik	83
Anf. 101 ANDERS ÅKESSON (C) replik	83
Anf. 102 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	84
Anf. 103 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M).....	85
(Beslut fattades under 15 §.).....	88
12 § Lättare att läsa	88
Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU11	88
Anf. 104 KERSTIN ENGLE (S).....	88
Anf. 105 PETER JUTTERSTRÖM (M)	90
Anf. 106 TINA EHN (MP).....	91
(forts. 16 §).....	93
Ajournering.....	94
Återupptagna förhandlingar	94
13 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 12 juni	94
TU17 Luftfartsfrågor.....	94

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 juni.....	96
FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2011– 2013.....	96
SfU13 Cirkulär migration och utveckling.....	96
SfU19 Åtgärder mot missbruk av reglerna för arbetskraftsinvandring.....	97
SfU22 Uppehållstillstånd för vissa vårdnadshavare som sammanbor med barn i Sverige.....	98
SfU20 Ändringar i utlänningslagen med anledning av den omarbetade Dublinförordningens ikraftträdande.....	98
CU35 Ny lag om näringsförbud.....	99
SkU31 Nya mervärdesskatteregler om omsättningsland för telekommunikationstjänster, radio- och tv-sändningar och elektroniska tjänster.....	99
15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	99
KU42 Olovlig hantering av avkodningsutrustning.....	99
KU43 Verksamhetsredogörelser för riksdagens nämnder.....	99
KU46 Översyn av riksdagsordningen och En utvecklad budgetprocess.....	99
KU47 Uppskov till 2014/15 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden.....	100
FöU12 Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser.....	100
KrU9 Fokus på unga.....	100
KrU10 Kyrkoantikvarisk ersättning och övriga kulturarvsfrågor.....	103
Ajournering.....	104
Återupptagna förhandlingar.....	104
16 § (forts. från 12 §) Lättare att läsa (forts. KrU11).....	104
Anf. 107 ULF NILSSON (FP).....	104
Anf. 108 PER LODENIUS (C).....	106
Anf. 109 BENGT BERG (V).....	109
Anf. 110 LARS-AXEL NORDELL (KD).....	111
Anf. 111 MARGARETA LARSSON (SD).....	113
Anf. 112 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M).....	114
Anf. 113 TINA EHN (MP) replik.....	117
Anf. 114 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M) replik.....	117
Anf. 115 TINA EHN (MP) replik.....	118
Anf. 116 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M) replik.....	118
Anf. 117 KERSTIN ENGLE (S) replik.....	119
Anf. 118 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M) replik.....	119
Anf. 119 KERSTIN ENGLE (S) replik.....	120
Anf. 120 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M) replik.....	120

(Beslut skulle fattas den 18 juni.)	120	Prot. 2013/14:127
17 § Fristående skolor samt tillsyn och information om skolan	121	17 juni
Utbildningsutskottets betänkande 2013/14:UbU22	121	
Anf. 121 IBRAHIM BAYLAN (S)	121	
Anf. 122 JABAR AMIN (MP)	123	
Anf. 123 CARINA HERRSTEDT (SD).....	125	
Anf. 124 ROSSANA DINAMARCA (V)	127	
Anf. 125 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	129	
Anf. 126 IBRAHIM BAYLAN (S) replik.....	132	
Anf. 127 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	132	
Anf. 128 IBRAHIM BAYLAN (S) replik.....	133	
Anf. 129 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	134	
Anf. 130 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	134	
Anf. 131 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	135	
Anf. 132 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	135	
Anf. 133 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	135	
Anf. 134 TINA ACKETOFT (FP)	136	
Anf. 135 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	139	
Anf. 136 TINA ACKETOFT (FP) replik	139	
Anf. 137 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	140	
Anf. 138 TINA ACKETOFT (FP) replik	140	
Anf. 139 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	141	
Anf. 140 ANNIKA ECLUND (KD).....	143	
(Beslut skulle fattas den 18 juni.)	144	
18 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	145	
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	145	
20 § Kammaren åtskildes kl. 20.47.....	146	

Prot. 2013/14:127
17 juni

Tryck: Elanders, Vällingby 2014